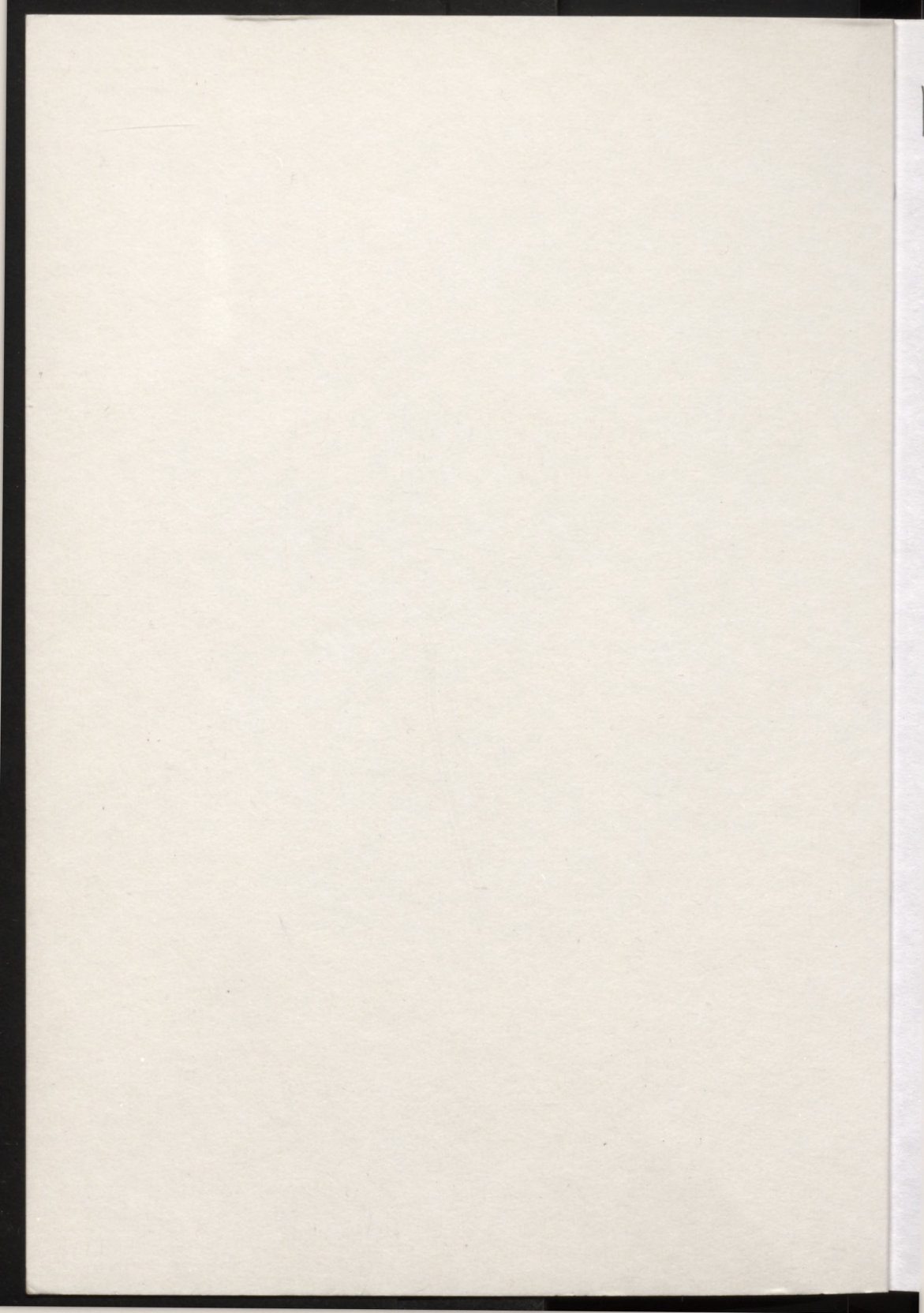

Vineta Ernstsone, Laura Tidriķe

JAUNIEŠU VALODA

2007-4
L 202

L
81

Vineta Ernstsone, Laura Tidriķe

JAUNIEŠU VALODA

Rīga
LU Akadēmiskais apgāds
2006

UDK 811.174(038)

Er 697

Ernstsons, V., Tidriķe, L. *Jauniešu valoda*. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2006. 193 lpp.

Grāmata sagatavota izdošanai un izdota ar
Valsts valodas aģentūras atbalstu.

Valsts valodas aģentūra

LATVIJAS
NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA

0307039172

Grāmatā izmantots pētījums, kas tapis 2003. gadā ar
Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstu.

KULTŪRKAPITĀLA FONDS

Redaktore *Inta Rozenvalde*

Recenzents Dr. philol. *Juris Baldunčiks*

Maketu un vāka noformējumu veidojusi *Ieva Tiltiņa*

Vāka noformējumam izmantots Rīgas Valsts 1. ģimnāzijas 11.^e klases skolnieču *Lauras Danbergas* un *Ingunas Zariņas* zīmējums «Jauniešu valoda».

© *Vineta Ernstsons, Laura Tidriķe*, 2006

© Latvijas Universitāte, 2006

© *Ieva Tiltiņa*, noformējums, 2006

ISBN 978-9984-802-41-8

Saturs

PRIEKŠVĀRDS. Laura Tidriķe	5
I. JAUNIEŠU VALODAS IZPĒTES TEORĒTISKĀS NOSTĀDNES ..	7
1.1. <i>Kāpēc jaunieši runā citādi?</i> Jauniešu valodas lietojuma sociālpsiholoģiskais raksturojums ...	7
1.2. <i>Žargons, slengs vai sarunvaloda?</i> Daži valodnieciska rakstura jautājumi	12
1.3. <i>Anketēt? Intervēt? Noklausīties?</i> Jauniešu valodas sociolingvistiskās izpētes metodes	18
II. JAUNIEŠU VALODAS PAMATIEZĪMES	22
2.1. Ieskats jauniešu valodas būtībā	22
2.2. <i>«Čau! Kā tusejāt? Močtjam šovakar...»</i> Aizgūvumi jauniešu valodā	25
2.3. <i>«Roka neceļas rakstīt...»</i> Necenzētu vārdu lietojums jauniešu saziņā	31
2.4. <i>Tuss, tussis, tusons, tusaks...</i> Jaunieši – aktīvākie jaunvārdu darinātāji	34
2.5. <i>«Jauniešu valoda mainās tik ātri!»</i> Jauniešu valodas efemeritāte	37
2.6. <i>«Brīvāka attieksme pret dzīvi, līdz ar to arī valoda.»</i> Skolēni un skolotāji par jauniešu valodu	43
III. JAUNIEŠU VALODAS LIETOJUMS	49
3.1. <i>«Jaunieši vienkārši tā runā!»</i> Lietojuma motivācija	49
3.2. <i>«Kur jaunieši, tur ar tāda valoda!»</i> Situatīvais lietojums	55
3.2.1. Jauniešu valodas lietojums ģimenē	57
3.2.2. Jauniešu valodas lietojums brīvajā laikā	59
3.2.3. Jauniešu valodas lietojums skolā	61

3.3. « <i>Kruta fiča</i> » Jauniešu valoda – reklāmas veidotāju ierocis	69
3.4. « <i>Jauniešu valodu var pētīt, bet ne apspriest!</i> » Jauniešu valoda – sarunu temats?	73
IV. PROCESI JAUNIEŠU VALODĀ	78
4.1. Valodas norma un jauniešu attieksme	79
4.2. Valoda mijiedarbībā	84
4.3. Jauniešu valoda plašsaziņas līdzekļos	90
V. JAUNIEŠU VALODA SKOLOTĀJU VĒRTĒJUMĀ	93
VI. JAUNIEŠU VALODAI RAKSTURĪGO NELITERĀRO VĀRDU UN IZTEICIENU SPECIFIKA	97
6.1. Jauniešu valodai raksturīgo vārdu tematiskās grupas	97
6.2. Modes vārdu lietojums	100
6.3. Jauniešu valodai raksturīgo vārdu lietojums ekspresijas pastiprināšanai	101
PĒCVĀRDS: Vineta Ernstsone	105
AVOTI UN LITERATŪRA	107
1. PIELIKUMS Informācija par grāmatas autoru veiktajiem pētījumiem un datu ieguves avotiem	121
2. PIELIKUMS Vārdnīca «Iz jaunieša mutes»	125

Dārgo lasītāji!

Man ir patiešs prieks, ka Tavās rokās atrodas grāmata, kura savā jomā Latvijā ir pirmā – šis ir pirmais darbs, kas veltīts tikai un vienīgi valodas īpatnībām jauniešu vecumposmā. Jauniešu vecums aptver arvien plašāku vecumgrupu (21. gadsimtā par jauniešiem tiek uzskatīti 13 līdz 30 gadus veci indivīdi), un tas ikvienam no mums ir neizbēgams, taču katram – citādāks. Un katram no mums, dārgo lasītāji, ir savs priekšstats par to, kādam jābūt mūsdienu jaunietim un kāds viņš ir. Taču domāju, ka daudzi būs vienisprātis – viena no raksturīgākajām jauniešu vecumgrupas iezīmēm ir savdabīgā valoda. Kāpēc, kur un kā – atbildes uz šiem jautājumiem palīdzēs rast grāmata, kas šobrīd nonākusi Tavās rokās. Iespējams, tā rosinās arī Tavu interesi par šo visā pasaulē sastopamo valodas fenomenu. Taču jau tagad jāpiebilst, ka vīlušies varētu būt tie lasītāji, kas šīs grāmatas lappuses šķirstīs cerībā atrast pašus jaunākos jauniešu saziņā lietotos vārdiņus. Tādu šeit nav! Grāmatas mērķis ir veicināt sapratni pret citādi domājošiem un runājošiem un caur zinātnisku lupu aplūkot vienu no latviešu valodas paveidiem – jauniešu valodu.

Mana aizraušānās ar jauniešu valodas izpēti aizsākās 1997. gadā, studējot Latvijas Universitātes Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātē vācu valodas un literatūras skolotāja specialitātē un apsverot iespējamo bakalaura darba tēmu. Pateicoties zinātniskās vadītājas *Dr. paed.* Ārijas Servutas atbalstam, tapa gan pats bakalaura darbs «Jauniešu valoda – interesi par svešvalodām rosinošs līdzeklis vidusskolā», gan pirmā zinātniskā publikācija. Ar āķi lūpā un lūgumu atbalstīt manu iecerī izstrādāt maģistra darbu par jauniešu valodu vērsos pie profesores Inas Druvietes, kuru biju iepazinusi gan neklātienē kā vienu no pionierēm latviešu jauniešu valodas izpētes lauciņā, gan klātienē, apgūstot man liktenīgās sociolingvistikas pamatus Latvijas Universitātes solā. Pateicoties profesores I. Druvietes – mana maģistra un vēlāk arī doktora darba vadītājas – erudīcijai, uzmundrinājumam, palīdzībai un padomiem, ir tapis maģistra darbs «Jauniešu valoda kā līdzeklis starpkultūru komunikācijas kompetences pilnveidošanā» un doktora darbs «Latviešu un vācu jauniešu valoda: kontrastīvais aspekts», gūtas zināšanas sociolingvistikā, pētniecībā un zinātnisko darbu izstrādē.

Jāatzīst, ka manu interesi par jauniešu valodas izpēti lielā mērā ir ietekmējušas vācu valodnieku atziņas. Ne tikai tāpēc, ka mana pirmā zinātniskā mīlestība pieder vācu valodai un vācu jauniešu valodai, bet arī tāpēc, ka laika gaitā, arvien vairāk iedziļinoties šīs valodas daļas izpētē, pavērās iespējas apzināties vācu valodnieku devumu šajā jomā – pēdējo 25 gadu laikā

jauniešu valodas lingvistiskā izpēte Vācijā ir ļoti dinamiski attīstījusies un izveidojusies par patstāvīgu valodniecības apakšnozari. Kopš 1992. gada Eiropā regulāri tiek rīkotas starptautiskas zinātniskas konferences par jauniešu valodas izpētes problēmām, kurās piedalās jauniešu valodas pētnieki no visas pasaules.

Darba pamatā ir dati, kas iegūti, 2002. gadā visos Latvijas reģionos veicot aptauju «Par jauniešu valodu». Ar šīs aptaujas palīdzību Latvijā jauniešiem pirmo reizi tika dota iespēja pašiem izteikties par savu valodu. Kaut arī, kā jau minēju, jauniešu vecumgrupai piederīgi ir 13 līdz 30 gadus veci indivīdi, šajā grāmatā atrodami valodas piemēri un informācija atspoguļo 13–18 gadus veco jauniešu – skolēnu – lingvistisko attieksmi un valodas lietojumu.

Grāmatā risināti gan teorētiska rakstura jautājumi (jauniešu valodas lietojuma sociālpsiholoģiskais aspekts, terminoloģija, izpētes metodes), gan arī aplūkotas jauniešu valodas pamatiezīmes (aizguvumu lietojums, jaunvārdu darināšana, necenzētu vārdu lietojums u. c.). Šeit rodama arī informācija par to, kas jauniešus motivē runāt atšķirīgi, kur visbiežāk sastapsim jauniešiem raksturīgo valodas lietojumu un kā jauniešu valoda kļūst par ieroci reklāmas veidotāju rokās. Sadaļa «*Jauniešu valodu var pētīt, bet ne apspriest!*» Jauniešu valoda – sarunu temats?» interesanta un noderīga šķitīs tiem, kas pēc grāmatas izlasīšanas vēlēšies dalīties domās ar pašiem jauniešiem.

Vārdnīcā «Iz jaunieša mutes» apkopota leksika, ko paši jaunieši vai šīs grāmatas autore ir uzskatījušas par jauniešiem raksturīgu. Tomēr jāuzsver – šī nav jauniešu ekskluzīvā, tātad tikai jauniešu lietotā, leksika. Šo uzdevumu varēs paveikt tikai tad, kad regulāri tiks veikti pētījumi par visu vecumgrupu valodas lietojumu.

Dārgo lasītāj, Tavās rokās vēl arvien atrodas grāmata, un, tāpat kā viss šajā dzīvē, arī tā nav pati pilnība. Tomēr to var uzskatīt par vienu pakāpienu, vienu soli vai iedvesmas impulsu tālākiem pētījumiem par jauniešu valodu. Ir nepieciešams veikt autentiskus jauniešu valodas ierakstus un to analīzi, kā arī noskaidrot, kad un kāpēc citi valodas runātāju kolektīvi savā saziņā lieto jauniešu valodu.

Nobeigumā vēlos pateikties gan saviem vācu valodas skolotājiem, gan visiem citiem, kas ar norādījumiem, ieteikumiem, kritiku un informatīvo atbalstu ir palīdzējuši tapt šai grāmatai.

Lai veicas visiem, kas uzdrošināsies ienirt jauniešu valodas daudzšķautņainajā pasaulē!

Latvijas Universitātes docente
Dr. philol. LAURA TIDRIĶE
Rīgā, 2006. gada novembrī

I. JAUNIEŠU VALODAS IZPĒTES TEORĒTISKĀS NOSTĀDNES

1.1. *Kāpēc jaunieši runā citādi?*

Jauniešu valodas lietojuma sociālpsiholoģiskais raksturojums

Lielākajā daļā sabiedrību vecums ir nozīmīga kategorija sociālajā mijiedarbībā un sociālajā organizācijā. Vācu psiholoģe H. Helfriha (Helfrich 1979: 63) norāda: «Tā kā lielu sociālās mijiedarbības daļu veido verbālā komunikācija, ir ļoti iespējams, ka sociālā kategorija «vecums» atspoguļojas arī runas uzvedībā.» Teorētiskajā literatūrā daudzkārt ir uzsvērtas valodas lietojuma īpatnības jauniešu vecumā salīdzinājumā ar citām vecumgrupām – bērniem, pieaugušajiem un veciem cilvēkiem. Tā, piemēram, sociolingvisti ir konstatējuši, ka nekodificētās valodas formas visbiežāk lieto tieši jaunieši un ka specifisks vārdu krājums visvairāk raksturīgs indivīdiem jauniešu vecumā.

Runājot par valodu jauniešu vecumā, vispirms jānoskaidro, kas tiek saprasts ar terminu *jaunieši*. Jāuzsver, ka vienotas definīcijas šim terminam joprojām nav, jo šajā jēdzienā tiek iekļauts kā bioloģiskais un psiholoģiskais, tā arī sociālais aspekts, kas dažādos laikmetos un kultūrās tiek izprasts atšķirīgi, turklāt par jauniešiem kā puslīdz viendabīgu sociālu kopumu varam runāt tikai kopš 20. gadsimta otrās puses. Jauniešu valodas izpētes kontekstā būtiski ir šādi definējumi:

- *jauniešu vecumposms* katra indivīda dzīves ciklā sākas ar pubertāti (apmēram 13 gadu vecumā) un beidzas tad, kad indivīds ir apzinājies savu personisko un sociālo identitāti, par ko liecina ekonomiskā patstāvība (darbs, ienākumi) un sociālā patstāvība (patstāvīga dzīvošana, ģimenes izveidošana u. c.);
- pie *jauniešu vecumgrupas* pieder apmēram 13 līdz 25–30 gadus veci indivīdi.

Jauniešu sociālā grupa pēc sava sastāva ir ļoti neviendabīga – to veido dažādu profesionālo, sociālo un interešu grupu pārstāvji (skolēni, studenti, karavīri, strādājošie, bezdarbnieki, nestrādājošie, uzņēmēji, sportisti u. c.).

Jauniešu rīcību, tostarp arī runas uzvedību, nosaka indivīda sarežģītais statuss šajā vecumposmā un tā vērtējums savā un citu izpratnē. Pats jaunietis vēlas būt jau pieaudzis un visai bieži sevi par tādu uzskata, taču vecāki un citi apkārtējie viņu uzskata vēl par bērnu. Jaunieši apzinās šo nekonkrēto stāvokli

un tādēļ pastiprināti akcentē savu patstāvību un pašvērtējumu domāšanā, sajūtās un rīcībā, kas savukārt atspoguļojas valodā, piemēram, jauniešiem sev nozīmīgās jomās (runājot par personām, filmām, mūziku, apģērbu utt.) lieto īpašus, no literārās valodas atšķirīgus, vārdus un izteicienus. Viens no galvenajiem uzdevumiem jauniešu vecumposmā ir meklēt un atrast savu personisko un sociālo identitāti, kur viens no komponentiem ir arī valoda. Jauniešu identitātes meklējumus ietekmē viņu piederība pie vienaudžu grupas un pie kādas no jauniešu subkultūrām. Amerikāņu psihologs Ē. Ēriksons (*Erikson*; sk. Pļaveniece, Škuškovnika 2002: 29) norāda: lai kļūtu par pieaugušo, jauniešiem «jāizrauj saknes» no vecāku ģimenes; viņam no tāda, kas fiziski un emocionāli ir atkarīgs no vecākiem, jāpārtop par personību, kura patstāvīgi plāno un dzīvo savu dzīvi. Tāpēc jauniešiem apzināti distancējas no vecākiem.

Sociolingvistikā valodnieki lielu uzmanību pievērš tam, ka jauniešu vecumposmā cilvēki, kas kļūst par pieaugušiem, atsakās sekot pieaugušo noteiktajiem likumiem, uzvedības normām un vērtībām, pretstatot tām personiskās vērtības un uzskatus, kas veidojušies apkārtējās vides un vienaudžu ietekmē. Tiek norādīts, ka tieši jaunieši salīdzinājumā ar citām vecumgrupām visvairāk pakļaujas vienaudžu spiedienam noraidīt vispārpieņemtās normas. Vācu jauniešu valodas pētniece M. Heinemane (Heinemann 1993) atzīmē, ka «jauniešiem ir raksturīga noteiktu pieaugušo rituālu pārņemšana, to laušana un ironizēšana, arī izmantojot valodu». Individīda vēlmi pēc neatkarības jauniešu vecumposmā ir viegli izskaidrot, ja salīdzinām viņa stāvokli sabiedrībā visos cilvēka dzīves posmos: bērnībā, jaunībā, briedumā un vecumā. Amerikāņu antropoloģe P. Ekerte (Eckert 1997) norāda, ka tikai briedums tiek uzskatīts par dzīves posmu, kurā indivīds ir neatkarīgs no pieaugušo rūpēm un atbalsta. Tāpēc pārējos trijos dzīves posmos, arī jauniešu vecumposmā, neatkarības jautājums ir ļoti aktuāls.

Pārejas posmu no bērna statusa pieauguša cilvēka statusā indivīdam palīdz pārvarēt **vienaudžu grupa**. Tai ir nozīmīga vieta jauniešu socializācijā. Lai gan ikdienā daudzās jomās vienaudžu attiecības var izkonkurēt vecāku ietekmi, pētījumi (sk. Hurrelmann 1999) rāda, ka jauniešiem vienlīdz nozīmīgi ir gan vecāki, īpaši māte, gan arī vienaudži: vecāki vairāk ietekmē sabiedrībā pieņemto normu apguvi, izglītības un profesijas izvēli, t. i., veic karjeras padomdevēja lomu, savukārt vienaudži ir uzvedības paraugs un partneri brīvā laikā. Vienaudži jauniešu vecumposmā ir pirmā sociālā grupa, kurā indivīdam sociālais statuss netiek piedēvēts, bet gan to nosaka viņa personīgie sasniegumi. Tas, kā jauniešiem grupā tiks uzlūkots un kādu vietu ieņems tās struktūrā, lielā mērā ir atkarīgs no viņa paša. Lai panāktu vēlamo pozīciju, ir nepieciešams iegūt pārējo grupas dalībnieku uzmanību un atzīšanu, tāpēc tiek veidotas un lietotas noteiktas valodas formas, un «cilvēki apzināti veido savu

pozīciju kolektīvā ar daudzu sociālo metožu, tostarp arī valodas lietojuma, īpaši valodas varianta izvēles, palīdzību» (*Androutsopoulos* 2001: 62).

Izteiktā vienaudžu grupas solidaritāte sekmē jauniešu sociālo identifikāciju un identitātes veidošanos. Šajā procesā vienaudžu grupa veido tādu kā kori, kas katru identitātes projektu akceptē un atbalsta, izsakot komentējošu kritiku vai uzslavējot. Identificēšanās ar kādu jauniešu grupējumu jauniešu vecumposma sākumā tāpat ir saistīta ar izteiktu vajadzību pašapliecināties. D. Joma (*Baltaiskalna* 2001b: 71) skaidro: «Ja pusaudzis nespēj pašapliecināties ar ārējo izskatu (ģērbšanās stils, frizūra, izturēšanās veids), viņš meklē citas iespējas. Viena no pašapliecināšanās iespējām ir arī valoda.» Valoda jauniešiem kalpo, lai izteiktu savu attieksmi pret vērtībām, kuras bieži atspoguļo vienaudžu grupas vispārējās vērtības. I. Druviete (*Druviete* 1988b: 198) uzsver: «Starp valodu un pasaules uzskatu ir atgriezeniska saite. Paspilgtinātā padsmiņnieku valoda atbilst gan viņu ārienei, gan domāšanas veidam. [...] Turklāt ne vienmēr valoda ir periskops, kas atklāj cilvēka būtības dziļākos slāņus. Biežāk tā līdzinās greizajam spogulim, jo notiek apzināta pielāgošanās sociālās vides lingvistiskajai gaumei un saziņas paradumiem.»

Vienaudžu grupas loma indivīda attīstībā, valodas lietojumā ir nozīmīga ne tikai jauniešu vecumposma sākumā. Kā atzīmē amerikāņu jauniešu slenga pētniece K. Īble (*Eble* 2003), studentus vieno viņu jaunība, kā arī pieredze un emocijas, kas šiem jaunajiem cilvēkiem studiju laikā ir līdzīgas. Amerikāņu antropoloģe M. Mofata (*Moffatt*; sk. *Eble* 2003), veicot pētījumu, pati kā studente dzīvoja kopmītnēs un secināja, ka universitātes studentu galvenā nodarbošanās ir nevis dzeršana, sekss vai mācīšanās, bet gan pļāpāšana. Tieši tāda pļāpāšana, kas nav vērsta uz intīmām vienaudžu attiecībām, veicina speciāla vārdu krājuma (slenga) veidošanos. Vācu jauniešu valodas pētniece E. Neilande (*Neuland* 2000) uzsver, ka ne tikai piederība pie noteiktas grupas, bet arī dzimumidentitātes apzināšanās ietekmē valodas lietojumu šajā vecumposmā: socializācijas jomu nozīmība atspoguļojas, piemēram, otra dzimuma vai citu jauniešu grupējumu apzīmējumos (*zaķis*, *čiksa* 'meitene', *džeki* 'zēni', *pokemoni* '9–14 gadus veci bērni/jaunieši').

Jauniešu un pieaugušo attiecību konflikta sekas ir arī jauniešu noraidošā attieksme pret pārējās sabiedrības daļas kultūru, kā rezultātā veidojas **jauniešu subkultūras**¹, kas vairāk vai mazāk norobežojas no dominējošās kultūras. Ē. Ēriksons bija viens no pirmajiem, kas uzsvēra, ka jauniešu subkultūras ir

¹ Kā formulējis R. Šventers (*Schwendter*), kultūra ir «visu institūciju, tradīciju, normu, vērtību sistēmas, interešu, vajadzību utt. summa konkrētā sabiedrībā. Subkultūra ir konkrētās sabiedrības daļa, kura savās institūcijās, tradīcijās, normās, vērtību sistēmā, interesēs, vajadzībās utt. būtiski atšķiras no konkrētās sabiedrības valdošajām institūcijām, tradīcijām, normām utt.» (cit. pēc: *Farin* 2003: 65).

normāla parādība. Jaunieši vēlas būt ārpus ierastajām tradīcijām, normām, ideāliem. Tāpēc «subkultūru veidošana ir mēģinājums uz kādu laiku atrast savu vidi, kamēr identitātes krīze nav atrisināta, jo identitāte ir piederības sajūta,» norāda latviešu psihologs V. Reņģe. «Lai arī tas pieaugušos tracina, pret to ir nepieciešams izturēties saprotoši, jo cilvēkam šajā vecumā vajag savu īpašu vidi, individualitāti» (Reņģe 1999: 122). Vācu jauniešu valodas pētnieks J. Andrutsopuloss (Androutsopoulos 2001) atzīmē, ka piederība pie noteiktas jauniešu subkultūras, tāpat kā sociālais vecums, ir būtisks faktors jauniešiem raksturīgā runas stila izveidē un lietošanā. Subkultūru moto ir «būt citādiem», tāpēc noteiktai subkultūrai piederīgie veido savu īpašo identitāti un stilu tikai sev un sev līdzīgajiem. Šajā gadījumā ar terminu *stils* tiek apzīmēts tipiskā veidā izmantoto vai jaunizveidoto izteiksmes līdzekļu kopums, ko veido trīs galvenie komponenti: 1) tēls, kas tiek radīts ar ārējo izskatu, modes atribūtiem, frizūru, rotaslietām un aksesuāriem; 2) stāja, respektīvi, ķermeņa izteiksme, kustību veids, ķermeņa valoda un 3) specifisks vārdu krājums.

Literatūrā tiek nodalītas sešas jauniešu subkultūru pamatgrupas (sk. Kasten 1999):

- 1) entuziastu, līdzjutēju un pielūdzēju subkultūras – visbiežāk sastopamās, noturīgākās jauniešu kultūras (diskotēku apmeklētāji, mūzikas grupu pielūdzēji, futbola komandu līdzjutēji u. c.);
- 2) subkultūras, kuru pārstāvjiem raksturīga īpaša vēlme izcelties uz apkārtnējo fona (panki, rokeri, metālisti u. c.);
- 3) jauniešu subkultūras, kas seko aktuālajām tendencēm modē un dizainā (piemēram, poperi² Vācijā u. c.) – tās daļēji rada un popularizē plašsaziņas līdzekļi;
- 4) subkultūras, kuras orientētas uz sportu, kustību un ķermeņa skaistumu (kultūristi, skrituļotāji, sniegdēļa braucēji jeb snovotāji, laivotāji u. c.);
- 4) uz politiku, vides aizsardzību un sociālo protestu orientētas subkultūras (skūtgalvjī, vides aizsardzības aktīvistī, kodolstaciju noliedzēji, skvoteri jeb pamestu māju okupētāji u. c.);
- 5) subkultūras, kurās aktuāls ir tabuizētais – vardarbība, narkotikas, nāve (rasisti, teroristi, dažādas jauniešu sektas (piemēram, sātanisti) u. c.);
- 6) subkultūras, kas veidojas arī jauniešu izklaides vietās – naktsklubos, kafejnīcās, bāros.

Lingvistikā arvien biežāk tiek konstatēta saistība starp nekodificētās valodas formu lietojumu un jauniešu subkultūrām, piemēram, amerikāņu valodniece P. Ekertes (Eckert 1988) pētījumā salīdzināta jauniešu runa divās dažādās subkultūras pārstāvošās grupās – sportiskajā, uz skolu un žurnālistiku

² Vācu val. *Popper* – ‘jaunietis, kurš ar koptu ārieni un modernu apģērbu apzināti vēlas atšķirties no panka’.

orientētajā grupā «*Jocks*» un institucionālo skolas kultūru ignorējošajā grupā «*Burnouts*». Viņa secina, ka tieši otrās grupas valodā, kas priekšroku deva nekodificētās valodas formām, varēja novērot tajā laikā angļu valodā notiekošo transformāciju skaņu pārmaiņas.

Gan vienaudžu grupas, gan subkultūru ietekmē radušies grupējumi veido dažādas **sociālās grupas**, kas veicina sociālās identitātes apjautas rašanos jaunieši un ietekmē ne tikai indivīda priekšstatus par sevi, bet arī viņu uzvedību. Grupas normas nosaka, kā tās locekļiem jārikojas vai jāuzvedas konkrētās situācijās un kāda grupas locekļu uzvedība ir vai nav pieļaujama. Šīs normas ir saistītas ar vērtībām, kuras aizstāv grupa. To ievērošana rada saskaņotību grupas locekļu darbībā, saliedē viņus un piešķir viņu uzvedībai zināmu vienveidību un stabilitāti. Grupas normas neapšaubāmi iespaido arī valodas lietojumu: katras sociālās grupas valodai ir savi nosacījumi, ko attiecīgajā vidē atbalsta vai vismaz atklāti neapstrīd vairākums grupas locekļu. I. Druvieta (Druvieta 1988) norāda, ka cilvēki – īpaši jaunieši – smalki izjūt valodas iederību konkrētos apstākļos, t. s. sociolingvistiskās normas. Kaut nereti šķiet, ka jaunieši automātiski pārņem apkārtējo runas veidu, šim procesam ir arī psiholoģisks izskaidrojums: tie, kas nepakļaujas grupas normām, tiek sodīti.

Sakarība starp identitāti un piederību pie konkrētas sociālās grupas lingvistikā bieži tiek izmantota, lai skaidrotu valodas paveidu lietojuma sociālās funkcijas. Gan solidaritāte vienaudžu grupā, gan kopīga grupas tēla izveide subkultūru ietvaros sekmē «mēs» izjūtas rašanos. Šis process gandrīz vienmēr ir saistīts ar norobežošanos no apkārtējiem (vecākiem un citiem pieaugušajiem, viņu normām un uzskatiem) un būtiski ietekmē psiholoģisko klimatu grupā. «Mēs», respektīvi, kopības izjūta, var rasties tad, ja tās pamatā ir specifisks runas stils, kas konkrēto grupu atšķir no pārējām – atzīmē vācu jauniešu valodas pētniece S. Augensteina (Augenstein 1998). Tieši vēlme identificēties ar vienu vai vairākām grupām vai arī no tām distancēties ir nozīmīgākais dzinējspēks individuāla runas stila izveidē. Tātad atkāpes no kodificētās valodas jauniešu vecumposmā kalpo kā identifikācijas pazīme (apliecina komunikantu piederību pie kādas no sociāli demogrāfiskajām grupām) un vienlaikus palīdz norobežoties no citiem runātāju kolektīviem (bērniem, pieaugušajiem, citiem jauniešiem).

Bez jau minētajiem socioloģiskajiem un psiholoģiskajiem aspektiem, kas nosaka pārmaiņas valodas lietojumā jauniešu vecumposmā, jāuzsver arī viņu dzīves orientācijas un valodas lietojuma saistība. Atkarā no tā, vai jaunieši ir vairāk vērsti uz ģimeni, izglītību, vai arī uz jauniešu subkultūrām, cik intensīvi viņi cenšas protestēt pret sabiedrībā pieņemtajām normām, veidojas sociālās un verbālās rīcības struktūras, kas marķē jauniešiem kopīgās vērtības. Valodas līmenī šādi veidojas runas stili, kas atspoguļo to, kas grupā ir nozīmīgs.

1.2. *Žargons, slengs vai sarunvaloda?* Daži valodnieciska rakstura jautājumi

Jauniešu valoda kā lingvistisks fenomens saistījusi valodnieku uzmanību daudzviet pasaulē. Plašāki pētījumi ir veikti Vācijā, Francijā, Norvēģijā un ASV. Kopš 1992. gada regulāri tiek organizētas starptautiskas konferences par jauniešu valodas izpēti aktualitātēm un problēmām.³

Interese par jauniešu runas īpatnībām ir visai sena (piemēram, Vācijā vārdnīcas ar šīs vecumgrupas personām raksturīgiem vārdiem un izteicieniem ir saglabājušās jau kopš 17. gadsimta), tomēr Latvijā jauniešu valodas lingvistiskā izpēte aizsākusies tikai 20. gadsimta 80. gados, lai gan jauniešu runas īpatnībām uzmanība pievērsta arī agrāk. Pirmie latviešu valodnieki, kas 20. gadsimta 70. gados savos pētījumos kaut nedaudz pievērsās jauniešu valodai, ir Juris Baldunčiks un Ojārs Bušs. 80. gadu vidū latviešu valodnieki analizēja jauniešu žargonu, vecāko klašu skolēnu un studentu runu, balstoties tikai uz saviem novērojumiem un dažu Latvijas skolu iesūtītajiem jauniešu leksikas vākumiem⁴, bet plašāki pētījumi netika veikti. Jauniešu valodas leksikas īpatnības tika vērtētas galvenokārt valodas kultūras («valodas tīrības») aspektā – viņu valoda tika saistīta ar nekorektiem valodas veidojumiem un izteiksmes nepietiekamību. 1988. gadā O. Bušs (1988a: 193) atzīst: «Par mūsdienu latviešu skolēnu žargonu zinātniski apkopotas informācijas ir gauži maz, galvenokārt valodniecībā izmantojam to, ko atceramies katrs no saviem skolas gadiem vai arī dzirdam no saviem bērniem un viņu draugiem.»

Pavērsienu jauniešu valodas pētniecībā iezīmē J. Baldunčika, O. Buša un I. Druvietes darbi 1988. gadā: pirmoreiz autori balstās arī uz citu valstu (galvenokārt krievu) valodnieku atziņām; gan valodas lietotāji, gan valodas pētnieki tiek mudināti vākt jauniešiem raksturīgo valodas materiālu, pētīt «jauniešu slenga ģenēzes būtību», jo «pamats jebkuras parādības vērtēšanai ir tās izpēte. [...] Tikai pēc plašas un vispusīgas jaunatnes slenga izpēti būs pamats valodas politikas izstrādāšanai šajā jomā» (Druvieta 1988b: 201, 202). Kā reakcija uz šo aicinājumu 1991. gadā tiek rakstīti pirmie diplomdarbi

³ Pirmās starptautiskās zinātniskās konferences par jauniešu valodu notika Vācijā. Pati pirmā – «Jauniešu valoda – teorētiskās nostādnes un izpēti metodiskie paņēmieni» norisinājās Leipcigā 1992. gada 25.–27. martā. Otrā konference – «Jauniešu valodas sociolingvistiskie un lingvistiskie aspekti» noritēja Heidelbergā 1997. gada 5.–7. jūnijā; trešā – «Jauniešu valoda(s) – jauniešu kultūras – vērtību sistēmas» notika Osnabrikā 1998. gada 26.–28. novembrī. Ceturtā konference – «Jauniešu valoda – laikmeta spoguļis» dalībniekus pulcēja Vupertālē 2001. gada 31. maijā–2. jūnijā, bet piekto starptautisko zinātnisko konferenci «Jauniešu valodas izpēti perspektīvas» 2005. gada 17.–19. februārī organizēja Cīrihes universitāte (Šveice).

⁴ Piemēram, Jūrmalas 1. vidusskolas 1988. gada «Žargonismu vārdnīca» (sk. Bušs 1988a).

par skolēnu un jaunatnes sarunvalodu (sk. Kravale 1991; Ernstsone 1991). 80. un 90. gados Latvijā pētījumu centrā bija jauniešu īpatnējā leksika, bet 21. gadsimtā jauniešu valodas izpētē blakus leksikas analīzei nozīmīgu vietu ieņem arī jauniešu lingvistiskās attieksmes izpēte (sk. Tidriķe 2005).

Latviešu lingvistikā, aprakstot jauniešu – šis ļoti neviendabīgās sociālās grupas – valodu, vēl arvien paralēli tiek lietoti vairāki termini: *skolēnu žargons*, *studentu žargons*, *jauniešu žargons*, *jaunatnes žargons*, *jaunatnes slengs*, *jauniešu slengs*, *jaunatnes sarunvaloda*, *jauniešu sarunvaloda*, turklāt šo terminu izpratne bieži vien ir atšķirīga. Jāatzīmē, ka šā darba mērķis nav minēto kategoriju teorētisko problēmu risinājums, bet tikai īss līdz šim izteikto viedokļu apkopojums, analīze un mēģinājums rast piemērotāko terminu pētāmā objekta apzīmēšanai.

Runājot par valodas sociālo diferenciaciju, termins *žargons* jauniešu valodas izpētē plaši tiek lietots bijušās Padomju Savienības teritorijā un post-sociālisma valstīs, piemēram, Latvijā, Krievijā, Ungārijā. Iespējams, to varētu skaidrot ar spēcīgām padomju valodniecības terminoloģijas tradīcijām. Daudzviet termina *žargons* lietojums ir saistīts ar šā fenomena negatīvu vērtējumu. Tā, piemēram, M. Kipere (*Küpper*; sk. Schlobinski et al. 1993a: 9) 1961. gadā vācu jauniešu valodā saskatīja «noteiktas grupas žargonu, kas pazemo un apvairo jaunatnes lielāko un vērtīgāko daļu». Savukārt H. Lamprehts (*Lamprecht*; sk. turpat) 1964. gadā atzinis: «Žargona smieklīgums ir tikai ārējs, īstenībā tas atspoguļo valodas mežonību un emocionālo brutalitāti.»

Lai gan latviešu valodniecībā ar terminu *žargons* tradicionāli apzīmēts tāds valodas paveids, kurā tiek lietoti žargonismi, respektīvi, neliterāri vienas sociālās vai profesionālās grupas specifiski vārdi vai izteicieni, tomēr, runājot par jauniešu (skolēnu, studentu) žargonu, tiek uzsvērta tikai šo sociālo grupu specifiskā leksika. Turklāt latviešu valodnieku vidū nereti ir sastopams uzskats, ka žargons ir kropļotas valodas paveids, kas ir vizemākais valodas slānis, un tas vērtējams kā runātāja un valodas nekulturālības pazīme – «žargons – tas ir slikti» (Bušs 1988a: 194). Tomēr jāatceras, ka termins *žargons* apzīmē vārdu un izteicienu kopumu, kuru lieto cilvēku kolektīvs ar kopīgu profesionālo vai sabiedrisko nodarbošanos, un tā izmantošana ļauj runātājam justies piederīgam konkrētai grupai un vienlaikus norobežoties no citiem runātāju kolektīviem.

Tāpat jauniešu valodas izpētes ietvaros terminu *žargons* varētu lietot, raksturojot konkrētas sociālās grupas, piemēram, skolēnu, studentu, karavīru, arodskolu vai ģimnāziju audzēkņu u. c., žargonu, t. i., šo grupu specifisko leksiku. J. Baldunčiks (1988) norāda: «Termins «jaunatnes žargons» ir nekonkrēts. Jaunatnes slānis (vecumā līdz 20 gadiem) ir sociāli un profesionāli neviendabīgs. Jaunieši vienlaicīgi var būt vairāku sociālo grupu pārstāvji (skolēni, studenti, sportisti, dzērāji, narkomāni u. c.). Ja katras šīs grupas neliterāros valodas līdzekļus (sociolektu) sauc par žargonu, tad vairākām

grupām vai visai jaunatnei nepieciešams cits apzīmējums.» J. Baldunčiks termina *žargons* vietā iesaka lietot terminu *slengs* O. Buša izpratnē (speciālais slengs un kopslengs).

Tomēr arī termina *slengs* lietojums latviešu valodniecībā, kā arī jauniešu valodas izpētē ir tikpat nekonkrēts. Šā termina lietojumu 1979. gadā aizsāk O. Bušs (1979a), meklējot atbilstošu apzīmējumu visai nedialektālajai neliterārajai latviešu valodas leksikai. 80. gadu beigās termins *slengs* tika izmantots arī pētījumos par jauniešu valodu, 90. gados un šā gadsimta sākumā minētā termina lietojums ir sastopams galvenokārt V. Ernstsone's pētījumos par latviešu valodas nedialektālo neliterāro leksiku. J. Baldunčika ierosinājums sekot amerikāņu praksei un aizstāt «nekonkrēto» terminu *jaunatnes žargons* ar vairāk piemēroto *jaunatnes slengs* nerisina jauniešu valodas izpētes teorētiskās problēmas, respektīvi, tas nav atbilstošākais termins jauniešu valodas apzīmēšanai, ja netiek mainīts slenga definīcijas saturs: kopējais slengs O. Buša (1979a) traktējumā ir vispārlietojamie neliterārie nedialektālie valodas elementi, bet speciālais slengs – profesionāli vai sociāli diferencēto grupu neliterārās nedialektālās leksikas slāņi. Latviešu literārās valodas vārdnīcā (LLVV 7₁) slengs tiek skaidrots kā žargona sinonīms, ko secina arī V. Ernstsone (1999a: 7): «LLVV slengs raksturots tikai kā noteiktas sociālas grupas paveids, respektīvi, kā speciālais slengs.»

Interesants, taču nepietiekami pamatots ir O. Buša (1988: 195, 196) piedāvātais jauniešu valodas iedalījums, kā arī terminu *slengs* un *žargons* nošķirums, ievērojot jauniešu piederību pie konkrētas skolēnu vecumgrupas: skolēnu žargonu, ko «tā primitīvākajā variantā varētu uzskatīt par kaut ko līdzīgu bērnu slimībām, kuras gandrīz katram ir jāizslimo», vidusskolas vecumā nomaina jaunatnes slengs, kur «katram ir ļauta krietni lielāka izteiksmes līdzekļu variēšanas un savas individualitātes izpausmes brīvība», turklāt skolēnu žargons O. Buša izpratnē ir «neliterāru aizguvumu sablīvējums runā», bet slengs – «asprātīga valodas jaunrade».

Literatūrā daudzkārt norādīts uz terminu *slengs* un *žargons* grūti nošķiramajām robežām, ko var novērot arī abu terminu lietojumā praksē, piemēram, latviešu valodas mācību grāmatā 10.–12. klasei (sk. Lāce 1995) šie termini tiek skaidroti kā sinonīmi; 90. gadu sākumā jauniešu auditorijai domātā žurnāla «Draugs» rubrikā «Slenga līkločos» atrodama «Skolēnu žargona vārdnīca», kura jauniešu neliterāro leksiku «tulko» literārajā valodā. K. Īble (Eble 1996) uzsver nepieciešamību šķirt slengu no citiem leksikas slāņiem, piemēram, no reģionālismiem, žargona un sarunvalodas vārdiem, norādot, ka slengs nekādā ziņā nav tas pats, kas žargons. Pēc krievu lingvистa A. Domašņeva (Domaschnev 1987) uzskata, terminu *slengs* vajadzētu lietot tad, ja runa ir par neprofesionālo vārdu krājumu, kas lietots humoristiskā, izsmejošā vai nievājošā nozīmē, bet, runājot par studentu, skolēnu, advokātu valodu,

vajadzētu lietot terminu *žargons*. Savukārt vācu sociolingvists N. Ditmārs (Dittmar 1997) galveno žargona un slenga atšķirību saskata apstākļi, ka žargons ir neaizstājams profesionālajā komunikācijā kolēģu vidū, taču slengs komunikācijā ir aizstājams. Lai precizētu termina *slengs* lietojumu latviešu valodniecībā un jauniešu valodas izpētē, nepieciešams padziļināti pētīt latviešu valodas neliterārās leksikas slāņus un veidot valodas stratifikācijas modeli, precīzi definējot izvēlētos terminus.

Tāpat termins *jauniešu (jaunatnes, skolēnu, studentu) žargons* apzīmē jauniešu specifisko leksiku, bet tā lietojums tiek saistīts ar runātāju nekulturālību. Ar terminu *jauniešu (jaunatnes) slengs* apzīmētā jēdziena saturs ir līdzīgs, jo latviešu valodniecībā *slengs* un *žargons* tiek lietoti sinonīmiski.

Jauniešu valodas izpētē termins *jauniešu sarunvaloda* ir sastopams retāk – iespējams, tāpēc, ka latviešu valodniecībā nav vienotas izpratnes sarunvalodas jēdziena skaidrojumā. Turklāt jauniešu saziņas formas nereti saprotamas tikai attiecīgās grupas ietvaros, tāpēc apkārtējiem bieži vien ir nepieciešamas speciālas zināšanas vai kopīga pieredze, lai tās izprastu. Minēto iemeslu dēļ autore savā promocijas darbā (Tidriķe 2004c) par vispiemērotāko aplūkojamās parādības nosaukšanai ir atzinusi vācu terminam *Jugendsprache* atbilstošo apzīmējumu *jauniešu valoda*, kas definē šo parādību kā kompleksu

Foto: Marija Sribna. Dokumentālo fotogrāfiju sērija «Jauns un brīvs»

fenomenu: jauniešu valoda ir lingvistiskās pašidentifikācijas forma, kas visspilgtāk izpaužas jauniešu savstarpējā saziņā neformālās situācijās un variē atkarā no sociāliem un sociāldemogrāfiskiem faktoriem (runātāju dzimums, vecums, izglītība, piederība pie noteiktas jauniešu grupas utt.).

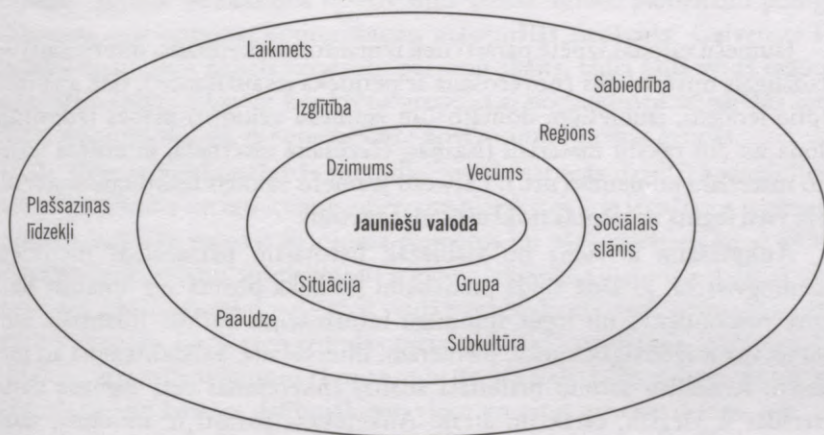
Jānorāda, ka pat līdz 20. gadsimta 90. gadu beigām vācu valodniecībā nebija vienotības jēdziena *Jugendsprache* izpratnē. Lai gan teorētiski šī problēma tika atrisināta 1997. gadā starptautiskā kolokvijā Heidelbergā, kad zinātnieki vienojās, ka par jauniešu valodu uzskatāma (galvenokārt) jauniešu mutvārdu saziņas forma, ko viņi lieto savstarpējā komunikācijā neformālās situācijās (Neuland 1999: 2, 3), valodnieki vēl joprojām nav vienprātis uzskatos par to, vai šis apzīmējums vācu valodniecībā jau ir ieguvis terminoloģisku nozīmi vai arī joprojām uztverams tikai kā jēdziens. Piemēram, E. Neilandei (1999: 1) tas ir termins, kas tiek attiecināts uz noteiktu grupu valodas lietojumu (atkarā no vecuma, paaudzes, sociālā statusa u. c. faktoriem), turpretim M. Heinemane (2003: 20) uzsver, ka *jauniešu valoda* nav termins, kas ietver konkrētu teorētisku nostāju, jo kā jēdziens tas ir atvērts dažādām teorētiskām un metodiskām pieejām jauniešu valodas izpētē. Vācu lingvistikā šis apzīmējums tiek izmantots galvenokārt tā īsās formas dēļ: «Apzīmējums ir nepareizs, bet tas tiek lietots, un katrs zina, kas ar to ir domāts» (Heinemann 1998: 149).

Jānorāda, ka jēdziena *jauniešu valoda* izpratne ir cieši saistīta ar termina *jaunieši* skaidrojumu. Priekšstats par jauniešu valodu kā lingvistiskās izpētes objektu veidojas atkarā no tā, kurš no jēdziena *jaunieši* aspektiem tiek akcentēts.

- Ja ar jauniešiem saprot nediferencētu vecumgrupu, par jauniešu valodu var runāt kā par *paaudzes sociolektu*. Šādā veidā tiek akcentētas tās valodas iezīmes, kas raksturīgas visai jauniešu paaudzei, piemēram, «modes vārdu» lietošana.
- Izvirzot priekšplānā jauniešu piederību pie dažādām subkultūrām, jauniešu valodas lingvistiskās izpētes uzmanības centrā atrodas atšķirīgu *subkultūru valodas* specifiskās iezīmes, piemēram, dažādu mūzikas virzienu (repa, smagā roka, metāla u. c.) atbalstītāju vai sporta veidu cienītāju (skrituļotāju, dēļotāju u. c.) valoda.
- Vienaudžu grupās jauniešu vecumposma ietvaros valoda tiek pakļauta konkrētās grupas specifiskajām komunikācijas vajadzībām; šādā gadījumā var runāt par jauniešu valodu kā *grupu valodu*.

Turklāt, pētot jauniešu valodu, ir jāapzinās jauniešu valodas heterogenitāte, respektīvi, dažādu faktoru – izglītības, reģionālās piederības, sociālā slāņa, sabiedrības, laikmeta, plašsaziņas līdzekļu – ietekme uz jauniešu valodu (sk. 1.1. attēlu). Autores promocijas darbā pirmoreiz latviešu lingvistikā jauniešu valodas izpētē tika ņemts vērā jauniešu dzimums, vecums un izglītība.

Pētījuma rezultāti ļāva secināt, ka jauniešu lingvistisko attieksmi un valodas lietojumu būtiski ietekmē runātāja vecums un dzimums.

1.1. att. Jauniešu valodu ietekmējošie faktori

Avots: Neuland 2003a: 138

Ne mazāk būtisks aspekts jauniešu valodas izpētē ir tās salīdzinājums ar valodas kodificēto formu – literāro valodu, kam tradicionāli tiek pretstatīti visi pārējie jeb nekodificētie valodas paveidi – valodas neliterārās formas un dialekti. Jāuzsver, ka latviešu valodniecībā valodas neliterārās formas lielākoties tiek asociētas ar mazāk prestižām sociālām grupām, tāpēc apzīmējums «neliterārās» ir ieguvis negatīvu blakusnozīmi, piemēram, no valodas kultūras viedokļa valodas neliterāro paveidu izmantošana tiek vērtēta kā nevēlama parādība. Šajā grāmatā pārstāvēts sociolingvistiskā izplatītais uzskats, ka valodas izpētē nav nodalāmi prestižāki un mazāk prestiži, labāki un sliktāki, pareizāki un mazāk pareizi valodas paveidi (Holmes 1992: 145), būtiski ir noskaidrot, kādi valodas izteiksmes līdzekļi tiek lietoti, kad un kāpēc tas tiek darīts.

Aplūkojot jauniešu valodu kā lingvistisku fenomenu, valodnieku uzmanības centrā ir nonākušas galvenokārt valodā vērojamas atkāpes no literārās valodas normas. Salīdzinot jauniešu valodu un literāro valodu, bieži tiek izmantota dihotomija «jauniešu valoda – pieaugušo valoda» (pieaugušo valoda tiek identificēta ar pareizu, literārās valodas normām atbilstošu valodu). Apzinoties to, ka arī pieaugušie ne vienmēr un ne visās situācijās lieto literāro valodu (īpaši jānorāda uz valodas liberalizāciju plašsaziņas līdzekļu ietekmē), jauniešu valodas izpētē par vienu no būtiskākajiem pētniecības uzdevumiem vajadzētu izvirzīt jauniešiem raksturīgo valodas līdzekļu izmantojuma salīdzinājumu ar citām vecumgrupām raksturīgo valodas izteiksmes līdzekļu lietojumu (piemēram, salīdzināt ar pieaugušo valodu).

1.3. Anketēt? Intervēt? Noklausīties?

Jauniešu valodas sociolingvistiskās izpētes metodes

Jauniešu valodas izpētē parasti tiek izmantota anketēšana, intervēšana un līdzdalīgais novērojums (novērošana ar pētnieka iesaistīšanos), tiek analizēti slēptie ieraksti, jauniešiem domāto (un jauniešu veidoto) preses izdevumu valoda un citi rakstu materiāli (īsziņas, tērzēšana internetā, internetā ievietoto materiālu komentāri utt.). Latviešu jauniešu valodas leksiskais materiāls bieži vien iegūts ar slēptās noklausīšanās metodi.

Anketēšana ir viena no visbiežāk lietotajām pētniecības metodēm sociolingistikā, jo šādā veidā pietiekami īsā laika posmā var aptaujāt lielu skaitu respondentu un iegūt apjomīgu informāciju. Turklāt finansiālā ziņā anketēšana ir izdevīgāka nekā, piemēram, intervēšana. Salīdzinājumā ar, piemēram, ierakstītu sarunu materiāla analīzi anketēšanas ceļā iegūtos datus apstrādāt ir vieglāk, ērtāk un ātrāk. Anketēšana parasti ir anonīma, tādēļ respondenti sniedz visumā patiesas atbildes, t. i., «sabiedriskās vēlamības» faktora ietekme nav tik izteikta. Veidojot anketu, ieteicams ievērot arī semantisko un pragmatisko aspektu un to atspoguļot arī datu apstrādē. Šādā veidā anketēšana iegūst daudz priekšrocību salīdzinājumā ar korpusa analīzi, kuras pamatā ir nesalīdzināmu un nevispārināmu atsevišķu gadījumu apskats. Anketēšanas metodes galvenais trūkums – šādā veidā var iegūt ziņas par indivīda lingvistisko attieksmi, bet ne informāciju par reālo valodas lietojumu un runas situāciju. Īpaši uzmanīgiem jābūt, izdarot secinājumus, kas balstīti uz šādā veidā iegūtajiem datiem, respektīvi, nedrīkst valodas zināšanas pielīdzināt reālajam valodas lietojumam.

Viena no sarežģītākajām problēmām, veidojot anketas par jauniešu valodu, ir pētāmā objekta definēšana – anketā lietotajiem apzīmējumiem ir jābūt labi uztveramiem visiem respondentiem (gan 12, gan 25 gadus veciem), tāpat tiem jābūt nepārprotamiem.

Tā kā jauniešu valodas īpatnības visspilgtāk izpaužas konkrētās jauniešu grupas locekļu savstarpējā komunikācijā, jauniešu valodas izpētē neaizstājams ir **līdzdalīgais novērojums**. Šādas novērošanas pamatā ir pētnieka integrēšanās grupas kolektīvā, līdz viņš vairs netiek uztverts kā traucējošs subjekts un neietekmē grupas locekļu valodas varianta izvēli. V. Labovs (Labov 1972) norāda, ka tikai šādā veidā var veikt sarunu un interviju ierakstus, kas izslēdz t. s. novērotāja paradoksus, t. i., tikai šādā veidā (sistemātisku novērojumu ceļā) iespējams noskaidrot, kā cilvēki runā tad, kad viņi nav rūpīgi plānota pētījuma objekts. Tas ir arī veids, kā, novērojot komunikāciju starp grupas locekļiem, iespējams iegūt ne vien runātas valodas materiālu, bet arī noskaidrot un izprast grupas vērtības, kas atspoguļojas valodā.

Līdzdalīgā novērojuma veikšana ir laikietilpīgs process, jo datus par vārdu un teicienu rašanos, lietošanas ilgumu un biežumu var iegūt tikai ilglaicīgā pētījumā. Turklāt līdzdalīgais novērojums palīdz veidot pietiekami pilnīgu priekšstatu par jauniešu komunikāciju neformālās situācijās. Galvenais šīs metodes trūkums – neliels novēroto personu skaits, tādēļ šādā veidā iegūtie dati ir attiecināmi tikai uz konkrēto grupu. Lai noskaidrotu vispārīgās tendences jauniešu valodā, ir nepieciešami novērojumi vairākās grupās.

Ar **slēptās noklausīšanās metodi** – svešās sarunās dzirdēto jauniešiem raksturīgo leksiku un izteicienus operatīvi pierakstot – ir iespējams iegūt autentiskus jauniešu valodas lietojuma piemērus un pārliecināties, ka ar citām metodēm (anketēšanu, intervēšanu) iegūtais leksiskais materiāls ikdienā tiek lietots. Šīs metodes vājā puse – šādā veidā nav iespējams iegūt plašu un strukturētu materiālu, bieži vien izdodas pierakstīt tikai atsevišķus, no vispārējā konteksta izrautus teikumus. Izmantojot šo metodi, būtu vēlams fiksēt arī informāciju par sarunas dalībniekiem, vietu un citas sarunas detaļas (sk. arī slēpto ierakstu metodi).

Salīdzinājumā ar anketēšanu **intervēšana** ir laikietilpīgāka. Jauniešu valodas izpētē šī metode tiek izmantota galvenokārt līdzdalīgā novērojuma metodes ietvaros. Tā kā pētījuma objekts ir mutvārdu runa, ko jaunieši lieto

Foto: Marija Sribna. Dokumentālo fotogrāfiju sērija «Jauns un brīvs»

neformālās situācijās savstarpējā komunikācijā, tad citas personas (šajā gadījumā – pētnieka) klātbūtne intervijas laikā izjauc grupas homogenitāti un var būt par iemeslu kodu maiņai jauniešu runā. Tāpēc ar intervēšanas metodes palīdzību nevar iegūt patiesu priekšstatu par jauniešu valodu.

Interesanta ir franču sociolingvisti D. Sabo (Szabó 1998) pieredze intervēšanas metodes izmantošanā Parīzes jauniešu valodas (franču val. *argot commun*) izpētē. Autors veica pētījumu arodskolās, pieņemot, ka salīdzinājumā ar vispārizglītojošām mācību iestādēm šeit valodas lietojuma īpatnības ir mazāk apzinātas. Valodnieks, kurš vecuma un apģērba ziņā neko daudz neatšķirās no intervējamiem, savus patiesos nolūkus neatklāja, bet uzdevās par žurnālistu, kuru interesē, kā dzīvo jaunieši Parīzē. Šādā veidā viņš ieguva daudz priekšrocību, piemēram, novērsa uzmanību no izpētes objekta – valodas (kā lingvists viņš būtu panācis tieši pretējo), kā arī motivēja respondentus sniegt atbildes uz jautājumiem. Pētnieks apzināti veidoja neformālas situācijas, vienlaikus intervējot ne vairāk kā 2–4 cilvēkus. Par intervijas vietu viņš izvēlējās tukšu klases telpu. Pētnieks arī smēķēja, atklāti pārkāpjot skolas noteikumus. Sarunas laikā viņš apzināti lietoja dažus jauniešiem raksturīgus vārdus, netieši rosinot respondentus darīt tāpat. Intervijas tematiski tika veidotas šādi: vispirms pētnieks uzdeva vispārīgus jautājumus (par skolu, skolas izvēli, mācīšanās motivāciju, dzīves apstākļiem, ģimeni utt.), tad pievērsās dažādām tēmām, izvēloties tādas, par kurām runājot, jauniešiem raksturīgā leksika tiek izmantota biežāk nekā parasti (brīvais laiks, mūzika, kino, meitenes), un, visbeidzot, uzdeva jautājumus par franču jauniešu valodu jeb argo. Izvēloties šādu pieeju valodas izpētē, D. Sabo ieguva informāciju par jauniešu lingvistisko attieksmi, kā arī varēja veikt autentiskus jauniešu mutvārdu runas ierakstus.

Pētījumu autori, vērtējot līdzdalīgā novērojuma gaitu, norāda, ka jaunieši svešo personu (pētnieku) bieži uztver kā «savējo», tomēr netiek izslēgta kodu maiņas varbūtība, atbilžu samākslotība un nepatiesums. Tāpēc jauniešu savstarpējo komunikāciju patiesi atspoguļo tikai **slēptie ieraksti**, kas veikti konkrētas grupas locekļu vidū bez svešu personu līdzdalības, kā arī atklāti nelietojot mikrofonu un ierakstes aparāturu. Par šādas metodes izmantošanu ziņo skandināvu jauniešu valodas pētnieki (Stenström, Andersen 1999). Veicot pētījumu «*UNO Nordic teenage language*»⁵, zinātnieku grupa ar Izglītības ministrijas atļauju dažādu reģionu skolās sameklēja skolēnus, kuri piekrita dažas dienas nēsāt līdzī kabatas magnetofonu un mazu, pie drēbēm piestiprināmu mikrofonu un ierakstīt visas sarunas, priekšroku dodot tām, kurās viņi piedalās kopā ar draugiem vai vienaudžiem, neinformējot pārējos par ierakstu. Vienlaikus šie skolēni rakstīja arī «dienasgrāmatas», kurās fiksēja informāciju par pārējiem sarunas dalībniekiem (vecums un dzimums) un sarunas situāciju (uz ielas, skolā, kafejnīcā, naktsklubā u. tml.).

⁵ Informāciju par projektu sk. www.uib.no/uno

Jāuzsver, ka pētniekam, izmantojot slēpto ierakstu metodi, jāievēro komunikantu privātās dzīves neaizskaramība, t. i., jānodrošina sarunas dalībnieku anonimitāte (nedrīkst minēt datus, kas ļautu tos identificēt, piemēram, īsto vārdu, skolu, klasi u. tml. faktus).

Jauniešu rakstu valodas izpēte latviešu valodniecībā līdz šim veikta, galvenokārt analizējot jauniešiem domātās preses valodu. Taču jānorāda, ka komerciālo, plašai publikai domāto jauniešu žurnālu analīzes lietderīgums jauniešu rakstu valodas izpētē tiek apšaubīts. Šajos žurnālos publikāciju autori ir nevis paši jaunieši, bet galvenokārt pieaugušie; žurnāli tiek rediģēti; jauniešiem raksturīgā leksika šajos preses izdevumos tiek lietota apzināti, proti, lai pievērstu jauniešu uzmanību un tiešāk viņus uzrunātu.

Piemēram, populārākā vācu jauniešu žurnāla «*Bravo*» analīze (žurnāla lasītāju loks ir 14–18 gadus veci jaunieši) uzrāda jauniešiem raksturīgās valodas pazīmes: anglicismus, izsauksmes vārdus, partikulas, sasveicināšanās formulas, frazeoloģismus u. c., kuru lietojuma biežums mainās atkarā no tā, kādā rubrikā materiāls publicēts (Schlobinski et al. 1993a). Pētījuma autori konstatē, ka izteikti bieži šīs pazīmes ir sastopamas redaktoru īpaši veidotajās rubrikās, piemēram, sadaļā «Mūzika un zvaigznes», «Filmas», «Mode un kosmētika». Rubrikā «*Foto-Love-Story*», kur jaunieši «patiešām» runā, nosauktās pazīmes tikpat kā nav vērojamas, taču žurnālā ievietotajās reklāmās atrodamas visas jauniešu valodai raksturīgās pazīmes. Pētnieki secina, ka reklāma un plašsaziņas līdzekļi jauniešu valodu izmanto tad, ja «ar to ir saistīta noteikta ideja», tomēr nevar likt vienlīdzības zīmi starp jauniešu valodu plašsaziņas līdzekļos un jauniešu valodu ikdienas komunikācijā.

Kopš 20. gadsimta 90. gadu sākuma līdz ar straujo interneta izplatīšanos var runāt par jaunu rakstītās valodas formu rašanos (elektroniskais pasts, forumi, viesu grāmatas⁶, tērzēšana internetā u. c.). Vācu jauniešu valodas pētnieks J. Andrutsopuloss (2003: 305) norāda, ka tieši šajās jomās veidojas jauniešu rakstu stili, kas raksturīgi specifiskām grupām specifiskā kontekstā un kam ir liela sociāla nozīme. Pētot jauniešu rakstu stilus, būtu nepieciešams pievērst uzmanību to lietojuma sociālajam mērķim, konstatēt runas darbības specifiku (sasveicināšanās, komentāri un kritika), analizēt dialoga komunikāciju un noteikt izmantotos valodas resursus.

Lai izvairītos no vienpusīguma (katrai atsevišķai metodei ir savi trūkumi), jauniešu valodas izpētē ieteicams kombinēt vairākas metodes, piemēram, anketēšanu un intervēšanu, rakstu valodas analīzi un intervēšanu, līdzdalīgo novērojumu un anketēšanu.

⁶ Jauniešu subkultūru interneta mājaslapās ir izveidotas viesu grāmatas, kurās šo mājaslapu apmeklētāji var ievietot savas piezīmes, komentārus u. c. informāciju.

II. JAUNIEŠU VALODAS PAMATIEZĪMES

2.1. Ieskats jauniešu valodas būtībā

Jauniešu valodas iezīmes ir viens no visbiežākajiem analizētajiem jautājumiem jauniešu valodas izpētē. Latvijā galvenokārt tikusi akcentēta jauniešiem raksturīgā leksika un vārddarināšanas paņēmieni (substantivācija, sufiksācija, prefiksācija), taču pētījumi citās valstīs liecina, ka jauniešiem raksturīgi ir arī specifiski frazeoloģismi, diskursi (dialoga sākšana un beigšana, uzrunas konstrukcijas u. c.) un sintakse. Tiek uzsvērta tāda jauniešu valodas iezīme kā mainīgums (jauniešu valodas efemeritāte). Neiztrūkstošs ir šā valodas varianta salīdzinājums ar literāro valodu.

Kā jau iepriekš minēts, jaunieši ir vecumgrupa, kas nereti atsakās atzīt pieaugušo noteiktos likumus, uzvedības normas un vērtības. Tāpēc, pētot jauniešu valodu, to parasti salīdzina ar pieaugušo valodu. Vācu valodniece S. Vahava (Wachau 1989) norāda, ka abu sociālo grupu valodas jāskata ciešā kopsakarā, jo tieši pieaugušie (gan ģimenē, gan skolā) iepazīstina jauniešus ar sabiedrībā pieņemtajām valodas normām, kā arī «kontrolē» to ievērošanu.

Lingvistiski nekorektā iedalījuma «jauniešu valoda – pieaugušo valoda» izveidi ir sekmējuši gan paši jaunieši, gan jauniešu valodas pētnieki. Piemēram, Vācijā valodnieki ar aptauju un interviju palīdzību ir meklējuši atbildes uz šādiem jautājumiem: *Vai jaunieši runā citādi nekā pieaugušie?, Kā jaunieši vērtē pieaugušo valodu?, Kā jaunieši raksturo pieaugušo valodu?, Kā pieaugušie vērtē jauniešu valodu, un kā jaunieši reaģē uz šiem vērtējumiem?* u. c.

Pieaugušo pasaule un līdz ar to viņu valoda jauniešu vidū nereti tiek raksturota negatīvi, piemēram, pētījumi liecina, ka jaunieši nevēlas kļūt pieauguši (sk. Tücke 1999), jo viņi baidās no rutīnas, kas tos sagaida nākotnē. Tāpēc šajā vecumā liela vērtība ir aizraujošai rīcībai, spilgtām krāsām, demonstratīvam protestam, kas tiek pausts arī ar valodas palīdzību. Valoda ir līdzeklis, kas ļauj norobežoties no pieaugušo pasaules; jauniešiem raksturīgie izteicieni ir reakcija uz pieaugušo runas uzvedību. Lietojot atšķirīgu valodu, jaunieši demonstrē savas tiesības uz savai paaudzei specifisku runas veidu un dzīvesveidu. Jauniešu pētnieku vidū valda uzskats, ka atkāpes no plašākā sabiedrībā pieņemtajām valodas normām ir visspilgtākā jauniešu kultūras izteiksmes forma.

Tieši jauniešu vecumā neliterāro valodas elementu lietošana sasniedz savu augstāko pakāpi. Savukārt pieaugušie biežāk izmanto literārās valodas izteiksmes iespējas, tāpēc viņu valoda bieži tiek asociēta ar literārās valodas normām. To pierāda arī Vācijā veiktie pētījumi – jaunieši liek vienlīdzības zīmi starp pieaugušo valodu un pieklājīgu, sabiedrībā pieņemtajām lingvistiskās uzvedības normām atbilstošu valodu.

Pieaugušo valodas raksturošanai vācu jaunieši visbiežāk lieto apzīmējumu «normāla, kārtīga, garlaicīga, izmeklēta, sausa, pieklājīga, aprobežota, nopietna, vecmodīga un frāžaina», savukārt jauniešu valodas iezīmes ir tiešums, atklātība, godīgums, respekta trūkums, nepiespiestība, neatkarība un atbrīvotība. Jauniešu valodu no pieaugušo valodas atšķir brīvs un nepiespiests runas stils, kas nozīmē gan specifisku, tikai šai vecumgrupai raksturīgu valodas izteiksmes līdzekļu lietojumu, gan apzinātas novirzes no literārās valodas normām.

[Teorētiskajā literatūrā daudzkārt tiek norādīts, ka tieši jaunieši veido un lieto no literārās valodas atšķirīgu vārdu krājumu. Jauniešu specifiskā, bieži vien citiem nesaprotamā un pat šokējošā leksika ir saistījusi daudzus latviešu un citu valstu valodnieku uzmanību. Iespējams, tieši tādēļ sabiedrībā ir izveidojies maldīgs uzskats, ka jauniešu valodu no citiem valodas paveidiem atšķir tikai leksiskās īpatnības. Vācu valodnieks V. Bahofers (Bachofer 2003: 68) pat norāda: «Jauniešu valodas īpatnības ir atrodamas vienīgi vārdu krājumā.» Patiesībā, kā jau minēts, jauniešu valodai raksturīgas vēl citas iezīmes, taču specifiskā leksika neapšaubāmi ir pilgtākā no tām.

Viens no motīviem, kāpēc jaunieši lieto specifiskus vārdus un izteicienus, ir viņu vēlme atšķirties no pieaugušajiem. Taču atšķirības vārdu krājumā norāda arī runātāja piederību pie konkrētas sociālās grupas un palīdz nošķirt grupai piederīgos no svešajiem. Tātad, no vienas puses, ar specifiska vārdu krājuma palīdzību jaunieši var distancēties no sabiedrībā dominējošās kultūras, no otras puses, šādi tiek iezīmētas arī atšķirības starp dažādām jauniešu subkulturām. Arī konkrētai grupai raksturīgā leksika teorētiskajā literatūrā tiek uzskatīta par vienu no būtiskākajām jauniešu valodas iezīmēm – katrā jauniešu sociālajā grupā valda konkrētās grupas sociolingvistiskās normas, kuras jāievēro, – piemēram, tie, kas brauc ar skrituļdēli, runā citādi nekā tie jaunieši, kuri nodarbojas ar kādu citu sporta veidu, panki izsakās savādāk nekā repa cienītāji. E. Hess-Litih (Hess-Lüttich 1987: 31) skaidro: «Pankroks, ādas jaka un vulgārais slengs sader kopā tikpat labi kā, piemēram, sitāras skaņas un indiešu kreklus.» Pētījumi liecina, ka noteiktas leksikas lietošana ir sociālās kategorizācijas paņēmiens jauniešu vidū – runātājs apzināti izvairās izmantot atsevišķus vārdus, lai netiktu identificēts ar citu jauniešu subkulturām. Turklāt jauniešu leksika ietekmē arī komunikācijas situāciju: «Parupji familiārā un nereti savdabīgi asprātīgā leksika piešķir zināmu emocionāli ekspresīvu nokrāsu, veido jauniešiem pieņemamu neformālas komunikācijas atmosfēru,» uzsver J. Baldunčiks (1988: 186).

Jāatzīmē, ka definēt jēdzienu *jauniešiem raksturīgā leksika* ir visai problemātiski.⁷ Ja runājam par vārdu krājumu, kas nav literārās valodas sastāvdaļa un tiek lietots jauniešu, respektīvi, jauniešu grupu komunikācijā, tad vairāki aspekti paliek neaplūkoti. Jaunieši ar jaundarinātu vārdu palīdzību apzīmē lietas, priekšmetus un darbības veidus viņiem nozīmīgās sfērās: «Jo intensīvāk attiecīgajā vidē kāda sfēra tiek aptverta, jo vairāk tai specifisku vārdu. Praktiskā ieinteresētība rada arī attiecīgu terminoloģiju,» norāda I. Druvieta (1988b: 200). Taču arī konkrētai sociālajai grupai nepiederīgi indivīdi nereti lieto minēto leksiku, ja viņi attiecīgo parādību grib nosaukt precīzi. Tas savukārt veicina šo vārdu izplatīšanos arī citos runātāju kolektīvos. Tā kā daudzas jauniešiem raksturīgās leksiskās vienības savā runā pārņem arī vecākas paaudzes cilvēki, ir grūti novilkt robežu starp jauniešu leksiku un citu vecumgrupu lietoto neliterāro leksiku. Tāpat ne visus jauniešu leksikas vārdus lieto visi šā vecumposma pārstāvji, jo šo vārdu izvēle variē atkarā no dzimuma, vecuma un piederības pie konkrētas grupas. Tāpēc šķiet neiespējami nodalīt kādu jauniešiem raksturīgu vienotu leksikas kopumu.

Jauniešiem raksturīgās leksikas izpētes teorētiskās problēmas atspoguļojas arī praksē. Piemēram, «Skolēnu īpatnējās leksikas skaidrojošās vārdnīcas» (Koluža 2001) virsrakstā ir ietverta norāde, ka darbā apkopota tieši skolas vecuma jauniešiem raksturīgā īpatnējā leksika. Analīzes rezultāti tomēr liecina – vārdnīcā ir iekļauti arī latviešu literārās valodas vārdi bez stilistikā marķējuma (piemēram, *čāpot* 'lēni iet'), literārās valodas sarunvalodas vārdi (piemēram, *apcirsties* 'apvainoties', *bazūnēt* 'izplāpāt', *bimbāt* 'raudāt'), vienkāršrunas vārdi (piemēram, *apdauzīts* 'pamuļķis', *kāti* 'kāja', *lakt* 'dzert') un vairāki dažādu sociālo vai profesionālo grupu pārstāvju lietotie vārdi (piemēram, *čālis* 'puisis', *drope* 'iedzeršana', *feins* 'skaists, lielisks', *šancēt* 'strādāt') (sal. Bušs 1979a: 69).

Pēc autores domām, būtu nepieciešams šķirt vārdu krājumu, ko lieto tikai jaunieši, respektīvi, šīs sociālās grupas ekskluzīvo leksiku, un vārdu krājumu, ko izmanto lielākoties jaunieši, bet kas ir sastopams arī citu grupu indivīdu runā. Tiek norādīts, ka jaunieši bieži izvēlas tos pašus vārdus un izteicienus, kuri ir aktuāli arī citām vecumgrupām, vienīgi jauni cilvēki tos lieto daudz intensīvāk. Lai noteiktu jauniešu t. s. ekskluzīvo leksiku, nepieciešams pētīt citu vecumgrupu (pieaugušo, vecu cilvēku) vārdu krājumu. Tā kā šāda materiāla latviešu valodniecībā pagaidām nav, šajā grāmatā ar jēdzienu *jauniešiem raksturīgā leksika* tiek saprasts vārdu krājums, kas tiek uzskatīts par specifisku jauniešiem un ko paši jaunieši uzskata par sev iezīmīgu.

⁷ Vācu izdevniecība «Duden», kas visu vācu valodas apjomīgo vārdu krājumu apvieno vienā vārdnīcā, jauniešiem raksturīgo leksiku definē šādi: tie ir «valodas izteikumi, kas rodas jauniešu kultūrā; vārdu krājums, kas ir vispārpieņemts un tiek lietots jauniešu vidū un kuru lietojot, jaunieši (apzināti vai neapzināti) distancējas no pieaugušo runas uzvedības» (Kunkel-Razum 2003: 278).

Saistībā ar jauniešiem raksturīgo leksiku nereti tiek uzvērta tās ātrā mainība, respektīvi, efemeritāte. Šī jauniešu iezīme plašāk aplūkota sadaļā «Jauniešu valodas efemeritāte». Valodnieku vidū sastopams arī viedoklis, ka lielu jauniešu vārdu krājuma daļu veido aizguvumi un vulgārismi. Par šiem diviem leksikas aspektiem lasiet sadaļās ««Čau! Kā tusējat? Močijam šovakar...!» Aizguvumi jauniešu valodā» un ««Roka neceļas rakstīt...» Necenzētu vārdu lietojums jauniešu saziņā».

Bieži jauniešu specifiskās leksikas izpēte tiek bargi kritizēta, jo šo leksiku nereti aplūko atrauti no lietojuma konteksta, tāpēc, fiksējot jauniešu leksisko materiālu, vārda nozīmi būtu nepieciešams papildināt arī ar lietojuma situāciju. M. Heinemane (2003) akcentē, ka vārdu krājuma analīze bieži ir sākums dziļākai jauniešu valodas īpatnību izziņāšanai. Šādu pētījumu priekšrocība – iespēja starptautiski salīdzināt jauniešiem raksturīgās leksikas iezīmes un šādā veidā iegūt nozīmīgus rezultātus. Taču valodniece atkārtoti uzsver – tas varētu būt sākums jauniešu valodas izpētei, taču nekas vairāk.

Jauniešiem valoda ir līdzeklis, kas ļauj izcelties ar asprātību un izdomas bagātību. Par radošajām izpausmēm valodā liecina gan valodas spēle, kas izpaužas, izmantojot savā runā svešus citātus, transformējot valodas modeļus no viena konteksta citā, tādējādi piešķirot tiem jaunu nozīmi, gan jaunu vārdu veidošana, kas sīkāk tiks aprakstīta sadaļā ««Tuss, tussis, tusons, tusaks...» Jaunieši – aktīvākie jaunvārdu darinātāji».

2.2. «Čau! Kā tusējat? Močijam šovakar...»

Aizguvumi jauniešu valodā

Tāpat kā pārējie runātāju kolektīvi, arī jaunieši savu leksiku papildina, aizgūstot vārdus no citām valodām. Turklāt aizguvumu lietošana tiek uzskatīta par vienu no raksturīgākajām jauniešu valodas iezīmēm. Taču, ja tiek pieņemts, ka aizguvumi ir jauniešu runas stila iezīme, būtu nepieciešams noskaidrot, kādi aizguvumi tiek lietoti un kā tie radušies.

Jau kopš 20. gadsimta 70. gadiem aizguvumi jauniešu valodā ir bijuši latviešu valodnieku uzmanības centrā, tomēr J. Baldunčika 1979. gadā izteiktais secinājums, ka sociolingvistisku pētījumu trūkuma dēļ citvalodu vārdu biežo lietojumu jauniešiem var piedēvēt tikai uz subjektīvo vērojumu pamata, lielā mērā atspoguļo arī pašreizējo situāciju šīs vārdu krājuma daļas izpētē. Latvijā publikācijās par jauniešu valodu aizguvumi galvenokārt tiek minēti kā viens no jauniešu žargona avotiem (Stengrevica 1984; Druviete 1988b; Ernstsone 1993a, 1993b), īpaši izcelta šo vārdu negatīvā ietekme uz latviešu valodu (Bušs 1988a; Baldunčiks 1988). J. Baldunčiks rakstā «Aizguvumi jaunatnes žargonā (slengā)» citvalodu vārdus aplūko vēsturiskā aspektā, savukārt M. Brēdes

darbā «Anglismi jauniešu leksikā» analizēts četrpadsmit, pēc autores domām, biežāk saklausāmo anglicismu (anglicismu) lietojums studentu un vidusskolas pēdējo klašu skolēnu sarunās. M. Brēde rakstā gan norāda, ka no angļu valodas aizgūtie vārdi aizvien biežāk sastopami arī jauniem cilvēkiem domāto preses izdevumu slejās, taču valodas piemērus viņa izvēlējusies no plašam lasītāju lokam paredzētiem izdevumiem («Rīgas Viļņi» un «Izklaide»), kas liek domāt par ne visai konsekventu pieeju jautājuma aplūkojumā.

Latviešu valodniecībā no valodas kultūras viedokļa tradicionāli tiek nošķirti vēlamie un nevēlamie aizguvumi, pēdējos apzīmējot ar terminu *barbarismi*. Tā kā ne ikreiz ir iespējams pareizi novērtēt kāda vārda – arī aizguvuma – vietu valodas attīstības procesā, šajā darbā, analizējot no citām valodām aizgūtos vārdus jauniešu valodā, tiks lietots termins *aizguvumi*.

Aizguvumi noteikti ir aplūkojami kontekstā ar attiecīgajā vidē pieņemtajām valodas normām un to lietojums jauniešu komunikācijā motivējams ar vēlmi izpatikt vienaudžiem, kā arī šķirt grupai piederīgos no svešajiem. Aizguvumi tiek lietoti arī:

- 1) izteiksmes variēšanai (kā sinonīmi pašu valodas vārdiem): *učene* [< kr. *учительница*] ‘skolotāja’ *Ejam, citādi učene bļaus!* [2002 M 14]; *mutere* [< vāc. *Mutter*] ‘māte’ *Mana mutere strādā samosvalkā* [2002 Z 12]; *filings* [< angl. *feeling*] ‘noskaņojums, gaisotne; sajūtas, emocijas’ *Man šodien slikts filings* [2002 M 17];
- 2) emocionālās ekspresijas nolūkā (nepārveidoti devējvalodas vārdi, teicieni un frāzes): *kļova/kļovo* [< kr. jaun. *кļөво*] ‘labi, izcili’ *Kļovo, kā tev tas izdevās?* [2002 M 17]; *comon* [< angl. *come on!*] ‘nāc(iet)! iesim! aiziet!’ Interjeksija. Lieto, izsakot pozitīvas emocijas] *Kad uzvaru, saucu: «Comon!»*; *šaise/šaize* [< vāc. nicinoši *Scheiße*] ‘kaut kas slikts, nepatīkams, kaitinošs’. Interjeksija. Lieto, izsakot negatīvas emocijas] *Šaize, šodien atkal kontriķis!* [2002 Z 15];
- 3) eifēmisma funkcijā: *koļīties* [< kr. *колоть*] ‘lietot narkotikas’] *Parkā atkal narkomāni koļījās* [2002 M 15]; *močīties* [< kr. jaun. *мочиться*] ‘kauties’] *Tu esi jefiņš, ejam močīties* [2002 Z 13]; *drinkot* [< angl. *to drink*] ‘lietot alkoholu’] *Šovakar drinkosim līdz zemei* [2002 M 18].

Aizguvumu lietojuma biežumu nosaka arī jauniešu intereses un vide, kurā viņi uzturas. Par to liecina latviešu jauniešu – mūziķu runas analīze realitātes šovā «Talantu fabrika», kur anglicismu skaits pārsniedz rusismu skaitu (aizguvumu masīvā ir apmēram 56% anglicismu un 41% rusismu) (Freimane 2003b). Līdzīgi novērojumi veikti arī Vācijā (Schlobinski et al. 1993a): analizējot divu jauniešu grupu (baznīcas draudzes jauniešu un reālskolas skolēnu) komunikāciju, tika konstatēts, ka šo grupu saziņā anglicismi ir sastopami ļoti reti.

Jauniešu valoda ir pakļauta aptuveni tādām pašām citvalodu ietekmēm kā attiecīgā literārā valoda. Latviešu jauniešu valodā pēdējo 20 gadu laikā vērojama devējvalodu ietekmju maiņa. 20. gadsimta 80. gados, pēc valodnieku atzinuma, vārdi no vācu valodas tika uzskatīti par «tradicionāliem», liela daļa aizguvumu jauniešu leksikā bija pārņemti no krievu valodas (piemēram, Jūrmalas 1. vidusskolas 1988. gada «Žargonismu vārdnīcā», kur ietverts 1140 vienību, divas trešdaļas ir aizgūtas tieši no krievu valodas (Bušs 1988a)), savukārt anglicismu bija vismazāk. M. Vilemsone (1986: 140), analizējot skolēnu runu Dobeles rajona Augstkalnes vidusskolā, konstatē: «Sevišķi daudz aizguvumu ir skolēnu leksikā. Visvairāk to ir no krievu valodas, retāk no vācu, angļu, lietuviešu.» V. Ernstsones (1993b) pētījumi liecina, ka 80. gadu beigās un 90. gadu sākumā jauniešu žargons strauji papildinājās ar angļu cilmes vārdiem, taču vācu cilmes aizguvumu jauniešu valodā nebija daudz. 2000. gadā M. Brēde secina, ka vislielākā aizguvumu grupa latviešu valodā ir vārdi no angļu valodas, otra lielākā grupa – vārdi, kas pārņemti no krievu valodas; ģermānismi kā senāki aizguvumi viegli tiek uztverti jau kā piederīgi sarunvalodai. 2002. gadā V. Ernstsone raksta (2002: 213): «..var apgalvot, ka no jauniešu slenga izzūd daudzi rusismi un to vietā stājas aizguvumi no angļu valodas.»

Foto: Marija Sribna. Dokumentālo fotogrāfiju sērija «Jauns un brīvs»

21. gadsimta jauniešiem raksturīgās leksikas analīze⁸ liecina, ka gandrīz puse (47%) no aplūkotā valodas materiāla ir aizguvumi, turklāt lielāko daļu veido krievu cilmes vārdi (ap 32%): *fiška* [< kr. *фиска* 'doma, ideja'] *Tam vecim ir savas fiškas* [2002 Z 18]; *strelka* [< kr. jaun. *стрелка* 'tikšanās, randiņš'] *Man šodien strelka ar Jāni* [2002 M 14]; *tusēt* [< kr. *мывамъ* 1. *krimin.* 'kādu sist'; 2. *jaun.* 'sapulcēties grupās (pēc interesēm, vecuma), pavadīt laiku draugu, līdzīgi domājošo kompānijā']; 3. 'patikami pavadīt laiku izklaides iestādē, saviesīgā pasākumā'] 1. 'izklaidēties' *Mamm, es vakarā iešu tusēt ar savējiem* [2002 M 18]; 2. 'būt kopā (ar)' *Es šos vārdus lietoju, kad tusēju kopā ar draugiem* [2002 Z 16]; 3. 'iet, doties' *Tusējam citur!* [2002 Z 17]; 4. 'pavadīt laiku' *Ejam pie meža tusēt. Būs cool* [2002 Z 14].

L. Tidriķes apkopotajā datu bāzē angļu cilmes vārdu ir gandrīz trīs reizes mazāk (11%) nekā rusismu: *čildrens* [< angl. *child(ren)*] 'bērns' *Aizver vindovs, čildrenus nopūtīs* [2002 M 14]; *kūlīgi* [< angl. sl. *cool*] 'forši, jauki' *Skolā šodien bija baigi kūlīgi...* [2002 M 13]; *džeks* [< angl. *Jack*] 'puisis, vīrietis' *Ejam koļīt džekus* [2002 M 16].

Vācu un citu valodu cilmes vārdu analizētajā jauniešu valodas korpusā ir ļoti maz (ģermānismi veido 3% no visiem analizētajiem vārdiem, aizguvumu no citām valodām tikpat kā nav): *šūle* [< vāc. *Schule*] 'skola' *Šodien fisene šūlē nenotiek* [2002 M 17]; *fāteris* [< vāc. *Vater*] 'tēvs' [2002 Z 12]; *mutere* [< vāc. *Mutter*] 'māte' *Baigā, mutere, nedod naudu tusiņam* [2002 M 18]; *čau!* [< it. *ciao*] 'sveiks!' *Jauniešu valodā ir čau, pēc tam kā tusējat, močijam šovakar.* [2002 M 16].

[Tātad 21. gadsimta latviešu jauniešu valodu ietekmē galvenokārt Latvijā lielākās minoritātes valoda – krievu valoda – un Eiropā biežāk lietotā svešvaloda – angļu valoda.⁹ Turpmākajos pētījumos būtu nepieciešams noskaidrot, cik daudz jaunu kādas svešvalodas vārdu ir jauniešu valodā un cik lielu daļu veido iepriekšējo gadu aizguvumi, respektīvi, vārdi, kuri pieder pie jauniešu valodas pamatfonda.

Kā jau minēts, lielākā daļa aizguvumu latviešu jauniešu valodā ir krievu cilmes vārdi, kam seko anglicismi un neliels skaits ģermānismu. Lai gan Valsts valodas likuma 5. pantā teikts, ka «ikviena cita Latvijas Republikā

⁸ Latviešu jauniešu valodas leksiskais materiāls iegūts, apkopojot informāciju, kas minēta anketas «Par jauniešu valodu» (2002. g.) atbildēs uz jautājumu *Vai Tu zini vārdus (izteicienus), kas ir raksturīgi jauniešiem?*, kā arī analizējot anketas 3. jautājumā *Kādās situācijās Tu lieto jauniešu valodu?* aprakstītās jauniešu valodas lietošanas situācijas. Anketēšanas rezultātā savāktas 1427 (442 dažādas) leksiskās vienības, to nozīmju skaidrojumi un lietojuma piemēri. Minētajos piemēros tiek saglabāta jauniešu oriģinālrakstība.

⁹ Eiropas sociolingvistu 2000. gada pētījums liecina, ka angļu valoda Eiropā ir biežāk lietotā svešvaloda, kuru apguvuši 41% eiropiešu, kaut Eiropas Savienībā kā dzimtā valoda tā ir tikai 15% iedzīvotāju (Baltaiskalna 2002: 219).

lietotā valoda, izņemot latviešu un lībiešu valodu, šā likuma izpratnē uzskatāma par svešvalodu» (Valsts valodas likums), D. Joma (Baltaiskalna 2002) norāda, ka krievu valodu vēsturisko apstākļu dēļ nevar ierindot vienā līmenī ar angļu, vācu u. c. svešvalodām. Pēc Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) datiem, 2003. gadā 29% Latvijas iedzīvotāju bija krievi. Savukārt vāciešu, angļu un amerikāņu Latvijā ir tik maz, ka iedzīvotāju skaitīšanā (sk., piemēram, CSP mājaslapu) šādas etniskās grupas netiek atsevišķi nodalītas.

Ņemot vērā datus par aizguvumu sastopamību latviešu jauniešu valodā un datus par latviešu jauniešu svešvalodu prasmi, rodas interesanti secinājumi. Pēdējo gadu statistikas dati liecina, ka jauniešu vecumā krievu valodas pratēju īpatsvars latviešu vidū arvien samazinās, savukārt angļu valodas pratēju īpatsvars pieaug. Taču pašu latviešu jauniešu valodā (vismaz autores analizētajā jauniešu valodas materiālā) rusismu ir gandrīz trīs reizes vairāk nekā anglicismu. Iespējams, ka jaunieši ne vienmēr apzinās lietoto vārdu cilmi un nozīmi un ka aizgūtu vārdu lietošanu jauniešu vecumā sekmē nevis viņu svešvalodas prasme, bet gan tieši kontakti ar attiecīgās valodas pratējiem.

Analizējot krievu cilmes aizguvumus latviešu jauniešu valodā, tika konstatēts, ka lielāko daļu vārdu (66,2%) veido tādi aizguvumi, kas arī devējvalodā nav literārās valodas vārdu krājuma sastāvdaļa. Kā jau minēts, latviešu literārajā valodā vārdu aizgūšana no citām valodām ir viens no leksikas bagātināšanas avotiem. Tomēr svešvārdu pārņemšana no neliterārās leksikas slāņiem tiek uzskatīta par raksturīgu galvenokārt tikai jauniešu valodai: *celka* [*<* kr. žarg. *целка* 'nevainība, nevainības plēve'] 1. lamuvārds *Blad tu celka nedavelka, skanā govs tu laikam sen nēsi bietē ķērusi* [2002 M 13]; 2. 'jaunavības plēve' *Ej dirst, tev celka pārplēsta* [2002 M 15]; *nafig* [*<* kr. žarg. *нафига*; *на фига* 'priekš kam, priekš kā'] 'priekš kam (kā)' *Nafig mums kaut kas jādara* [2002 M 18]; *rubīt* [*<* kr. žarg. *рубить* 'saprast kaut ko, orientēties kādā lietā'] 'saprast' *Es pasaku, ka viņš ir stulbs: «Tu galīgi nerubī!»* [2002 M 16].

Ieskatoties «Lielajā krievu žargona vārdnīca» (*Большой словарь русского жаргона*, 2001) un «Jauniešu slenga skaidrojošā vārdnīca» (*Толковый словарь молодежного сленга. Слова, непонятные взрослым*, 2003), redzam, ka puse (49,3%) latviešu jauniešu valodā lietoto pētījumā fiksēto krievu cilmes vārdu un izteicienu ir sastopami arī krievu jaunatnes slengā, turklāt ar vienādu vai līdzīgu nozīmi: *afigel* [*<* kr. jaun. *офигеть* 'pazaudēt spēju adekvāti novērtēt situāciju'] 'sajukt prātā, apstulbt' *Tu ko, afigela?* [2002 M 16]; *Tu pavisam afigel, idiot?* [2002 Z 15]; *aplauzties* [*<* kr. jaun. *обломиться* 'beigties ar neveiksmi'] 'kļūdieties' *Kad mamma aplaužās, es saku, ka viņa paķēra steiki* [2002 M 16]; *čiksa* [*<* kr. jaun. *чихса* 1. 'meitene'; 2. 'prostitūta'] 'meitene' *Iemocijām pāris koktēlīšus un tad jau arī sanāca vakara čiksas* [2002 M 18]; *gaļaks* [*<* kr. jaun. *голяк* 'kaut kā pilnībā trūkst'] 'stulbums' *Šajā pasākumā ir galīgs gaļaks, vienīgi te var sēdēt un gru-*

zīties [2002 M 15]; *gruzīties* [< kr. jaun. *эпузимься* ‘pārdzīvot, satraukties, būt depresīvā stāvoklī’] ‘būt depresīvā garastāvoklī’ *Ja jau esi atrnācis uz tusaku, tad negrauzies* [2002 M 17].

Latviešu jauniešu valodā ir sastopami arī jauni frazeoloģismi, kur abi vārdi vai viens no tiem aizgūti no krievu valodas: *besīt ārā, besīt laukā* ‘kaitināt, nepatikt krist uz nerviem’ *Besī ārā tā skola, tik cool laiks ārā, bet jāmācās* [2002 M 17]; *borzīt virsū* ‘aizvainot (ar vārdiem)’ *Ei vecais iesim pamočīt uz ielas, jo vakar man borzīja virsū* [2002 Z 17]; *gruzīt batonus* ‘piekasīties’ *Tu uz ko batonus gruzī?!* [2002 Z 16]; *ierubīt/rubīt fišku* ‘uztvert domu’ *Nu ko ierubīji fišku?* [2002 M 17]; *Kas tu nerubī fišku?* [2002 M 17]; *ļečīt mozgu; kruķīt mozgas* ‘dot pamācības’ *Ko tu man ļeči mozgu?* [2002 Z 16]; *Davai tinies un nekrūķī man mozgas* [2002 M 18]; *močīt augumā* ‘piekasīties’ *Es saku tā, kas ir ko moči augumā pa muti gribi* [2002 Z 18]; *močīt dosku* ‘likt mierā kādu, iet prom, atstāt’ *Citreiz ar māti kad sastrīdos tad jau esmu pateicis moči dosku* [2002 Z 20]; *paņemt uz grudaku* ‘iedzert’ *Paņem uz grudaku* [2002 Z 16]; *patusēt pīrāgus* ‘izklaidēties’ *Varētu kaut kur patusēt pīrāgus šodien?* [2002 M 17]; *tusēt bulkas* ‘izklaidēties’ *Nu kā visi tusē bulkas?* [2002 M 17].

Runājot par latviešu jauniešu valodā sastopamajiem ģermānismiem, vēlreiz jāuzsver, ka 20. gadsimta 80. gados aizguvumi no vācu valodas vēl tika uzskatīti par tradicionāliem, taču mūsdienā latviešu jauniešu valodā vācu cilmes vārdi ir novērojami reti. No L. Tidriķes promocijas darbā apkopotajiem latviešu jauniešu valodai raksturīgajiem vārdiem tikai desmit vārdu bija vācu cilmes (Tidriķe 2004), un lielāko daļu no tiem jau vairāk nekā 20 gadus aktīvi lieto gan jaunieši, gan gados vecāki cilvēki: *forši* ‘jauki’, *fāteris* ‘tēvs’, *fricis* (apsauka), *fiksi* ‘ātri’, *jobaidī* (izsaukmes vārds, izsaka izbrīnu, arī sašutumu), *moins* (izsaukmes vārds, izsaka izbrīnu), *mutere* ‘māte’, *viss ir štokos!* ‘viss ir kārtībā!’, *šūle* ‘skola’. Tas, ka mūsdienā latviešu jaunieši savā runā izmanto maz ģermānismu, iespējams, ir skaidrojams gan ar viņuniecīgajām vācu valodas zināšanām, gan arī ar to, ka vācu valoda kā svešvaloda jauniešu vidū nav populāra (skolā vācu valoda tiek mācīta kā otrā vai pat trešā svešvaloda).

Pēc neatkarības atgūšanas Latvijā ir pieaudzis angļu valodas lietojums un ietekme uz latviešu valodu. I. Druviete (1989) norāda, ka anglicismu lietošana ir t. s. sociālā simbolisma elements, ar ko indivīds demonstrē savas zināšanas, piederību pie noteikta slāņa un domubiedru grupas. D. Jomas pētījums (Baltaiskalna 2001) liecina, ka latviešu jaunieši angļu valodas zināšanas uzskata par normu un angļu valodu prot labāk nekā citas svešvalodas. Šī valoda viņiem ir nepieciešama ikdienā: darbā ar datoru, ceļojumos, sarakstē ar draugiem u. c. situācijās. Tāpēc anglicismi jauniešu sarunvalodā vairs pat netiek uztverti kā paaugstināta stila vārdi, kā tas bija 20. gadsimta 90. gadu sākumā.

2.3. «Roka neceļas rakstīt...»

Necenzētu vārdu lietojums jauniešu saziņā

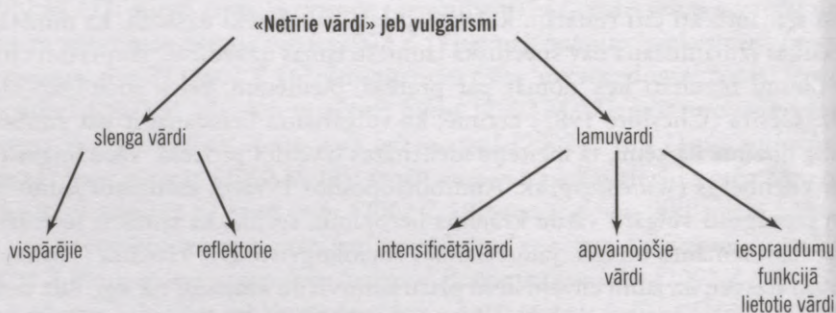
Vienotas nostājas jautājumā, vai vulgārismu – rupju, necenzētu vārdu un izteicienu, kas izraisa klausītāju protestu un nav pieļaujami pieklājīgā sarunā, – lietojums ir raksturīgs jauniešu valodai, joprojām nav. Tā kā šos vārdus izmanto arī citi runātāju kolektīvi, daži valodnieki uzskata, ka minētās leksikas izmantošana nav specifiska jauniešu runas uzvedībai. Turpretim citu pētījumu rezultāti liek domāt par pretējo, piemēram, britu sociolingviste Dž. Češīra (Cheshire 1982) atzīmē, ka vulgārismu lietošanai ir pat simboliska nozīme kā zēnu, tā meiteņu identitātes izveides procesā. Vācu lingvists M. Vilenbergs (*Willenberg*, sk. Androustopoulos 1998b), salīdzinot jauniešu un pieaugušo vulgāro vārdu krājuma lietojumu, secina, ka jaunieši šo leksikas slāni izmanto biežāk. Jaunzēlandes sociolingviste Dž. Holmsa (Holmes 1992) uzsver, ka jauni cilvēki lieto plašu lamuvārdu krājumu tik ilgi, līdz tiek izveidotas ģimenes un piedzimst bērni. Savukārt, pēc M. Hartunga (Hartung 2003) domām, tieši vulgāro vārdu lietojuma dēļ jauniešu valoda ir ieguvusi savu negatīvo slavu.

Latviešu valodniecībā vulgārismu izmantojumam jauniešu un arī citos runātāju kolektīvos līdz šim ir pievērsts maz uzmanības vairāku iemeslu dēļ. Daži valodnieki uzskata, ka leksiskos vulgārismus – nepieklājīgus, rupjus vārdus «sabiedrībā nemēdz lietot» (Rozenbergs 1995: 98). Latviešu valodas stratifikācijā vulgārismi ir pakārtoti valodas neliterārajam paveidam (stilam) – vienkāršrunai, kas teorētiskajā literatūrā visai reti tiek aplūkota sīkāk, jo galvenā uzmanība pievērsta literārajai valodai. M. Stengrevica (Stengrevica 1984: 75) atzīmē, ka par šo jautājumu klusē «šīs leksikas un frazeoloģijas supervulgārisma un necenzējamības dēļ». Šķiet, ka šādas pieejas iespaidā netiek risināta būtiska valodas kultūras problēma: rupji vārdi saziņā tiek lietoti, taču runāt par tiem izvairās.

Tiesa, ne vienmēr iespējams viennozīmīgi novērtēt konkrētā vārda atbilstību vulgārās leksikas kritērijiem, jo ne visi runātāju kolektīvi vienādi vērtē atkāpes no literārās valodas normas un neliterārās leksikas izmantojumu. Tādēļ viena un tā paša valodas fakta prestižs un odiozums dažādās sociālajās grupās var būt atšķirīgs. To, vai vārds tiek uzskatīts par tabu vai ne, nosaka runātāja – klausītāja attiecības. Piemēram, valodnieks T. Džejs (*Jay*, sk. Stenström, Andersen, Hasund 2002), analizējot amerikāņu lamāšanās veidu, atzīmē, ka vārda *fuck* izmantošana nav pieļaujama bērnu klātbūtnē, bet to var lietot draugu lokā, neizraisot nepatīkamas emocijas.

Norvēģu valodnieces A.B. Stenstrema (Stenström 2002), G. Andersena (*Andersen*) un I.K. Hasunda (*Hasund*), aprakstot Londonas jauniešu lieto-

to leksiku, tos tabu vārdus, kuri sabiedrības lielākajā daļā tiek uzskatīti par agresīviem, apzīmē ar terminu *dirty words* (netīrie vārdi). Šo leksikas kategoriju veido vārdi, sākot ar nedaudz nepiedienīgiem, piemēram, *crap* 'mēsli' un beidzot ar izteikti neķītriem un piedauzīgiem, piemēram, *fuck* 'drātēšanās, jāšanās'. Šo «netīro» jeb vulgāro vārdu grupā valodnieces nodala vairākas apakšgrupas (sk. 2.1. attēlu):

2.1. att. Vulgārismu iedalījums

Avots: Stenström, Andersen, Hasund 2002: 65; shēmu grafiski izveidojusi L. Tidriķe.

Ar slenga vārdiem (par slengu šajā gadījumā uzskatīti vārdi, kam ir šāda stilistiskā norāde vārdnīcās) norvēģu valodnieces apzīmē: *vispārējos slenga vārdus*, t. i., literārās valodas (standartvalodas) tabu vārdu vispārpieņemtus sinonīmus (piemēram, *piss somebody off*, *bugger off*, *screw up*) un *reflektoros slenga vārdus*, t. i., vārdus, kas atspoguļo runātāja garastāvokli (piemēram, *fucked off*, *pissed off*). Ar lamuvārdu palīdzību tiek izteiktas spēcīgas emocijas vai arī tie tiek lietoti lamājoties. Lamuvārdi var būt gan pastiprinājuma nozīmē lietotie jeb *intensificētārvārdi* (piemēram, *fucking crap*), gan *apvainojoši vārdi* (ja tie ir vērsti uz sarunbiedru; piemēram, *dickhead*, *motherfucker*) un vārdi vai vārdu savienojumi, kas lietoti *iespraudumu funkcijā* (*for fuck's sake*, *shit*). Pētnieces secināja, ka Londonas jauniešu desmit visbiežāk lietotie netīrā slenga vārdi ir: *crap*, *arse*, *dick*, *bastard*, *bitch*, *take the piss*, *fuck*, *wanker*, *suck*, *cunt*; savukārt desmit visbiežāk lietotie lamuvārdi – *fucking*, *shit*, *fuck*, *bloody*, *hell*, *fuck off*, *bollocks*, *bastard*, *bitch*, *damn*).

Šajā grāmatā termins *vulgārismi* tiek lietots, lai apzīmētu

- 1) latviešu valodas vārdus, kā arī aizguvumus, kas attiecīgajā valodā pieder pie vulgārās leksikas slāņa, kaut arī latviešu jauniešu valodā šo vārdu nozīme var būt mainīta, piemēram, *dirst* 'melot, melst niekus', *abūns* 'liels, milzīgs' (krievu val. *оxygenный*);
- 2) vārdus, kas tiek lietoti kā lamuvārdi un apsaukas, piemēram, *embrijs*, *kuce*, *flegma* u. c. Nereti šo vārdu pamatnozīmē nav nekā nepieklājīga vai rupja;

3) vārdus, kas saistīti ar tabu tēmām (dzimumsakariem, ģenitālijām, neizvēlību dzimumattiecībās, homoseksualitāti, kā arī ar ekskreciju un salīdzinājumiem ar dzīvnieku pasauli), piemēram, *pisties, drāzties, ram-bāt* 'nodarboties ar seksu', *pediņš* 'vīrietis/zēns, kas draudzējas ar citu vīrieti/zēnu'.

Jāatzīmē, ka ne tikai valodnieki, bet arī paši jaunieši oficiālās situācijās bieži izvairās minēt vulgārismus. Tā, piemēram, Ogres rajona skolu audzēkņi projektu nedēļā, apkopojot pašu lietotos žargonismus (sk. Koluža 2001), nosauc tikai vienu vulgāru vārdu (abreviatūras *Z.B.* izrunas variantu *zē bē*, kas radies no krievu valodas vulgārisma *заебал*), jo, kā norāda jaunieši, «roka neceļas rakstīt». Interesanti, ka no latviešu jauniešu valodai raksturīgajiem vārdiem, kas apkopoti L. Tidriķes promocijas darbā, 19% veido vulgārismi. Šo atšķirību abos leksiskā materiāla vākumos varētu skaidrot ar to, ka Ogres rajona skolēniem tas bija mācību uzdevums, kuru vērtēja skolotāji. Līdz ar to jaunieši, iespējams, apzināti atlasīja «piemērotākās» leksiskās vienības. Savukārt L. Tidriķe respondentiem bija sveša, neitrāla persona un veica ar skolas mācību procesu nesaistītu pētījumu. Tas varēja rosināt uz lielāku atklātību.

Vulgārismu morfoloģiskā sastāva analizē vācu valodnieks J. Andrutso-puloss (Androutsopoulos 1998b) iesaka izmantot vārddarināšanas jeb derivatīvās līgšanas pieeju, kur motivētārvārdam (vārda saknei) tiek pakārtotas visas attiecīgā vārda vārddarināšanas ķēdes. Plašāko vulgāro vārdu līgšanu latviešu jauniešu valodā veido atvasinājumi no vārda saknes *dirš-*: darbības vārdi *dirst, dirsināt, apdirst, nodirst*; divdabji *dirsts, piedirsts*; lietvārds *dirsa*. Šo vārdšķiru vārdi tiek lietoti arī tādu noraidošu frāžu sastāvā kā *ej (tu) dirst!*, *aizej uz stepi dirst!* un izteicienos *dirsa mati!*, *pie dirsas!*

Ar vulgārismu lietojumu jaunieši šokē un provocē apkārtējos. Šī rīcība tiek skaidrota kā reakcija uz pieaugušo negatīvo attieksmi pret jauniešu valodas lietojumu. I. Lāsta (Last 1989) norāda, ka spēcīgu emociju gadījumā jaunieši neizvēlas pieklājīgus, plašākā sabiedrībā pieņemtām uzvedības normām atbilstošus vārdus. Viņi izsakās tieši un atklāti. M. Hartungs (Hartung 2003), pētot vulgārismu lietojumu vācu jauniešu valodā, konstatē, ka tiek izmantoti divu veidu vulgārismi – lamuvārdi un seksuālās sfēras parādību apzīmējumi, kas funkcionē kā apvainojuma (apsaukāšanās) vārdi. Jaunieši apsaukājas, no vienas puses, lai aizsargātos, t. i., sodītu tos savus vienaudžus, kas ir pārkāpuši saskarsmes robežas, bet, no otras puses, lai celtu pašapziņu un radītu respektu vienaudžu vidū. Galvenās vulgārismu tematiskās grupas jauniešu valodā ir noniecinošie, nievājošie jeb t. s. pejoratīvie vārdi (piemēram, ar nozīmi 'stulbs, muļķis' *ambālis, cikladors, dura*) un vārdi, kas attiecas uz seksuālo sfēru (piemēram, ar nozīmi 'nodarboties ar seksu' *bietēt, iemērt galu, izšaut kuli*), jo jauniešu vecumā seksuāla rakstura jautājumi ir viņu uzmanības centrā. Turklāt nereti vulgārismi tiek

lietoti kā intensificētārvārdi – emocionālās ekspresijas nolūkā (piemēram, anglicismi *fuck* un *shit*, rusisms *blin* un ģermānisms *šeise/šaize*).

Pēdējos gadu desmitos ir novērojama vulgārismu lietojuma izvēršanās, respektīvi, mūsdienās šo vārdu krājuma daļu lieto abu dzimumu jaunieši, turklāt gandrīz vienādi bieži (analizējot respondentu minētos jauniešu valodas lietojuma piemērus, konstatējams, ka apmēram 19% no tajos esošajiem specifiskajiem jauniešu valodas vārdiem zēnu piemēros un apmēram 17% meiteņu piemēros ir vulgārismi). I. Allens (*Allen*, sk. Stenström, Andersen, Hasund 2002) norāda, ka agrāk vulgārismu lietojums bijis novērojams galvenokārt vīriešu savstarpējā komunikācijā, taču mūsdienās tie «zaudē savu ekskluzivitāti un izolētību», t. i., šie vārdi bez aizspriedumiem tiek lietoti abu dzimumu saziņā.

Interesants ir fakts, kas tika konstatēts, analizējot vulgārismu izmantojumu televīzijas realitātes šovā «Talantu fabrika» (2003. gada pavasarī). Vienīgais ierobežojums valodas lietojumā bija aizliegums šova dalībniekiem lietot rupjus vārdus. Jāatzīmē, ka jauniešiem nebija viegli iztikt bez šā vārdu krājuma daļas – kādai dalībniecei nācās pat izciest sodu. Lai izvairītos no pārkāpumiem, jaunieši rupjos vārdus pārveidoja tā, lai viņiem tie būtu saprotami, bet šova administrācijai nebūtu iemesla kādu sodīt. Tika izmantots kāds veiksmīgs paņēmieni, proti, apzināti neizrunāja rupjā vārda pirmo burtu, kā rezultātā radās vārdi *irsināt*, *irst*, *auka*, piemēram, *beidz mani irsināt*. Šis gadījums liecina arī par to, ka būtisku vietu jauniešu komunikācijā ieņem spēle ar valodu.

2.4. *Tuss, tusis, tusons, tusaks...*

Jaunieši – aktīvākie jaunvārdu darinātāji

Kā jau iepriekš minēts, jauniešiem valoda ir līdzeklis, kas ļauj izcelties ar izdomu. Radošums ir jauniešu valodas attīstības dzinēj spēks, un spēle ar valodu liecina par jauniešu radošās iztēles spēju. Tieši šā iemesla dēļ daudzi valodnieki uzsver, ka nebūtu pareizi jauniešu valodu vērtēt tikai kā negatīvu parādību. Prasme radoši izmantot valodu apliecina jaunizdomāti vārdi un izteicieni, kā arī joki. Intervijās skolēni apliecina, ka tieši radoša pieeja valodai ir tas, ko viņi nesaskata pieaugušo valodā. Jaunieši katru komunikācijas situāciju cenšas veidot īpaši smieklīgu, jo tieši smieklis kļūst par indikatoru, kas ziņo, vai sarunas biedri akceptē kopīgās vērtības un normas. «Jaunieši, kuru valoda ir interesanta, vienaudžu kompānijās tiek augstu vērtēti. Jo asprātīgāki ir vārdu jaunveidojumi un izteiksmes veids, jo labāk. Tāpat kā mode un mūzika, arī valoda var būt pašizpaušmes līdzeklis. Modīgas drēbes un kasetes var

nopirkt, vārdu spēles un jaunveidojumus – ne. Tādēļ tiem ir īpaša vērtība,» rezumē K. Niča (Niča u. c. 2003: 190), autore vairākām populārzinātniskām grāmatām par vecāku un bērnu attiecībām. Radoša pieeja valodas materiālam ir tas, kāpēc jaunieši tiek uzskatīti par aktīvākajiem jaunu vārdu veidotājiem.

Vispirms jānorāda, ka valodniecībā termina *jaunvārdi* izpratne nav viennozīmīga. Ar šo leksikas kategoriju tiek saprasti vispārlietojami jaundarinājumi, kas lielākoties rodas, izmantojot vārddarināšanas paņēmienus. A. Laua (1981) par jaunvārdiem uzskata to vārdu krājuma daļu, kas radusies nesen, bet jau ir nostiprinājusies valodā, turpretim J. Rozenbergs (1995) – vārdus, kas izveidoti pirms neilga laika un ar kuriem vēl nav aprasts, kam ir novitātes sēmas to informācijā. K. Sornigs (Sornig 1981) uzsver, ka ir grūti izveidot kritērijus, pēc kuriem varētu klasificēt jaunvārdus. Protams, šiem vārdiem ir jābūt «jauniem», t. i., semantisko pārviržu gadījumā to nozīmei ir jābūt atšķirīgai no vārdnīcā fiksētās nozīmes. Problemātiski ir arī noteikt, cik jauns un nedzirdēts ir attiecīgais vārds. Turklāt jaunvārdi ir jāšķir no okazionāliem, kas ir mutvārdu un rakstu runā sastopami individuāli darinājumi un cieši saistīti ar noteiktu kontekstu.

Apkopojot iepriekš minēto, par jaunvārdiem varam uzskatīt nesen radušos vārdus, kas ietver sevī jaunu informāciju un kurus lieto kāda runātāju grupa. Būtu nepieciešams šķirt termina *jaunvārdi* izpratni, runājot par literārās valodas un valodas neliterāro paveidu vārdu krājumu, jo valodas neliterārajās paveidos jaunu vārdu rašanās un izplatīšanās procesi noris daudz dinamiskāk, piemēram, ar «modes vārdu» palīdzību.

Jauniešiem raksturīgie vārddarināšanas paņēmieni latviešu valodniecībā ir pētīti sporādiski. Plašu pārskatu par semantiskajām pārvirzēm latviešu jauniešu valodā sniedz V. Ernstsone (1991, 1993b).

[Ar vārddarināšanu tiek īstenotas dažādas valodas funkcijas – nominatīvā, emotīvā, aksioloģiskā un sociālā (sk. Androutsopoulos 1998b):

- ar vārddarināšanas palīdzību tiek apzīmētas specifiskas parādības un bagātināts vārdu semantiskais lauks (*beibe* 'meitene (parasti skaista)', *bremze* 'cilvēks ar lēnu domāšanu', *koncis* 'kontroldarbs, koncerts');
- ar vārddarināšanas palīdzību valodā tiek integrēti aizguvumi (*filings* 'pozitīvas sajūtas, labs garastāvoklis', *uzkolot* 'piezvanīt', *kūlīgs* 'jauks, foršs');
- vārddarināšana tiek lietota izteiksmes variēšanas nolūkos (piemēram, vārdam 'doties' jauniešu valodā atbilst sinonīmi *testies*, *močīt*, *tusēt*, *dzīt*);
- vārddarināšanas elementi funkcionē, lai izteiktu grupas piederību un palīdzētu orientēties dažādās subkultūrās, ar to palīdzību tiek realizēta jauniešu valodas norobežojošā funkcija (piemēram, *lūzeris* 'neveiksmnieks', *bārbijas* 'meitenes, kam mācību vietā patīk izklaidēties', *reperis* 'repa mūzikas piekritējs');
- vārddarināšanas līdzekļi tiek izmantoti, iesaistoties arī valodas spēlēs.

Jauniešu valodai specifisku jaunu vārdu izveidē tiek izmantoti dažādi vārddarināšanas paņēmieni: semantiskais paņēmiens (vārdu semantiskā pārvirze); morfoloģiskais paņēmiens – morfoloģisko vārddarināšanas līdzekļu (priedēkļu, piedēkļu un derivatīvās galotnes) izmantošana; sintaktiskais (salikteņdarināšana); vārdu īsināšana.

↓ **Semantiskā vārddarināšanas paņēmiena** izmantojums ir ļoti raksturīga jauniešu valodas iezīme, jo, piešķirot literārās valodas vārdiem jaunas nozīmes, jauni cilvēki veido atšķirīgu, sev specifisku valodu (piemēram, 10% no L. Tidriķes promocijas darbā analizētajiem latviešu jauniešu valodai raksturīgajiem vārdiem ir radušies semantisko pārviržu rezultātā): *filtrēt* ‘saprast’, *piedurt* ‘patikt’, *bremze* ‘pasīvs cilvēks’.

↓ **Morfoloģiskais vārddarināšanas paņēmiens.** Latviešu jauniešu valodā jaunvārdu veidošanā ir novērojamas specifiskas motivācijas attieksmes. Par motivētāJVārdu – jaunizveidotā vārda semantisko pamatu – nereti tiek izmantoti svešvārdi, piemēram, krievu val. *прикол* – *prikol-iņš*, *prikol-īties*, *prikol-īgs*; – angļu val. *Jack* – *džek-iņš*; *cool* – *kūl-īgs*, *kūl-ais*. Savukārt par derivatīvo bāzi bieži tiek izmantoti no citām valodām atvasinātie vārdi, piemēram, vārda *bes-īt-ies* formālais pamats ir no krievu valodas vārda *беситъ* ‘tracināt, kaitināt’ atvasinātā lietvārda *besis* sakne *bes-*. Vārda *no-džump-īt* derivatīvā bāze ir angļu valodas vārds *jump* ‘lēkt’. Īpaši daudz dažādu formu un nozīmju nianšu iegūst konkrētajā laikā posmā aktīvi lietotie vārdi, piemēram, *tusiņš*, *močīt*, *koļīt*.

↓ Jauniešu valodā jaunvārdu darināšanā visbiežāk tiek lietots piedēklis *-en-*, *-iņ-*, *-uk-*, *-īt-* un *-īg-* (sal. Ernstsone 1993b; Baldunčiks 1988), ko apliecina arī L. Tidriķes savāktās latviešu jauniešu valodai raksturīgās leksikas analīze.

- en- *ēdene* ‘ēdnīca’, *palene* ‘privātstunda’, *filene* ‘filma’,
- īg- *besīgs* ‘nogurdinošs, apnicīgs’, *kūlīgs*, *prikolīgs* ‘jauks, izcils’,
- īt- *besītis* ‘nogurums’, *džusīte* ‘meitene’, *muterīte* ‘māte’,
- iņ- *tusiņš* ‘izklaides pasākums’, *prikoliņš* ‘jocīgs atgadījums’, *džekiņš* ‘zēns’,
- uk- *dišuks* ‘diskotēka’, *teļļuks* ‘televizors’, *učuks* ‘skolotājs’.

↓ Latviešu jaunieši aktīvi izmanto arī aizgūtus piedēkļus. Kā liecina pētījumi un arī individuālā pieredze, 20. gadsimta 70.–80. gados un 90. gadu sākumā daudzi jaunvārdi tika veidoti ar piedēkli *-ūz-* (*piemēram*, *kafūzīs* ‘kafejnīca’, *restūzīs* ‘restorāns’, *ēstūzīs* ‘ēdnīca’, *tuptūzīs* ‘cietums’), savukārt mūsdienās nereti tiek izmantots piedēklis *-on-* un *-ak-* (*atrubons* ‘bezsamaņas stāvoklis, pagurums, spēku izsīkums, atslēgšanās’, *muzons* ‘mūzika’, *tusons* ‘izklaides pasākums’, *gruzons* ‘skumjas’, *učaks* ‘skolotājs’, *tusaks* ‘izklaides pasākums’, *čomaks* ‘draugs, paziņa’, *tupaks* ‘mulķis’; šajā gadījumā jaunvārdi tiek veidoti pēc krievu valodas vārdu modeļiem, piemēram, *бапон*, *дыпак*).

Latviešu jauniešu valodā jaunvārdu darināšanā bieži tiek izmantota arī prefiksācija. Visbiežāk lietotie priedēkļi ir *no-*, *iz-*, *at-*, *ie-*, *pa-*, *pie-*.

no- *nodžumpīt* 'peldēties', *nokoļīt* 'iepazīties ar pretējā dzimuma personu', *nobietēt* 'sabojāt',

iz- *izbešēt* 'apnikt, tracināt', *izčakarēt* 'apieties slikti ar kādu', *iztusēties* 'izklaidēties',

at- *atmočīt* 'piekaut', *atsist* 'piekaut', *atšūt* 'noraidīt',

ie- *iegruzīt* 'iedot; iesist', *ieplaut* 'iedzert', *ievērtēt* 'izmēģināt un dot savu vērtējumu',

pa- *pamočīt* 'kauties', *pačolēt* 'paskatīties', *pasūtīt* 'dzīt kādu prom',

pie- *pieštosēties* 'piedzerties', *piekoļīt* 'pierunāt', *piepizgīt* 'piekaut'.

↳ Kaut arī tiek norādīts, ka latviešu jaunieši jaunvārdu darināšanā izmanto sintaktisko vārddarināšanas paņēmieni – **saliktenārināšanu** (sk. Ernstsone 1993b), L. Tidriķes apkopotajā jauniešu valodas datu bāzē tika fiksēts tikai viens saliktenis *homarbeitens* 'mājas darbs' (angļu val. lietvārds *home* 'mājas' + vācu val. lietvārds *Arbeit* 'darbs').

Vārdu īsināšana, pēc J. Baldunčika novērojumiem, ir specifiskākais un viens no produktīvākajiem vārddarināšanas veidiem jauniešu saziņā. Saīsinātu vārdu lietošana un nepabeigtu teikumu izmantošana ir viena no valodas ekonomijas izpausmēm jauniešu komunikācijā. Pētījumi rāda, ka jaunieši jaunvārdu darināšanā dod priekšroku apokopei (ar vai bez derivatīvās galotnes pievienošanas): *koncis* < *koncerts*, *uča* < *učene*, *alfis* < *alfabēts*.

2.5. «Jauniešu valoda mainās tik ātri!»

Jauniešu valodas efemeritāte

Valodniecībā nereti tiek izteikts viedoklis, ka nodarbošanās ar jauniešu valodas izpēti ir nevajadzīga, jo jauniešu valoda un tās leksika ātri mainās. Nevar noliegt, ka liela daļa jauniešu valodas leksikas tiek lietota tikai īsu laiku, taču pētījumi pierāda arī pretējo – daudzi jauniešiem raksturīgie vārdi saziņā tiek izmantoti gadu desmitiem ilgi. Tāpat būtisks ir valodnieku secinājums: jauniešu valoda ietekmē literāro valodu un ir viens no valodas pārmaiņu izraisītājiem.

↳ Jauniešu valodas efemeritāte izriet no vairākām tās specifiskām īpatnībām.

- Jauniešu valodā ātrāk nekā citos valodas paveidos atspoguļojas sabiedrībā norisošie procesi.
- Viens no jauniešiem raksturīgās leksikas uzdevumiem ir norobežošanās no citiem runātāju kolektīviem. Ja jauniešu valodai specifiskos vārdus un teicienus sāk lietot arī citi runātāju kolektīvi, tie zaudē savu efektivitāti un tiek aizstāti ar jauniem.

- Viena no jauniešu lietotās leksikas iezīmēm ir oriģinalitāte. Bet oriģinalitāte ar laiku zūd, tāpēc tiek radītas arvien jaunas leksiskās vienības.

Pārmaiņām jauniešu valodas vārdu krājumā, kā arī to ietekmei uz literāro valodu vislabāk palīdz izsekot leksikogrāfijas tradīcijas. Piemēram, Vācijā vārdnīcas tiek atjaunotas pēc noteikta laika posma («*Duden*» universālā vācu valodas vārdnīca tiek atjaunota ik pēc 5–6 gadiem). Ja jauniešu valoda tiktu uzskatīta par pārāk nepastāvīgu un ātri mainīgu, tās leksikai vācu literārās valodas vārdnīcu veidotāji nepievērstu uzmanību, jo, atlasot vārdus izdevumam, tiek ievērots arī tāds kritērijs kā leksēmu vispārējā izplatība un lietojums, piemēram, vai jaunieklātie vārdi tiek plaši izmantoti noteiktos runātāju kolektīvos, reklāmā, mūzikā, literatūrā u. c. sfērās. Vācu valodniece E. Neilande 1994. gadā veica pētījumu, mēģinot noskaidrot, vai jauniešiem raksturīgie vārdi un to lietojums tiek atspoguļots literārās valodas vārdnīcās. Rezultātā viņa konstatē: no 36 aplūkotajām vienībām 61–86% ir atrodamī daudzādās vācu literārās valodas vārdnīcās, taču ne visos šajos šķirklajos ir skaidrojumi par minēto vārdu nozīmi jauniešu valodā. Savukārt, salīdzinot vienas vārdnīcas dažādu gadu izdevumu vārdu sastāvu, veidojas šāda aina: no 16 jauniešiem raksturīgiem izteicieniem «*Duden*» universālās vārdnīcas 1983. gada izdevumā ir atrodamī 11, trīs ir atzīmēti ar stilistisko norādi «jauniešu valoda». Turpretim šīs vārdnīcas 2001. gada izdevumā no 16 meklētajiem vārdiem ir iekļauti jau 15, un septiņiem vārdiem ir pievienota norāde «jauniešu valoda». Pētniece secina (Neuland et al. 2003: 58): «Šis rezultāts ir viennozīmīgs pierādījums tam, ka jauniešu valoda vēl joprojām ir uzskatāma par faktoru, kas izraisa leksiskās pārmaiņas valodā.» Iekļaujot vācu jauniešiem raksturīgos vārdus vācu literārās valodas vārdnīcās, no vienas puses, tiek apliecināts, ka attiecīgā leksēma vācu jauniešu valodā ir novērojama ilgāku laika posmu (tātad nav ātri mainīga) un tā tiek atzīta par piederīgu jauniešiem raksturīgajai leksikai. No otras puses, publiskotie jauniešu valodas vārdi nespēj vairs īsti veikt savu norobežojošo funkciju, un tas veicina jaunu leksēmu rašanos jauniešu vidū, t. i., vārdu krājums mainās.

Lai Latvijā varētu veikt līdzīga veida salīdzinājumus, nepieciešams regulāri pētīt jauniešu valodu, kā arī vārdnīcās ieviest attiecīgu norādi (jauniešu valoda).

2001. gadā šo rindu autore veica pētījumu (Freimane 2002a) par pārmaiņām jauniešu valodas leksikā pēdējo 15 gadu laikā. Anketai par pamatu tika izmantots V. Ernstsones (1993b) 80. gadu vidū un 90. gadu sākumā savāktais jauniešu valodas materiāls. No V. Ernstsones piedāvātajām 26 tematiskajām grupām ar 93 apakšgrupām tika izvēlētas 15 apakšgrupas un 83 tajās ietvertie semantiskie pārneseņi, kas bija aktuāli pirms 10–15 gadiem:

meitene – *dāmīte, pelīte, skuķis, vecene, zaķis,*

vīrietis – *džeris, edmundiņš, briedis, bullis, džeks, vecais,*

draugs – *kadrs, runcis, klients*,
 draudzene – *dāma, māsiņa, sniegbaltīte, gauja*,
 ielikt atzīmi, novērtēt zināšanas – *iesmērēt, iespert, izkrist, izludināt, iz-
 tapot, izšūpot*,
 mācīties – *burties, iekalt, nospīest, urbties*,
 slinkot – *ganīties, gurķoties, nīkt, planēt, plivināties*,
 melot – *blefot, dakšot, dirst*,
 dzert – *iekraut, ieķert, ievadīt, izlakt, izplaut, mest, plostot, sūkt*,
 viesības, uzdzīve – *baļļuks, blīkšķis, feierverks, festivāls, kodiens*,
 izsauциeni – *blāviens!, labais!, nespīd!, sūds!, sula!, vakars!, vāks!, vecīt!,
 velns!*,
 gulēt – *atlūzt, atņirgties, atplīst, atslēgties, krākt, nokrākties, sust*,
 tualete – *havaja, lužņiki, rūķis, žanis*,
 nauda – *grabošais, kāposts, piķis, monēta, stabs, tonna, zaļais*,
 labi, veiksmīgi – *graujoši, kapitāli, klapēt, mēmi, sliedēs, sula, vēsi*.

Aptaujas analīzes rezultāti bija pārsteidzoši: 45% no piedāvātajām 83 leksiskajām vienībām 21. gadsimta sākumā vairs nelietoja, taču 55% – lielākā daļa – vēl joprojām atradās aprītē, turklāt 22% vārdu aptaujātie jaunieši aktīvi lietoja.

2.1. tabulā apkopoti vārdi, kas vēl arvien atrodas jauniešu aktīvajā vai arī pasīvajā vārdu krājumā (vārdi ir sakārtoti pēc to lietojuma biežuma). Jānorāda, ka meiteņu un zēnu lietotie vārdi būtiski atšķiras.

2.1. tabula

Jauniešiem raksturīgo vārdu lietojums

Meitenes			Zēni		
leksēma	aktīvais vārdu krājums	pasīvais vārdu krājums	leksēma	aktīvais vārdu krājums	pasīvais vārdu krājums
džeks	90%	10%	piķis!	92%	8%
baļļuks	85%	15%	labais!	87%	13%
labais!	80%	20%	dirst	82%	18%
vāks!	75%	25%	mest	82%	18%
iekalt	72%	28%	blāviens!	82%	18%
blāviens!	72%	28%	džeks	67%	33%
atslēgties	65%	35%	baļļuks	55%	45%
atlūzt	62%	38%	vecene	52%	48%
velns!	50%	50%	vāks!	52%	48%
piķis	48%	52%			

Avots: Freimane 2002a

Veiktās aptaujas analīze pierādīja, ka ne visām jauniešu valodas leksikas vienībām ir īss mūžs. Pāri par 50% aplūkoto vārdu jauniešu aktīvajā vārdu krājumā ir jau vairāk nekā 10 gadu. Lai konstatētu, cik lielā mērā jauniešu valoda ietekmē vispārējo sarunvalodu, būtu nepieciešams apzināt, kurus no šiem vārdiem lieto cilvēki, kas vecāki par 30 gadiem.

Analizējot L. Tidriķes promocijas darbā apkopoto jauniešu valodas materiālu, tika fiksēti vārdi, kas jau pagājušā gadsimta 70. gadu beigās un 80. gadu sākumā ir kvalificēti kā jauniešiem raksturīga leksika. Iespējams, ka jaunieši šos vārdus aktīvi lietojuši jau agrāk, taču pētījumu trūkuma dēļ var izteikt tikai pieņēmumus. Šo stabilo vārdu krājuma daļu veido divu grupu vārdi: 1) ar skolas dzīvi saistītu parādību apzīmējumi (*šūle* 'skola', *učene* 'skolotāja', *učīks*, *učuks* 'skolotājs'), *latene* 'latviešu valoda (mācību priekšmets)', *matene* 'matemātika (mācību priekšmets)', *dirkšķeis* 'direktors', *piltene* 'pildspalva') un 2) personu apzīmējumi (*čālis*, *čoms*, *džeks* 'zēns, draugs, paziņa, puisis', *džāre*, *džuse* 'meitene', *fāteris* 'tēvs', *mutere* 'māte'). Minētie fakti liecina, ka jauniešu valodas leksikas mūžs var ilgt pat 20 un vēl vairāk gadu.

Kāpēc jaunieši dod priekšroku vienam vai otram vārdam un kāpēc daudzi vārdi izzūd un vairs nekad netiek lietoti? Šie jautājumi līdz šim nav nonākuši valodnieku uzmanības centrā. Iespējams tieši tāpēc, ka valda uzskats – jauniešu valoda un tās leksika ātri mainās. Tomēr noskaidrojot faktoros, kas ietekmē vārdu krājuma pārmaiņas jauniešu vecumā, mēs iegūtu atbildi gan uz iepriekš minētajiem jautājumiem, gan arī mēģinātu rast risinājumu jautājumam, ar kuru autore sastopas ikreiz, kad referē par jauniešu valodu: «Ko darīt, lai jaunieši tā nerunātu?». Ar «tā» šajā gadījumā parasti tiek domāts vulgārismu un aizguvumu lietojums.

Valodas lietojumu neapšaubāmi ietekmē gan aplūkojamā vecumposma sociālpsiholoģiskās īpatnības, gan jauniešu valodas lietojuma motivācija vispār. Taču interesantas ir atziņas, kas iegūtas, analizējot vārdu krājuma pārmaiņu iemeslus pašu jauniešu skatījumā.

Pētījuma «Par jauniešu valodu» ietvaros tika apzināti jauniešiem raksturīgo vārdu un izteicienu pārmaiņu iemesli skolēnu skatījumā: *Vai ir vārdi (izteicieni), ko tu nelieto vai ko tu vairs nelieto? Kāpēc?* Atbilžu analīze ļāva secināt, ka visbiežāk jaunieši kādu vārdu vai izteicienu nelieto aiz nepatikas pret šo vārdu (30,2%). Piemēram, vārda *reāli* nelietošanu kāds 16 gadus vecs zēns skaidro šādi: «*Mani tas nervē ārā.*» 16,8% gadījumu aptaujātie nespēj konkretizēt nepatikas iemeslu un raksta – «*man nepatīk*». 8,41% aptaujāto vārdu, kuru (vairs) nelieto, uzskata par «*stulbu*», 4,36% respondentu nepatīk konkrētā vārda skanējums, respektīvi, vārds «*slikti skan*», daži vārdi netiek lietoti, jo runātājs apzinās, ka tie ir krievu valodas vārdi (0,6%) («*Cenšos neliidot no krievu valodas aizgūtos vārdus*» [M 17]).

Otrs visbiežāk minētais iemesls vārda nelietošanai ir tā **neatbilstība modei** (15,3%), tas nozīmē, ka minētais vārds «*nav modē*» vai ir «*vecmodīgs*». Piemēram, par vārdu *prikolīgi* kāds 17 gadus vecs zēns raksta: «*Tas ir noiets etaps.*» 16 gadus veca meitene skaidro: «*Tagad kačāt nav stilā, ir jārullē, kaut gan tas arī ir tizli.*» Katrs desmitais vārds vairs netiek lietots, jo ir izraisījis **apnikumu** (10,9%). Kāda 16 gadus veca meitene skaidro: «*«Ej nu?» kļūst apnicīgs un pierasts – garlaicīgi paliek.*» Pēc aptaujāto skolēnu domām, arī vārdi *kačāt* un *blāviens* ir «*izgājuši no aprites*».

Vārda nozīmes rupjība kā iemesls nelietot kādu vārdu vai izteicienu ierindoja tikai ceturtajā vietā (9,35%). Izvairīšanās no vulgārisma lietošanas nereti noris apzināti («*Lamu vārdus mēģinu vairs nelietot*» [M 18]; «*Gribu atmest lamāšanos*» [Z 14]). Kā jau minēts, ne vienmēr iespējams viennozīmīgi novērtēt konkrētā vārda atbilstību vulgārās leksikas kritērijiem. Dažkārt jauniešiem it kā rupjie vārdi apkārtējiem var nemaz nešķist nepieņemami, piemēram, vārds *beibe*. Taču kāda 17 gadus veca meitene raksta: «*[Šis vārds] man liekas vulgārs vārds, respektīvi, apzīmē meiteni, kas ir viegli iegūstama un kurai nav smadzeņu, ir tikai garas kājas un krūtis (Britnija Spīrsa).*» Šķiet, ka vārdu rupjība varētu būt viens no galvenajiem iemesliem, lai atteiktos no no- teiktu vārdu/izteicienu lietošanas, ja vien runātāji apzinātos šo vārdu patieso

Foto: Marija Sribna. Dokumentālo fotogrāfiju sērija «*Jauns un brīvs*»

nozīmi. Par to liecina fakts, ka vulgārismus reizēm vairs nelieto, ja tiek uzziņāta to nozīme, piemēram, vārdu *sūkā* kāda 18 gadus veca meitene vairs nelieto – «*sapratu, cik tas ir pretīgi*». Par vārdu *jobnutijs* kāds 14 gadus vecs zēns raksta: «*Sanāca tā, ka maniem vecākiem nācās man to izskaidrot.*» Iespējams, ka šo konstatējumu vajadzētu izmantot skolās, un, apgūstot valodas kultūru, rosināt skolēnus pašiem izpētīt vārdu nozīmes. Pieredze rāda, ka šāda pieeja patiesi liek jauniešiem padomāt par savu valodu.

Dažkārt vārdi netiek lietoti, jo **nav nepieciešamības** (5,3%). Respondenti norāda, ka daudzus vārdus viņi neizmanto, jo tiem ir radies **sinonīms** (4,36%) vai netiek saprasta **vārda nozīme** (4,36%). Piemēram, kāda 14 gadus veca meitene vēlas pateikt zēnam, ka viņš viņai patīk, taču nav pārliecināta par angļu valodas frāzes *fuck you* nozīmi: «*Daudzi saka, ka tas nozīmē 'ej dirst', citi – 'es tevi gribu'. Kā lai es zinu, ka viņš mani sapratīs?*»

Kā jau iepriekš minēts, sociolingvistikā valodnieki lielu uzmanību pievērš tam, ka jauniešu vecumposmā cilvēki, kas pakāpeniski kļūst pieauguši, atsakās sekot pieaugušo noteiktajiem likumiem, uzvedības normām un vērtībām, pretstatot tām personiskās vērtības un uzskatus, kas veidojušies apkārtējās vides un vienaudžu ietekmē. Iespējams tieši tāpēc **vēlme ievērot sabiedrībā pieņemtās pieklājības normas** aptaujāto skolēnu vidū kā iemesls noteiktu vārdu nelietošanai nav sastopams bieži (4,05%). Taču būtisks ir secinājums, ka meitenes par vārdu atbilstību vai neatbilstību domā biežāk: 1,8% aptaujāto skolnieču atsakās no noteiktu vārdu lietojuma («*Tie nav piemēroti meiteņu valodai*» [M 18]; «*Tas izskatās neglīti nevis stilīgi, ja meitene tā runā*» [M 14]).

Viens no vārdu krājuma pārmaiņu iemesliem ir **vēlme norobežoties** no citiem runātāju kolektīviem, bieži pašu jauniešu apziņā izveidotām grupām (3,43%): repa mūzikas piekritējiem (*reperiem*), krieviem, provinciāļiem vai gados jaunākiem. Piemēram, vārdus *rullē* un *kačā* kāda 17 gadus veca meitene nelieto, jo «*tos ir lietojis Hip-hopa tēls Ozols un es neatzīstu vārdus, ko lieto tikai tāpēc, ka mūzikas autoritāte tādu lieto*». No vārda *zajebis* izmantošanas izvairās kāds 17 gadus vecs zēns: «*Tas ir krievu vārds un krieviļi man nepatīk.*» Kāda 16 gadus veca zēna uztverē vārds *balles* «*atgādina baigo provinciāli*». Savukārt vārds *blēģ* esot «*lauku vārds*» [M 15]. 18 gadus vecs zēns norāda, ka lamuvārdus viņš nelieto, jo ir kļuvis vecāks: «*Tas tagad ir izplatīts jaunākiem džekiem.*» Tāpat arī vārdu *čikse* nevar lietot, jo tas ir «*par primitīvu. To var lietot kādā 6.–8. klasē*» [M 16].

Arī **vārda aizvainojošais raksturs** dažkārt ir iemesls, lai jaunieši revidētu savu vārdu krājumu (3,12%). Piemēram, vārds *preteklis* netiek lietots, jo «*tas pārāk aizkar citu cilvēku*» [Z 14]. *Čiksa* neietilpst kādas 15 gadus vecas meitenes vārdu krājumā, jo, kā raksta aptaujātā, «*man nepatīktu, ja mani tā nosauktu*». Arī vārds *kretuks* 'kretīns' netiek izmantots: «*Es apvainotos, ja mani tā nosauktu*» [M 15]. Domājams, ka arī šis iemesls būtu diezgan patieciņš, lai liktu skolēniem kritiski izvērtēt savu vārdu krājumu.

Kā jau minēts, **vēlme pielāgoties draugiem** jauniešu vecumā ir dominējoša, taču iegūtie dati rāda, ka, izvēloties vārdus, šis faktors aptaujāto skolēnu vidū ir mazāk būtisks (3,12%) («*Barā neviens tā nerunā*» [M 15]). Kāda 16 gadus veca meitene vairs nelieto lamuvārdu *jobers*, jo to saista tikai ar konkrētu grupu: «*Tas bija aktuāls tikai konkrētā grupā, draugu lokā un tagad ir aizmirsts.*»

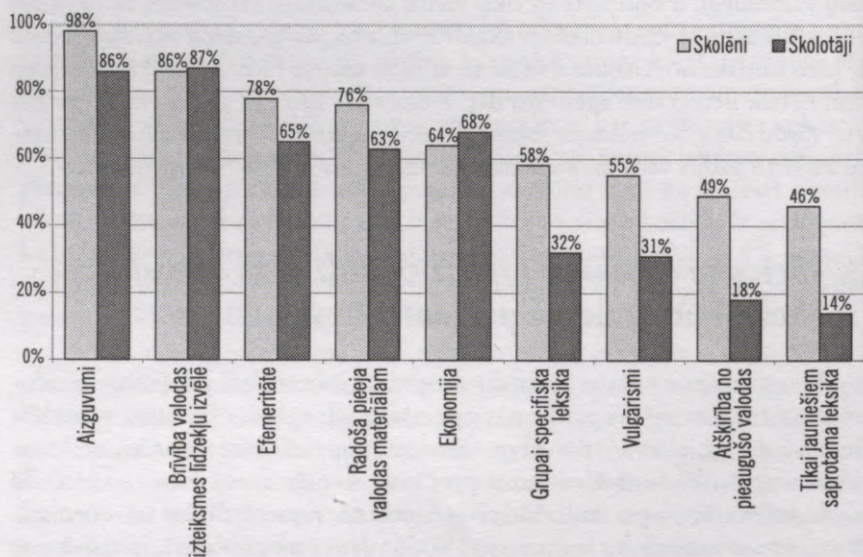
Dažkārt kāds vārds (lielākoties tie ir vulgārismi) vairs netiek lietots, jo ir gūta **slikta pieredze** (2,49%). Piemēram, kāds 15 gadus vecs zēns vairs nelieto vulgārismu *gejs končinijs*, jo «*skolotāja to dzirdēja un ilgi lamājās*». Cita 15 gadus veca zēna vārdu krājumā vairs nav rusicisma *blēd*: «*Man ir rūgta pieredze šajā sakarā.*»

Interesants ir fakts, ka **valodas piesārņojums**, par ko uztraucas daudzi latviešu valodnieki, ir bijis aktuāls tikai vienai aptaujātajai skolniecei. Šī 16 gadus vecā meitene min vārdu *takš* un skaidro: «*Liekas, tas piesārņo valodu.*» Jāmin vēl kāds būtisks novērojums: skolēnu atbilžu analīze rāda, ka dažkārt noteikti vārdi netiek lietoti tieši **meiteņu dēļ**. Piemēram, kāds 17 gadus vecs zēns nelieto vārdu *čiksa*, jo «*meiteņu lokam šis vārds nepatīk*». Vārda *čuviha* nelietojumu kāda 15 gadus veca meitene pamato šādi: «*Tas ir rupji pret meitenēm.*»

2.6. «*Brīvāka attieksme pret dzīvi, līdz ar to arī valoda.*» Skolēni un skolotāji par jauniešu valodu

Neraugoties uz plašo diskusiju teorētiskajā literatūrā par jauniešu valodas iezīmēm, Latvijā tikpat kā nav apzināts pašu valodas lietotāju viedoklis (lingvistiskā attieksme) par savu valodu. Taču tieši lingvistiskā attieksme ļauj konstatēt, kā runātājs izturas pret savu valodu un kā viņš to vērtē. Tā sniedz informāciju par indivīda sevis izpratni, viņa vērtībām un normām, attiecībām ar sabiedrību un par viņa nodomiem (arī gadījumā, ja attieksme neatbilst uzvedībai). Vācu valodniecībā tiek uzsvērts, ka jauniešu valodas izpētē jauniešiem ir jābūt nevis pētījumu objektam, bet gan pētījumu dalībniekiem, jo tikai viņi «var pareizi uztvert un interpretēt jauniešu valodu» (Heinemann 2003: 21). Lai arī šāds apgalvojums ir pārspīlēts, jauniešu valodas izpētē noteikti nedrīkst aprobežoties tikai ar apkārtējo viedokli par jauniešu valodu, objektīvs priekšstats par jauniešu valodu iegūstams, analizējot to gan no ārējās (valodnieku, sabiedrības), gan iekšējās (valodas lietotāju – jauniešu) perspektīvas. E. Neilande (Neuland 1987) norāda, ka pieaugušie jauniešu rīcībā mēģina saskatīt sava laika, respektīvi, savas jaunības uzvedības manieres un vērtību skalu. Viņi attiecina uz jauniešiem savas piepildītās un nepiepildītās cerības un vēlmes, kā rezultātā jauniešu valoda un dzīvesstils tiek interpretēts neatbilstoši realitātei.

Sociolingvistiskā pētījuma «Par jauniešu valodu» ietvaros veiktās aptaujas analīze ļāva noskaidrot, kuras no jauniešu valodai piedēvētajām iezīmēm par savai valodai raksturīgām atzīst arī paši jaunieši, savukārt Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstītā pētījuma «Jauniešu valoda – kultūras greizais spogulis?» ietvaros jauniešu valodas raksturīgās iezīmes analizēja skolotāji. Atbildot uz anketas jautājumu *Kas raksturīgs jauniešu valodai?*, respondentiem bija jāizvērtē šim jautājumam pakārtotie apgalvojumi (valodas iezīmju raksturojumi), kas tika veidoti, ņemot vērā agrāk veikto pētījumu par jauniešu valodas iezīmēm rezultātus (sk. Neuland, Heinemann 1997), un jānorāda, cik lielā mērā (*vienmēr, bieži, dažreiz, reti vai nekad*) šie apgalvojumi, respektīvi, deviņas valodas iezīmes, atbilst jauniešu valodai. Turklāt jautājuma beigās respondentiem tika dota iespēja izteikt arī savu viedokli par jauniešu valodas raksturojumu.

2.2. att. Jauniešu valodas iezīmes skolēnu un skolotāju vērtējumā

Salīdzinot skolēnu un skolotāju atbildes par to, kura iezīme, pēc respondentu domām, vairāk atbilst jauniešu valodai, jānorāda, ka abās respondentu grupās jautājumā par visu jauniešu valodas iezīmju hierarhiju nav vērojamas būtiskas atšķirības vietu izkārtojumā. Kaut arī skolotāju vērtējumā brīvība valodas līdzekļu izvēlē tiek atzīta par raksturīgāko jauniešu valodas iezīmi (87% respondentu uzskata, ka apgalvojums «Jauniešu valoda ir brīvāka nekā pieaugušo valoda» *vienmēr* vai *bieži* attiecināms uz jauniešu valodu), šīs iezīmes vērtējums tikai par vienu procentpunktu atšķiras no aizguvumu lietojuma jauniešu valodā (86% respondentu piekrīt, ka jauniešu valodā *vienmēr* vai *bieži* ir vārdi un izteicieni no citām valodām).

Pēc aptaujāto skolēnu domām, raksturīgākā jauniešu valodas iezīme ir aizguvumu lietojums – 98% aptaujāto norāda, ka citvalodu vārdi jauniešu valodā sastopami *vienmēr* vai *bieži* («*Daudz aizguvumu no krievu, angļu un vācu valodas*» [M 17]; «*Jauniešiem ir raksturīgs veidot jaunus vārdus no citām valodām, lai gan tulkojums šiem vārdiem ir pavisam cits*» [Z 16]). Par otro raksturīgāko jauniešu valodas iezīmi skolēnu vērtējumā tiek atzīta brīvība valodas izteiksmes līdzekļu izvēlē (86% respondentu atzīst, ka apgalvojums «*Jauniešu valoda ir brīvāka nekā pieaugušo valoda*» *vienmēr* vai *bieži* atbilst jauniešu un pieaugušo valodas salīdzinājumam). Šo brīvību aptaujātie skolēni skaidro kā dzīves uztveres un valodas tiešu saistību («*Brīvāka attieksme pret dzīvi, līdz ar to arī valoda*» [M 14], visatļautību («*Katrs runā kā grib un ko grib*» [M 14]) un nesavaldību vai nevēlēšanos pakļauties sabiedrībā pieņemtajām normām («*Jaunieši īpaši necenšas sevi ierobežot*» [M 15]).

Trešajā, ceturtajā un piektajā vietā abu respondentu grupu vērtējumā analizētās jauniešu valodas iezīmes izkārtojas apgriezta secībā. Lai gan ekonomija, pēc skolotāju domām, biežāk (68% aptaujāto skolotāju norāda, ka saīsinājumi un nepabeigti teikumi jauniešu valodā sastopami *vienmēr* vai *bieži*) nekā radoša pieeja valodas materiālam (apgalvojumu «*Jaunieši veido jaunus vārdus, sagroza esošos utt.*» 65% respondentu skolotāju raksturojuši ar vērtējumu *vienmēr* vai *bieži*), kā arī efemeritāte (63% skolotāju uzskata, ka apgalvojums «*Jauniešu valoda ātri mainās*» *vienmēr* vai *bieži* attiecināms uz jauniešu valodas raksturojumu) ir piemērojama jauniešu valodas raksturojumam, procentuālā ziņā atšķirības šo iezīmju vērtējumā ir nenozīmīgas. Savukārt skolēnu vērtējumā par trešo raksturīgāko jauniešu valodas iezīmi tiek atzīta efemeritāte (attiecīgi 78% atbilžu *vienmēr* vai *bieži*), ceturtajā vietā ierindojas radoša pieeja valodas materiālam, veidojot jaunus vārdus, sagrozot esošos utt. (76%), un piektajā vietā – ekonomija (64%).

Būtiskas atšķirības abu respondentu grupu atbildēs konstatējamas katras atsevišķās iezīmes procentuālajā izvērtējumā: gandrīz visi anketā ietvertie apgalvojumi, respektīvi, iezīmes, pēc aptaujāto skolēnu domām, jauniešu valodu raksturo lielākā mērā nekā aptaujāto skolotāju vērtējumā. Līdzīgi tiek vērtētas tikai divas iezīmes – brīvība valodas līdzekļu izvēlē (86% skolēnu un 87% skolotāju šo iezīmi atzīst par *vienmēr* vai *bieži* raksturīgu jauniešu valodai) un ekonomija (attiecīgi 64% skolēnu un 68% skolotāju).

Izteikti atšķirīgs ir pārējo četru iezīmju vērtējums:

- 1) «Pieaugušie nesaprot jauniešu lietotos vārdus»: 46% aptaujāto skolēnu un tikai 14% aptaujāto skolotāju uzskata, ka jauniešu valodā *vienmēr* vai *bieži* sastopams «*plašs vārdu loks, ko pieaugušie neizmanto*» [Z 15]. Tas, ka šai jauniešu valodas iezīmei – jauniešiem raksturīga leksika – aptaujā ir zemākā vieta visu iezīmju kopvērtējumā gan skolēnu, gan skolotāju grupā, varētu liecināt, ka specifiskas leksikas lietojums nolūkā apzināti

norobežoties no vecākās paaudzes mūsdienu jauniešiem nav aktuāls, un šādu viedokli pārstāv arī aptaujātie skolotāji.

- 2) «Jaunieši runā citādi nekā pieaugušie»: 49% aptaujāto skolēnu un tikai 18% aptaujāto skolotāju norādījuši, ka jauniešu valoda *vienmēr* vai *bieži* atšķiras no pieaugušo valodas.
- 3) «Jauniešu valodā ir vārdi, ko var saprast tikai kāda noteikta grupa»: 58% aptaujāto skolēnu un tikai 32% aptaujāto skolotāju norāda, ka jauniešu valodā *vienmēr* vai *bieži* ir konkrētai jauniešu grupai specifisks vārdu krājums.
- 4) Apgalvojumu «Jaunieši lieto vārdus, kas citus cilvēkus kaitina»: 55% aptaujāto skolēnu un tikai 31% aptaujāto skolotāju atzīst, ka jaunieši *bieži* lieto vulgārismus.

Interesants ir konstatējums, ka specifiskā leksika (tikai jauniešiem saprotama leksika, grupai specifiska leksika) – tātad iezīme, kam teorētiskajā literatūrā tiek pievērsts visvairāk uzmanības –, pēc aptaujāto skolotāju domām, jauniešu valodu raksturo mazākā mērā nekā aizguvumu lietojums, brīvība valodas līdzekļu izvēlē, radoša pieeja valodas materiālam un valodas ekonomija. Otrkārt, nozīmīgs ir secinājums, ka aptaujātie skolēni jauniešiem/konkrētai jauniešu grupai specifisku leksiku, respektīvi, leksiku, kas veic norobežošanas funkciju, uzskata par būtiskāku jauniešu valodas sastāvdaļu, nekā to darījuši aptaujātie skolotāji.

Atšķirīga attieksme pret jauniešu valodu konstatējama arī abu grupu respondentu piebildēs jautājuma beigās: aptaujātie skolēni uzsver jauniešu valodas pozitīvo lomu skolēnu ikdienā («*Jauniešu valodai ir raksturīgs jautrs un atraktīvs noskaņojums. Mēs tā padarām jautrāku un pieņemamāku ikdienas dzīvi, skolas dienas*» [M 16]). Turpretim daudzas skolotāju piebildes atklāj viņu negatīvo nostāju pret jauniešu valodu: pēc kādas 48 gadus vecas skolotājas domām, jauniešu valodai ir raksturīgs «*zems inteliģences līmenis, jo dominē vēlēšanās piederēt grupai caur brutalitāti*». Savukārt kāda 41 gadus veca skolotāja novērojusi, ka «*nereti sastopama nespēja izteikties, vārdu krājums nabadzīgs, valoda nav tēlaina, tiek lietots neatbilstošs stils utt.*».

Analizējot aptaujāto skolēnu atbildes pa dzimumgrupām, varēja secināt: aptaujātās meitenes biežāk nekā zēni uzskata, ka ikviens no anketā iekļautajiem apgalvojumiem lielākā mērā attiecas uz jauniešu valodu. Īpaši izteikti šīs atšķirības ir novērojamas, izvērtējot *noteiktai grupai raksturīgu leksiku* – grupas lomu jauniešu runas stila izveidē vairāk akcentē meitenes (67% meiteņu un tikai 54% zēnu uzskata, ka jauniešu valodā *vienmēr* vai *bieži* ir vārdi, kurus var saprast tikai kāda noteikta grupa). Šo tendenci apstiprina arī meiteņu piebildes jautājuma beigās: «*Daudz kas atkarīgs no bara, kurā viņi* [jaunieši. – L.T.] *tusē*» [M 16]; «*Tas jau ir atkarīgs no jauniešu grupas. Ja tusējas ar urlām, tad ir daudz krievu vārdu*» [M 15].

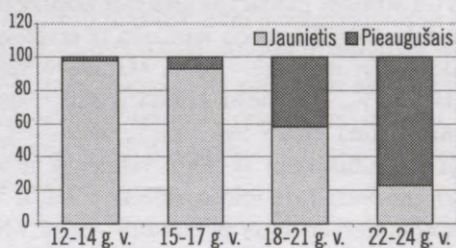
Pēc aptaujāto zēnu domām, apgalvojums «Jaunieši runā tāpat kā pieaugušie» biežāk atbilst jauniešu valodas raksturojumam, meiteņu vidū šāds viedoklis ir mazāk populārs: 20% aptaujāto zēnu un tikai 10% meiteņu apgalvo, ka jaunieši *vienmēr* vai *bieži* runā tāpat kā pieaugušie. Minētie dati ļauj domāt, ka meitenes labāk uztver atšķirības jauniešu un pieaugušo valodā. Kaut arī nav lielu atšķirību apgalvojuma «Jaunieši lieto vārdus, kas citus cilvēkus kaitina» izvērtējumā (55% aptaujāto meiteņu un 53% aptaujāto zēnu norāda, ka jauniešu valodā *vienmēr* vai *bieži* ir vārdi, kas citus cilvēkus kaitina), aptaujātie zēni vulgārismu lietojumu kā vienu no jauniešu valodas iezīmēm ierindo piektajā vietā jauniešu valodas iezīmju hierarhijā, savukārt meitenes – tikai septītajā.

Analizējot respondentu atbildes uz aplūkojamo anketas jautājumu pa vecumgrupām, var secināt, ka 15, 16 un 18 gadus vecie skolēni anketā norādītās iezīmes visumā uzskata par būtiskākām jauniešu valodas raksturojumam nekā pārējo vecumgrupu respondenti – 13, 14 un 17 gadus vecie skolēni.

Aplūkojot visu deviņu apgalvojumu atbilstību jauniešu valodas raksturojumam vecumgrupas un atbildes gradācijas *vienmēr* kopsakarā, ir secināms, ka, procentuāli lielākā daļa 15 gadus veco jauniešu ir izvēlējušies gradāciju *vienmēr* («Jauniešu valoda ātri mainās» – 20%, «Jauniešu valoda ir brīvāka nekā pieaugušo valoda» – 63%, «Jauniešu valodā ir saīsinājumi, nepabeigti teikumi» – 19%, «Jaunieši runā citādi nekā pieaugušie» – 13%). Savukārt procentuāli lielākā daļa 16 gadus veco skolēnu visbiežāk ir izvēlējušies atbilstīgu variantus *vienmēr* un *bieži* («Jauniešu valodā ir vārdi (izteicieni) no citām valodām» – 95%, «Jaunieši spēlējas ar valodu» – 84%, «Jauniešu valodā ir vārdi, ko var saprast tikai kāda noteikta grupa» – 66%). J. Andrutsopulos (2001) norāda, ka tieši agrīnās jaunības periodā (t. s. adolescencē, proti, 12–19 gadu vecumā) jauniešu runas stila lietošana sasniedz savu kvalitatīvo un kvantitatīvo maksimumu. Jauniešu vecumposma psiholoģiskās īpatnības visspilgtāk izpaužas 15 gadu vecumā, turklāt šis vecums tiek atzīts par pāreju no pusaudža gadiem uz jauniešu vecumu, respektīvi, šajā vecumā vērojams cilvēka attīstības lūzumpunkts, ko iezīmē viena no jauniešu vecumposma krīzēm. Savukārt 18 gadu vecums tiek uzskatīts par robežvecumu diviem citiem jauniešu vecumposma periodiem (pēc Ē. Ēriksona teorijas, šajā vecumā beidzas agrīnās jaunības stadija un sākas jaunības stadija). Tātad iespējams, ka šie personības attīstības lūzuma punkti atspoguļojas arī valodā, t. i., jauniešu valodai raksturīgās iezīmes šajā vecumā izpaužas īpaši spēcīgi. Balstoties uz iegūtajiem datiem, var izvirzīt hipotēzi, ka 15 gadus veco jauniešu personības krīze turpinās arī nākamajā – sešpadsmitajā – dzīves gadā.

Anketēšanas rezultātu analīze sadalījumā pēc respondentu vecuma pa gadiem rāda, ka, pieaugot respondentu vecumam, viņi arvien biežāk uzskata, ka jauniešu valoda neatšķiras no pieaugušo valodas. Tā kā jaunieši ikdienā visvairāk kontaktējas ar saviem vienaudžiem, var pieņemt, ka atšķirības dažāda vecuma respondentu atbildēs liecina par objektīvu procesu, kas vērojams, jauniešiem

tuvojoties pieaugušo vecumam, proti, liecina par viņu lietotās jauniešu valodas pakāpenisku tuvošanos pieaugušo valodai un, visbeidzot, par pilnīgu pāreju pieaugušo valodā. Skolēni apzinās, ka drīz viņi beigs skolu un viņiem būs jālemj par studijām augstskolā, par profesijas apguvi, jāsāk patstāvīga dzīve utt. Iespējams, ka vēlēšanās pēc iespējas veiksmīgāk iesaistīties šajos procesos ietekmē arī valodas varianta izvēli komunikācijā. P. Šlobinskis, G. Kols un I. Ludevigta (Schlobinski et al. 1993) secina, ka jaunieši, kas vēlas iegūt labu izglītību un veidot karjeru savā profesijā, apzinās valodas lomu komunikācijā, jo nav iedomājama, piemēram, darba intervija, kurā izmantoti jauniešiem raksturīgie vārdi un izteicieni. Jauniešu valoda kavē ienākšanu pieaugušo pasaulē. Kādā Vācijā veiktā pētījumā (Tücke 1999) 12 līdz 24 gadus veciem jauniešiem bija jānorāda sava piederība pie vienas no divām sociālajām grupām – jauniešiem un pieaugušajiem. Rezultāti rāda – jo vecāks respondents, jo biežāk viņš sevi uzskata par pieaugušo (sk. 2.3. attēlu). Tātad identificēšanās ar konkrētu sociālo grupu lielā mērā ietekmē arī valodas varianta izvēli.

2.3. att. Jauniešu identificēšanās ar konkrētu sociālo grupu dažādās vecumgrupās, %
Avots: Tücke 1999: 82

Mīnēto tendenci apliecina arī apgalvojuma «Jauniešu valoda ir brīvāka nekā pieaugušo valoda» vērtējumu analīze – jo jaunāks ir skolēns, jo brīvāka viņam šķiet jauniešu valoda salīdzinājumā ar pieaugušo valodu, respektīvi, literāro valodu. 13–15 gadus vecie respondenti, analizējot šo apgalvojumu, visbiežāk ir izvēlējušies gradāciju *vienmēr*, līdzīgs skaits 16 un 17 gadus veco skolēnu ir atzīmējuši atbilstošu variantus *vienmēr* un *bieži*, bet 18 gadus vecie jaunieši priekšroku ir devuši atbildes vērtējumam *bieži*.

Jānorāda, ka grupas ietekme uz jauniešu valodu nozīmīgāka šķiet gados vecākiem skolēniem («*Katram bariņam sava valoda*» [M 16]; «*Sava valoda savā starpā*» [M 16]). 13 gadus veciem skolēniem šis aspekts nav šķitis būtisks – izvērtējot apgalvojumu «Jauniešu valodā ir vārdi, ko var saprast tikai kāda noteikta grupa», šā vecuma respondenti priekšroku devuši atbildes variantam *dažreiz* (36%), pārējās grupas, it īpaši 16 gadus vecie respondenti (66%), norādījuši, ka grupai specifiski vārdi jauniešu valodā ir *vienmēr* vai *bieži*.

III. JAUNIEŠU VALODAS LIETOJUMS

3.1. «Jaunieši vienkārši tā runā!» Lietojuma motivācija

Jauniešu valodas izpētē visvairāk uzmanības pievērsts jauniešu valodai raksturīgajām iezīmēm. Daudz retāk valodnieki ir aplūkojuši jautājumu, kāpēc šī vecumgrupa runā citādi nekā pārējā sabiedrības daļa. Vācu jauniešu valodas pētniece S. Augenšteina (Augenstein 1998: 2) uzsver: «Mēs vēl joprojām ļoti maz zinām par to, kāpēc jaunieši (vai pieaugušie) lieto jauniešu valodu.» Teorētiskajā literatūrā tiek minēti galvenokārt divi jauniešu valodas izmantojuma motīvi – norobežošanās no citiem runātāju kolektīviem (īpaši pieaugušajiem) un identificēšanās ar konkrētu jauniešu grupu.

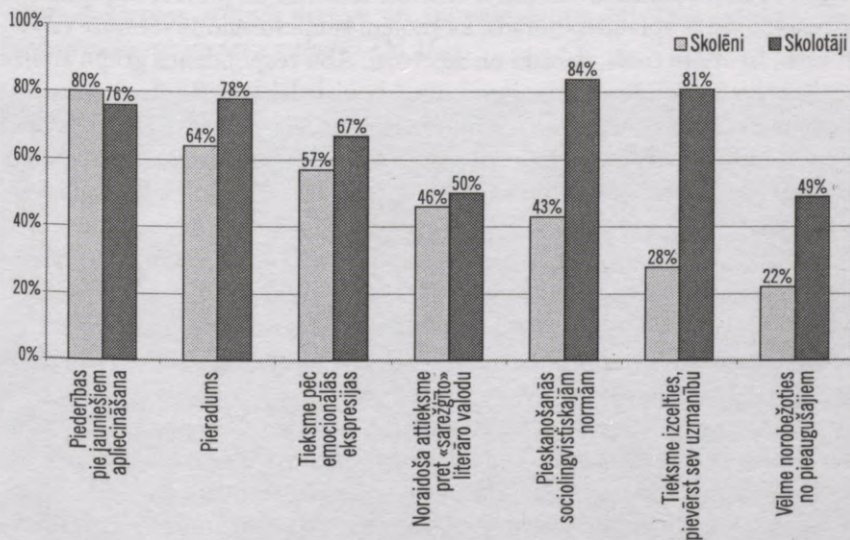
Latvijā ir fiksēts viens mēģinājums jauniešu valodas lietojuma motivācijas izpētē apzināt arī pašu valodas lietotāju viedokli. 1988. gadā laikraksta «Pionieris»¹⁰ rubrikā «Valodas viktorīna» lasītāji tika rosināti domāt par to, kāpēc skolēni lieto žargonu. Viktorīnas dalībnieki nosauca vairākus motīvus: *lai nebūtu tik gari jāsaka; lai ieviestu kaut ko jaunu; lai parādītu, ka ir savādāks nekā citi; lai piemērotos videi un modei; lai paustu savu attieksmi; lai izteiktu piederību pie kolektīva, lai izteiktu nevērību un nebaidīšanos no skolas kārtībām.* Jānorāda, ka šajā viktorīnā saņemtais atbildes atspoguļo tikai atsevišķu indivīdu domas. Tādējādi šiem viedokļiem ir gadījuma raksturs un tie nav izmantoti zinātniskajā izpētē, lai gan zināmu ieskatu par pašu jauniešu viedokli šīs atbildes sniedz.

Arī kāds no 2002. gada pētījumā «Par jauniešu valodu» ietvertajiem anketas jautājumiem ļāva apzināt skolēnu viedokli par jauniešu valodas lietojuma motīviem. Lūdzot respondentus atbildēt uz jautājumu *Kāpēc tu lieto jauniešu valodu?*, anketas sastādītāji aicināja viņus norādīt, cik bieži (*vienmēr, bieži, dažreiz, reti, nekad*), lietojot jauniešu valodu, viņu rīcību motivē katrs no anketā piedāvātajiem septiņiem apgalvojumiem (Tidriķe 2004). Savukārt Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstītais pētījums «Jauniešu valoda – kultūras greizais spoguļis?» (Ernstsons, Tidriķe 2003) ļāva noskaidrot skolotāju domas par to, kas skolēnus motivē saziņā izvēlēties citu valodas paveidu.

¹⁰ Laikraksta «Pionieris» lasītāju loku veidoja 4.–8. klases skolēni, respektīvi, 10–15/16 gadus veci jaunieši.

- Apgalvojums «Lai runātu citādi nekā pieaugušie» izsaka jauniešu *vēlmi norobežoties no pieaugušajiem*, vienlaikus tas izsaka arī vēlmi neievērot literārās valodas normas – «Jaunieši vienkārši negrib runāt tā kā citi (pieaugušie)» (Neuland 1993: 177). S. Augenšteina (1998) norāda, ka jauniešu valodas norobežojošo funkciju nedrīkst absolutizēt, izprast burtiski, jo citādi sarunās ar pieaugušajiem jauniešu valoda netiktu lietota. Ja šī valoda tiek izmantota saziņā ar grupai nepiederīgiem, tā iegūst citas funkcijas.
- Apgalvojums «Jauniešu valoda nav tik sarežģīta kā pieaugušo valoda» norāda uz jauniešu *noraidošo attieksmi pret «sarežģīto» literāro valodu*. Vācu valodnieki ir konstatējuši, ka jaunieši lieto uzbūves ziņā vienkāršākus teikumus nekā pieaugušie.
- Komunikācijai starp vienas grupas locekļiem jauniešu saziņā (un līdz ar to arī jauniešu valodas lietojumā vispār) ir īpaša nozīme, jo jauniešu valoda tiek izkopta un apgūta galvenokārt tieši vienaudžu grupās. Apgalvojums «Lai varētu piedalīties sarunās ar draugiem» apliecina runātāja vēlmi *pieskaņoties grupā pastāvošajām sociolingvistiskajām normām*.
- Lietojot jauniešu valodu tāpēc, ka «jaunieši vienkārši tā runā», komunikants norāda uz *vēlmi apliecināt piederību pie jauniešu sociālās grupas*, respektīvi, pie šīs paaudzes. Apzinoties sevi kā jaunieta, respondents apzinās savu *ES* tēlu, ko veido arī cilvēka priekšstats par savu vietu sociālajās grupās un kas nosaka viņa uzvedību un valodas lietojumu. Lietojot jauniešu valodu, indivīds parāda savu dzīves nostāju – viņš jūtas brīvāks, viņam nepatīk ierobežojumi un viņš neievēro vispārējās valodas konvencijas. «Padsmitnieku valoda atbilst viņu ārienei un domāšanas veidam,» secina I. Druviete (1988b).
- Apgalvojums «Es jauniešu valodu lietoju pilnīgi automātiski, pieraduma dēļ» norāda, ka runātājs apzinās atšķirības valodas lietojumā, ko motivē *pieradums*.
- Jauniešu valoda ir nozīmīgs instruments, «lai izteiktu savas emocijas». Tātad jauniešu valodas lietojumu motivē *tieksme pēc emocionālās ekspresijas*. L. Eihingers (*Eichinger* 1996: 189) norāda, ka vārdu krājums, ar kura palīdzību jaunieši izsaka emocijas, veido viņu valodas kodolu, jo šajā vecumā «acīmredzami pastāv nepieciešamība izteikt to, kas ir superrīgs un kas – šausmīgs». Pētījumi liecina, ka, piemēram, gados jaunāki skolēni jauniešu valodu lieto, lai pārvarētu emocionālu sakāpinājumu vai nedrošību. Šādās situācijās viņi parasti izmanto modernus teicienus.
- Apgalvojums «lai būtu cool, dabisks, atbrīvots» norāda uz jauniešu *vēlmi izcelties, pievērst sev uzmanību, iegūt vienaudžu atzinību*, būt oriģināliem, nesamākslotiem un brīviem. Šāda uzvedība tiek panākta, piemēram, lietojot anglicismus, dažādus apzīmējumus tabu nojēgumiem,

kā arī izmantojot negatīvas nokrāsas vārdus pozitīva satura apzīmēšanai. L. Eihingers (1996) arī atzīmē, ka jauniešiem «cool stāvoklis» ir ideāls, kam tiek piešķirta augsta vērtība. Eiropas valstu jauniešu valodā anglicisms *cool* ir viens no visbiežāk lietotiem īpašības vārdiem pozitīva vērtējuma izteikšanai; piemēram, Vācijā veiktie pētījumi liecina, ka 100% skolēnu zina vārda *cool* nozīmi (sk. Neuland, Heinemann 1997; Neuland 1998), jauniešu vidū šis vārds ir populārs pat Ķīnā. Arī Latvijā 2002. gadā 94,4% aptaujāto skolēnu zināja un lietoja šo vārdu vai tā latvisko variantu *kūlīgi(-s)*. Jānorāda, ka jauniešu vidū vārds *cool* tiek izprasts ļoti plaši un lietots ļoti dažādās situācijās. Skaidrojot šā vārda nozīmi, Latvijā aptaujātie skolēni nosauca 58 dažādus sinonīmus, no kuriem visbiežāk minētie ir: (*baigi*) *foršs(-i)*, *super(-īgi)*, (*baigi*) *labi*, *vēsi*, *stilīgi*, *jauki*, *labais*. Tātad «būt *cool*» jauniešu priekšstatos nozīmē būt apveltītam ar vislabākajām īpašībām, kas ļauj izcelties citu vidū. I. Zase (Sasse 1998) secina, ka jaunieši, kuri vēlas «būt *cool*», savā runā izvēlas citus izteicienus, nekā tie, kuri vēlas atstāt intelīgentu, priekšzīmīgu iespaidu.

3.1. att. Jauniešu valodas lietojuma motivācija skolēnu un skolotāju vērtējumā

Salīdzinot skolēnu un skolotāju atbildes uz aplūkojamo jautājumu, jāuzsver, ka vērojamas būtiskas atšķirības gan jauniešu valodas lietojuma motīvu ranžējumā, gan katra motīva procentuālā izvērtējumā.

Aptaujātie skolēni jauniešu valodu visbiežāk lieto, lai apliecinātu piederību jauniešu sociālajai grupai: 80% respondentu norāda, ka jauniešu valodu

vienmēr vai *bieži* lieto, jo «jaunieši vienkārši tā runā». Kā pamatojums jauniešu valodas lietojumam tiek minēti argumenti: «*Es taču esmu jauniešs!!! Uzskatu, ka man vēl pagaidām nav jāuzvedas un jārunā kā četrdesmitgadīgai pieaugušai sievietei*» [M 16]; «*Tā ir jauniešu dzīves neatņemama sastāvdaļa, bez tās nevar iztikt mūsdienu jaunieši*» [Z 17]. Otrs biežākais jauniešu valodas lietojuma motīvs ir pieradums: 64% aptaujāto atzīst, ka *vienmēr* vai *bieži* jauniešu valodu lieto neapzināti. «*Nu es taču aiz katra vārda nedomāju: «Oi, jauniešu valoda! Nu ir! ...!» Tā nav, es tā vienkārši runāju!*» [M 15]; «*Man tādi vārdi vienkārši iznāk no mutes, man to pat neapzinoties*» [Z18]. Trešajā vietā visu jauniešu valodas lietojumu motīvu hierarhijā aptaujātie skolēni ierindo jauniešu valodas lietojumu emocionāli ekspresīvā nolūkā: 57% respondentu raksta, ka *vienmēr* vai *bieži* jauniešu valodu lieto, «lai izteiktu savas jūtas un emocijas».

Turpretim 84% aptaujāto skolotāju uzskata, ka skolēni jauniešu valodu galvenokārt (*vienmēr* vai *bieži*) lieto, lai pieskaņotos grupā valdošajām sociolingvistiskajām normām, tātad, pakļaujoties apkārtējo spiedienam vai vēloties izpatikt vienaudžiem. Savukārt paši jaunieši šo motīvu ierindo tikai piektajā vietā. Otrs izplatītākais motīvs, kas, pēc skolotāju domām, mudina skolēnus lietot jauniešu valodu, ir tieksme izcelties un pievērt sev apkārtējo uzmanību: 81% aptaujāto norāda, ka skolēni jauniešu valodu *vienmēr* vai *bieži* lieto, lai «būtu *cool*», dabiski un atbrīvoti. Abu respondentu grupu atbilžu analīze, izvērtējot šo apgalvojumu, uzrāda vislielākās atšķirības: aptaujātie skolēni minēto motīvu ne tikai ierindo priekšpēdējā vietā visu lietojuma motīvu hierarhijā, bet savā vērtējumā par 53% atšķiras no skolotāju vērtējuma. Tātad, pēc pašu jauniešu domām, šis valodas paveids reti tiek lietots, lai apzināti izceltos.

Kaut arī vēlme norobežoties no pieaugušajiem abu respondentu vērtējumā tiek ierindota pēdējā vietā, šā apgalvojuma procentuālā izteiksme būtiski atšķiras: 49% aptaujāto skolotāju un tikai 22% aptaujāto skolēnu norāda, ka jauniešu valoda saziņā *vienmēr* vai *bieži* tiek lietota, lai «runātu citādi nekā pieaugušie». Šādā veidā tiek apliecināts, ka apzināta distancēšanās no pieaugušajiem, nedz pēc skolēnu, nedz arī pēc apkārtējo domām, nav galvenais iemesls jauniešu valodas lietojumam, kā varētu domāt pēc šim motīvam veltītās uzmanības līdzšinējos jauniešu valodas pētījumos. Kādā no vācu pētnieku publikācijām (Neuland et al. 2003) uzsvērts, ka mūsdienu jaunieši vairs neuzskata sevi par piederīgiem izteikti opozicionārajai, protestējošai paaudzei, kā tas bija 20. gadsimta 60. gados.

Skolēnu piebildes, papildinot teikumu «Es jauniešu valodu lietoju, jo...», ļauj secināt, ka lielākā daļa aptaujāto nespēj vai nevēlas analizēt, kāpēc viņu valoda ir atšķirīga. Respondenti raksta: «*Man tā patīk.*» Aiz šā izteikuma var slēpties daudzi citi motīvi, piemēram, tā var būt vēlme radoši izmantot valodu un gūt atzinību grupas locekļu vidū («*Man patīk pašai izdomāt kaut ko*

jaunu un interesantu, kas pēc tam aiziet mūsu kompānijā» [M 17]). Vienlaikus šī atbilde neprasa nekādu tālāku iedziļināšanos. Tā ir tieša reizē un izvairīga.

Skolēnu piezīmes ļauj spriest arī par to, kā jauniešu valoda izplatās skolēnu vidū: piemēram, indivīds nokļūst grupā, kura lieto specifisku jauniešu valodu. Uzturoties šajā sabiedrībā, jaunpienācējs iemācās grupai raksturīgo runas stilu (vārdus, izteicienus, intonācijas u. c.) («*Satusējos ar jauniešiem, un ne no šā ne no tā man tā valoda no citiem pielīp, man pašai negribot*» [M 13]). Pēc kāda laika izveidojas pieradums, un jauniešu valodas lietojums kļūst neapzināts («*Tā vienkārši ir iegājies, visi tev vienkārši apkārt tā runā, un tu vairs nejūti to atšķirību, kā būtu jārunā pareizi*» [M 15]). Tātad, no vienas puses, jaunu valodas formu pārņemšana, iespējams, noris neapzināti, t. s. bara instinkta ietekmē, no otras puses, jauniešu valoda tiek lietota apzināti, piemēram, lai iegūtu un saglabātu draugus («*Uzskatu, ka tā var tikt kādā normālā grupā*» [Z 14]; «*Jauniešu valodu lieto arī mani draugi, un es negribu viņu acīs izskatīties kā bremze*» [M 13]). Kāds zēns atzīst, ka jauniešu valodu izmanto, jo baidās, ka citādi varētu tikt izstumts no grupas («*Citādāk tu neesi nekas, tukša vieta, citi tevi apsauskā*» [Z 17]). Tātad jauniešu valoda lielā mērā tiek lietota apkārtējo, it īpaši draugu un jauniešu grupu, ietekmē («*Sabiedrība, kurā atrodi, veido tavu valodu*» [M 16]).

Foto: Marija Sribna. Dokumentālo fotogrāfiju sērija «Jauns un brīvs»

Aptaujātie skolēni norāda, ka, lietojot jauniešu valodu, ir vieglāk sazināties ar vienaudžiem («*Tā ir vieglāk. Nav jādodomā, ka izgāzīsies, runājot barā kā pieaugušais*» [M 15]). Jaunieši apzinās, ka, nepievēršot lielu uzmanību literārās valodas normām, sazināties ir brīvāk («*Tā ir vieglāk, jo nav jādodomā par gramatiskajām kļūdām*» [M 14]). Komunikāciju atvieglo arī jauniešu valodas ekonomiskais un ekspresīvais raksturs («*Ar jauniešu valodu var vairāk izteikt dažos vārdos to, ko tu gribi pateikt, nekā pieaugušie ar daudziem teikumiem*» [M 15]). Lai gan skolēniem patīk izmantot šo valodas variantu, viņi labi apzinās valodas sociolingvistiskās normas («*Ne jau visās kompānijās var runāt jauniešu valodā, vajag sevi kontrolēt – noteikti*» [M 17]).

Salīdzinot aptaujāto meiteņu un zēnu atbildes, var secināt, ka katram dzimumam ir atšķirīga motivācija lietot jauniešu valodu. Meiteņu vidū biežāk dominē šādi motīvi:

- tieksme pēc emocionālās ekspresijas – 64% meiteņu un tikai 48% zēnu jauniešu valodu *vienmēr* vai *bieži* izmanto, lai paustu savas emocijas;
- pieradums – 70% meiteņu un tikai 58% zēnu apgalvo, ka jauniešu valodu *vienmēr* vai *bieži* lieto pilnīgi automātiski un pieraduma dēļ;
- vēlme apliecināt piederību pie jauniešu sociālās grupas – lielākā daļa aptaujāto meiteņu (44%), izvērtējot apgalvojumu «Jaunieši vienkārši tā runā», ir izvēlējušās atbildes variantu *vienmēr*, savukārt zēni (44%) – atbildes variantu *bieži*.

Savukārt aptaujātie zēni biežāk nekā meitenes jauniešu valodu izmanto,

- lai pieskaņotos grupas sociolingvistiskajām normām – 47% aptaujāto zēnu un tikai 39% aptaujāto meiteņu apgalvo, ka jauniešu valodu *vienmēr* vai *bieži* lieto, lai varētu piedalīties sarunās ar draugiem;
- lai izceltos – 45% aptaujāto meiteņu un tikai 39% aptaujāto zēnu norāda, ka jauniešu valodu šā motīva dēļ izmanto *reti* vai *nelieto nekad*;
- lai runātu citādi nekā pieaugušie – 27% aptaujāto zēnu un tikai 16% aptaujāto meiteņu apgalvo, ka jauniešu valodu lieto, lai distancētos no pieaugušajiem.

Analizējot aptaujāto vecuma un jauniešu valodas izmantojuma motīvu korelāciju, jāsecina, ka respondentiem šīs valodas lietojuma motivācijas stiprums dažādā vecumā ir atšķirīgs. Atbildēs norādītais biežums gandrīz visiem pētījumā analizētajiem motīviem vislielākais ir 15 gadus veciem jauniešiem, un, respondentu vecumam pieaugot, biežuma intensitāte pakāpeniski samazinās: piemēram, emocionālās ekspresijas nolūkā jauniešu valodu *vienmēr* vai *bieži* lieto 78% 15 gadus veco skolēnu, 58% 16 gadus veco skolēnu un 53% 18 gadus veco skolēnu, aiz pieraduma – attiecīgi 83%, 69% un 62%. Tātad 15 gadu vecumā ne tikai mainās priekšstati par jauniešu valodas iezīmēm, bet arī pastiprinās jauniešu valodas lietojuma motivācija.

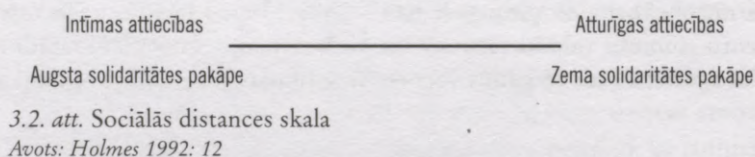
Salīdzinot jaunāko (13 un 14 g. v.) un vecāko (17 un 18 g. v.) skolēnu atbildes, var secināt, ka jaunākie skolēni jauniešu valodu biežāk lieto:

- lai pielāgotos grupā pieņemtajām sociolingvistiskajām normām – 49,5% 13 un 14 gadus veco skolēnu un tikai 36% 17 un 18 gadus veco skolēnu jauniešu valodu *vienmēr* vai *bieži* lieto, lai draugu pulkā tiktu uztverti kā savējie;
- pieraduma dēļ – 34,5% 13 un 14 gadus veco skolēnu un tikai 23,5% 17 un 18 gadus veco skolēnu norāda, ka jauniešu valodu *vienmēr* lieto pilnīgi automātiski;
- lai izceltos – 33% 13 un 14 gadus veco skolēnu un tikai 19% 17 un 18 gadus veco skolēnu šā motīva dēļ jauniešu valodu lieto *vienmēr* vai *bieži*;
- lai norobežotos no pieaugušajiem – 24% 13 un 14 gadus veco respondentu jauniešu valodu *vienmēr* vai *bieži* izmanto, lai runātu citādi nekā pieaugušie; 17 un 18 gadus veco vidū tā rīkojas tikai 19,5% aptaujāto.

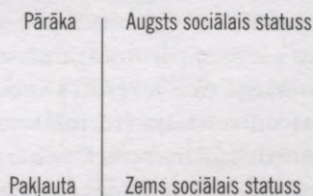
3.2. «Kur jaunieši, tur ar tāda valoda!» Situatīvais lietojums

Analizējot mutvārdu komunikāciju jauniešu vecumā, lingvistiskajā literatūrā bieži tiek norādīts uz jauniešu valodas lietojuma saistību ar noteiktām situācijām. Tiek uzsvērts, ka galvenais mijiedarbības princips jauniešu saziņā ir runātāja orientācija uz klausītāju – jauniešu runas stila maiņu nosaka tas, vai sarunu partneris ir draugs un vienaudzis vai skolotājs, vecāki u. c. Tātad komunikācijā tiek ievērotas sociālajās grupās pieņemtās sociolingvistiskās normas un runātāja (formāla vai neformāla) attieksme pret sarunu partneri. Teorētiskajā literatūrā tiek uzsvērts, ka viens no nozīmīgākajiem faktoriem valodas varianta izvēlē ir komunikantu pazīstamības pakāpe: jo labāk runātājs kādu personu pazīst, jo pavisamāk un brīvāk viņš izturas pret valodas līdzekļu atlasīšanu, tāpēc cilvēki sarunā ar svešinieku biežāk izvēlas literāro valodu, bet saziņā ar labi pazīstamiem cilvēkiem – valodas neliterārās formas. Taču šķiet, ka jauniešu vecumā valodas lietojumu vairāk ietekmē kāds cits faktors, proti, saziņas partneru vecuma atšķirība: jaunietis daudz brīvāk runās ar svešu jaunieti nekā ar labi pazīstamu pieaugušo (piemēram, kaimiņu). Valodas izteiksmes līdzekļu lietojums rāda, kādas ir runātāja attiecības ar klausītāju (vecākiem, vecvecākiem, skolas direktoru, draugiem u. tml.), cik labi komunikācijas dalībnieki pazīst cits citu, kā samērojas sarunas dalībnieku sociālais statuss. Komunikācijas dalībnieku attiecību klasificēšanai Dž. Holmsa (Holmes 1992: 11) iesaka izmantot sociālās distancē un statusa skalu.

Sociālo attiecību nozīmīgākās dimensijas (sk. 3.2. attēlu) ir sociālā distance (attiecības var polarizēt intīmās un atturīgās) un solidaritāte (augsta vai zema solidaritātes pakāpe). Sociālo distanci un solidaritātes pakāpi ietekmē dažādi faktori – vecums, dzimums, sociālās lomas, kopīga mācību iestāde/darbavieta, piederība pie vienas ģimenes, arī dzīves vieta (dzīvo vienā mājā, vienā ielā, vienā mikrorajonā u. c.). Sociālā distance ir būtisks faktors lingvistiskā varianta izvēlē, un tas savukārt ļauj spriest par komunikantu savstarpējām attiecībām. Piemēram, ja skolēns jaunietim raksturīgos neliterāros izteiksmes līdzekļus lieto sarunā ar māti, bet ar tēvu ne, tas var liecināt, ka skolēna attiecības ar māti ir intīmākas, viņu starpā valda lielāka solidaritāte, bet attiecības ar tēvu ir atturīgākas, kas norāda uz zemu solidaritātes pakāpi.

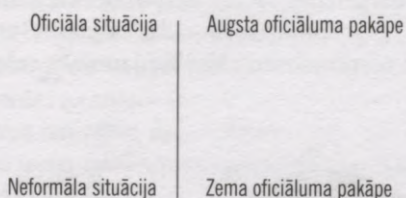
Sociālā statusa skala ir jāaplūko saistībā ar dalībnieku sociālajām lomām un šo lomu savstarpējām attiecībām (sk. 3.3. attēlu), piemēram, ja skolēns no rīta sasveicinās ar skolas direktoru, sakot: «Labrīt!», nevis, piemēram, «Čau!», tas liecina, ka direktora augstākais sociālais statuss attiecībā pret skolēnu atspoguļojas arī uzrunas formā.

3.3. att. Sociālā statusa skala
Avots: Holmes 1992: 13

Valodas varianta izvēlē komunikācijas dalībniekiem nozīmīgs faktors ir arī mijiedarbības (komunikācijas) vide jeb situatīvais konteksts. Runājot par komunikāciju jauniešu vecumā, tradicionāli tiek nodalītas trīs lielas situatīvo kontekstu grupas: skola, ģimene un brīvais laiks. Līdzšinējie pētījumi liecina, ka jaunieši brīvajā laikā runā citādi nekā mājās vai skolā, piemēram, ārpus skolas jaunieši vairāk lieto valodas neliterārās formas. Veids, kā cilvēki runā skolā, ģimenē vai lietišķās tikšanās reizēs, atspoguļo šo sociālo kontekstu formalitātes pakāpi un cilvēku sociālās lomas šajos kontekstos. Bieži kā jauniešiem raksturīgā runas stila lietojuma priekšnoteikums tiek minēta

neformāla situācija. Konkrētajā situatīvajā kontekstā lietotā valodas varianta izvēli raksturo oficiāluma skala (sk. 3.4. attēlu).

3.4. att. Komunikācijas situāciju oficiāluma skala

Avots: Holmes 1992: 13

Oficiālā situācijā (piemēram, klases sapulcē) valodas lietojumu noteiks vides oficiāluma pakāpe – šajā gadījumā literārās valodas lietojums būs intensīvāks. Turpretim neformālā komunikācijas situācijā (piemēram, klases ekskursijā vai klases vakarā) šī pati jauniešu grupa savstarpējā saziņā intensīvāk lietos valodas neliterārās formas. Mijiedarbības vides oficiāluma pakāpi nereti nosaka runātāju solidaritātes pakāpe un statuss, kā arī pašas vides specifika (skola, iela u. tml.).

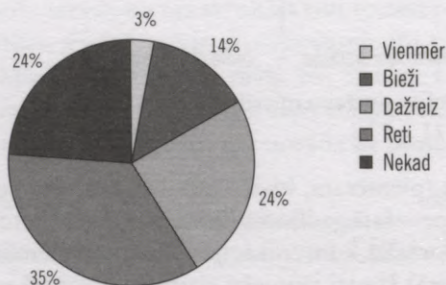
Pētījuma «Par jauniešu valodu» mērķis bija arī noskaidrot, kādās situācijās, respektīvi, situatīvajos kontekstos (*brīvajā laikā, skolā un ģimenē*), un cik bieži (*vienmēr, bieži, dažreiz, reti, nekad*) skolēni izmanto jauniešiem raksturīgos valodas izteiksmes līdzekļus. Respondenti tika aicināti minēt kādu piemēru jauniešu valodas lietojumam. Jautājuma noslēgumā skolēnus lūdza uzrakstīt vēl kādu situāciju, kurā viņi lieto jauniešu valodu.

Respondentu atbildes rāda, ka skolēni jauniešu valodu visbiežāk izmanto brīvajā laikā, biežuma ziņā otrajā vietā ierindoja jauniešu valodas lietojums skolā, bet visretāk jauniešu valoda tiek lietota ģimenē.

3.2.1. Jauniešu valodas lietojums ģimenē

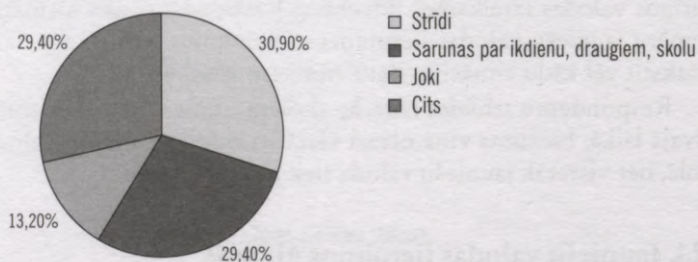
E. Neilande (Neuland 2004) uzsver, ka tieši komunikācijas partneri, respektīvi, atšķirības ģimenes locekļu vecumā un viņu sociālo lomu asimetriskais statuss, lielā mērā ietekmē valodas varianta izvēli savstarpējā komunikācijā. Kāda Vācijā veiktā pētījuma (1990. g.) dati liecina, ka 20% jauniešu ir vienīgie bērni ģimenē, 50% jauniešu ir vai nu tikai brālīši, vai māsa, 30% jauniešu dzīvo ģimenēs, kurās ir trīs vai vairāk bērnu. K. Tillmans (Tillmann 1992: 16) secina, ka «ģimene kā vieta, kur jauniešis var rast kontaktu ar vienaudžiem, praktiski vairs nefunkcionē». Pētījuma «Par jauniešu valodu» ietvaros aptaujāto skolēnu ģimenēs bija vērojama šāda aina – 11% aptaujāto skolēnu ir vienīgie bērni ģimenē, 43% skolēnu ir vai nu brālīši, vai māsa, 46% skolēnu dzīvo ģimenēs, kurās ir trīs vai vairāk bērnu.

No aptaujāto skolēnu atbildēm izriet, ka jauniešu valodas lietojums ģimenē acīmredzot tiek pakļauts kontrolei (iespējams, no abām pusēm: vecāki nepieļauj un bērni neatļaujas): 19,2% respondentu jauniešu valodu ģimenē nelieto *nekad*. Tikai 3,3% aptaujāto norāda, ka jauniešu valodu ģimenē lieto *vienmēr*. Lielākā daļa respondentu (31,3%) jauniešu valodu ģimenē izmanto *reti* (sk. 3.5. attēlu).

3.5. att. Jauniešu valodas lietojums ģimenē

Jauniešu valodas lietojumu ģimenē galvenokārt provocē dažādi strīdi (30,9%) («*Ja sanāk dusmas, sļauju visu ārā pēc kārtas*» [M 17]). 29,4% respondentu ģimenes lokā ignorē literāro valodu, sarunājoties par ikdienu, draugiem un skolu (sk. 3.6. attēlu).

3.6. att. Jauniešu valodas lietojuma situācija ģimenē

Turklāt visai bieži jauniešu valodā tiek runāts, lai vecāki nesaprastu sarunas saturu vai arī gluži pretēji – lai precīzāk atstāstītu citu runāto («*Kad grib attēlot kādu sarunu no skolas, lai tiešāk un precīzāk mani saprastu*» [M 15]). Aptaujātie zēni nosauc vēl šādas jauniešu valodas lietojuma situācijas: vecākiem skaidrojot vārdus, kas raksturīgi jauniešiem; ja vecākiem ir labs garastāvoklis; atklātās sarunās ar vecākiem. Aptaujātās meitenes jauniešu valodu izmanto, stāstot par draugiem, skatoties televīziju, runājot par jauniešiem nozīmīgām lietām, kā arī nopeļot brāļus un/vai māsas.

Jauniešu valoda ģimenē netiek lietota vairāku iemeslu dēļ. Vispirms jau – ja vecāki atklāti pauž savu negatīvo nostāju pret jauniešu valodu. Skolēni

uzsver vecāku nepatiku pret jauniešu valodu («*Mana mamma nesaprot, kā var runāt ar tādiem izteicieniem*» [M 16]; «*Tā runāju tikai ar māsu vai brāli, jo vecākiem tas nepatīk*» [M 17]; «*Cenšos ģimenē runāt kā vecāki, jo viņi neizprot jauniešu valodu*» [M 17]). A. Lāsta (Last 1989) norāda, ka jaunieši apzinās vecāku negatīvo nostāju un šā iemesla dēļ viņi mājās pielāgojas vecāku runas stilam. Otrkārt – vecāki nesaprot jauniešu lietotos vārdus un izteicienus («*Es jauniešu valodu lietoju reti tāpēc, ka vecāki nesaprot*» [Z 13]). Daudzos gadījumos jaunieši vecāku nesapratni uztver iecietīgi («*Ja viņi kaut ko nesaprot, tad es paskaidroju*» [M 17]).

Analizējot skolēnu minētos jauniešu valodas lietojuma piemērus, konstatējams, ka jauniešu valoda ģimenē tiek lietota, runājot gan ar brāļiem un māsām, gan arī ar vecākiem. Interesants ir fakts, ka 42 aptaujātie (15 zēni un 27 meitenes) jauniešu valodu lieto ģimenē, sarunājoties ar māti, un tikai trīs meitenes norādījušas, ka to lieto arī sarunās ar tēvu. Tas ļauj secināt, ka skolēnu attiecības ar māti mēdz būt intīmākas, tuvākas, savukārt ar tēvu – atturīgākas. Tiesa, šos datus var interpretēt arī citādi, bet tā jau būs cita pētījuma tēma.

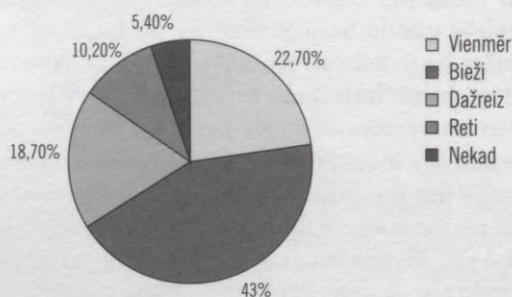
Aptaujātās meitenes ir novērojušas, ka arī vecāki izmanto jauniešu valodu. Nereti tas notiek jokojot («*Dažreiz arī mani vecāki runā jauniešu valodā. Ir gadījies dzirdēt no mammas: «Tu šodien baigi kruta izskaties.» Tādā veidā viņa jokoja*» [M 16]). Vecāki jauniešu runas stilam pielāgojas arī tad, ja viņiem ir labs kontakts ar saviem bērniem («*Mana mamma runā kā jauniešu dažreiz, viņa šo valodu pārziņ tikpat labi, cik es. Viņa ir mana draudzene*» [M 17]). Arī vēlme justies jaunam ir viens no motīviem, kāpēc vecāki lieto jauniešu valodu («*Par cik arī mani vecāki jūtas jauni un tā runā!*» [M 17]). Iespējams arī, ka vecāki lieto jauniešu valodu, lai tādējādi mēģinātu tuvoties saviem pusauģu bērniem, uzsvērtu, ka viņi ir «savējie».

3.2.2. Jauniešu valodas lietojums brīvajā laikā

Jaunieši visvairāk brīvā laika pavada vienaudžu grupās, noteiktā subkul-tūrā vai kopā ar draugu/draudzeni. Īpaši intensīva saskarsme ar vienaudžiem veidojas 14–16 gadus vecu jauniešu vidū. Brīvais laiks ir relatīvi pašnoteikta dzīves sfēra, kurā var realizēt tos mērķus, kurus nevar sasniegt mācoties un apgūstot profesiju. Šeit jauniešu aktivitātes nosaka paši indivīdi atkarā no viņu mērķorientācijas, interesēm, dzimuma, vecuma un izglītības. Parasti skolēnu darbībai ir ekspresīvs raksturs – tiek meklētas vietas, «kur kaut kas notiek». Uzmanības centrā ir izpriecās, kam jauniešu vecumā parasti ir nozīmīga vieta. Jānorāda, ka meitenes un zēni brīvo laiku pavada atšķirīgi, tradicionālais – zēni biežāk nodarbojas ar sportu un satiekas draugu lokā, savukārt meitenes iet pastaigāties – ir spēkā arī šodien, lai gan, protams, pārmaiņas dzīves stilā ienes savas korekcijas. Tieši brīvā laika sfērā atklājas jauniešu priekšstati par vērtībām un to, kas viņiem ir būtisks. Tāpēc jauniešu brīvā laika nodarbes tiek

uzskatītas par jauniešu subkultūru izteiksmes formu. Kaut arī ne vienmēr jaunieši savā vidē var darīt visu, ko vēlas, taču tajā nevalda pieaugušo sociālā ietekme un formālā hierarhija. Atšķirībā no skolā un ģimenē pavadītā laika jauniešu brīvais laiks ir dzīves sfēra bez pieaugušo kontroles. Iespēja atrasties pašu izvēlētās vietās un situācijās ļauj jauniešiem justies brīvi, un tas savukārt izpaužas arī neliterārās valodas paveidu lietojumā.

65,7% aptaujāto skolēnu norāda, ka jauniešu valodu brīvajā laikā izmanto *vienmēr* vai *bieži*. Lielākā daļa aptaujāto skolēnu, izvērtējot jauniešu valodas lietojumu brīvajā laikā, izvēlējusies atbildes variantu *bieži* (43%). Tomēr jāatzīmē, ka 5,4% aptaujāto skolēnu brīvajā laikā *nekad* nelieto jauniešu valodu (sk. 3.7. attēlu).

3.7. att. Jauniešu valodas lietojums brīvajā laikā

Respondentu sniegto piebilžu analīze ļāva konstatēt gan brīvā laika sarunu partnerus, gan arī vietas, kur tiek lietota jauniešu valoda. 93,3% respondentu norāda, ka galvenie sarunu partneri brīvajā laikā ir draugi, ar kuriem iespējams runāt brīvāk, t. i., nedomāt par literārās valodas normām un lietot jauniešu valodu («*Brīvajā laikā pārsvarā uzturos ar draugiem. Tāpēc, loģiski, lietoju jauniešu valodu*» [M 15]). Skolēni apliecina, ka draugu pulkā jauniešu valoda bieži vien tiek uztverta kā nepieciešamība, tā ir obligāta («*Ar draugiem vienmēr tā [jauniešu valoda. – L.T.] jālieto*» [Z 18]). Šis izteikums apstiprina iepriekš minēto faktu, ka katrai grupai ir savas sociolingvistiskās normas, kuras jāievēro. Kā sarunu partnerus skolēni min arī vienaudžus (4%), māsas un brāļus (20%), citus jauniešus (0,7%). Šis sadalījums liecina par draugu lielo nozīmi jauniešu dzīvē, kā arī par nepieciešamību un prasmi norobežot draugus no pārējiem. Arī paši jaunieši atzīst, ka valodas varianta izvēli ietekmē sarunu partneris («*Tas ir, skatoties ar kādiem cilvēkiem esmu kopā un kāda ir viņu attieksme pret jauniešu valodu*» [Z 18]; «*Svešās kompānijās cenšos atturēties no jauniešu valodas*» [M 16]).

Aptaujātie skolēni minējuši, ka visbiežāk jauniešu valodu viņi lieto izklaides un kopā sanāksšanas vietās jeb *tusiņos*. Meitenes norāda, ka jauniešu valodu izmanto sarunu laikā pastaigājoties. Iemesls tam varētu būt vēlme

piesaistīt apkārtējo, īpaši zēnu, uzmanību («Jauniešu valodu lietoju, lai iepazītos ar zēniem» [M 16]). Zēni jauniešu valodu izmanto vietās, kuras nav pakļautas pieaugušo kontrolei (*ārā, sētā un pagalmā*). Jauniešu valoda tiek lietota sporta nodarbībās, internetā u. c. Katrs piecpadsmitais respondents atzīst, ka viņš jauniešu valodu lieto visur. Piezīme «*Brīvajā laikā var runāt brīvāk nekā mājās*» [M 15] liecina, ka skolēni ļoti labi apzinās sociolingvistisko normu atšķirības un ievēro tās.

3.2.3. Jauniešu valodas lietojums skolā

Jauniešu dzīvi lielā mērā ietekmē izglītošanās. Skolā indivīdi apgūst kā zināšanas, tā arī sabiedrības normas. Lielākajai daļai jauniešu skola blakus ģimenei ir noteicošā viņu individuālajā un sociālajā eksistencē. Šeit parasti izteiktāk nekā ģimenē tiek pretstatītas divas pasaules: pieaugušo un bērnu/jauniešu, skolotāju un skolēnu. P. Ekerte (1997) norāda, ka sociolingvistikā šim pretstatam ir liela nozīme. Jaunieši kļūst pieauguši, taču tajā pašā laikā viņi izolējas no pieaugušo sabiedrības, arī skolā.

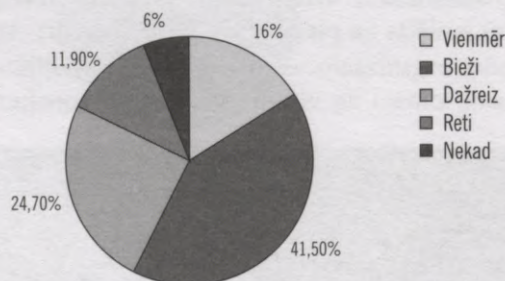
Skolas ikdienas organizācija ar noteiktu laika iedalījumu, mācību vielu, nevienlīdzīgajām lomām un visumā striktajiem noteikumiem ir pretēja

Foto: Marija Sribna. Dokumentālo fotogrāfiju sērija «Jauns un brīvs»

tai kārtībai, kādai jaunieši dod priekšroku šajā vecumā. Skolēniem skola ir nozīmīga vairāku iemeslu dēļ: šeit viņi ne tikai apliecina sevi mācībās, bet saņem arī sociālo atzinību (kam bieži vien ar sekmēm mācībās nav sakara), emocionālo rezonansi un apmierina savas komunikācijas vajadzības. Skola kā satikšanās vieta ieņem būtisku vietu jauniešu dzīvē: šeit var satikt draugus un draudzenes, pārrunāt visdažādākos jautājumus; skolā bieži vien veidojas noteikts uzvedības stils, pat mode.

Kaut arī skola tiek uzskatīta par vietu, kur tiek kopta literārā valoda un visas atkāpes no literārās valodas normām tiek vērtētas negatīvi, arī skolā var dzirdēt jauniešu valodu («*Tur, kur ir jaunieši, tur ar tāda valoda*» [Z 14]). Neraugoties uz to, ka arī daudzu skolēnu uztverē «*skola nav tā vieta, kur var brīvi runāt*» [Z 14], 57,5% respondentu apgalvo: «Es jauniešu valodu skolā lietoju *vienmēr vai bieži*» (sk. 3.8. attēlu). Iespējams, šie pretrunīgie viedokļi skaidrojami ar to, ko aptaujātie konkrēti identificē ar jēdzienu «skola», – stingro kārtību vai vienaudžu attiecības.

3.8. att. Jauniešu valodas lietojums skolā

Kā var spriest pēc respondentu minētajiem piemēriem, skolā respondenti lieto jauniešu valodu galvenokārt sarunās ar draugiem (47,1%) un klasesbiedriem (45,1%), taču nereti tā tiek izmantota arī komunikācijā ar skolotājiem (6,9%)

Kāda ir attieksme pret jauniešu valodas lietojumu sarunās ar skolotājiem? Te vērojamas divas tendences. Daļa skolēnu norāda, ka jauniešu valodu viņi lieto tikai tuvāko draugu lokā, bet ne ar augstāka sociālā statusa personām, respektīvi, skolotājiem («*Jauniešu valodu lietoju tikai ar draugiem, jo skolotāju priekšā cenšos sevi kontrolēt*» [Z 18]; «*Ar skolotājiem cenšos runāt citu valodu*» [Z 18]; «*Ar skolotājiem – nekad, viņi var nesaprast*» [Z 18]). Otra daļa, runājot ar skolotājiem, runas stilu nemaina un uzrunā viņus tieši tāpat kā savus vienaudžus. Īpaši izplatīta šī tendence ir saziņā ar gados jaunākiem skolotājiem («*Arī sarunās ar skolotājiem runājam kā gribam. Tā kā skolotāji ir jauni un paši saprot, viņiem nav iebildumu*» [M 16]).

Komunikācijā ar skolotājiem jauniešu valoda nereti tiek izmantota, izsakot neapmierinātību vai pretenzijas. Kāda 16 gadus veca meitene novērojusi, ka «skolotāji jau ir pieraduši, un tā ir vieglāk. Visi skolā tā runā, un daudzi skolotāji arī». D. Joma (Baltaiskalna 2001a) jauniešu valodas lietojumu skolotāju un skolēnu vidū skaidro ar skolēnu vēlmi sazināties ar skolotājiem kā ar līdzvērtīgiem. To, ka arī skolotāji izmanto jauniešu valodu, varētu skaidrot ar runas akomodāciju: runātājs pielāgojas adresātam, ja viņu starpā valda simpātijas vai arī ja runātājs vēlas izpatikt adresātam, respektīvi, skolotāji, izvēloties jauniešu valodu komunikācijā ar skolēniem, mēģina iegūt atbalstu skolēnu vidū. Savukārt I. Zase (Sasse 1998) jauniešu valodas lietojumu komunikācijā ar skolotāju skaidro ar respekta trūkumu: sazinoties ar skolotājiem, kurus skolēni dažādu iemeslu dēļ neciena, runātāji neievēro pieaugušo valodas normas.

Kaut arī skolēni atzīst, ka sarunās ar skolotājiem mēdz lietot jauniešu valodu, tikai katrs piektais (18,5%) minējis, ka tā tiek izmantota arī stundās. Parasti tas notiek, komentējot klasesbiedru teikto, – stundā ir grūti viņus uzrunāt citādi nekā starpbrīžos. Skolā jauniešu valoda lielākoties tiek lietota nekontrolētās un nestrukturētās situācijās, piemēram, starpbrīžos, kad var satikties ar draugiem, parunāties ar klasesbiedriem un justies brīvi – tā domā lielākā daļa respondentu (59,3%). Aptaujātās meitenes norāda, ka jauniešu valodu izmanto arī skolas izklaides pasākumos. Iegūtie rezultāti vēlreiz apstiprina D. Jomas (Baltaiskalna 2001a: 9) secinājumu: «Atkāpe no formālas runas iedomājama tikai noteiktos funkcionēšanas apstākļos neformālā kontekstā, piemēram, ārpus skolas, ārpusklases pasākumu apspriešanā vai risinot privātas dabas jautājumus.» Stundās skolēni cenšas lietot literāro valodu, jo skolu izjūt kā vietu, kur jārunā pareizi («Skola ir skola, bet ārpus tās es runāju jauniešu valodā» [M 14]; «Skolā jābūt pieklājīgam» [M 17]); būtisks ir arī respekts pret skolotājiem un iespējamais nopelums par sabiedrībā pieņemto valodas normu pārkāpšanu («Skolā retāk, jo učiuki aizrāda» [M 16]).

Jauniešu valoda parasti tiek izmantota, runājot par noteiktām tēmām. Skolā neizsīkstošs sarunu temats ir skolotāji («Tā učene ir reāli stulba» [Z 14]; «Tā učene man ir apriebusies ar savu bezgalīgo muldēšanu» [M 17]). Sazināšanās jauniešu valodā nereti skolēniem ļauj izjust savu pārkāpumu pār skolotājiem («Skolotājas ņifiga no jauniešu slenga nefiltrē, un tā mēs viņas aprunājam, bet viņas nesaprot!» [M 15]). E. Neilande (Neuland 2001a) atzīmē, ka skolēniem ir raksturīga vēlme nozāķāt skolotājus. Šādā veidā viņi var izlauzties no pakļauto lomas, radot simbolisku lomu maiņu, kas savukārt kalpo sociālās identitātes stiprināšanai. Skolēnu sarunu temats skolā ir arī mācību stundas («Man daudzas stundas šodien besī ārā» [Z 14]; «Šitā gan būs kūlīga stunda» [M 15]).

Analizējot jauniešu valodas lietojumu pa dzimuma un vecuma grupām, tika secināts, ka aptaujātās meitenes jauniešu valodu ģimenē lieto biežāk nekā

zēni (26% aptaujāto meiteņu un tikai 12% aptaujāto zēnu norāda, ka jauniešu valodu ģimenē lieto *vienmēr* vai *bieži*), bet brīvajā laikā (71% aptaujāto meiteņu un tikai 61% aptaujāto zēnu norāda, ka jauniešu valodu brīvajā laikā lieto *vienmēr* vai *bieži*) un skolā atšķirības nav tik izteiktas (59% aptaujāto meiteņu un 56% aptaujāto zēnu norāda, ka jauniešu valodu skolā lieto *vienmēr* vai *bieži*). Meiteņu un zēnu norādītais jauniešu valodas lietojuma biežums dažādos situatīvajos kontekstos – ģimenē, skolā un brīvā laika pavadīšanas vietās – ļauj secināt, kā katra dzimuma grupa uztver attiecīgās sociālās vides nosacīto komunikācijas situāciju oficiāluma pakāpi: jo biežāk jauniešu valoda tiek izmantota noteiktā situatīvajā kontekstā, jo zemāka ir attiecīgās situācijas oficiāluma pakāpe respondentu vērtējumā. Tātad komunikācijas situāciju oficiāluma pakāpi skolā aptuveni vienādi vērtē abu dzimumu pārstāvji. Taču komunikācijas situācijām brīvā laika pavadīšanas vietās un ģimenē zemāku oficiāluma pakāpi saskata aptaujātās meitenes.

Aptaujāto skolēnu atbildes par jauniešu valodas lietojuma biežumu konkrētos situatīvajos kontekstos sadalījumā pēc vecuma pa dzīves gadiem apstiprina jau iepriekš izteikto pieņēmumu, ka jauniešu valoda visintensīvāk tiek lietota 15 gadu vecumā: brīvajā laikā jauniešu valodu *vienmēr* vai *bieži* lieto 77% 15 gadus veco skolēnu, skolā – 79% un ģimenē – 35% (pārējās vecumgrupās šie rādītāji ir attiecīgi 72%–61%, 64%–51% un 23%–14%).

Analizējot Latvijā aptaujāto skolēnu atbildes uz jautājumu «Vai Tev nāk prātā vēl kāda situācija, kad Tu lieto jauniešu valodu?», tika fiksēti 34 dažādi varianti (saistībā ar sarunu biedriem, komunikācijas situāciju), kurus nosacīti var iedalīt trīs grupās:

- 1) jauniešu valodas lietojums brīvajā laikā (piemēram, izklaidējoties, ceļojumā, skatoties TV pārraides u. c.);
- 2) jauniešu valodas lietojums skolā (piemēram, izskaidrojoties ar skolotājiem u. c.);
- 3) jauniešu valodas lietojums situācijās, kuras iespējamās visās trīs šeit analizētajās situatīvo kontekstu grupās (piemēram, paužot emocijas, draugu lokā, vienmēr, visur, runājot pa telefonu u. c.).

Šo papildinājumu analīze vēlreiz apstiprina iepriekš izteiktos apgalvojumus, proti, Latvijā aptaujātie skolēni jauniešu valodu visbiežāk lieto brīvajā laikā, jauniešu valoda bieži tiek lietota, lai izteiktu emocijas. Vēlreiz apstiprinās arī tas, ka jauniešu valoda visbiežāk tiek izmantota sarunās ar draugiem. Jāatzīmē, ka jauniešu valodas lietojums spēcīgi variē atkarā no respondentu dzimuma. Interesanti, ka 12 no kopumā 34 atbilžu variantiem minēja tikai meitenes (piemēram, rakstos (vēstulēs, pierakstos, internetā), ciemos, no metnēs, sabiedriskā iestādē u. tml.) un 10 variantus – tikai zēni (lai kādu izsmietu vai aizstāvētos, tualetē u. tml.).

PANĒM PRIEKŠĀ VASARU!

Pērc vai atjauno Amigo un laimē katru nedēļu!

Tev un draugiem **TUSS** par **Ls 1000**

6 **NOKIA 3320**

Tavus senākus sūtījumus **UZ LAUKIEM** - nosūtīs nogāte **Ls 100** vērtībā

Sūti SMS ar tekstu **AMI** un 5 draugu telefona numuriem uz **9 300 200**.
Par jauno Amigo numuru **50** draugiem paziņo **BEZ MAKSAS!**
Sūti SMS uz www.amigo.lv

Amigo

NOKIA

Amigo ir izstrādājis SIA «ZetCOM». Taisnība informācija veiktā, www.amigo.lv vai www.amigo.lv. Līdzība ar citiem uzņēmumiem.

PANĒM PRIEKŠĀ VASARU!

Pērc vai atjauno Amigo un laimē katru nedēļu!

Tev un draugiem **TUSS** par **Ls 1000**

6 **NOKIA 3320**

Tavus senākus sūtījumus **UZ LAUKIEM** - nosūtīs nogāte **Ls 100** vērtībā

Sūti SMS ar tekstu **AMI** un 5 draugu telefona numuriem uz **9 300 200**.
Par jauno Amigo numuru **50** draugiem paziņo **BEZ MAKSAS!**
Sūti SMS uz www.amigo.lv

Amigo

NOKIA

Amigo ir izstrādājis SIA «ZetCOM». Taisnība informācija veiktā, www.amigo.lv vai www.amigo.lv. Līdzība ar citiem uzņēmumiem.

RIMI **MAXI** **rimi**
RIMI SUPERMĀRKETS

Pīķi gribi?

Akcijas noteikumi

1. Pērc 2 paciņas jebkura Orbit, uz pirkuma čeka uzraksti vārdu, uzvārdu un tālruna numuru un iemet to loterijas kastē.
2. Akcijas norises laiks veikalos:
RIMI no 2003. gada 12. augusta līdz 8. septembrim;
MAXI **rimi** no 7. augusta līdz 10. septembrim.
3. Izloze notiks 2003. gada 12. septembrī.
4. Balvas: kabatas nauda visam mācību gadam 5, 10 vai 20 latī mēnesī!
5. Balvu skaits:
 - a. 5 balvas - kabatas nauda 9 x 20 Ls mēnesī
 - b. 15 balvas - kabatas nauda 9 x 10 Ls mēnesī
 - c. 20 balvas - kabatas nauda 9 x 5 Ls mēnesī
6. Balvu izsniegšana: veiksminiekiem tiks izsniegtas Hansabankas maksājuma kartes, kurās katru mēnesi tiks ieskaitīta laimētā summa - 5, 10 vai 20 Ls no 2003. gada septembra līdz 2004. gada maijam (ieskaitot).
7. Noslēguma izlozes rezultāti tiks paziņoti avīzes "Diena" un "Čas" 2003. gada 20. septembrī.

MIKS 16
KRUTS EKSTREMISTS
VIŅŠ NESMEĶĒ

ANNA 17
NORMĀLA ČIKSA
VIŅA NESMEĶĒ

JURIS 17
REĀLS VECIS
VIŅŠ NESMEĶĒ

KRUTA FĪČA!

IZVĒLIES
DROŠU
SEKSU

Domājot par seksuālām attiecībām, jāatceras, ka mums nākas sadzīvot nevis ar saviem lēmumiem, bet gan ar to sekām. Lai tuvības reizē varētu justies brīvi un droši, lieto prezervatīvu! Tā tu pasargāsi sevi no HIV / AIDS un seksuāli transmisīvajām slimībām. :))

AIDS uzticības tālrunis 7543777

3.3. «Kruta fīča»

Jauniešu valoda – reklāmas veidotāju ierocis

Plakāta augšējā daļā redzams uzraksts «Kruta fīča», zem tā – prezeratīva attēls (sk. 68. lpp.). Šī Veselības veicināšanas valsts aģentūras sūtītā vēsts, kas kopš 2004. gada pavasara laiku pa laikam sastopama galvaspilsētas ielās, laikam gan saprotama tikai tiem, kam šie dīvainie vārdi – *kruts* ar nozīmi 'jauks, foršs' un *fīča* 'priekšmets, lieta, lietiņa' – nav sveši.

2003. un 2005. gada mācību gada sākumā televīzijā un radio bija redzama/dzirdama kāda cita reklāma: jauniešu ballītē iezvanās kāda puīša telefons. Viņš redz, ka zvanītāja ir māte, un mēģina draugus apklusināt, teikdams: «Eu, veči, klusāk! Muterīte zvana!» Šajā reklāmā jauniešu mērķauditorija tiek uzrunāta, gan izmantojot vienu no jauniešu dzīves sastāvdaļām – ballīti, gan arī tieši šai vecumgrupai raksturīgo uzrunu *veči*, kā arī vārdu *muterīte*, kas jauniešu vidū bieži tiek lietots, runājot par māti.

Vēl daži piemēri: 2003./2004. mācību gada sākumā «*Rimi*» lielveikalos skolēni tiek aicināti pirkt košļājāmās gumijas un laimēt naudu: «Piķi gribi? Pērc jebkurus 2 *Orbit* un laimē kabatas naudu visam mācību gadam.» 2005. gada vasarā mobilo telefonu priekšapmaksas kartes «*Amigo*» reklāma «Paņem priekšā vasaru» loterijas uzvarētājiem solīja, ka būs «Tev un draugiem TUSS par Ls 1000» un «Tavus senčus sūtīsim UZ LAUKIEM».

Visos minētajos gadījumos reklāmas izvēlētās mērķauditorijas – jauniešu – uzrunāšanai izmantojušas arī šā vecumposma valodas īpatnības. Kā liecina pētījumi, vārds *piķis* 'nauda', *tuss* 'ballīte, saviesīgs pasākums', *senči* 'vecāki' un vārdu savienojums *paņemt priekšā* (šajā gadījumā ar nozīmi 'izskaidroties ar kādu') tiek atzīts par jauniešiem raksturīgu.

Jānorāda, ka reklāmu veidotāji, izmantojot jauniešu valodu, nepievērš uzmanību tādai būtiskai jauniešu valodas iezīmei kā heterogenitātei, respektīvi, faktam, ka valodas izteiksmes līdzekļu lietojums jauniešu vecumposmā variē atkarā no vecuma, dzimuma, konkrētās jauniešu grupas, situācijas, piederības pie noteiktas subkultūras u. c. faktoriem. Tāpēc interesanti ir noskaidrot, cik efektīvas ir šāda veida reklāmas un kā tās uztver paši jaunieši.

Ar mērķi apzināt jauniešu attieksmi pret viņu valodas lietojumu jauniešu mērķauditorijai domātās reklāmās 2003. gada rudenī tika veikts pētījums «Par jauniešu valodu reklāmās». Rīgas skolu jaunatnes anketēšana noritēja «*Philip Morris*» pretsmēķēšanas reklāmas kampaņas laikā, kad pilsētas ielās masveidā bija sastopami šīs firmas uzdevumā veidoti reklāmas plakāti. Interesants ir fakts, ka šāda veida reklāma bija redzama visā pasaulē – Eiropā, Āzijā, Latīņamerikā un Austrālijā, galvenokārt ar mūzikas

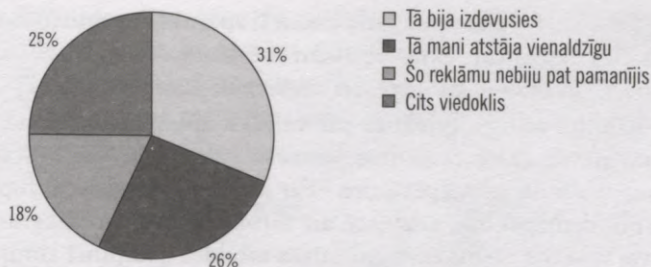
kanāla *MTV* starpniecību. Rīgā un citās Latvijas pilsētās 2003. gada rudeni un laiku pa laikam arī vēlāk bija redzami plakāti autobusu pieturās, uz reklāmas stabiem, jauniešiem domātos žurnālos, turklāt Rīgā – pat uz tramvaja. Arī televīzija tika iesaistīta šajā pretsmēķēšanas kampaņā.

Minētajos reklāmas plakātos (sk. 67. lpp.) tika attēloti pievilcīgi jaunieši dažādās situācijās, bet zem attēla bija īss komentārs:

Miks 16 kruts ekstrēmists viņš nesmēķē	Juris 17 reāls vecis viņš nesmēķē	Anna 17 normāla čiksa viņa nesmēķē
--	---	--

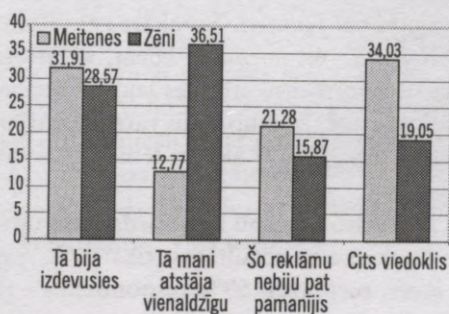
Interesanta ir reklāmas veidošanas vēsture. Darba uzdevums tika uzticēts reklāmas aģentūrai *SAN Rīga*. Intervijā par reklāmas tapšanu darba grupas vadītājs Andris Stavro vispirms uzsvēra reklāmas veidotāju galveno uzdevumu: «Ar reklāmu veidot sajūtas, aizskart cilvēkā to, ko var aizskart.» Šajā gadījumā reklāmas veidotāji bija saskatījuši iespēju, par «tabakas ražotāja giganta līdzekļiem mēģināt izveidot efektīvu reklāmu un šādā veidā vismaz kādu jauni atturēt no smēķēšanas». A. Stavro uzsver, ka angļu oriģinālie teksti tika adaptēti, nevis tulkoti. Šim nolūkam aģentūras radošās grupas dalībnieki vispirms aptaujāja savus un paziņu bērnus, lai uzzinātu jauniešiem raksturīgo leksiku. Jauniešus intervēja arī uz ielas un pa telefonu. Rezultātā tika izveidoti vairāki reklāmas tekstu varianti, no kuriem pasūtītājs izvēlējās atbilstošāko. Tātad reklāmas veidotāji mērķa sasniegšanai apzināti izvēlējās izmantot arī jauniešiem raksturīgos valodas izteiksmes līdzekļus. Visiem vārdu savienojumiem *kruts ekstrēmists*, *reāls vecis* un *normāla čiksa*, pēc reklāmas veidotāju domām, jauniešu apziņā būtu jāasociējas ar vienaudžiem, kuriem viņi gribētu līdzināties. Lietvārdi *ekstrēmists* ‘cilvēks, kurš nodarbojas ar bīstamu sporta veidu un tāpēc ir apbrīnojams’, *vecis* ‘puisis, jauniešis’ un *čiksa* ‘meitene, jauniešs’ ir papildināti ar īpašības vārdiem *kruts*, *reāls* un *normāla*, kam dotajā kontekstā ir viena nozīme ‘cilvēks, kurš kaut kādā ziņā ir pārāks par citiem un tāpēc ir atdarināšanas vērts’.

Rīgas Valsts 1. ģimnāzijā apzinot 12 līdz 17 gadus vecu jauniešu attieksmi pret šo reklāmu, tika noskaidrots, ka tikai 31% respondentu uzskata, ka reklāma bija izdevusies (sk. 3.9. attēlu). 26% skolēnu atzīst, ka šī reklāma viņus ir atstājusi vienaldzīgus. 18% skolēnu šo reklāmu pat nebija pamanījuši. Pārējie 25% respondentu pārstāvēja citu viedokli: daudzi uzsvēra, ka reklāma, respektīvi, tajā lietotie vārdi *čiksa* un *kruts ekstrēmists* ir pārspilēti. Tika arī norādīts, ka reklāma bijusi uzjautrinoša, jo jaunieši pārsvarā tā nerunā.

3.9. att. Jauniešu viedoklis par pretsmēķēšanas reklāmu, %

Izvērtējot skolēnu atbildes, tika novērots, ka meiteņu un zēnu attieksme pret šo reklāmu ir atšķirīga (sk. 3.10. attēlu): pirmkārt, meitenes minēto reklāmu uztver pozitīvāk – 31,91% aptaujāto meiteņu un 28,57% aptaujāto zēnu uzskata, ka reklāma ir izdevusies. Otrkārt, lielākā daļa aptaujāto zēnu (36,51%) atzīst, ka šī reklāma viņus ir atstājusi vienaldzīgus, līdzīgi domā tikai 12,77% aptaujāto meiteņu.

3.10. att. Meiteņu un zēnu viedoklis par pretsmēķēšanas reklāmu, %

Kaut arī tikai trešā daļa aptaujāto šo reklāmu uzskata par izdevušos, 65% respondentu norāda, ka reklāmās, kas domātas jauniešiem, noteikti vajadzētu izmantot jauniešu valodu. Puse no visiem aptaujātajiem skolēniem (50,42%) ir pārliecināti, ka, izmantojot jauniešu valodu reklāmās, viņi tiek uzrunāti tiešāk. Citi minētie iemesli par labu jauniešu valodas lietošanai reklāmās ir: šādā veidā jaunieši reklāmām pievērš lielāku uzmanību; šādā veidā jaunieši saprot, ka reklāmas domātas viņiem, kā arī tās ir interesantāk lasīt un klausīties.

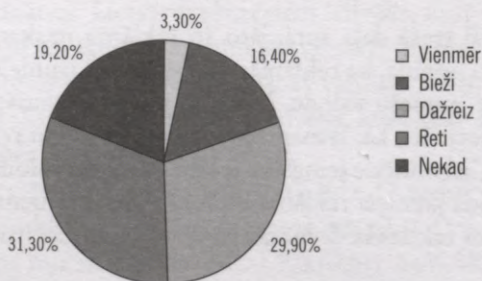
11,76% aptaujāto skolēnu uzskata, ka reklāmās nevajadzētu izmantot jauniešu valodu, jo ne visi jaunieši tā runā. Šādā veidā reklāmas uzrunā tikai daļu mērķauditorijas. 15,13% respondentu, īpaši vecāko klašu skolēni, domā, ka šādā veidā tiek piesārņota latviešu valoda. Jaunieši uzsver, ka izraudzītie vārdi ir pārspīlēti: tie «izklausās kā precīzi no žargonismu vārdnīcas

izrakstīti» [M 15]. Turklāt aptaujātie jaunieši apzinās, ka viņiem raksturīgais runas stils tiek izmantots komerciāliem mērķiem («šādas reklāmas reizēm skan pārāk lēti, jo šaubos, ka reklāmas veido paši jaunieši» [M 17]).

Turpinājumā vēlos atgriezties pie vairāku aptaujāto skolēnu nostājas, ka reklāmās nevajadzētu izmantot jauniešu valodu, jo «*ne visi jaunieši tā runā*». Izmantošu datus no pētījuma «Par jauniešu valodu». Šis aptaujas ietvaros respondentiem bija jāizvērtē arī astoņi jauniešiem raksturīgi vārdi, norādot, vai viņi šos vārdu zina; pozitīvas atbildes gadījumā jānorāda, kāda ir šo vārdu nozīme, cik bieži viņi tos lieto un, ja lieto, jāmin arī kāda situācija. Viens no anketā ietvertajiem vārdiem bija arī reklāmā izmantotais vārds *čiksa*.

Iegūto atbilžu analīze ļāva secināt, ka 71% respondentu zina vārda *čiksa* nozīmi: 49% no viņiem norāda, ka vārds *čiksa* ir sinonīms 'meitenei', pārējie (51%) šā vārda nozīmes skaidrošanai izmanto atribūtus un sinonīmus, turklāt aptaujāto meiteņu un zēnu skaidrojums būtiski atšķiras. Abu dzimumu respondenti uzskata, ka «*čiksa ir skaista un smuka meiča ar labu figūru*». Pēc meiteņu domām, šis vārds apzīmē arī *krutu, baigo spīco vai izskatīgu beibi, zaķi, skuķi vai jaunieti*. Savukārt zēni domā, ka *čiksa* ir *sakarīga, draudzīga, pievilcīga, forša, normāla, kopta*, kā arī *džuse, vecene, draudzene, bāba* vai *džāre*. Respondentu atbildes ļauj arī secināt, ka zēni šo vārdu biežāk lieto neitrālā nozīmē, kā sinonīmu vārdam *meitenes*, savukārt meiteņu uztverē vārds *čiksa* asociējas ar skaistulēm vai arī tas tiek lietots nievājoša nozīmē.

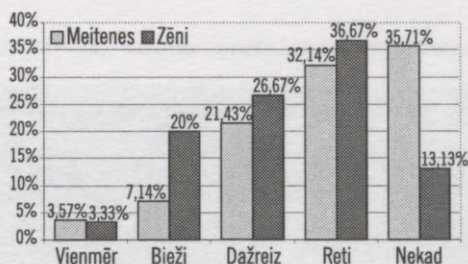
Kaut arī lielākā daļa aptaujāto skolēnu zina vārda *čiksa* nozīmi, šā vārda lietojuma analīze uzrāda interesantus rezultātus: tikai 17% respondentu šo vārdu lieto *vienmēr* vai *bieži*, turpretim 59% respondentu – *reti* vai *nekad* (sk. 3.11. attēlu).

3.11. att. Vārda *čiksa* lietojums jauniešu saziņā, %

Būtiskas atšķirības uzrāda šā vārda lietojuma biežums meiteņu un zēnu saziņā (sk. 3.12. attēlu): 23,33% aptaujāto zēnu un tikai 10,71% aptaujāto meiteņu vārdu *čiksa* lieto *vienmēr* vai *bieži*. 35,67% aptaujāto meiteņu un

tikai 13,33% aptaujāto zēnu šo vārdu nelieto *nekad*. Tātad vārds *čiksa* izplatītāks ir zēnu vidū, ko pierāda arī aptaujāto meiteņu piebilžu analīze: kā viens no iemesliem, kāpēc meitenes šo vārdu nelieto, tiek minēts tas, ka zēni ar vārdu *čiksa* apzīmē meitenes. Tātad meitenes ar leksikas izvēli vēlas no robežoties no zēniem.

3.12. att. Vārda *čiksa* lietojums aptaujāto meiteņu un zēnu grupās, %

Tātad aptaujas rezultāti rāda, ka 29% respondentu nezina vārda *čiksa* nozīmi, turklāt 59% no pārējiem respondentiem šo vārdu lieto reti vai *nekad*. Tātad iespējams, ka tieši nepareiza vārdu izvēle ir bijusi par iemeslu tam, ka lielu daļu jauniešu šī reklāma ir atstājusi vienaldzīgus vai arī izraisījusi negatīvas emocijas. Veiktā pētījuma rezultāti ļauj domāt, ka jauniešu valodas izmantošana uz jauniešu mērķauditoriju vērstās reklāmās vairāk kalpo izklaidei, nevis reklāmas veidotāju/pasūtītāju mērķu sasniegšanai.

Nobeigumā kāda 15 gadus veca zēna ieteikums šīs reklāmas tekstam: «Miks, 16. Ekstrēmists. Viņš nesmēķē.»

3.4. «Jauniešu valodu var pētīt, bet ne apspriest!» Jauniešu valoda – sarunu temats?

Noslēdzot pārskatu par jauniešu valodas izpēti teorētiskajām problēmām, ieskatu jauniešu valodas pamatiezīmēs un Latvijas skolu jaunatnes lingvistiskajā attieksmē pret savu valodu, pievērsīsim uzmanību vēl vienam būtiskam jautājumam – vai paši jaunieši ir gatavi sarunai par savu valodu?

Atbildi palīdzēs rast informācija, kas iegūta ar pētījuma «Par jauniešu valodu» palīdzību. Anketas pēdējā jautājumā «Kādā situācijā Tu vēlētos runāt par jauniešu valodu?» respondentiem bija apstiprinoši vai noliedzoši jāatbild uz minētajam jautājumam pakārtotiem apgalvojumiem, turklāt jauniešiem tika dota iespēja izteikt arī savu viedokli.

Atbilžu analīze ļauj secināt, ka lielākā daļa skolēnu (aptuveni 80%) labprāt runātu par savu valodu. Draugu un paziņu lokā – tātad neformālā

gaisotnē – šis sarunu temats tiktu izvēlēts galvenokārt tāpēc, ka jauniešu valoda bieži tiek lietota aiz pieraduma (sk. 3.1. tabulu). 71% aptaujāto atzīst: «Mēs jauniešu valodu lietojam pilnīgi automātiski. Tāpēc dažreiz būtu labi par to parunāt.» Kāda 15 gadus veca meitene uzskata, ka šādā veidā varētu uzlabot jauniešu valodas kvalitāti: «No jauniešu valodas vajadzētu izņemt dažus rupjus vārdus.»

3.1. tabula

Jauniešu valoda – sarunu temats draugu un paziņu lokā

Apgalvojums	Respondentu atbilde	
	jā	nē
Mēs jauniešu valodu lietojam pilnīgi automātiski. Tāpēc būtu labi dažreiz par to parunāt	71%	29%
Man patīktu runāt par vārdiem un izteicieniem, ko lieto citi jaunieši	55%	45%
Būtu interesanti runāt ar pieaugušajiem par savu valodu	39%	61%

55% respondentu patīktu draugu un paziņu lokā runāt arī par citu jauniešu lietotajiem vārdiem un izteicieniem («Par jauniešu valodu varētu runāt, jo būtu interesanti uzzināt jaunākos vārdiņus» [M 14]). Taču vai skolēniem būtu interesanti par savu valodu runāt ar gados vecākiem cilvēkiem? Atbilžu analīze rāda, ka lielākā daļa respondentu (61%) to nevēlas. Iespējams, tāpēc, ka jauniešiem sarunas ar pieaugušajiem saistās ar pamācībām un kritiku («Es uzskatu, ka pieaugušajiem nevajadzētu īpaši uztraukties, jo liela daļa jauniešu valodas izmirs dabiskā ceļā» [M 17]).

Savukārt oficiālā situācijā – latviešu valodas nodarbībās – aptaujātie skolēni (81%) par jauniešu valodu vēlētos runāt galvenokārt tāpēc, ka viņiem būtu interesanti uzzināt, no kurienes radušies daži vārdi un kā jauniešu valoda attīstās (sk. 3.2. tabulu). Būtu labi, «ja skolotājs varētu izskaidrot vārdu nozīmi – bieži vien jaunieši nemaz nezina, par ko runā» [M 17]. Tāpat respondenti labprāt vēlētos uzzināt skolotāju domas par jauniešu valodu (76%), kā arī to, kāpēc jauniešu valoda tiek uzskatīta par sliktu un kāpēc pieaugušos (skolotājus, vecākus u. c.) tā kaitina. Skolēniem būtiski ir ar tas, lai skolotāji saprastu, kā jaunieši parasti runā (59%) («Būtu labi, ja skolotājas varētu samierināties ar jauniešu valodu nevis pieņemt kaut kādus mērus, lai izbeigtu to» [Z 18]).

Tikai 41% respondentu uzskata, ka pārrunas par jauniešu valodu iekļaujamās latviešu valodas stundās, jo jauniešu valoda ir latviešu valoda daļa un tāpēc atbilst nodarbību saturam. Acīmredzot skolēni ar latviešu valodu saista tikai valodas kodificētās formas, ko varētu skaidrot gan ar skolas uzdevumu – kopt literāro valodu un visas atkāpes no normas novērtēt negatīvi –, gan arī

ar valodnieku pasivitāti, pētot arī latviešu valodas nekodificētās formas. Kāda 15 gadus veca jaunie, domājot par jauniešu valodu kā iespējamo dzimtās valodas nodarbību saturu, uzsver: «*Latviešu valodas stundās var runāt par jauniešu valodu, bet nedrīkst tās pārvērst par publisku apspriedi.*»

3.2. tabula

Jauniešu valoda – sarunu temats latviešu valodas nodarbībās

Apgalvojums	Respondentu atbilde	
	jā	nē
Būtu interesanti uzzināt, no kurienes radušies daži vārdi un kā jauniešu valoda attīstās	81%	19%
Būtu interesanti uzzināt, ko skolotāji domā par jauniešu valodu	76%	24%
Būtu interesanti uzzināt, kāpēc jauniešu valoda tiek uzskatīta par sliktu un kāpēc pieaugušos (skolotājus, vecākus u. c.) tā kaitina	76%	24%
Tad skolotāji saprastu, kā jaunieši parasti runā	59%	41%
Jauniešu valoda ir latviešu valoda daļa, un tāpēc tā atbilst nodarbību saturam	41%	59%

Jānorāda, ka skolēni par jauniešu valodu vēlētos runāt ne tikai latviešu valodas stundās, bet arī diskusijās, debatēs vai sapulcēs. Respondenti atzīst, ka interesanta būtu arī konference par jauniešu valodu, kurā piedalītos skolotāji un skolēni. Kāda 16 gadus veca meitene ierosina izveidot speciālu jauniešu valodas stundu: par jauniešu valodu runātu «*ja mums skolas programmā būtu paredzēta vēl viena mācību stunda reizi mēnesī tieši par tēmu «Jauniešu valoda». Varētu būt arī speciāls skolotājs.*» Aptaujātie skolēni par jauniešu valodu skolā labprāt runātu arī neformālā gaisotnē vai iegūtu informāciju no jauniešu valodas vārdnīcas («*Būtu kruti, ja būtu īpaši jauniešu valodas tusiņi vai skaidrojoša vārdnīca!*» [M 17]).

Respondentu atbilžu analīze liecina, ka daudzi skolēni ir neapmierināti ar jauniešu valodas rupjību, un tas būtu galvenais iemesls, kāpēc par šo tematu vajadzētu runāt («*Jāmēģina parādīt jauniešiem, ka dažreiz viņu valoda ir pārmērīgi bagāta ar dažādiem sliktiem vārdiem un izteicieniem*» [Z 16]). Respondenti ir novērojuši, ka vulgāru vārdu lietojums bieži sāpīgi aizskar vienaudžu jūtas un tāpēc būtu nepieciešams runāt par jauniešu valodu («*Ja kāds tiktu aprunāts vai arī apvainots, tad obligāti būtu jārunā par jauniešu valodu*» [M 14]; «*varbūt tad varētu padomāt, ka ne visi vārdi, ko jaunieši lieto ir labi un nevienam neko sliktu nedara, nevienu neaizskar*» [M 16]).

Aptaujātie skolēni vairākkārt norāda uz sapratnes trūkumu no pieaugušo puses. To apstiprina gan skolēnu vēlme par jauniešu valodu runāt ar atvērtu,

pretimnākošu un zinošu cilvēku (par jauniešu valodu runātu ar «*saprotošu cilvēku, ar kuru var izrunāt visas jauniešu problēmas un jauniešu valodas prasmi*» [Z 16]); «*kopā ar latviešu valodas skolotāju un kopā ar cilvēkiem, kuri prot izstāstīt, kā radusies jauniešu valoda*» [M 16]), gan viņu gatavība sarunai, lai uzlabotu attiecības ar vecākiem («*Ja kāds pieaugušais gribētu izprast savus bērnus un tuvināties viņiem*» [M 16]).

Aptuveni piektā daļa aptaujāto skolēnu par jauniešu valodu nevēlētos runāt nekādā gadījumā («*Es nevēlos runāt ne par kādu jauniešu valodu. Man vienalga, kā jaunieši runā*» [Z 13]). Skolēni jauniešu valodu uzskata par savas būtības daļu un tāpēc – neapspriežamu («*Ne viss ir jāizanalizē*» [M 17]). Daļa aptaujāto par jauniešu valodu nevēlētos runāt, jo uzskata, ka šāda veida sarunas nebūtu konstruktīvas («*Nav jēgas to visu apspriest, vai tad mēs no tā kaut ko iegūstam? Pilnīgi neko*» [M 15]). Kāda 13 gadus veca meitene norāda, ka par jauniešu valodu nevajadzētu runāt, jo tā pilda norobežošanās funkciju: «*Es nevēlos par to runāt, jo es negribu, lai pieaugušie saprastu mūsu valodu. Viņi tāpat mūs apspriež.*» Respondenti uzsver, ka jauniešu valoda saistīta ar noteiktu vecumposmu un tāpēc ir pārejoša («*Man liekas, ka īpaša vajadzība mainīt savu runas veidu nav. Tāpat augsim lielāki un runa mainīsies, kļūsim gudrāki*» [M 15]).

Foto: Marija Sribna. Dokumentālo fotogrāfiju sērija «Jauns un brīvs»

Iepriekšējās sadaļās vairākkārt minēts, ka jauniešu attieksme pret savu valodu būtiski atšķiras meiteņu un zēnu grupās un dažādās vecumgrupās. Arī gatavība runāt par savu valodu ir cieši saistīta ar jauniešu dzimumu un vecumu. Sarunu temats «jauniešu valoda» saistošāks šķiet meitenēm: 64% aptaujāto meiteņu un tikai 46% aptaujāto zēnu vēlētos runāt par citu jauniešu lietoto leksiku; 87% meiteņu un 74% zēnu interesētu jauniešiem raksturīgās leksikas etimoloģija un jauniešu valodas attīstības tendences; 83% meiteņu un 69% zēnu vēlētos uzzināt skolotāju domas par jauniešu valodu; 82% meiteņu un 70% zēnu vēlētos gūt izskaidrojumu jauniešu valodas sliktajai slavai.

Respondentu atbilžu analīze pa vecumgrupām ļauj secināt, ka, pieaugot skolēnu vecumam, pastiprinās arī vēlme runāt par savu valodu. Apgalvojumam «*Mēs jauniešu valodu lietojam pilnīgi automātiski. Tāpēc dažreiz būtu labi par to parunāt*» piekrīt 63% 13 gadus veco respondentu; šis rādītājs līdz ar katru vecumgrupu pamazām pieaug, līdz sasniedz 76 procentus 18 gadus veco respondentu grupā. Būtiska ir arī atziņa, ka sarunu temats «jauniešu valoda» īpaši interesētu 15 gadus vecos skolēnus: 52% 15 gadus veco respondentu (citās vecumgrupās 26%–45%) norāda, ka par jauniešu valodu būtu interesanti runāt ar pieaugušajiem no sava paziņu loka; 87% 15 gadus veco skolēnu vēlētos uzzināt, no kurienes radušies daudzi jauniešiem raksturīgie vārdi un kā jauniešu valoda attīstās; tieši 15 gadus vecie respondenti visbiežāk (50%, citās vecumgrupās – 36%–47%) norāda, ka jauniešu valoda ir latviešu valodas daļa un tāpēc par to vajadzētu runāt latviešu valodas stundās. Taču nozīmīgs ir arī vēl kāds konstatējums: lai gan kopējais rādītājs ir visai augsts, tieši šīs vecumgrupas skolēnus vismazāk (71%, citās vecumgrupās – 73%–84%) interesē skolotāju personiskais viedoklis par jauniešu valodu!

IV. PROCESI JAUNIEŠU VALODĀ

Literatūrā aizvien ir ticis uzsvērts (Ernstsone 1999b, 50), ka dažādus valodas lietojumus nedrīkst vērtēt kā labus vai sliktus, pareizus vai nepareizus bez pietiekami dziļas lingvistiskās analīzes, respektīvi, bez valodas procesu izpratnes. Vienmēr lietderīgi būtu pajautāt: «Kādēļ cilvēki lieto šos vārdus un izteicienus? Kur viņi tos lieto? Kādas ir to funkcijas? Kāda ir cilvēku reakcija uz šiem vārdiem un konstrukcijām? Kādēļ viņi reaģē tieši tā?» Šāda pieeja, vērtējot par sliktu dēvēto valodu, būtu taisnīgāka pret tiem, kuru valoda tiek apspriesta, un interesantāka tiem, kas pēta vai domā par valodu.

Kā varam secināt no iepriekš rakstītā, visi jauniešu valodā lietotie vārdi nav vienādi. Tādēļ terminu *jauniešu valodas leksika* var attiecināt gan uz šīs leksikas kolokviālo (sarunvalodas) daļu, gan arī uz slenga (ieskaitot vulgāro) daļu. Jauniešiem raksturīgā leksika nav tikai slengs (to bieži sauc arī par jauniešu žargonu), mūsdienās tā klasificējama plašā spektrā – no dažāda veida kolokviālismiem (sarunvalodas vārdiem) līdz pat vulgārismiem.

Mēģināsim raksturot jauniešu valodu, izmantojot grāmatas «Sliktā valoda» autoru (sk. Andersson, Trudgill 1990: 69) formulētās tēzes.

Jauniešu valodas lietojums ir pašsaprotams neformālās situācijās. Valodas oficiālums ir atkarīgs no situācijas, un mēs ceram uz oficiālu valodu oficiālā situācijā un neoficiālu valodu – neformālā situācijā. Jauniešu valodas lietojums būtu nevietā vai pat šokējošs, piemēram, Valsts prezidentes pieņemšanas laikā vai sarunā ar skolas direktoru, bet tas nepārsteigtu skolas garderobē vai sporta zāles ģērbtuvē. Situācijas oficiālums nevar būt statisks, tas mainās atkarībā no vietas, laika un šajā situācijā iesaistītiem cilvēkiem.

Raksturīgs ir jauniešu valodas lietojums mutvārdu runā. Tas ir cieši saistīts ar tās lietojumu neformālā situācijā.

Jauniešu valodai raksturīgs radošums. Radošais aspekts jauniešu valodai ir ļoti būtisks – nereti jauniešiem raksturīgie vārdi ir pārsteidzoši, šokējoši, interesanti, dīvaini.

Atsevišķu jauniešiem raksturīgo leksisko vienību lietojums nereti ir īslaicīgs. Tas var būt saistīts ar jauniešu valodas radošumu, jo daudzi vārdi un izteicieni tiek radīti, lai nomainītu vecos ar jauniem.

Jauniešu valodas lietojums bieži ir apzināts, lai gan nereti tā tiek lietota arī aiz pieraduma. Kad runātāji lieto jauniešu valodu, viņi parasti apzinās, ko dara. Jauniešiem bieži ir svarīgi tas, vai viņi runā atbilstoši grupas normām.

Viņi saziņā mēģina atrast pareizo stratēģiju. Tāpēc nereti ir svarīgi atrast pareizo vārdu, lai piešķirtu domai visprecīzāko atbilsmi grupā pieņemtajām normām.

Jauniešu valodai raksturīgo vārdu lietojums var būt svarīgs, mēģinot atrast precīzāku ekspresiju, retāk – izsakot kādu noteiktu saturu.

Daudzi domā, ka pusaudži un jaunieši ir vienīgie neliterārās (slenga) leksikas lietotāji. Protams, pirmām kārtām tas patiešām ir jaunu cilvēku valodas fenomens (sk. Baldunčiks 1988; Bušs 1988a; Druvieta 1988), jo jaunieši šos vārdus lieto intensīvāk, tomēr tas nav pietiekams pamatojums, lai apgalvotu, ka slengs ir pārejoša pusaudžu vecuma valodas slimība, kas saistīta tikai ar noteikta vecuma psiholoģiskajām īpatnībām.

4.1. Valodas norma un jauniešu attieksme

Laiku pa laikam sabiedrībā uzvirto diskusijas par valodas kvalitāti un tiek spriests par valodas normas jautājumiem. Daļai runātāju valodas jautājumu aktualizācija saistās ar vairāk vai mazāk apzinātu vēlmi arī ikdienā dzirdēt un lasīt labas valodas piemērus. Radioklausītāji, TV skatītāji un laikrakstu

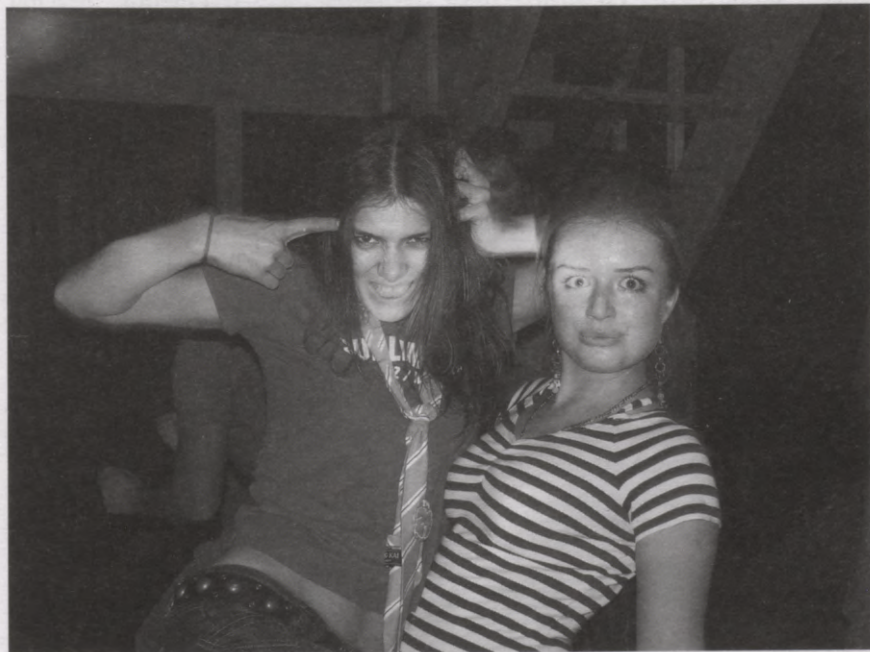

Foto: Marija Sribna. Dokumentālo fotogrāfiju sērija «Jauns un brīvs»

lasītāji, pat interneta diskusiju dalībnieki sūdzas, ka latviešu valoda tiek kropļota ne vien sadzīvē, bet arī plašsaziņas līdzekļos. Pēdējā laikā diskusijas par latviešu valodas attīstības tendencēm ir saasinājušās.

Latviešu valodniecībā pastāv stabila tradīcija par pamatu pētījumiem izmantot trīsvienību: literārā valoda (standarta valoda) – dialekti – sarunvaloda. Tomēr pēdējos gadu desmitos vērojamā valodas demokratizācija liek pārvērtēt tradicionālo valodas stratifikāciju, jo notiek intensīva visu līmeņu valodas elementu migrācija no viena valodas paveida citā. Mobilo telefonu, datoru un interneta lietojums un t. s. e-valodas izveidošanās ir noārdījusi robežas starp runāto un rakstīto valodu, jūtami mainījusies funkcionālo un ekspresīvo stilu sistēma.

Tomēr latviešu valodniecībā joprojām nav vienotas izpratnes par vairākiem ar valodas stratifikāciju saistītiem jēdzieniem, piemēram, *paveids*, *variants*, *eksistences forma*, *stils*, *reģistrs*. Tā kā valodas stratifikācijas pamatprincipu apguve ir viens no svarīgākajiem uzdevumiem arī izglītības sistēmā, nepieciešama mūsdienu reālajai valodas situācijai atbilstīga valodas stratifikācijas teorija. Kamēr šādas modernas pieejas nav, viss notiek pašplūsmā un nereti rada nevajadzīgu uzskatu polarizāciju latviešu sabiedrībā.

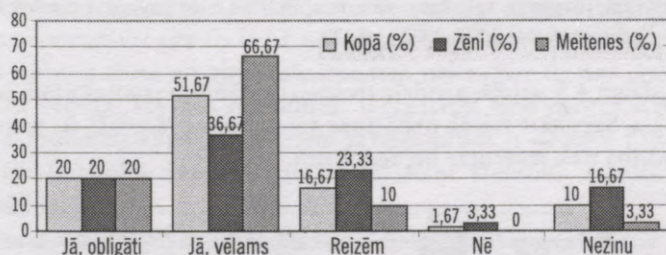
D. Nītiņa raksta: «Tradicionālā un latviešu valodas mācību grāmatām raksturīgā tekstu atlase, daiļliteratūras avotu adaptācija rada situāciju, ka oficiāli skolā apgūst vai analizē it kā latviešu valodas fragmentus. Mācību grāmatās latviešu valoda netiek atklāta visā kopumā, daudzveidībā un dinamikā – maz tiek skatīti kā ikdienas runas, tā arī oficiālā stila modes vārdi un valodas aktualitātes.» (Nītiņa 2004a: 38)

Laiku pa laikam tiek runāts par žargonismiem, par vārdiem «no tautas mutes», par nemotivētiem aizguvumiem jeb t. s. barbarismiem, kā arī slengismiem un jaundarinājumiem, kas līdz šim netika atspoguļoti latviešu vārdnīcās un tāpēc arī nav guvuši leksikogrāfiski nostiprinātu stilistisku vērtējumu.¹¹ Dažkārt neizpratni un bažas rada tas, ka cilvēki vairs nerunā tādā valodā, kāda tā ir bijusi līdz šim. Apkopojot atzinumus par sarunvalodu leksikogrāfiskajos avotos (kur būtu vieta arī jauniešu valodas atspoguļojumam), A. Veisbergs raksta: «Dzīvā tautas valoda ar tās visai biežajām nepareizajām konstrukcijām, nevēlamiem vārdiem un frāzēm netiek fiksēta. Tas, ko mēs redzam, ir valodas siltumnīcas variants. Tieši šādai mākslīgi sargātai valodai ir visas izredzes iet bojā modernajā valodu situācijā, bet bezgala daudzie skaustie un «nepieņemamie» elementi savukārt liecina, ka valoda mainās, piemērojas – tā tad dzīvo.» (Veisbergs 1997b: 15)

¹¹ Iespējams, diskusijas izraisīs, bet vienlaicīgi sekmēs valodas stila izpratni un tam atbilstīgas vārdu izvēles prasmi ne tikai šī grāmata, bet arī jau iznākušās «Preses lasītāja svešvārdu vārdnīca, 2004» un «Latviešu valodas slenga vārdnīca» (sk. Rozenvalde 2004; Bušs, Ernstsone 2006).

Neliterārās (slenģa) leksikas (īpaši aizguvumu respektīvi barbarismu) ieplūšana latviešu ikdienas runā un plašsaziņas līdzekļos lietotajā valodā ir viena no valodas pārmaiņu mehānisma sastāvdaļām, kas izraisa sajukumu vai vismaz apmulsumu līdzšinējā lingvistiskajā uztverē un valodas praksē. Rodas pamatotas bažas par latviešu valodas kvalitāti un tās turpmāko likteni. Salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu desmitu pieredzi var teikt, ka šobrīd literārā valoda kā prestiža kods ir zaudējusi daļu savas autoritātes, citiem vārdiem, samērā lielai valodas lietotāju daļai prestiža kods vairs nav tikai kodificētā literārā valoda jeb standartvaloda.

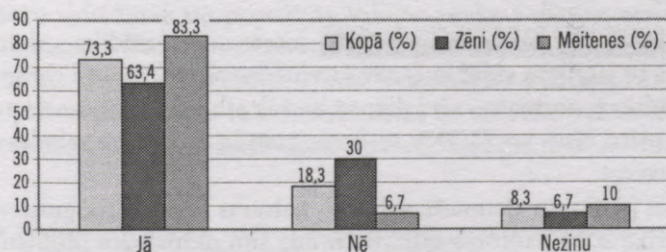
Tāpēc bija interesanti uzzināt jauniešu attieksmi pret valodas normu un procesiem valodā, kas tika noskaidrota ar aptaujas «Jauniešu lingvistiskā kompetence...» palīdzību. Aptaujas dati uzrāda vienu no jauniešu (15–18 g. v.) valodai un jauniešu lingvistiskajai attieksmei raksturīgām īpašībām – dzimumu atšķirību gan attieksmē pret procesiem valodā, gan valodas līdzekļu izvēlē un lietojumā.

4.1. att. Vai, jūsuprāt, ir nepieciešams ievērot valodas normas?

Avots: Ernstsone, Lauze 2001–2002

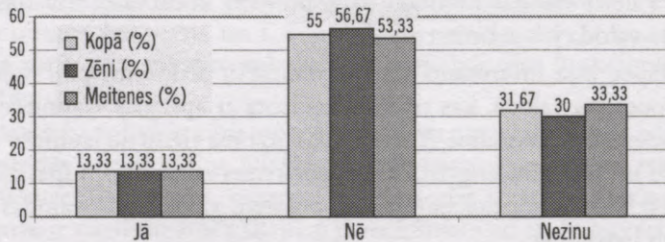
Kā redzam 4.1. attēlā, atbildot uz jautājumu *Vai, jūsuprāt, ir nepieciešams ievērot valodas normas?*, vairāk nekā puse aptaujāto jauniešu norāda, ka būtu vēlams ievērot valodas normas, viena piektā daļa uzskata, ka tās jāievēro obligāti. 10% respondentu (16,67% zēnu un 3,33% meiteņu) nav viedokļa.

4.2. att. Vai Jūs lietojat literāro valodu ārpus skolas?

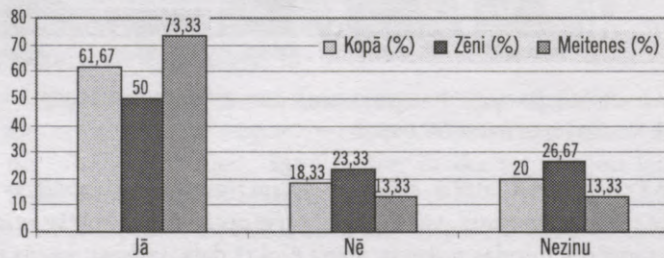
Avots: Ernstsone, Lauze 2001–2002

Lielākā daļa jauniešu atzīst, ka lieto literāro valodu ārpus skolas – apstiprināti atbildējuši 63,4% zēnu un 83,3% meiteņu, tomēr gandrīz trešā daļa zēnu (30%) un tikai 6,7% meiteņu ārpus skolas literāro valodu nelieto. Lielākajai daļai respondentu atbilde uz šo jautājumu grūtības nav sagādājusi, tomēr gandrīz katram desmitajam noteikta viedokļa nav bijis (atbildi *nezinu* norādījuši 8,3%). Daudz grūtāk ir bijis izvērtēt izvēlēto valodas līdzekļu iederību un atbilstību gan savā valodā, gan sabiedrībā kopumā (sk. 4.3. attēlu un 4.4. attēlu).

4.3. att. Vai, jūsuprāt, valodas normas sabiedrībā tiek ievērotas pietiekami?
Avots: Ernstsone, Lauze 2001–2002

Kā redzam 4.3. attēlā, gandrīz trešdaļai aptaujāto jauniešu šajā jautājumā nav viedokļa. Savukārt vairāk nekā puse aptaujāto novērojuši, ka valodas normas sabiedrībā tiek ievērotas nepietiekami.

4.4. att. Vai Jūs cenšaties ievērot valodas kultūras normas?
Avots: Ernstsone, Lauze 2001–2002

Atbildē uz šo jautājumu vērojama interesanta parādība – dzimumdisproporcija to jauniešu vidū, kuri nav varējuši novērtēt, vai viņi cenšas ievērot valodas kultūras normas, – zēni divreiz biežāk atbildējuši ar «nezinu». Tomēr puse aptaujāto zēnu un 73,33% meiteņu norāda, ka cenšas valodas kultūras normas ievērot.

Veicot pētījumu «Jauniešu valoda – kultūras greizais spogulis?» (Ernstsone, Tidriķe 2003), autore sastapās ar līdz šim neapzinātu problēmu – pārsteidzošu jauniešu valodas rupjību, par ko liecina gan vārdnīcā apkopotā leksika, gan skolotāju un pašu pētnieču novērojumi.

Šī problēma cieši saistīta ar otru pētījumā gaitā konstatēto faktu – ne skolēniem, ne arī skolotājiem nav skaidra priekšstata par jauniešu valodas (tostarp rupju vārdu) lietojuma un valodas normas attieksmēm.

Skolotāji, žurnālisti un valodnieki bieži pamatojas uz stereotipiem par jauniešu valodas īpatnībām un lingvistisko attieksmi skolas vecumā. Šie priekšstati pielīdzināmi lingvistiskiem mītiem, un var runāt par dažādām šo mītu izpausmēm. Pirmkārt, par pārspilēti iztapīgu attieksmi pret jauniešu izteiksmes veidu (*runāt ar jauniešiem viņu valodā ir stilīgi, kruti, forši, tas ir cool*). Otrkārt, par pilnīgu noliegumu. Treškārt, par klaju distancēšanos no šīs problemātikas (*«jauniešu žargons – tas ir slikti»*). Faktiski neviens nav ņēmis vērā ne pašu jauniešu lingvistisko attieksmi, ne arī izglītības, kultūras, komunikāciju speciālistu darbības ietekmi uz jauniešu lingvistisko kompetenci. Nereti jaunieši nemaz neapzinās, ka daudzi viņu valodā lietotie vārdi vērtējami kā rupji vai pat vulgāri.

D. Nītiņa secinājusi, ka skolā netiek runāts par dažādiem latviešu valodas paveidiem, ignorēta tiek arī jauniešu valoda: «...skolotājam, latviešu valodas pasniedzējam par to it kā nav daļas – nekomentē un joprojām izliekas, ka neko nezina un viņu mācāmajiem nekas par to nav jāzina. Jo ir cita, labāka valoda, ko mēs mācāmies. Iespējams, tieši protests pret to ir viens no iemesliem, kāpēc jauniešiem izveidojusies it kā sava valoda, kam maz kopīga ar skolas oficiālo, pareizo un reizē vienmuļi sterilo valodu.» (Nītiņa 2004a: 39)

Nākotnē būtu jāveicina un jārosina diskusijas sabiedrībā par jauniešu valodas problemātiku. Diskusijās ar skolotājiem un skolēniem varētu gūt labāku priekšstatu par to, kā būtu veicama valodas kultūras izkopšana skolā.

Viens no problēmas risinājumiem varētu būt rokasgrāmatas izveide valodas skolotājiem. Valodas kultūras kopšanas laukā ir zināms pārrāvums, nav saiknes starp valodniekiem, skolotājiem un valodas praktiķiem (žurnālistiem, tulkiem, kursu pasniedzējiem, redaktoriem), ilgu laiku netika iznācis arī neviens periodisks izdevums par valodas kultūras un valodas prakses (valodas normu, valodas aktualitāšu) jautājumiem.¹² Vairs nenotiek skolotāju un redaktoru vidū agrāk tik populārās Valodas prakses dienas, netiek rīkoti redaktoru semināri. Teorētiskā literatūra, kas par šiem jautājumiem pieejama latviešu valodā, daļēji ir novecojusi – nav ņemtas vērā pēdējos 10–15 gados notikušās pārmaiņas latviešu valodā, sabiedrībā un arī pašas valodniecības attīstībā. Savukārt izdotās rokasgrāmatas (galvenokārt gramatikas) vai valodas

¹² Pozitīvas tendences vērojamas reizē ar valsts atbalstu projektiem programmā «Latviešu valodas attīstība», kā rezultātā 2005. gada nogalē iznācis populārzinātnisku rakstu krājuma «Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi» 1. numurs (Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2005. 111 lpp.).

kļūdu analīze atsevišķos raidījumos vai preses publikācijās jauniešiem (un ne tikai viņiem) var šķist pārāk deklaratīva.

Žurnāliste L. Kusiņa, izvērtējot attieksmi pret jauniešu valodu, minējusi «kristāltīros valodniekus» un *Latvijas Radio 1* «elektronisko plāpukuli» Silviju, kas «katru dienu histēriski metāliskā balsī brēc: «Kļūda, kļūda, kļūda!» (starp citu, reizēm tas patiešām šķiet jautri, lielākoties Mārča Maņjakova aktiermeistarības dēļ), bet skolas vecuma jaunieši kā runājuši, tā runā savā valodā. Velti izlikties, ka tā nepastāv.» (Kusiņa 2004: 10)

4.2. Valoda mijiedarbībā

Valodu kontakti. Zinātnieki lēš, ka cilvēks savas dzīves laikā sazinās vai verbāli kontaktējas ar aptuveni 16 000 cilvēku. Kontaktējoties cilvēks neizbēgami ietekmējas un savukārt tālāk ietekmē citu komunikācijas partneri un viņa valodu. Latvijā sociālie un lingvistiskie kontakti veidojas ne tikai ar latviešu valodā runājošiem. Šā brīža latviešu valodas situāciju neraksturo noslēgts attiecību (lingvistisko, sociālo, personisko) loks, cilvēki bieži sazinās otras valodas kontaktu zonā. Tāpēc latviešu valoda ir pakļauta ietekmēm un tajā ienāk dažādi, arī jauniešu valodai raksturīgie jauninājumi, kas visbiežāk ir aizguvumi no citas valodas.

Citvalodu mijiedarbība un ietekme uz latviešu valodu īpaši jūtama to latviešu jauniešu valodā, kuri prot krievu un/vai angļu valodu un kuru leksiku spēcīgi ietekmē intensīvie tiešie kontakti ar šajās valodās runājošiem indivīdiem, kā arī šajās valodās rakstošo, raidošo plašsaziņas līdzekļu pieejamība (klātbūtne), kas nereti aizstāj dabisku, tiešu un nepastarpinātu ikdienas saziņu.

Lai rastos pārmaiņas valodā, lai rastos valodas jauninājumi, ir nepieciešami vairāki nosacījumi. Minēsim galvenos no tiem.

Pirmkārt, tieša saziņa starp cilvēkiem vai plašsaziņas līdzekļi (kas gan nevar aizstāt tiešo kontaktu) sekmē vārdu aizgūšanu un to lietojumu ikdienas saziņā.

Ievērojot, ka pārmaiņas valodā rodas cilvēku tiešas savstarpējas komunikācijas rezultātā, ir jāatceras, ka audiālie un audiovizuālie plašsaziņas līdzekļi zināmā mērā ir tiešas komunikācijas veids starp skatītāju/klausītāju un šo mediju. Tāpēc nevar noliegt, ka jauninājumu izplatībā īpaši nozīmīga ir elektronisko plašsaziņas līdzekļu loma, jo tieši ar to starpniecību jauniešiem raksturīgā leksika tiek publicēta jeb kļūst visiem pieejama.

Otrkārt, intensīvi kontakti starp kādas valodas pratējiem darbojas kā aizgūšanas procesa katalizators. Valodisko kontaktu ceļā jaunieši pārņem vārdus no citiem sociālajiem slāņiem, tostarp citu valodu neliterāro (slenga)

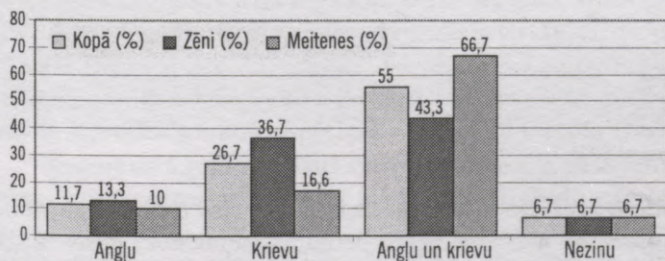
leksiku. O. Bušs, pētot 2005. gadā lietotos barbarismus, respektīvi, neliterāros aizguvumus, secina, ka «iespējams, tieši barbarismi visuzskatāmāk liecina par procesiem latviešu valodas neliterārajā leksikā» (Bušs 2005: 40). Analizējot interneta komentāru materiālā skaidri saskatāmos mūsdienu populārākos rūsismus, valodnieks norāda, ka «pēdējo 10–15 gadu laikā [...] arvien biežāk krievu cilmes barbarismi ienāk latviešu valodā nevis no krievu literārās valodas, bet gan no krievu valodas slenga (tādi ir, piemēram, [...] *urla*, arī populārais *tusēties* ar visiem tā atvasinājumiem)» (turpat: 44).

Treškārt, jauninājumu rašanos un lietojumu veicina tieksme gūt atzinību no valodas kolektīva locekļiem, kas izpaužas kā lingvistiska pielāgošanās vai īslaicīga imitācija un valodas spēle.

Ceturtkārt, svarīga ir arī lingvistiskā attieksme. Cilvēka uzvedības un viņa attieksmes ietekme uz valodas procesiem. Attieksme pret citvalodu vārdu nekritisku masveida pārņemšanu valodā aizvien ir bijis viens no valodas kultūras aspektiem. Tāpēc arī jauniešu valodas izpētē svarīgi ir noskaidrot jauniešu priekšstatus par svešvalodu apguves un valodu kontaktu jautājumiem.

Aptaujas «Jauniešu lingvistiskā kompetence...» respondenti atbildēja uz virkni jautājumu, kas saistīti ar svešvalodu konkurenci un apguvi. Atbildē uz jautājumu «Kura valoda pašlaik visvairāk ietekmē latviešu valodu?» atspoguļojas jauniešu priekšstati par valodu kontaktu ietekmi uz latviešu valodu.

4.5. attēlā redzam, ka trešdaļa respondentu jeb 36,7% zēnu un tikai 16,6% meiteņu apzinās krievu valodas ietekmi, bet vienlīdz spēcīgo angļu un krievu valodas ietekmi saskatījuši vairāk nekā puse respondentu (43,3% zēnu un 66,7% meiteņu).

4.5. att. Kura valoda pašlaik visvairāk ietekmē latviešu valodu?

Avots: Ernstsone, Lauze 2001–2002

Latviešu valodai šobrīd ir divas konkurentvalodas, kuras ar atšķirīgu intensitāti ietekmē tās semantisko, leksisko, morfoloģisko, fonētisko un pat sintaktisko sistēmu. Šobrīd angļu valodai ir lielāka ietekme uz latviešu rakstu

valodu, jo tieša kontakta ar angļu valodas runātājiem ikdienā statistiski vidējam latviešu valodas lietotājam nav.

Pēdējos gados skola un augstskola efektīvi palīdz apgūt latviešu, krievu un angļu valodu, sagatavo darba tirgum konkurētspējīgu jaunatni.

Kā liecina socioloģisko pakalpojumu firmas «Data Serviss» pētījuma «Valodu prasmes ietekme uz ekonomiski aktīvo iedzīvotāju dzīves kvalitāti» dati¹³, 2005. gadā 18–25 g. v. grupā 19% spēj bez grūtībām lasīt darba informāciju trijās – latviešu, krievu un angļu – un vairāk valodās; 16% ekonomiski aktīvo jauniešu brīvi spēj klausīties, 14% – brīvi rakstīt un 13% – runāt vismaz trijās valodās (sk. 4.1. tabulu).

4.1. tabula

Valodas, kurās jaunieši par darba jautājumiem spēj
brīvi klausīties, runāt, lasīt un rakstīt

Valoda	Klausīšanās, %	Runāšana, %	Lasīšana, %	Rakstīšana, %
Tikai latviešu	12	14	18	22
Tikai krievu	9	14	8	16
Latviešu un krievu	60	54	50	42
Latviešu un angļu	2	2	1	3
Krievu un angļu	–	1	–	mazāk par 1
Latviešu, krievu un angļu	13	11	16	11
Latviešu, vācu un angļu	1	1	1	1
Latviešu un vācu	–	mazāk par 1	–	mazāk par 1
Krievu un vācu	–	mazāk par 1	mazāk par 1	
Latviešu, krievu, angļu un vācu	2	2	3	2
Nevienā no četrām minētajām valodām	1	1	2	3

Avots: Data Serviss 2006

Tomēr jauniešu svešvalodu prasme šobrīd Latvijas darba tirgū netiek pietiekami izmantota. Kā liecina minētais pētījums, vairāk nekā pusei ekonomiski aktīvo Latvijas iedzīvotāju vecumā no 18 līdz 25 gadiem, kā arī trešai daļai to jauniešu, kuri mācās vai studē, darbā nav nepieciešamības klausīties, runāt, rakstīt vai lasīt angļu valodā (sk. 4.2. tabulu).

¹³ Data Serviss pētījums (Valodu prasmes ietekme uz ekonomiski aktīvo iedzīvotāju dzīves kvalitāti : pētījuma kopsavilkums. Rīga, 2006) tika veikts 2005. gada nogalē pēc Valsts valodas aģentūras pasūtījuma (sk. Data Serviss 2006).

4.2. tabula

Valodu lietojuma nepieciešamība
(ekonomiski aktīvo jauniešu vecumgrupā (18–25 g. v.)
sadalījumā pa izglītības grupām)

Nesastopas ar nepieciešamību darbā lietot	klausoties		runājot		lasot		rakstot	
	augstākā, nepabeigta augstākā izglītība	cita izglītība	augstākā, nepabeigta augstākā izglītība	cita izglītība	augstākā, nepabeigta augstākā izglītība	cita izglītība	augstākā, nepabeigta augstākā	cita izglītība
latviešu valodu	1,3	0,6	1,3	0	1,3	2	1,3	2,9
krievu valodu	3,1	3,6	3,1	3,0	2,9	14,1	6,6	15,7
angļu valodu	27,5	64,9	36,0	67,8	32,1	68,9	37,6	73,1
vācu valodu	63,7	79,5	61,9	83,1	64,1	82,1	67,0	85,3

Avots: Data Serviss 2006

Savukārt gandrīz ikviens latviešu valodas lietotājs Latvijā šobrīd ir ciešā tiesā kontaktā ar krievu valodas runātājiem. Pēc *Data Serviss* pētījuma datiem, tikai vidēji 3% 18–25 g. v. respondentu darbā nav jāklusās vai jārunā krievu valodā, bet 10–12% 18–25 g. v. jauniešu darbā nav nepieciešams lasīt vai rakstīt krievu valodā.

Tas izskaidro faktu, kāpēc ikdienas runas jeb sarunvalodas līmenī krievu valodai ir spēcīga ietekme uz latviešu valodu, īpaši leksiski semantiskajā un morfoloģiskajā līmenī. Analizējot divus pretējus viedokļus par to, kura kontaktvaloda šobrīd visvairāk apdraud latviešu valodu, kurai svešvalodai ir visspēcīgākā negatīvā ietekme uz latviešu valodas kultūru, arī O. Bušs atzīst, ka «latviešu valodā pat uz jauniem iespaidiem visjutīgāk un straujāk reaģējošo leksikas slāni – neliterāro (slenga) leksiku gan kvalitatīvi (barbarismu sortimenta ziņā), gan kvantitatīvi (barbarismu lietošanas biežuma ziņā) krievu valoda joprojām ietekmē.. spēcīgāk nekā angļu valoda» (Bušs 2005: 46).

Ņemot vērā šobrīd Latvijā vērojamo divu t. s. lielo valodu konkurences faktu, šķita interesanti pievērst uzmanību citvalodu cilmes interjekciju jeb izsaukmes vārdu lietojumam latviešu jauniešu valodā. Jo valodu konkurence vērojama ne tikai to lietotāju skaita attiecībā, ne tikai aizgūto vārdu lietojuma ziņā, bet arī to ietekmē uz atsevišķām vārdu grupām, kurus vieno noteiktas semantiskās pazīmes vai funkcionālais lietojums.

Par to, ka jauniešu valodas līmenī izteiktāka ir krievu valodas ietekme uz latviešu valodas leksisko sistēmu, liecina no krievu valodas aizgūto interjekciju īpatsvars jauniešu valodas materiālā fiksēto citvalodu cilmes interjekciju kopskaitā. Procentuāli jauniešu valodas materiālā pēdējos

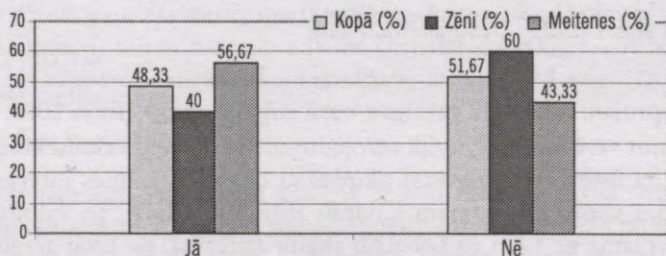
desmit gados (1994–2004) fiksēto aizgūto interjekciju attiecība latviešu valodā ir šāda:

- krievu valodas cilmes interjekcijas – līdz 60% aizgūto interjekciju kopskaitā,
- angļu cilmes interjekcijas – līdz 30%,
- vācu un citu valodu cilmes interjekcijas – līdz 10% no aizgūtajām interjekcijām.

Interjekcijas no angļu un krievu valodas un interjektīvācijas process latviešu sarunvalodā nav ne formāli (jeb morfoloģiski sintaktiski), ne semantiski, ne arī fonētiski ierobežots. To neierobežo vārda bezgalotnes forma, jo interjekcijas parasti nav lokāmas. Tāpēc tās visai dabiski iekļaujas latviešu sarunvalodas sistēmā pat formāli nepārveidotas.

Citvalodu cilmes interjekciju lietojumā spilgti izpaužas valodu kontaktu divējādā daba mūsdienās – latviešu valodu ietekmē gan tiešie kontakti ar citas valodas runātājiem, gan arī pastarpināts kontakts, kas visbiežāk iespējams ar plašsaziņas līdzekļu un rakstītā teksta (galvenokārt tulkojumu) starpniecību.

Jaunieši – pieaugušie. Jauniešu valodas pētījumos tiek meklētas atbildes ne tikai uz jautājumu, vai pašu jauniešu vērtējumā viņi runā citādāk nekā pieaugušie, kā pieaugušie vērtē jauniešu valodu, bet arī uz jautājumu, kāda ir pieaugušo valoda jauniešu vērtējumā? Kāpēc arī vecāku paaudžu runātāji aizvien biežāk savā valodā iekļauj jauniešiem raksturīgo, no literārās valodas atšķirīgo vārdu krājumu? Vai tāpēc, ka viņi grib būt moderni, atraktīvi? Vai šos vārdus viņi lieto, tikai sarunājoties ar jauniešiem (kas no literārās valodas atšķirīgus vārdus tradicionāli lieto intensīvāk nekā citu vecumgrupu pārstāvji), vai izmanto saziņā arī ar citu vecumgrupu pārstāvjiem? Kāda ir pašu jauniešu attieksme pret šiem procesiem? Kā redzam 4.6. attēlā, jauniešu domas dalās.

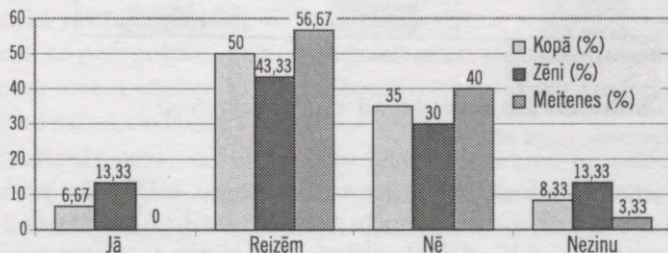

4.6. att. Vai Jums patīk, ja pieauguši cilvēki ar jums runā jauniešu valodā (slengā)?
Avots: Ernstsone, Lauze 2001–2002

Varam runāt par vienmēr aktuālo paaudžu problēmu, kas novērojama arī valodā. Nereti jauniešus kaitina, traucē stils, kādā raksta vai runā vecāko paaudžu cilvēki – viņiem tas liekas sauss, klirīgs, nedzīvs, pārlietu nogludināts,

garlaicīgs. Pārmetumus par savu valodu saņem arī jaunieši, tikai pieaugušos parasti kaitina rupjība, primitīvisms, vulgaritāte, nesaprotamība utt.

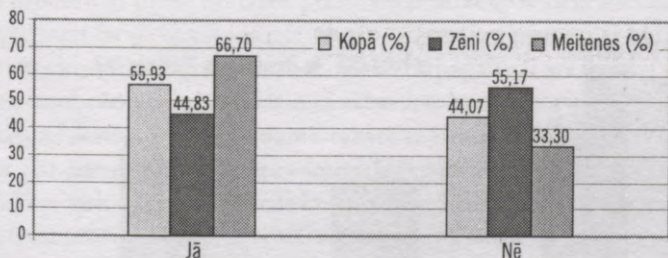
Kā redzam 4.7. attēlā, 13,33% aptaujāto zēnu atzīst, ka vecāko paaudžu runas stils viņus traucē. *Reizēm* šis stils liekas traucējošs pusei respondentu. Savukārt 40% meiteņu tas nekad netraucē. Zīmīgi, ka 13,33% zēnu savu atieksmi nav varējuši novērtēt un izvēlējušies atbildi *nezinu*. Interesanti, ka zēnu atbildēs ir jaušams lielāks kategoriskums, taču vairāk meiteņu nekā zēnu atzīst, ka vecāko paaudžu saziņas stils viņus traucē *reizēm*.

4.7. att. Vai Jūs traucē stils, kādā raksta un runā vecāko paaudžu cilvēki?

Avots: Ernstsone, Lauze 2001–2002

Jauniešiem tika jautāts, vai viņiem ir gadījies novērot konfliktus valodas dēļ. Konfliktus valodas sakarā ir novērojusi vai piedzīvojusi puse aptaujāto (sk. 4.8. attēlu). Biežāk tos novērojušas meitenes, iespējams, tādēļ, ka viņas ir acīgākas («ausīgākas») un emocionāli jutīgākas, biežāk reaģē uz verbālo agresiju vai citām konflikta situācijām, kurās iesaistīta arī valoda.

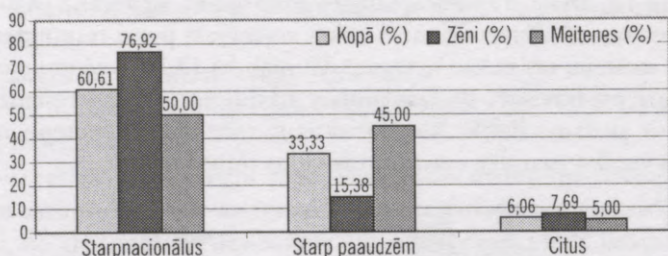

4.8. att. Vai Jums ir gadījies novērot konfliktus valodas dēļ?

Avots: Ernstsone, Lauze 2001–2002

Valodas konflikti nav tikai paaudžu konfliktu izpausme, bet nereti arī saspringtu, sāpīgu nacionālo problēmu indikators, kas var tikt aktualizēts kā citu sociālo konfliktu «redzamā» daļa. Kā jau to varēja gaidīt, kopumā biežāk novērotie konflikti valodas dēļ (sk. 4.9. attēlu) ir bijuši starp dažādu nacionalitāšu pārstāvjiem (tos novērojuši 60,61% respondentu). Starpnacionālus konfliktus valodas dēļ biežāk novērojuši zēni. Tomēr aptaujas rezultāti ļauj

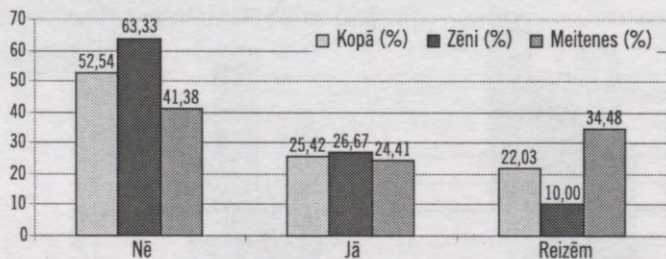
secināt, ka valodas sakarā aktuāli ir arī paudžu konflikti – tos biežāk novērojušas meitenes.

4.9. att. Kādus konfliktus valodas dēļ ir gadījies novērot?

Avots: Ernstsone, Lauze 2001–2002

Zinot jauniešu valodai raksturīgo neformālumu, mēģinājām noskaidrot, vai jaunieši vēlas, lai skolotāji ar viņiem runā neformāli? Ceturtā daļa abu dzimumu aptaujāto (sk. 4.10. attēlu) vēlētos, lai skolotāji ar viņiem runā neformāli (acīmredzot pie šīs grupas pieder tie jaunieši, kuri nekad nemaina savu runas stilu, īpaši saziņā ar gados jaunākiem skolotājiem). 63,33% aptaujāto zēnu nevēlas, lai skolotāji ar viņiem runātu neformāli. Tas apstiprina L. Tīdriķes konstatēto faktu, ka zēni labprātāk lieto jauniešu valodu ārpus pieaugušo kontroles. Tomēr 34,48% meiteņu vēlētos, lai reizēm skolotāji runātu arī neformāli. Zēni, iespējams, grib paturēt savu stilu kā tikai sev raksturīgu, īpašu. Savukārt meitenes vairāk alkst pēc sirsnības, tuvības, tādēļ viņas intensīvāk vēlas mazināt sociālo distanci, un neformālums valodā arī no skolotāju puses var saistīties ar lielāku personiskumu attiecībās.

4.10. att. Vai Jūs vēlētos, lai skolotāji ar Jums runā neformāli?

Avots: Ernstsone, Lauze 2001–2002

4.3. Jauniešu valoda plašsaziņas līdzekļos

Pusaudži un jaunieši arvien tikuši uzskatīti par jauninājumu, izaicinājumu, protestu un arī nekaunību paudžiem. Šo mītu nereti uztur arī jauniešu

auditorijai domātie preses izdevumi, televīzijas raidījumi un radiostacijas. Piemēram, pirms dažiem gadiem pusaudžu žurnāla «Sīrups» lasītāju vecāki bija sašutuši par narkomānu slenga popularizēšanu. Izraisījās diskusija par šajā izdevumā publicētajiem narkotisko vielu apzīmējošo vārdu nozīmes skaidrojumiem. Diskusijas pamatā bija uzskats, ka šādu vārdu publicēšana skaidrojošas vārdnīcas formā veicinās neveselīgu interesi par narkomāniju un rezultātā žurnāla lasītāji kļūs par narkomāniem. Šķiet, ka šādas vārdnīcas publicēšana pusaudžu preses izdevumā tiešām nav bijusi pārdomāta. Tomēr jāatzīst, ka mūsu sabiedrība vēl nav gatava risināt samilzušo narkomānijas problēmu ne pedagoģiski, ne psiholoģiski, ne arī sociālekonomiski. Tajā pašā laikā nevar vainot vārdus, ka to zināšana varētu ietekmēt apzīmēto parādību izraisīšanu vai veicināšanu.

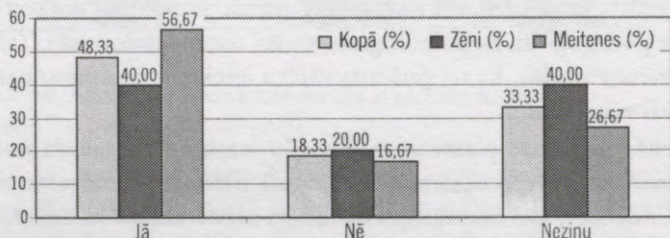
Mūsdienās palielinās plašsaziņas līdzekļu ietekme uz valodā notiekošajiem lingvistiskajiem procesiem. Arī Latvijā plašsaziņas līdzekļu valodā vērojamas tendences, kas raksturīgas daudzām modernajām valodām, proti, neliterārās (slenga) leksikas (tostarp arī necenzēto vārdu) lietošanas liberalizācija, stilu saplūšanas tendences.

Plašsaziņas līdzekļos lietotā valoda uzlūkojama kā no telpas un laika neatraujama cilvēka radošās darbības sfēra. Nevar noliegt, ka politiskās, sociālās un ekonomiskās pārmaiņas Latvijā atstājušas savu pretrunīgo ietekmi gan uz plašsaziņas līdzekļu popularitātes, izplatības un ietekmējošā spēka pieaugumu, gan uz tajos lietotās valodas kvalitāti. Plašsaziņas līdzekļus lielā mērā var uzlūkot par tās sabiedrības spoguļi, kas tos patērē. Raugoties uz lingvistiskajiem procesiem presē un citos plašsaziņas līdzekļos šādā sociālajā aspektā, vieglāk izprast latviešu valodā notiekošos pārmaiņu procesus. Līdz ar politiskajiem un ekonomiskajiem ierobežojumiem pagaisuši arī daudzi lingvistiska rakstura ierobežojumi. 21. gadsimta sabiedrībā par prioritāti kļūst lasītājam/klausītājam/skatītājam pieņemama teksta radīšana. To, kādu tekstu adresāts uzskata par pieņemamu, nosaka konteksts, kādā teksts tiek lasīts vai dzirdēts. Teksts tiek radīts atbilstoši kultūras, izglītības, lingvistiskās gaumes un sociālā fona prasībām, tāpēc nereti pat vērojama pārlietu centīga pielāgošanās adresātam ar neizkoptu lingvistisko gaumi. Uz jauniešu auditoriju orientēto TV, radio raidījumu un reklāmas tekstu veidotāji, jauniešiem domāto preses izdevumu žurnālisti bieži, pat uzsvērti bieži izmanto jauniešiem raksturīgo leksiku. Dažu preses izdevumu publikācijās un TV, radio pārraidēs, reklāmas tekstos lietoti, piemēram, šādi jauniešu valodai raksturīgie vārdi, *kruts, kūls, tusiņš, ievērtē!, nebremzē!*.

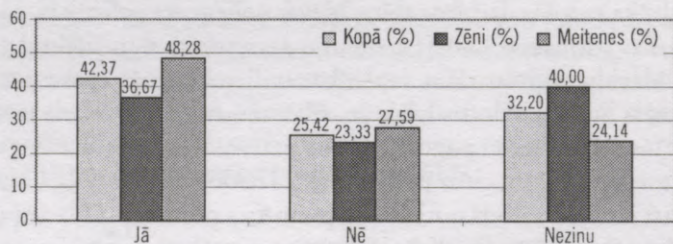
Jauniešu valodas pētnieki analizē un vērtē, kā sabiedrība uztver mutvārdu vai rakstveida tekstā iekļautos neliterāros vārdus – aizguvumus, vulgārismus un savdabīgu jaundarinājumus. Būtiski noskaidrot runātāju (rakstītāju)

motivāciju, izvēloties neliterāros (slenga) vārdus, kas iekļauti jauniešiem adresētajā mutvārdu vai rakstveida tekstā. Kāpēc viņi šo vārdu vietā nav vēlējušies lietot citus tās pašas nozīmes literārās valodas normai atbilstošus, visiem zināmus vārdus?

To apzinoties, sociolingvistiskajā aptaujā «Jauniešu lingvistiskā kompetence...» tika noskaidrota pašu jauniešu attieksme un novērtēts šo vārdu lietojums preses izdevumu un raidījumu popularitātes nodrošināšanas nolūkos (sk. 4.11. attēlu un 4.12. attēlu).

4.11. att. Vai Jūs lasītu jauniešiem domātos preses izdevumus, ja tajos gandrīz nemaz nebūtu jauniešu valodai raksturīgās (slenga) leksikas?

4.12. att. Vai Jūs skatītos/klausītos jauniešiem domātos TV/radio raidījumus, ja tajos gandrīz nemaz nebūtu jauniešu valodai raksturīgās (slenga) leksikas?

Avots: Ernstsone, Lauze 2001–2002

Kā redzams, tikai aptuveni piektā daļa respondentu nelasītu presi un ceturtdaļa respondentu neklusītos, neskatītos televīzijas un radio raidījumus, ja tajos netiktu lietota jauniešiem specifiskā (slenga) leksika. Lielais *nezinu* īpatsvars (trešā daļa respondentu) abu jautājuma atbildēs varētu liecināt, ka jauniešiem (īpaši zēniem) nav zināšanu par jauniešu valodu, tās leksikas izmantojumu preses un elektronisko mediju valodā. Savukārt pētniekiem, lai interpretētu šos datus, ir savas problēmas: nav pētījumu par jauniešu valodas un plašsaziņas līdzekļos lietotās valodas mijiedarbību; nav zināms, cik liels ir jauniešiem raksturīgās leksikas lietojuma biežums un blīvums presē, kā arī elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos, un vai šie vārdi patiešām ir šo plašsaziņas līdzekļu «sāls» un popularitātes nodrošinātājs.

V. JAUNIEŠU VALODA SKOLOTĀJU VĒRTĒJUMĀ

Pētījumā «Jauniešu valoda – kultūras greizais spogulis?» (Ernstsonē, Tidriķe 2003) tika apkopoti pedagogu aptaujā uzrādītie jauniešiem raksturīgie vārdi un izteicieni ar to nozīmju skaidrojumiem. Aptaujā skolotājiem tika lūgts nosaukt viņuprāt raksturīgākos vārdus un izteicienus, kurus visbiežāk lieto skolēni (atbildes uz anketas trešo jautājumu «Kurus tikai jauniešu valodai raksturīgus vārdus Jūs ikdienā skolā dzirdat visbiežāk? Vai Jūs zināt šo vārdu nozīmi?»). Skolotāju anketēšanā tika iegūtas ziņas par 287 jauniešu valodā lietotajiem vārdiem un vārdsavienojumiem un to skaidrojumiem (vārdnīcā «Iz jaunieša mutes» doti ar norādi KKF 2002). Skolēnu aptaujā iegūtais materiāls (vārdnīcā dots ar norādi LT 2002 SKOLN) salīdzināts ar pedagogu aptaujā minētajiem izplatītākajiem vārdiem un izteicieniem. Anketas analīzes gaitā tika veikts šo vārdu pieminēšanas reizu salīdzinājums ar skolēnu aptaujā iegūto leksisko vienību pieminēšanas biežumu, nosakot skolēnu biežāk lietotos (populārākos) vārdus un izteicienus 2002. gadā. Ziņas par skolēnu biežāk lietotajiem vārdiem (pēc pedagogu vairākuma domām) tika papildinātas ar skolēnu pašvērtējumu, respektīvi, ar tiem vārdiem, kurus viņi paši uzskata par biežāk lietotajiem jauniešiem raksturīgajiem vārdiem.

Salīdzinot abu aptauju (Tidriķe 2002; Ernstsonē, Tidriķe 2003) datus, tika noteikti tie septiņi vārdi, kurus respondenti – gan skolotāji, gan skolēni – visbiežāk minējuši kā jauniešu valodai raksturīgus, tie ir: *cool* (arī *kūlīgi*), *tusiņš*, *besīt* (*ārā*), *kruti* (arī *kruta*, *kruts*, *krutais*), *prikols*, *tusēt*, *učene*. Gan skolotāji, gan skolēni vairākkārt kā jauniešiem raksturīgus vārdus minējuši: *džuse*, *rullē*, *losis*, *disene*, *čiksa* (arī *čika*, *čikse*), *kačāt*, *učuks*, *matene*, *lobs*, *latene*. Tikai skolēnu aptaujā tika fiksēti vārdi *močīt*, *tuss*, *tussons*, *prikolīgi*, *dirst* ‘melot’, *fuck*. Tas nozīmē, ka šos vārdus (vai vismaz daļu no tiem) zināmā mērā var uzskatīt par t. s. jauniešu ekskluzīvo leksiku, ko viņi lieto galvenokārt tikai savstarpējā saziņā. Skolotāju aptaujā minēts vārds *kičīgi*, ko neviens no skolēniem neuzrāda kā sev raksturīgu.

Gan skolotāji, gan skolēni kā jauniešiem raksturīgus vārdus minējuši arī: *aizver paksti*, *aizveries*, *anglene*, *čalis*, *čoms*, (*baigais*) *besis*, *bazarēt*, *beibe*, *blāviens*, *blīn*, *davai*, *dirsa*, *dura*, *džekene*, *džeks*, *ekstrēms*, *fāteris*, *nerubūt/ierubūt fišku*, *jefiņš*, *kaifs*, *kļova*, *ķipa*, *lunis*, *mutere*, *muzons*, *nafig*, *okey*,

pofig, prikoļna, prikoļīgs, reāli, reāls, rubīt, strelka, sūdīgi, super, superīgs, tipa, tusene, urla, veči.

Aptaujā skolotājiem tika lūgts izteikt savu viedokli par šo vārdu lietojumu. Skolotāju atbildes nosacīti var sagrupēt trijās galvenajās visizplatītāko vērtējumu pamatgrupās: pozitīva attieksme – neitrāla attieksme – negatīva attieksme. Tomēr var nodalīt arī piecas attieksmju apakšgrupas, kam atbilst biežāk minētie apgalvojumu veidi (sk. 5.1. tabulu).

5.1. tabula

Skolotāju attieksme pret jauniešu valodai raksturīgo vārdu lietojumu

Attieksme, vērtējums, pozīcija	Skolotāju atbildes, %	Raksturīgākie apgalvojumi, pamatojumi, komentāri
Pozitīva	22,37	<i>Līdz brīdim, kamēr jaunieši apzinās vietu un situāciju, kur šos vārdus lietot</i>
Neitrāla	32,89	<i>Tā ir vecuma īpatnība, kas ar gadiem pāriet</i>
Neitrāla, ja tie nav rupji vārdi	13,16	<i>Ja tie nav rupji vārdi, tad sarunvalodā tos kādu periodu var lietot</i>
Negatīva	22,37	<i>Jauniešu žargons kropļo valodu un dažreiz padara to nesaprotamu</i>
Aktīva	5,26	<i>Skolā vajadzētu veicināt un mācīt to, lai jaunieši apzinās savas valodas neatbilstību literārajai valodai, jo bieži viņi nemaz nezina kāda vārda attiecīgo sinonīmu literārajā valodā</i>
Cita	3,95	

Avots: Ernstsone, Tidriķe 2003

Kā redzam 5.2. tabulā, 5,26% skolotāju pauž ne tikai savu attieksmi, bet arī norāda uz skolas lomu šīs problēmas risinājumā. Atbildes, kas grupētas sadaļā «Cita» (3,95%) raksturojamas kā mazāk izplatītas. Tās devuši lielākoties tie skolotāji, kuri šajā problēmā *neiedziļinās*.

Skolotāju attieksme pret jauniešu valodai raksturīgajiem vārdiem ir atkarīga no skolotāja piederības tai vai citai paaudzei – atbildes dažādās skolotāju vecumgrupās atšķiras.

Apkopojot datus, tika nodalītas šādas aptaujāto skolotāju vecumgrupas:

- 30 g. v. un jaunāki respondenti,
- 31–40 g. v. respondenti,
- 41–50 g. v. respondenti
- 51 g. v. un vecāki respondenti.

5.2. tabula

Skolotāju attieksme pret jauniešu valodai raksturīgo vārdu lietojumu
(sadalījumā pa grupām pēc respondentu vecuma; atbildes, %)

Attieksme, vērtējums, pozīcija	→ 30 g. v.	31–40 g. v.	41–50 g. v.	51 g. v. →
Pozitīva	23,53	11,11	20,83	33,33
Neitrāla	29,41	38,89	41,67	–
Neitrāla, ja tie nav rupji vārdi	13,16	11,11	16,67	33,33
Negatīva	29,41	22,22	20,83	33,33
Cita	4,49	16,67	–	–

Avots: Ernstsone, Tidriķe 2003

30 g. v. un jaunāki skolotāji vienlīdz bieži pauž neitrālu un negatīvu attieksmi.

29,41% šīs vecumgrupas skolotāju pauž neitrālu attieksmi, respektīvi, uzskata šādu vārdu lietojumu par vecuma īpatnību, kas ar laiku pāriet. Minēsim dažus raksturīgus izteikumus. Angļu valodas skolotāja: «*Tā ir normāla parādība, kas pāries pēc kāda laika – kad pusaudzis pieaugs, viņam vairs nebūs nepieciešams tādā veidā pierādīt savu individualitāti*»; latviešu valodas un literatūras skolotāja: «*Es domāju, ka šim laikam ir vienkārši jāpauž, jo šo vārdu lietošana vairāk ir izrādīšanās, uzmanības pievēršana sev*».

Otra tikpat izplatītu vērtējumu grupa šajā pedagogu vecumgrupā ir negatīva attieksme. 29,41% skolotāju atbildes šajā grupā vispārina viens no komentāriem: «*valoda nav jāpiesārņo ar dažādiem izdomājumiem un svešvārdiem*».

23,53% skolotāju ir pozitīva attieksme. Vācu valodas skolotāja: «*Man nav iebildumu, ja jaunieši lieto šos vārdus, vienīgi jāapzinās, kurās situācijās nedrīkst lietot, un jāprot lietot arī literārās valodas vārdi*».

13,16% skolotāju nav iebildumu pret šo vārdu lietojumu, ja vien tie nav rupji vārdi. Mājturības skolotāja: «*Man tīri labi patīk, lai tikai nav rupjības*».

31–40 g. v. skolotāju vidū visvairāk ir neitrālas attieksmes piekritēju: 38,89% šīs vecumgrupas skolotāju atbilžu līdzinās tai, ko izteikusi latviešu valodas skolotāja: «*Uzskatu, ka tas pāries un tas ir pilnīgi normāli*».

22,22% šīs vecumgrupas skolotāju norāda, ka viņiem tas nepatīk, un viņu attieksme ir noliedzīga, «*jo tādā veidā var izteikties vienkāršāk, lietojot mazāku vārdu krājumu, valoda kļūst nabadzīgāka. Ja pierod pie šāda runas stila, grūti izteikties formālās situācijās*» (matemātikas, fizikas un informātikas skolotāja).

11,11% šīs vecumgrupas skolotāju attieksme ir pozitīva, «*vienīgā problēma – diferencēt lietošanu*» (latviešu valodas skolotāja).

11,11% šīs vecumgrupas skolotāju pievērš uzmanību tam, lai jauniešu lietotie vārdi nebūtu rupji un aizvainojoši: «*Mana attieksme ir neitrāla, bet nepatīk, ja lieto citus aizskarošus, rupjus vārdus, vārdus ar stipri nievājošu nozīmi*» (sākumskolas skolotājs).

Starp skolotājiem vecumā no **41 līdz 50 gadiem** visvairāk ir neitrālas attieksmes piekritēji. 41,67% skolotāju atbilžu līdzinās šai: *«Ja jaunieši lieto šādus vārdus tikai savā – jauniešu sabiedrībā un apgūvuši latviešu literārās valodas pamatus, kurus lieto plašā sabiedrībā, tad mani tas neuztrauc.»*

20,83 procentiem 41–50 g. v. skolotāju ir pozitīva attieksme pret šo vārdu lietojumu jauniešu valodā, ja vien viņi *«jūt, ko, kur un kad kā jārunā»* (latviešu valodas skolotāja).

16,67% šīs vecumgrupas skolotāju norāda uz rupjiem vārdiem, no kuriem skolēnu valodā būtu jāizvairās: *«Ja tie nav rupji vārdi, tad sarunvalodā tos kādu periodu var lietot»* (krievu valodas skolotāja).

Starp **51 g. v. un vecākiem** skolotājiem vienlīdz daudz pozitīvas un noliedzošas attieksmes pārstāvju.

33,33% šīs vecumgrupas skolotāju uzskata: *«Ja viņiem tik, lai viņi tā runā, bet lai viņi zina un runā pareizi citā sabiedrībā»* (latviešu valodas skolotāja).

33,33% skolotāju pauž negatīvu attieksmi, jo *«jāsaglabā latviešu valodas tīrība!»* (latviešu valodas skolotāja).

Tikpat daudz šīs vecumgrupas skolotāju (33,33%) norāda *«uz rupju un bezkaunīgu vārdu lietošanu, kas pēdējā laikā ļoti aktuāli»*.

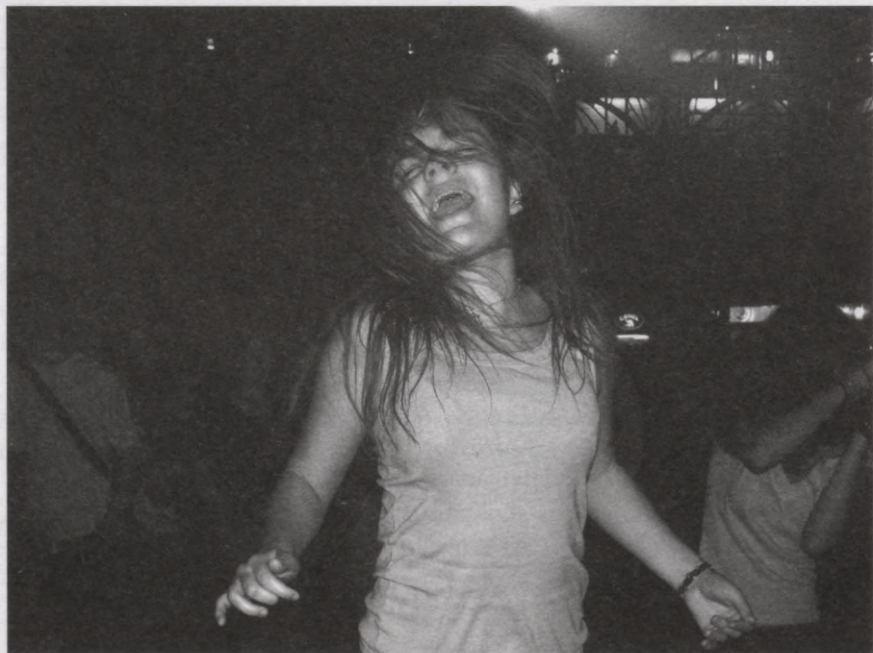

Foto: Marija Sribna. Dokumentālo fotogrāfiju sērija «Jauns un brīvs»

VI. JAUNIEŠU VALODAI RAKSTURĪGO NELITERĀRO VĀRDU UN IZTEICIENU SPECIFIKA

Jauniešu valodas pētniekiem būtiski ir noskaidrot iemeslus, kāpēc jaunieši literārās valodas normai atbilstošu, jau zināmu standartvalodas vārdu vietā nereti rada jaunus vai izvēlas to neliterārus ekvivalentus?

Latviešu valodniecībā jauniešiem raksturīgās leksikas lietojums funkcionālā aspektā maz pētīts. Mutvārdu komunikācijā jauniešiem specifiskās leksikas izmantojums novērots divās pamatfunkcijās – nominatīvajā un emocionāli ekspresīvajā, turklāt tās lietojums nominatīvajā funkcijā parasti saistīts ar zināmu ekspresivitāti, bet lietojums emocionāli ekspresīvajā funkcijā gandrīz vienmēr saistīts arī ar nominatīvo uzdevumu veikšanu. Krasi nodalīt atsevišķu vārdu lietojuma piemērus pa grupām iespējams tikai shematiski, jo jauniešu valodā šie vārdi vienlaikus var veikt vairākas funkcijas.

6.1. Jauniešu valodai raksturīgo vārdu¹⁴ tematiskās grupas

Jauniešiem piemīt nosliece meklēt jaunus nosaukumus tādām parādībām, īpašībām, priekšmetiem, kas robežojas ar kādas ekstralingvistiskas normas pārkāpšanu – ar noziegumu un huligānismu (zagt, kauties, lietot narkotikas), ar seksuālo uzvedību un dzimumu attiecībām, norāda uz dažādām pārmērībām (alkohola lietošana, smēķēšana), arī brīvā laika pavadīšanu u. tml. 20. gadsimta beigu un gadsimtu mijas latviešu jauniešu leksikā ievērojami pieaudzis no krievu valodas aizgūtās kriminālās, vulgārās un jauniešu slenga leksikas apjoms (sk. vārdnīcas cilmes skaidrojumos norādes *krimin.*, *jaun.*, *vulg.*).

Kā redzams vārdnīcas materiālos, ļoti izplatīta jauniešu valodā ir nominatīvo vienību sinonīmija, t. i., tiek izmantoti vairāki, bieži vien dažādas cilmes vārdi viena un tā paša priekšmeta, parādības vai darbības nosaukšanai. Jauniešu valoda bagāta arī ar šādām sinonīmisku vārdu grupām: vērtējošā leksika (pozitīvas un negatīvas nozīmes vārdi), apvainojoši

¹⁴ Šajā sadaļā raksturota 1994.–2006. gadā skolas vecuma jauniešu valodā fiksētā leksika, ko grāmatas autores apkopojušas vārdnīcā «Iz jaunieša mutes».

(pejoratīvi) vārdi, leksika, kas saistīta ar alkoholu, tā lietošanu u. c. Sinonīmu daudzums saistāms ar šajos vārdos nosaukto jēdzienu funkcionālo svarīgumu. Reizēm šīs nominatīvās vienības semantiski atšķiras tikai ar kādu nozīmes niansi, bet nereti nozīmes ir pilnīgi identiskas, respektīvi, attiecīgie vārdi ir absolūtie sinonīmi. Tie var būt saistīti ar kādām novirzēm cilvēka fiziskajās, prāta, garīgajās, emocionālajās īpašībās, piemēram, dažādas apsaukas vai to funkcijās lietoti vārdi: *bremze, daunis, dodīņš, duraks, embrijs, globis, kroplis, idiņš, paipala, pediņš, salaga, slabaks, tomāts* u. c. Daži vārdi nievājōšā nozīmē attiecas uz konkrētu personu grupu un to pārstāvjiem, piemēram, *urla, siers, čurka, vaņķa* vai konkretizē kādu nevēlamu (jauniešu vidē neatzītu) īpašību, piemēram, *jākelētājs, mīkstais, bremze, pāķis, hļupīks, antons, baibiņa*.

Jauniešu valodā plaši pārstāvēti leksiskie varianti, kuru savstarpējām fonētiskajām vai morfoloģiskajām atšķirībām nav funkcionālas slodzes, piemēram, *čibriks, čubriks; ambālis, ambīlis; džiburs, džubars; džubaks, džubriks; vellis, fellis; biki, bišku, bišķi; skeičot, skeitot; striļīt, streļīt; šaise, šaize; džaga, džanga; džude, džuse, džuze; čiksa, čikse* u. c.

Tādas tēmas kā nauda, meitenes (zēni), apģērbs, nāve, prāta spējas, garīgā veselība, psihiskais stāvoklis u. c. jauniešu valodā iegūst īpašu metaforiku un specifiskus apzīmējumus.

Dažas jauniešu valodai raksturīgo vārdu un izteicienu tematiskās grupas

Dusmas, dusmoties – *besis, cemme, (iz)besīties, paraut šmotkas, škrobe*.

Muļķis, nejēga – *afoņa, ambālis, āmurgalva, antons, āzis, bomis, bremze, cirvis, čaiņīks, čība, čubriks, čukča, daunis, debīlīķis, dura, duraks, globis, idiņš, infantilis, jampampiņš, kroplis, loha, loh, losis, lunis, mudaks, pajoliņš, pāķis, pālis, pampaks, priduraks, tupaks, zoss*.

Lielisks, ļoti labs, izcils – *abalģeķ, afigeķ, čoins, feins, foršs, kaifs, krutais, kūlais, kūlīgs, kruts, labais, močnais, perfekts, prikolīgs, rullē, sočna, super, zvērā*.

Traks, jucis – *aizkritis šiberis, biezpiens galvā, krēzīgs, kreizi, kreizī, kreizīgs, krēzīgs, nojūdies, pievēries širmītis, saēdies driģenes, saiet tūtē (sviestā)*.

Lietot alkoholu, piedzerties – *apkosties, atrubīties, dot pa lampām, drinkot, (ie)bembelēt, (ie)kost, (ie)mest, iemocīt, iepidzīnāt, iepīlīt, (ie)plaut (ribās), (ie)šmigot, kvasīt, laist trasē, mest/sist pa lampu, ņemt uz krūti, paņemt uz grudaku, piekapāties, pielikt/piemest mūli, piepīlīties, plostot, smelt, tempt, triekt, trinkelēt, trinkšķīnāt, uzfrišināt dūšu*.

Alkohola lietošanas sekas – reibums – *atrubons, bezfilma, kloķi, ķēmā, pālī, pilns kā tapa, šmīga, šmigule.*

Alkohola dzeršana vai viesības (ar alkohola lietošanu) – *drope, festiņš, fests, jūbels, kodiens, pjanka, plāviens.*

Nomirt – *atstiepties, atstiept pēdas, ielīst kastē, nolikt kedas, pielikt nulli.*

Gulēt – *likties slīpingā, nolikt/nolaist uz paku, nomest snaudu, noraut masā, pampt, paraut miegu, šņākt, taisīt šmuci.*

Pārsteiguma izsauциeni – *bļaģ, bļ..., blad, bļadj, bļjads, bļadz, bļāviens!, bļēģ!, beļeg!, bļe!, bļē!, blin!, bļin!, bļūūn!, bļins!, bļini!, bļiņ!, bļoda!, ej (tu) no(st)!, fuck/fak!, jo majo!, jopcig-āzīt!, jopcik-copcik!, joptik-moptik!, jopstudei!, labais!, mamma mija!, montana!, (nu) moins!, nou!, ou, wow/vau!*

Melot – *betonēt, blefot, bleķot, čakarēt/pūderēt/skalot smadzenes, dzīt (zosis), dirst, fleitēt, gruzīt, kārt makaronus uz ausīm, ķilēt maskas, laist burbuļus/zosi, liet (ūdeni), likt ausī, ļečīt, mozgas pudurīt, muldēt, (sa)bāzt/spraust batonus (ausīs), sadirst, (sa)pūst (pīles/pīlītes), smērēt (lētās smēres), spraust dakšas, stāstīt pasaciņas/pasakas, stāsti maniem Daugaviņa, žvankstēt.*

Nauda – *babki, baksi, bleķis, čaukstošais, čeindžs, čiekuri, džungurs, feņa, feņiņš, ģenga, ģinalks, kapeikas, kāposts, manī, maņi-maņi, money, moni, penga(s), peņņa, piķis, pesis, rē, sanči, saņi(ki), skanīgais, skanošais, smelis.*

Draudzene – *bēba, beibe, čomene, druška, dūda, džiburene, kora, mincītis, padruška, sieva, tante, vecā, vecene, zaķis, zaķītis.*

Meitene (ar īpašām pazīmēm – skaista, neglīta u. tml.) – *bāba, bābiete, [baibiņa], bārbija, beibe, [biete], [bočka], [cacka], celka, čība, čiepa, čika, čiksa, čikse, čiksīte, čiksta, [čirka], [baigā čolka], čomene, [dacīte], [dočka], dūda, dža(n)ga, džekene, džiburene, džudīte, džāre, džude, džulīte, džuse, džusene, džūsīte, džuze, fida, fifa, [flamme], girla, ģefka, kaza, [klotilde], [kroška], [krutā], ļolka, [lelle], [līzīte], [mačka], meiča, memme, naiste, [pčolka], princese, rauda, [riktīgi labā], [seksiģa vecene], skuķene, stirna, šikse, [švirla], urla, vecā, vecene, [zaiga], zaķis, zaķītis, zuze, žubīte, žurka, žurks.*

Apģērbs – *āda, prikids, kloze, lupata, šmotkas.*

Draugs – *biedrītis, bračka, čoms, džeks, džiburs, džubars, frajers, kents, kompadre, kora, kors, korišs, vecais.*

Zēns, puisis (ar īpašām pazīmēm – neglīts, stilģigs u. tml.) – *[antons], ba-baņiks, [bāba], [baigais ērglis], [bullis], breksis, čomaks, čālis, čālītis, čomiņš, čoms, čubriks, [desa], džekiņš, džeks, džiburs, džubaks, džubars, džubriks, fāter(i)s, fraiers, frajers, frīks, [hļupiks], jāņonkulis, kadrs,*

kēkss, kentauris, kents, kex, [kļovais], korišs, kors, krut(ai)s/nevājais džeks, [kuilis], [kūlais], [labais], [losis], [lunis], [makarons], mūlis, [pāķis], puisietis, runcis, [spicais], [stilīgais], tipīņš, vecais, vecis, vērsis, [zeks], zeņķis.

Būt zinošam, saprast, domāt – *bietēt, filtrēt, (ie)rubīt fišku, ierubīties, kompetēšens, kūpināt, poņa, rullēt, smadzeņot, štukot.*

6.2. Modes vārdu lietojums

Ierasts ar vārdu «mode» saprast galvenokārt jaunākās tendences un ārējās izpausmes apgērbā, matu sakārtojumā, apavu formā, mēbeļu dizainā, ar to domājot siluetu, krāsu salikumus, auduma faktūru u. c. Retāk ar to domājam jauninājumus valodā vai pat valodas pārmaiņu tendences. Tomēr arī valodā, īpaši vārdu izvēlē un jaunradē, var runāt par modi, respektīvi, par noteiktiem valodas lietojuma paradumiem. Valodas pētnieks J. Rozenbergs secinājis, ka «modes vārdi nav kāds īpašs leksikas slānis, bet relatīvi nelielas leksikas daļas funkcija. Modes vārdi jau senāk ir bijuši, un laika gaitā to leksiskais sastāvs ir mainīgs, t. i., dažādos laika posmos var būt dažādi modes vārdi» (Rozenbergs 2000: 128).

Modes vārdi atšķiras ar to aktualitāti visiem vecumposmiem, visu paaudžu runātājiem. Var teikt, ka modes vārdi ir populārākie vārdi, kas vislabāk pamanāmi jauniešu valodā, jo jaunieši visbiežāk ir šo vārdu radītāji un popularizētāji. Jauni cilvēki valodas modei seko jo īpaši.

Jaunie, tikai jauniešu valodai raksturīgie vārdi ienāk valodas aprītē gan drīz vienlaikus ar jaunu stilu apgērbā, apavos, mūzikā un citās ārējās vizuālās un audiālās izpausmēs.

Raksturīgi, ka uz *hip-hop* stila dziesmu autora un izpildītāja reperu Ozola popularitātes fona plaši tika lietoti viņa dziesmās izmantotie jauniešiem (galvenokārt krievu-latviešu lingvistiskajā vidē) raksturīgie vārdi un izteicieni. Līdz ar Ozola popularitāti pieauga ne vien šo vārdu izplatība jauniešu valodā, bet arī mūziķim raksturīgā gērbšanās stila piekritēju skaits. Var teikt, ka Ozola dziesmu popularitāte veicināja šo vārdu izplatību, lietojumu. Dziesmu teksti bija kā savveida katalizators šo vārdu izplatībai. Ozolam raksturīgais gērbšanās stils bija tik populārs, ka mūziķis varēja izveidot pat savu apgērba stila līniju jeb zīmolu O`79. Līdzīgi procesi, t. i., valodas un vispārējās modes tendenču mijiedarbība, vērojama arī citās valodās.

Vērtējot valodu no literāro normu viedokļa, tieši modes vārdi tiek pelti visbiežāk un uzsvērta to neatbilstība labas valodas kultūras prasībām. Modes vārdi ir zināmā mērā laikmeta liecinieki. Var teikt, ka, līdzīgi cilvēku ikdienas

apgērbam, arī viņu valodā saskatāmas laikmeta iezīmes respektīvi aktuālākās leksiskās un stilistiskās iezīmes. Ar jēdzienu «valodas mode» izprotama noteiktā laikā un noteiktā vidē valdošā gaume saistībā ar valodu – tās leksisko un stilistisko līdzekļu izvēli un lietojumu.

Par savveida nodevu modes vārdiem D. Nītiņa nosaukusi, piemēram, runas situāciju 2004. gada 1. maijā, kad, Latvijai pievienojoties Eiropas Savienībai, Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga uzrunā tautai teica: «*Latvija rullē!*» «Un tas, lai arī dažam labam var šķist oficiālā vai svinīgā runā nepieņemami, bija kā neliela rozīnīte, tuvības demonstrēšana tautai, jaunatnei» (Nītiņa 2004b: 33).

Leksiskā mode veic zināmas funkcijas. Tikai laika gaitā kļūst redzams, kas iziet no modes, kas reizēm atgriežas un kas vienmēr ir aktuāls. Tas ir viens no iemesliem, kāpēc visi modes vārdi būtu fiksējami arī aktuālās leksikas vārdnīcās. Vislabvēlīgākajā leksikogrāfisko izdevumu situācijā šādiem vārdiem līdzās vārda lietojuma norādēm būtu jādod arī hronoloģiskas norādes.

«Modes vārdi ir tādi, ko kādā valodas attīstības posmā gan runātāji, gan rakstītāji lieto sevišķi bieži un ar patiku. Daļai no tiem ir īpašas stilistiskas funkcijas – pozitīvas vai negatīvas, ir modes vārdi, kurus to lietotāji sabiedrības noteiktā virzības stadijā uzskata par laikmetīgiem, modīgiem» (Rozenbergs 2000: 128). No valodas kultūras viedokļa šiem vārdiem jāpievērš uzmanība saistībā ar to leksisko nozīmi un vārdā ietverto stilistisko informāciju. Attieksmē pret valodas normām jauniešu valodā lietotie modes vārdi var pārstāvēt dažādus līmeņus. Tie var būt literārās rakstu valodas (*labais*) vai sarunvalodas leksikas līmenī (*stilīgs, super*), tie var būt neliterārās (slenga) leksikas līmenī (*prikols, kruti, tusiņš*).

6.3. Jauniešu valodai raksturīgo vārdu lietojums ekspresijas pastiprināšanai

Jauniešu valoda tiek lietota kā radoša, dažkārt pat šokējoša spēle ar valodas līdzekļiem, kā verbāls pretspars pieaugušo pasaulei. Protests tiek pausts, izmantojot fizioloģisko leksiku, t. sk. ekskrēciju apzīmējošus vārdus *dirst, dīrsināt, apdirst, mīzt* un izteicienus, kurus veido kāds no šiem vārdiem vai to atvasinājumiem: *ej dirst, dīrsā mati, pie dīrsas*. Jaunieši meklē savu izteiksmes veidu savai īpašajai pasaulei, kas izpaužas kā īpaša pretvaloda, respektīvi, norobežošanās no pieaugušo pasaules un tajā pastāvošajām valodas normām. Jauniešu runas stili ir protesta, nolieguma izpausme pret dominējošo valodas kultūru ar tās pareizību un valodas normu. Tāpēc

vulgārismu lietojuma biežums ir ievērojams. Šie vārdi latviešu standartvalodā parasti tiek aizstāti ar sinonīmiskiem tā saucamajiem tabu vārdiem. Dažādās variācijās tiek lietoti vārdi *sūds, sūdīgi, sūda, dirst, kakāt, dirsa*. Līdzās šiem vārdiem no tā saucamās fekālās valodas, piemēram, *pie-dirst, padirst, apdirst*, tiek lietoti arī vārdi no dzimumattiecības apzīmējošo vārdu krājuma: *izšaut kuli, vālēties, rambāt, drātēties, drāzties, pisties, iemērk galu, nogrūsties*. Nereti šie vārdi jauniešu valodā savu sākotnējo pejoratīvo un vulgāro nozīmi 'dzimumattiecības, dzimumvajadzību apmierināšana' ir zaudējuši un tiek izmantoti valodā tikai tāpēc, ka tie joprojām šķiet pietiekami ekspresīvi: *nojāts, nobietēt, pisties (laukā)*.

Neliterāru vārdu lietojums jauniešu runā visbiežāk saistīts ar vēlmi paust savas jūtas un emocijas (dusmas, prieku, pārsteigumu u. c.), respektīvi, lai uzsvērtu savu emocionālo attieksmi pret izteikuma priekšmetu.

Latviešu jauniešu valodā bieži tiek lietoti izsauksmes vārdi, kas nosauc tīri emocionālus pārdzīvojumus (jūtas respektīvi sajūtas) vai emocionāli intelektuālas attieksmes (galvenokārt pozitīvu vai negatīvu vērtējumu) pret dažādām īstenības parādībām, piemēram: *bāc!, bļāvieni!, nabuj!, pizjec!, cool!, super!, fuck!, bļin!, nafig!, dirsā mati!, johaidī!, bļoda!, vau! (vou!, wow!)*.

Vairums no krievu valodas aizgūto un daļa arī angliskas cilmes interjekciju ir samērā rupji vārdi, kas raksturojami kā lamuvārdi, devjvalodā vārdnīcās tiem visbiežāk dota ierobežojoša lietojuma norāde *vulg.* Lamuvārdi atspoguļo runātāja garastāvokli, tie izsaka spēcīgas emocijas, tie visbiežāk tiek lietoti šādos gadījumos:

- lamājoties, – tad tos lieto kā apvainojuma vārdus, kas vērsti pret personu, ar kuru runā,
- kā emocionāli iespraudumi, piemēram, *bļin, pizjec, ej dirst!, zebē*.

Liela daļa latviešu jauniešu valodā lietoto semantiski pārnesto vārdu ir ar negatīvu nozīmi, t. i., vairums darbības un personas apzīmējošo vārdu ir ar negatīvu ekspresiju. Kā piemēru varētu minēt dažādas leksēmas, kas apzīmē semēmas 'dzert, piedzerties' (*iešmigot, kvasīt, piekosties, piekapāties, pieliet bieti, pielikt mūli*) 'piekaut, sist, kauties' (*piepizģīt, močīt, pamočīt, samočīt, zamočīt*), 'melot' (*ļečīt, smērēt lētās smēres, bāzt batonus, spraust dakešas, ķilēt maskas, bleķot, dirst, dzīt*), 'muļķis' (*lohs, losis, lunis, zābaks, mudaks, tupaks, čaiņiks, čubriks, dalbajobs, dumiks, īblis*) u. c. Tie var būt vārdi, kuri apzīmē kādas novirzes cilvēka fiziskajās, prāta, garīgajās, emocionālajās īpašībās (salīdzinājumā ar vidusmēru, pieņemto vai izplatīto standartu), piemēram, apzīmējumi *čubriks, čukča, duraks, duzs, idiņš, lohs, pajoliņš, lunis* u. c. Pie jauniešu valodas pieder leksiskās vienības, kas nosauc ar nespēku, vājumu, slimīgumu saistītus jēdzienus (piemēram, *mikstais, hļupiks*).

Jauniešiem aktuāla ir nepieciešamība ar vārdiem reaģēt uz situāciju, novērtēt to. Jauniešu valodā aktuāli var būt vairāk vai mazāk ekspresīvi vārdi, ar kuriem tiek izteikts situācijas, stāvokļa pozitīvs vai negatīvs vērtējums: *abloms, afigeķ, amba, bļin, bļāviens, bļoda, huiņa, inčīgi, kičīgi, prikolīgi, prikoļna, šit, super, sviests*. Attieksmes starp cilvēkiem, kas skar jauniešu intereses, rada subjektīvi iekrāsotus nosaukumus, kam ir ne vairs konstatējoša, bet bieži kritiski vērtējoša, ekspresīva attieksme pret nosauktajām parādībām: *piebraukt, piedirst, sakoļīt, izspļaut, sūkāt, noraustīties, notrusīties, nodirst, piečurāt kurpi, nerubīt, nosēņot*.

Satraukums, nemiers, samulsums, uzbudinājums, apvainojums, vilšanās, garlaicība, skumjas u. tml. nepatīkamas izjūtas un garstāvokļi, to cēloņu apzīmējumi raduši vietu jauniešu valodā stabilu vārdkopu veidā: *baigais besis, rullēt gurķi, slīkt besī, paraut šoku (šmotkas)* utt.

Jauniešu valodā pastāvīgi tiek lietoti vai tiek radīti jauni pozitīva vērtējuma apzīmējumi: *kruta, kūlīgi, kičīgi, kļova* utt., vispārīgi negatīva vērtējuma izteicieni: *bļin, dirsā mati, johaidī, bļoda, bļāviens, galīgi garām, nafig, nahuj* u. c. Jauniešu vēlme veidot ekspresīvu runas stilu jaušama pārspilēti biežā atsevišķu vārdu lietojumā, attiecinot tos uz visu iespējamo. Tie ir afektīvi, hiperboliski vārdi *baigi, super, superīgi, galīgi (galīgi garām, tu galīgi nerubi, galīgi sviestains musons, galīgi besī ārā)* u. c., kas, līdzīgi mēra apstākļiem, intensificē līdzās esošo vārdu nozīmi, tāpēc tos nereti sauc par intensificētājevārdiem, kas jauniešu valodā var aizstāt standartvalodas vārdus *ļoti, sevišķi, īpaši*.

Spēcīgu emociju – gan pozitīvu, gan negatīvu – izteikšanai bieži tiek lietoti vulgāri vārdi, piemēram, aptaujātie skolēni un skolotāji galvenokārt minējuši krievu un angļu valodas vārdus: *bļeķ, bļin, fak, šit*. Jāatzīmē, ka emociju izteikšanai latviešu jauniešu valodā īpaši populāri ir vārdi, kas sākas ar burtu «p» (*pizģec, pizjec, pohuj*) vai līdzskaņu savienojumu «bļ» (rusismu *bļin* un *bļeķ* dažādi atvasinājumi, kā arī latviešu valodas vārdi *bļāviens, bļoda*). Kā novērojuši speciālisti, arī internetā galvenās cenzējamās leksiskās vienības sākas ar burtiem «b» un «p».

Jauniešu valodas tipiskākā realizācijas forma ir dialogs. Dialogos var konstatēt tipiskus valodas izteiksmes līdzekļus, kuri tiek pielāgoti konkrētās grupas stilam un saskarsmes situācijai, ar to palīdzību jaunieši strukturē sarunu, mazina sarunas formālumu un veido grupai specifisku runas stilu. Lai nodrošinātu dialogiskumu un diferencētu attieksmi, runātāji izmanto specifiskas interjekcijas un partikulas. Hiperboliski ir jauniešu valodā konstatētie, sarunas situāciju vērtējošie vai komentējošie izteicieni: *jolki želoni!, jopstudei!, jop!, wow!, nafig!, ņifiga!, bļāviens!, bļoda!, montana!, okei!, olrait!, jesā!, moins!*

Jauniešu valodā vērojams arī intensīvs skaņu atdarinātāju un darbību komentējošu interjekciju (izsaukmes vārdu) lietojums (*bāc!*, *bla-bla-bla!*), šie vārdi nereti aizstāj darbības vārdus, aizvietojojt virkni sintaktisko konstrukciju, tāpēc jauniešu valoda kļūst verbāli ekonomiskāka, izteiksmīgāka un iedarbīgāka, respektīvi, pietiekami ekspresīva.

Pēcvārds

Laikam jau katrs, kas Latvijā piederīgs mūsdienu sociolingvistu, leksikologu vai leksikogrāfu saimei, ir rakstījis vai vismaz referējis par jauniešu valodu. Katram ir savs priekšstats un atšķirīga vēlme redzēt jauniešu valodas aprakstu vārdnīcā, populārzinātnisku rakstu krājumā, jauniešiem domātā romānā vai seriālā.

Tikpat atšķirīgi ir ceļi, pa kuriem valodas pētnieks (visbiežāk gan tas ir kāds valodā ieinteresēts skolnieks, viņa skolotājs, vai filoloģijas students) nonāk pie jauniešu valodas izpētes.

Jauniešu valoda, tāpat kā vietvārdi, ir patīkams, saistošs temats projekta vai kursa darbiem. Līdzīga ir arī mana pieredze jauniešu valodas izpētē.

Pirmā pavisam nejaušā un neapzinātā saikne ar jauniešu valodu, respektīvi, skolēniem raksturīgo leksiku, bija vēl padomju laikos, kad valodnieks Ojārs Bušs laikrakstā «Pionieris» aicināja skolēnus iesūtīt vārduņus un to skaidrojumus. Tolaik, būdama filoloģijas studente praktikante, mudināju savus skolēnus individuāli iesūtīt šos vārduņus laikrakstam. Bija prieks uzzināt, ka mani skolēni bija atzīmēti kā visaktīvākā klase. Toreiz man pašai lielāka interese bija par literatūru nekā par valodu, ja vien...

Neilgi pēc tam ar to pašu «Pionieri» saistītajā nometnē «Aicinājums» topošos jaunus žurnālistus uzrunāja jaunie un saistoši stāstošie valodnieki no Zinātņu akadēmijas – Ina Druvieta, Juris Baldunčiks, Ojārs Bušs. Lai arī es šajā nometnē nepiedalījos, mani sasniedza ziņa, ka tur viesojušies jauni un normāli domājoši valodnieki, kas aicināja pētīt procesus mūsdienu valodā. Man kā filoloģijas studentei, kurai «draudēja» temata izvēle kursa darbam valodniecībā un bija noturīga interese tikai par mūsdienu procesiem literatūrā un valodā, tā bija necerēta izdevība. Meklēju rokā Inu Druvieti, nemaz nezino, ka ar šo brīdi būšu nolemta valodniecībai.

Interese par jauniešu valodu un diplomdarbs pavēra man ceļu uz valodniecību, kas tolaik starp filoloģijas studentiem īpaši populāra nebija – vēl jo vairāk tāpēc, ka mūs gatavoja ar literatūrkritikas un teātra kritikas ievirzi. Pētot jauniešu valodu, secināju, ka latviešu valodniecībā nav stabila teorētiskā pamata, uz kura balstīt šos pētījumus. Mana profesionālā interese aizslidēja uz sarunvalodas un slenga pusi paralēli valodas politikas pētījumiem.

Jauniešu valodas pētījumi palika interešu perifērijā, jo bija risināmas citas teorētiskas problēmas. Diemžēl tikai pēc disertācijas «Latviešu valodas

slenga leksika» uzrakstīšanas radās iespēja kā Vācijas Akadēmiskās apmaiņas dienesta (DAAD) stipendiātei nokļūt tuvāk milzīgam grāmatu klāstam valodniecībā (par sieviešu valodu, par jauniešu valodu, par aizguvumiem, par vārdnīcu izveides principiem un vēl, un vēl) Ķīles universitātē, kā arī klausīties lekcijas sociolingvistikā, semantikā un valodas politikā. Sēžot kopā ar jaunajiem vācu studentiem sociolingvistikas lekcijās, man bija patīess prieks klausīties viņu sagatavotos konspektīvos ziņojumus par dažādiem profesora rosinātiem tematiem. Tā kā kolokvijā ikvienam ir jāpiedalās sarunās, tad arī man tika dots mājasdarbs. Uzzinājis, ka esmu pētījusi jauniešu valodu, pasniedzējs man uzticēja sagatavot ziņojumu par jauniešu valodas izpēti Latvijā. Un nemaz nebija viegli, jo salīdzinājumā ar Vāciju latviešu jauniešu valodas izpētes vēsture 2000. gadā bija pavisam īsa un fragmentāra. Plašāk būtu varējusi pastāstīt par slengu.

Gadu vēlāk Vupertāles universitātes rīkotajā konferencē sastapos ne vien ar valodniecības korifejiem un dažādu valstu jauniešu valodas pētniekiem, bet iepazinos arī ar Lauru, topošo jauniešu valodas pētnieci no Latvijas. Konference man bija patīkams pārdzīvojums dažādu viedokļu iepazīšanai, bet Laurai tas bija labs sākums disertācijai. Šādas iespējas un arī laimīgas nejaušības gribu novēlēt visiem topošajiem valodas pētniekiem, kuri, iespējams, vēl nemaz nezina, ka pievērsīsies valodai.

Jauniešu valoda ir arī paaudžu valoda, tāpēc nekad tā nebūs izpētīta un vienmēr būs vajadzīgi jauni spēki, kas analizēs jaunākās tendences valodā, tostarp arī jauniešu valodā.

Jauniešu valodas izpēte man ir devusi ne vien profesiju, bet arī bagātu dzīves pieredzi un spēju pazīt cilvēkus. Ja TV vai radio dzirdētā intervijā vai raidījumā dzirdu, piemēram, vārdu *inčīgi*, pat neredzot runātāju, zinu, ka viņš vai viņa (drīzāk tā būs viņa) ir dzimusi 70. gadu vidū vai vēlāk. Tātad runātājs/a ir vecāks/a par 25 gadiem un tomēr nav četrdesmitgadnieks/ce.

Valoda pastāsta par mums vairāk nekā spoguļattēls.

Dr. philol. VINETA ERNSTSONE

Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūta pētniece

AVOTI UN LITERĀTŪRA

- Anderson, L., Trudgill, P. (1990) *Bad Language*. Cambridge : Basil Blackwell. 202 p.
- Andersson, S.G. (1986) Jugendsprache und sprachliche Normen der Erwachsenenwelt. In: *Germanistische Linguistik*, 82–83. Hildesheim : Georg Olms. S. 261–276.
- Androutsopoulos, J. (1998a) Forschungsperspektiven auf Jugendsprache : Ein integrativer Überblick. In: Androutsopoulos, J., Scholz, A. (Hrsg.). *Jugendsprache – langue des jeunes – youth language : Linguistische und soziolinguistische Perspektiven*. Frankfurt/M.; Berlin; Bern : Peter Lang. S. 1–34.
- Androutsopoulos, J. (1998b) *Deutsche Jugendsprache: Untersuchungen zu ihren Strukturen und Funktionen*. Frankfurt/M.; Berlin; Bern : Peter Lang. 684 S.
- Androutsopoulos, J. (2001) Von fett zu fabelhaft : Jugendsprache in der Sprachbiografie. *Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie*. 62: 55–78.
- Androutsopoulos, J. (2003) Jugendliche Schreibstile in der Netzkommunikation : zwei Gästebücher im Vergleich. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprachen – Spiegel der Zeit*. S. 307–322.
- Androutsopoulos, J., Scholz, A. (Hrsg.) (1998) *Jugendsprache – langue des jeunes – youth language. Linguistische und soziolinguistische Perspektiven*. Frankfurt/M.; Berlin; Bern : Peter Lang. 328 S.
- Augenstein, S. (1998) *Funktionen von Jugendsprache*. Tübingen : Niemeyer. 288 S.
- Baacke, D. (1991) *Die 13–18 jährigen: Einführung in die Probleme des Jugendalters*. Weinheim; Basel : Beltz. 368 S.
- Bachofer, W. (2003) Charakteristika der deutschen Jugendsprache(n) – Charakteristika der gesprochenen deutschen Umgangssprache. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprachen – Spiegel der Zeit*. S. 61–76.
- Baldunčiks, J. (1979) Anglicismu aizgūšanas pamatiezīmes latviešu valodā. *Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. 3: 59–71.
- Baldunčiks, J. (1988) Aizguvumi jaunatnes žargonā (slengā). Grām.: *Valodas aktualitātes, 1987*. Rīga : Zinātne. 186.–191. lpp.
- Baldunčiks, J. (1989) *Anglicismi latviešu valodā*. Rīga : Zinātne. 504 lpp.

- Baltaiskalna, D.** (2001a) Latviešu jauniešu lingvistiskās attieksmes un valodas norma. Grām.: *Valoda – 2001. Valodas lingvistiskie aspekti*. Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes XI zin. lasījumi. Daugavpils : Saule. 7.–11. lpp.
- Baltaiskalna, D.** (2001b) *Latvijas iedzīvotāju lingvistiskā attieksme* : promocijas darbs filol. dokt. grāda iegūšanai. Rīga. 199 lpp.
- Baltaiskalna, D.** (2002) Lingvistiskās attieksmes dažādās vecumgrupās. Grām.: *Starptautiskā zinātniskā konference «Komunikācija un kopība»* : raksti. 17.–18. maijs, 2001. Jelgava : LLU Sociālo zinātņu fakultāte. 215.–222. lpp.
- Bauer, K.O., Hellmann, D., Pardon, H.** (1983) *Einstellungen und Sichtweisen von Jugendlichen*. Weinheim; Basel : Beltz. 194 S.
- Bausinger, H.** (1987) Jugendsprache. *Neue Praxis*. 2: 176–180.
- Bayer, K.** (1982) Jugendsprache und Sprachnorm – Plädoyer für eine linguistisch begründete Sprachkritik. *Zeitschrift für Germanistische Linguistik*. 2: 139–155.
- Bernart, Y.** (1998) Jugend. In: *Handwörterbuch zur Gesellschaft Deutschlands*. Hrsg. B. Schäfers, W. Zapf. Opladen : Leske+Budrich. S. 352–361.
- Blūzma, I.** (1998) Skolēni apkopo savus mīļvārduņus. *Neatkarīgā Cīņa*. 14. apr.
- Brēde, M.** (2002) Anglismi jauniešu leksikā. Grām.: *Vārds un tā pētīšanas aspekti*: rakstu krāj., 6. Liepāja: LiePA. 415.–421. lpp.
- Brockhaus* : *Die Enzyklopädie*. Bd. 15. Mannheim; Leipzig : F.A. Brockhaus, 1998.
- Brown, P., Fraser, C.** (1979) Speech as a marker of situation. In.: *Social Markers in Speech*. Ed. K. Scherer, H. Giles. Cambridge : Cambridge University Press. Pp. 33–62.
- Bušs, O.** (1979a) Latviešu valodas nedialektālā neliterārā leksika jeb slengs. *Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. 2: 68–77.
- Bušs, O.** (1979b) Neliterārie leksiskie ģermānismi mūsdienu latviešu valodā. *Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. 9: 80–97.
- Bušs, O.** (1980) Barbarismi un attieksme pret tiem. Grām.: *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 16. laid. Rīga : Avots. 73.–77. lpp.
- Bušs, O.** (1982) Barbarismi – 1980. Grām.: *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 17. laid. Rīga : Avots. 126.–131. lpp.
- Bušs, O.** (1984) Ikdienas runas specifika un tās pētīšana. Grām.: *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 19. laid. Rīga : Avots. 22.–34. lpp.
- Bušs, O.** (1988a) Par skolēnu žargonu. Grām.: *Valodas aktualitātes, 1987*. Rīga : Zinātne. 192.–196. lpp.
- Bušs, O.** (1988b) Saruna par žargonu. *Pionieris*. 22. apr.

- Bušs, O. (2005) Pēc 25 gadiem jeb Barbarismi–2005. Grām.: *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi* : populārzin. rakstu krāj. Nr. 1. Atb. red. S. Lagzdiņa. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds. 39.–46. lpp.
- Bušs, O., Ernstsonē, V. (2006) *Latviešu valodas slenga vārdnīca*. Rīga: Norden AB. 574 lpp.
- Büttner, Ch. (1997) Subkulturelle Aspekte des Übergangs vom Kind zum Erwachsenen. In: *Lebensphase Adoleszenz*. Hrsg. H. Krebs, A. E. Schmidt-Noerr. Mainz : Matthias-Grünwald. S. 80–92.
- Chambers, J.K. (1995) *Sociolinguistic Theory : Linguistic Variation and Its Social Significance*. Oxford : Blackwell. xxi, 284 p.
- Cherubim, D. (1986) Jugendsprache und Soziolinguistik. In: *Neue Entwicklungen der angewandten Linguistik*. Hrsg. W. Kühlwein. Tübingen : Günter Narr. S. 87–89.
- Cheshire, J. (1982) Linguistic variation and social function. In: *Sociolinguistic Variation in Speech Communities*. Ed. S. Romain. London : Ewald Arnold. Pp. 153–166.
- Cheshire, J. (1987) Age and generation – specific use of language. In: *Soziolinguistik*. Vol. 1. Hrsg. U. Ammon, N. Dittmar, K.J. Mattheier. Berlin; New York : Walter de Gruyter. S. 760–737.
- Dalbiņa, D., Elksne, I., Ernstsonē, V. u. c. *Pakalpojumu sfērā strādājošo valodas vajadzību izpēte*. Rīga : Izglītības un zinātnes ministrija [ISEC Valsts valodas atestācijas daļa], 2002. 73 lpp. (manuskripts).
- Dalzell, T. (1996) *Flappers 2 Rappers. American Youth Slang*. Springfield, Mass.: Merriam-Webster. xiii, 256 p.
- Data Serviss (2006) *Valodu prasmes ietekme uz ekonomiski aktīvo iedzīvotāju dzīves kvalitāti: pētījuma kopsavilkums*. Rīga : Talsu tipogrāfija. 32 lpp. (Kopsavilkumu sk. arī: Ernstsonē, V. Valodu prasme un dzīves kvalitāte. *Latvijas Avīze*. Nr. 78, 2006, 20. marts, 8. lpp.).
- David, B. (1987) *Jugendsprache zwischen Tradition und Fortschritt. Ein aktuelles Phänomen im historischen Vergleich*. Alsbach : Leuchtturm. 153 S.
- Dawlewitz, M. (2000) *Słownictwo socjolektu młodzieży polskiego pochodzenia w Wilnie (na podstawie badań ankietowych)*. Warszawa : DW ELIPSA. 158 s.
- Dittmar, N. (1997) *Grundlagen der Soziolinguistik : Ein Arbeitsbuch mit Aufgaben*. Tübingen : Max Niemeyer. xi, 358 S.
- Domaschnew, A.I. (1987) Umgangssprache/Slang/Jargon. In: *Soziolinguistik*. Vol. 1. Hrsg. U. Ammon, N. Dittmar, K. J. Mattheier. Berlin; New York : Walter de Gruyter. S. 308–315.

Draugs (1992) Slenga likločos. Skolēnu žargona vārdnīca. *Draugs*. 3: 18; 4: 19; 8: 26; 9: 3; 10: 28; 11: 25.

Draugs (1993) Slenga likločos. Skolēnu žargona vārdnīca. *Draugs*. 1: 21; 2: 24; 3: 23; 4: 14; 5: 5; 8: 8; 7: 31.

Druviete, I. (1987) Valodas normas izpratne zinātnē un sadzīvē. Grām.: *Valodas aktualitātes, 1986*. Rīga : Zinātne. 109.–113. lpp.

Druviete, I. (1988) Par jaunatnes sarunvalodu. Grām.: *Valodas aktualitātes, 1987*. Rīga : Zinātne. 197.–202. lpp.

Druviete, I. (1992) Metafora sarunvalodā. Grām.: *Valodas aktualitātes, 1991*. Rīga : Zinātne. 102.–111. lpp.

Druviete, I. (1998) Valodas pārmaiņas kontaktvalodu (kontaktsistēmu) ietekmē. *Linguistica Lettica*. 2: 5–19.

Duden – Deutsches Universalwörterbuch. 4. Aufl. Mannheim : Bibliographisches Institut, F.A. Brockhaus AG, 2001. [CD-ROM].

Dürscheid, Ch., Spitzmüller, J. (Hrsg.) (2006) *Perspektiven der Jugendsprachforschung : Trends and Developments in Youth Language Research*. Frankfurt/M. u.a.: Lang. Sprache – Kommunikation – Kultur. Soziolinguistische Beiträge, Bd. 3.

Eble, C. (1996) *Slang & Sociability. In-group Language among Students*. Chapel Hill; London : The University of North Carolina Press. x, 228 p.

Eble, C. (1998) Youth slang in the USA. In: Androutsopoulos, J., Scholz, A. (Hrsg.). *Jugendsprache – langue des jeunes – youth language. Linguistische und soziolinguistische Perspektiven*. S. 36–47.

Eble, C. (2003) Cultural stereotypes in US university slang. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprachen – Spiegel der Zeit*. S. 149–156.

Eckert, P. (1988) Adolescent social structure and the spread of linguistic change. *Language in Society*. 17: 183–207.

Eckert, P. (1997) Age as sociolinguistic variable. In: *The Handbook of Sociolinguistics*. Ed. F. Coulmas. Oxford : Blackwell. Pp. 151–167.

Eichinger, L. (1996) Deutsch von heute. Zum Wandel des Sprachgebrauchs am Beispiel der Jugendsprache. In: *Triangulum : Germanisches Jahrbuch 96 für Estland, Lettland, Litauen*. Tartu : DAAD. S. 172–194.

Ernstson, V. (1991) *Semantiskās pārvirzes mūsdienu jauniešu runā* : diplomdarbs Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultātē. Rīga, 92 lpp.

- Ernstson, V. (1993a) Metaforiskais vārda nozīmes pārnese mūsdienu jauniešu sarunvalodā. Grām.: *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 27. laid. Rīga : Avots. 65.–76. lpp.
- Ernstson, V. (1993b) Semantiskās pārvirzes mūsdienu jauniešu sarunvalodā. *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. 4: 23–31.
- Ernstson, V. (1994) Īpatnējā speciālā leksika mediķu sarunvalodā. *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis*. 7/8: 52–59.
- Ernstson, V. (1997) Valodas spēle – lingvistisks ikdienas jaunrades fenomens. *Linguistica Lettica*. 1: 76–99.
- Ernstson, V. (1998) Slenga elementi mūsdienu reklāmā. Grām.: *Vārds un tā pētišanas aspekti* : rakstu krāj., 2. Liepāja : LPA. 32.–36. lpp.
- Ernstson, V. (1999a) *Latviešu valodas slenga leksika* : disertācijas kopsavilkums filol. dokt. grāda iegūšanai. Rīga. 60 lpp.
- Ernstson, V. (1999b) *Latviešu valodas slenga leksika* : promocijas darbs filol. dokt. grāda iegūšanai. Rīga. 223 lpp.
- Ernstson, V. (2000a) Slengismi mūsdienu latvieša runā, to situatīvais aspekts. *Latvijas Vēstnesis*. 27. okt., 23., 24. lpp.
- Ernstson, V. (2000b) Slengismi mūsdienu latviešu tulkojumos. Grām.: *Vārds un tā pētišanas aspekti* : rakstu krāj., 4. Liepāja : LiePA. 61.–67. lpp.
- Ernstson, V. (2001) Rīgas slengs valodu krustcelēs. Grām.: *Rīga – 800 : gadagrāmata, 2000*. Rīga : Latvijas Kultūras fonds. 77.–80. lpp.
- Ernstson, V. (2002a) Neoficiālie vārdi jeb iesaukas jauniešu valodā. Grām.: *Vārds un tā pētišanas aspekti* : rakstu krāj., 6. Liepāja : LiePA, 2002. 422.–427. lpp.
- Ernstson, V. (2002b) Dažādu paaudžu komunikācija ikdienā. Grām.: *Starptautiskā zinātniskā konference «Komunikācija un kopība»* : raksti. 17.–18. maijs, 2001. Jelgava : LLU Sociālo zinātņu fakultāte. 209.–214. lpp.
- Ernstson, V. (2002c) Semantisko pārmaiņu procesi 90. gadu ikdienas runā. Grām.: *Valodas vienību semantika un tās izpētes aspekti* : Akadēmiķa J. Endzelīna 129. dzimšanas dienas atceres starpt. zin. konf. tēzes, 2002. gada 21.–22. febr. Rīga : LU Latviešu valodas institūts. 30., 31. lpp.
- Ernstson, V. (2002d) Uzrunas formas latviešu valodā dažādu kultūru kontekstā. Grām.: *Valoda – 2002 : Valoda dažādu kultūru kontekstā*. Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes XII zin. lasījumi. 1. d. : Valodas lingvistiskie aspekti. Daugavpils : Saule. 18.–23. lpp.

Ernstson, V. (2003) Biežāk lietotie jauninājumi latviešu skolēnu valodā. Grām.: *Valoda – 2003 : Valoda dažādu kultūru kontekstā*. Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes XIII zin. lasījumi. Daugavpils : Saule. 31.–36. lpp.

Ernstson, V. (2003a) Die lettische Jugendsprache in den 80er und 90er Jahren. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprachen – Spiegel der Zeit*. S. 221–231.

Ernstson, V. (2005) Interjekcijas latviešu sarunvalodā – valodu konkurences liecinieces. Grām.: *Valodu kontakti un mijiedarbība* : Akadēmiķa J. Endzelīna 132. dzimšanas dienas atceres starpt. zin. konf. materiāli. 2005. gada 22.–23. febr. Rīga : LU Latviešu valodas institūts. 32., 33. lpp.

Ernstson, V., Lauze, L. (2001–2002) Jauniešu lingvistiskā kompetence un attieksme pret valodas lietojumu un normu. Pētījums (sk. 1. pielikumu).

Ernstson, V., Tidriķe, L. (2003) *Jauniešu valoda – kultūras greizais spogulis?* Rīga: Kultūrkapitāla fonds. 104 lpp. (manuskripts).

Farin, K. (2003) Jugend(sub)kulturen heute. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprache – Jugendliteratur – Jugendkultur* : Interdisziplinäre Beiträge zu sprachkulturellen Ausdrucksformen Jugendlicher. S. 63–80.

Freimane, I. (1993) *Valodas kultūra teorētiskā skatījumā*. Rīga : Zvaigzne. 469 lpp.

Freimane, L. (1998) *Jugendsprache als Mittel zur Interessensteigerung für Fremdsprachen* : bakalaura darbs. Rīga : Latvijas Universitātes Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte. 74 lpp.

Freimane, L. (2000) *Jugendsprache als Mittel zur Steigerung der interkulturellen Kommunikationskompetenz im Jugendalter* : maģistra darbs. Rīga : Latvijas Universitātes Pedagoģijas un psiholoģijas fakultāte. 81 lpp.

Freimane, L. (2001) Jauniešu valoda – laikmeta spogulis. *Universitātes Avīze*. 25. sept.

Freimane, L. (2002a) Latviešu jauniešu slenga leksikas izmaiņas laika gaitā. Grām.: *Valoda – 2002 : Valoda dažādu kultūru kontekstā*. Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes XII zin. lasījumi. 1. d. : Valodas lingvistiskie aspekti. Daugavpils : Saule. 23.–28. lpp.

Freimane, L. (2002b) Jaunvārdi jauniešu sarunvalodā. Grām.: *Vārds un tā pētīšanas aspekti* : rakstu krāj., 6. Liepāja : LiePa. 428.–433. lpp.

Freimane, L. (2003a) Vergleich der deutschen und lettischen Jugendsprache der Gegenwart. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprachen – Spiegel der Zeit*. S. 211–220.

Freimane, L. (2003b) Effect of multicultural society on the youth language. In: *The Baltic World as a Multicultural Space*. 5th Conference on Baltic Studies in Europe, 5–7 June 2003. University of Turku. P. 44.

- Freimane, L. (2003c) Sarunu temats «Jauniešu valoda». Grām.: *Valoda vēstures dzirnakmeņos* : Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 130. dzimšanas dienas atceres starpt. konf. materiāli. Rīga : LU Latviešu valodas institūts. 37.–39. lpp.
- Hartig, M. (1986) Aspekte der Jugendsprache. Sozialer Wandel und der Einfluss der Jugendsprache. *Wirrendes Wort*. 3: 220–238.
- Hartung, M. (2003) Beobachtungen zur Peer Group-Kommunikation unter Jugendlichen. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprachen – Spiegel der Zeit*. S. 335–346.
- Heinemann, M. (1989) *Kleines Wörterbuch der Jugendsprache*. Leipzig : Bibliographisches Institut. 122 S.
- Heinemann, M. (1991) Zur Varietät «Jugendsprache». *Praxis Deutsch*. 110: 6–9.
- Heinemann, M. (1993) Jugendsprache. Theoretische Standpunkte und methodische Zugriffe. *Der Deutschunterricht*. 3: 84–86.
- Heinemann, M. (1998) Jugendliche im Gespräch. Dialogische Strukturen in Alltagstexten der DDR. In: Androutsopoulos, J., Scholz, A. (Hrsg.). *Jugendsprache – langue des jeunes – youth language. Linguistische und soziolinguistische Perspektiven*. S. 149–166.
- Heinemann, M. (2000) Kontinuität und Innovation in der Jugendsprachforschung. *Sociolinguistica : Internationales Jahrbuch für Europäische Soziolinguistik*. 14: 237–243.
- Helfrich, H. (1979) Age markers in speech. In: *Social Markers in Speech*. Ed. K. Scherer, H. Giles. Cambridge : Cambridge University Press. Pp. 63–107.
- Henne, H. (1986) *Jugend und ihre Sprache. Darstellung – Materialien – Kritik*. Berlin; New York : Walter de Gruyter. 385 S.
- Hess-Lüttich, E. (1987) Jugendsprachforschung. In: *Angewandte Sprachsoziologie : Eine Einführung in linguistische, soziologische und pädagogische Ansätze*. Hrsg. E. Hess-Lüttich. Stuttgart : Metzler. S. 27–42.
- Holmes, J. (1992) *An Introduction to Sociolinguistics*. London; New York : Longman. 412 p.
- Jakob, K. (1988) Jugendkultur und Jugendsprache. *Deutsche Sprache*. 16: 320–350.
- James, A. (1995) Talking of children and youth. Language, socialisation and culture. In: *Youth Cultures*. Ed. V. Amit-Talai, H. Wulff. London; New York : Routledge. Pp. 43–62.
- Kasten, H. (1999) *Pubertät und Adoleszenz: wie Kinder heute erwachsen werden*. München; Basel : Ernst Reinhardt. 224 S.
- Koluža, R. (2001) *Ķikuraina valodiņa : Kā runājam latviski 2000. gadā*. Rīga : Kamene. 147 lpp.

- Kotsinas, U. (1997) Young people's language : Norm, variation and language change. In: *Stockholm Studies in Modern Philology*. Stockholm : Almqvist & Wiksell. Pp. 109–132. New Series, 11.
- Kravale, I. (1991) Slenga likločos. *Draugs*. 6: 15; 7: 14; 8: 13; 9: 21; 11/12: 15.
- Krūmiņa, L., Rimša, S. (1992) Studentu sarunvalodas īpatnības. Grām.: *Valodas aktualitātes, 1991*. Rīga : Zinātne. 100., 101. lpp.
- Kunkel-Razum, K. (2003) Jugendsprache im Duden-Universalwörterbuch. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprachen – Spiegel der Zeit*. S. 277–284.
- Kusiņa, L. (2004) Forši, vecīt, viss būs «čikiniēkā»! *Jaunā Avīze*. 13.–19. febr. 10., 11. lpp.
- Labov, W. (1972) The study of language in its social context. In: *Sociolinguistics : Selected Readings*. Eds. J.B. Pride, J. Holmes. Middlesex: Penguin Books. Pp. 180–202.
- Lāce, R. (1995) *Latviešu valoda 10.–12. klasei*. Rīga : Zvaigzne ABC. 231 lpp.
- Lapp, E. (1989) Jugendsprache : Sprechart un Sprachgeschichte seit 1945. Ein Literaturbericht. In: *Sprache un Literatur in Wissenschaft und Unterricht*. 63, 20. Jg., 1. Halbjahr. S. 53–75.
- Last, A. (1989) «Heiße Dosen» und «Schlammziegen» – Ist das Jugendsprache? In : *Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie*, 41. Hrsg. F. Januschek, P. Schlobinski. S. 35–69.
- Valsts valodas likums. *Latvijas Vēstnesis*. 1999. 21. dec., 72. lpp.
- Laua, A. (1981) *Latviešu leksikoloģija*. Rīga : Zvaigzne.
- Lauze, L. (2002a) Vietniekvārdi *tu* un *jūs* jauniešu vērtējumā. Grām.: *Valoda – 2002 : Valoda dažādu kultūru kontekstā*. Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes XII zin. lasījumi. 1. d. : Valodas lingvistiskie aspekti. Daugavpils : Saule. 29.–34. lpp.
- Lauze, L. (2002b) Vecuma atšķirības uzrunas lietojumā. Grām.: *Vārds un tā pētišanas aspekti* : rakstu krāj., 6. Liepāja : LiePA. 434.–440. lpp.
- Legaudaite, J. (2003a) *Teenage slang in the corpus of Kaunas teenagers (COKT) : conference paper*. Referāts nolasīts 39. Artūra Ozola konferencē «Valodas mainīgums un attīstība». Rīgā, Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultātē, 2003. gada 14. martā.
- Legaudaite, J. (2003b) Towards a better understanding of slang. In: *Baltu filoloģija*, 12 (1). Rīga : [LU Filoloģijas fakultātes] Baltu filoloģijas katedra. 55.–73. lpp.
- LLVV (1972–1996) *Latviešu literārās valodas vārdnīca*. 1.–8. sēj. Rīga : Zinātne.
- Menis, A. (2003) Australian youth language. Recent studies and the potential of graffiti as a new approach. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprachen – Spiegel der Zeit*. S. 157–168.

- Müller-Thurau, C.P. (1985) *Lexikon der Jugendsprache*. Düsseldorf; Wien : Econ. 198 S.
- Neuland, E. (1987) Spiegelungen und Gegenspiegelungen. Anregungen für eine zukünftige Jugendsprachforschung. *Zeitschrift für Germanistische Linguistik*. 1: 58–82.
- Neuland, E. (1993) Sprachbewusstsein und Sprachvariation. Zur Entwicklung und Förderung eines Sprachdifferenzbewusstseins. In: *Vielerlei deutsch*. Hrsg. P. Klotz, P. Sieber. Stuttgart : Ernst Klett. S. 173–191. Reihe Deutsch im Gespräch, Bd. 2.
- Neuland, E. (1994) Jugendsprache und Standardsprache. Zum Wechselverhältnis von Stilwandel und Sprachwandel. *Zeitschrift für Germanistik*. 1: 78–98.
- Neuland, E. (1997) Jugendsprache – Bedrohung oder Bereicherung der Standardsprache? In: *Sprache im Gespräch : Zu Normen, Gebrauch und Wandel der deutschen Sprache*. Hrsg. G. Schmirber. München : Hanns-Seidel-Stiftung. S. 149–162.
- Neuland, E. (1998) Vergleichende Beobachtungen zum Sprachgebrauch Jugendlicher verschiedener regionaler Herkunft. In: Androutsopoulos, J., Scholz, A. (Hrsg.). *Jugendsprache – langue des jeunes – youth language. Linguistische und soziolinguistische Perspektiven*. S. 71–90.
- Neuland, E. (1999) *Jugendsprache*. Heidelberg : Julius Gross. 51 S.
- Neuland, E. (2000) Jugendsprache in der Diskussion: Meinungen, Ergebnisse, Folgerungen. In: *Die deutsche Sprache zur Jahrtausendwende – Sprachkultur oder Sprachverfall*. Hrsg. K.M. Eichhoff-Cyrus, R. Hoberg. Mannheim : BIFAB. S. 107–123.
- Neuland, E. (2001a) Subkulturelle Stile. Tendenzen der Substandardisierung in der deutschen Gegenwartssprache am Beispiel der Quersprachigkeit von Jugendlichen. In: *Quersprachigkeit. Zum transkulturellen Registergebrauch in Laut- und Gebärdensprachen*. Hrsg. G. List. Tübingen : Stauffenburg. S. 201–217.
- Neuland, E. (2001b) Doing youth. Zur medialen Konstruktion von Jugend und Jugendsprache. *Sprachreport*. 1: 5–10.
- Neuland, E. (2003a) Jugendsprache und Standardsprache. Untersuchungen zum Sprachgebrauch und Sprachbewusstsein von Jugendlichen. Abschlussbericht. [tiešsaiste] [aplūk. 2004.20.II]. Pieejams: http://www2.uni-wuppertal.de/FBA/germanistik/Hompage_Neuland/jugendsprache.htm
- Neuland, E. (2003b) Entwicklungen und Perspektiven der Jugendsprachforschung. Zur Einführung. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprachen – Spiegel der Zeit*. S. 9–18.
- Neuland, E. (2003c) Sprachkulturelle Ausdrucksformen Jugendlicher. Zur Einleitung. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprache – Jugendliteratur – Jugendkultur : Interdisziplinäre Beiträge zu sprachkulturellen Ausdrucksformen Jugendlicher*. S. 7–9.
- Neuland, E. (2003d) Subkulturelle Sprachstile Jugendlicher heute. Tendenzen der Substandardisierung in der deutschen Gegenwartssprache. In: Neuland, E. (Hrsg.)

Jugendsprache – Jugendliteratur – Jugendkultur : Interdisziplinäre Beiträge zu sprachkulturellen Ausdrucksformen Jugendlicher. S. 131–148.

Neuland, E. (Hrsg.) (2003e) *Jugendsprache – Jugendliteratur – Jugendkultur* : Interdisziplinäre Beiträge zu sprachkulturellen Ausdrucksformen Jugendlicher. Frankfurt/M.; Berlin; Bern : Peter Lang. 277 S. Sprache – Kommunikation – Kultur. Soziolinguistische Beiträge, Bd. 1.

Neuland, E. (Hrsg.) (2003f) *Jugendsprachen – Spiegel der Zeit* : Internationale Fachkonferenz 2001 an der Bergischen Universität Wuppertal. Frankfurt/M.; Berlin; Bern : Peter Lang. 510 S.

Neuland, E. (2004) *Jugendsprache und Standardsprache – Sprachgebrauch Jugendlicher in Deutschland*. (Ergebnisse des DFG-Forschungsprojektes) [tiešsaiste] [aplūk. 2006.14.XI]. Pieejams: http://www2.uni-wuppertal.de/FBA/germanistik/Homapage_Neuland/jugendsprache.htm

Neuland, E., Heinemann, M. (1997) «Tussis»: hüben und drüben? Vergleichende Beobachtungen zur Entwicklung von Jugendsprachen in Ost und West. *Der Deutschunterricht*. 1: 70–77.

Neuland, E., Watzlawik, S., Martin, S. (2002) Soziolinguistik und Didaktik von Jugendsprachen. Vorstellung eines Forschungsprojekts und seiner didaktischen Perspektiven. In: *Ergebnisse aus soziologischer und psychologischer Forschung – Impulse für den Deutschunterricht*. Hrsg. M. Hug, S. Richter. Hohengehren : Schneider. S. 78–93.

Neuland, E., Martin, S., Watzlawik, S. (2003) Sprachgebrauch und Spracheinstellungen Jugendlicher in Deutschland: Forschungskonzept – Datengrundlage – Auswertungsperspektiven. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprachen – Spiegel der Zeit*. S. 43–60.

Niča, K., Beila, B., fon Šellinga, K. (2003) *Padsmītnieki? Bez panikas! Grāmata meitām, dēliem, mātēm un tēviem*. Rīga : Avots. 247 lpp.

Nītiņa, D. (1991) *Ievads valodniecībā*. Rīga : Latvijas Universitāte. 118 lpp.

Nītiņa, D. (2004a) *Valsts valodas kvalitāte*. Rīga: Valsts valodas aģentūra. 74 lpp.

Nītiņa, D. (2004b) *Moderna cilvēka valoda*. Rīga : Valsts valodas aģentūra. 112 lpp.

Omārova, S. (1996) *Cilvēks dzīvo grupā : Sociālā psiholoģija*. Rīga : Kamene. 171 lpp.

Pļaveniece, M., Skuškovnika, D. (2002) *Sociālā psiholoģija pedagogiem*. Rīga : RaKa. 200 lpp.

Reņģe, V. (2002) *Sociālā psiholoģija*. Rīga : Zvaigzne ABC. 180 lpp.

- Romaine, S. (1994) *The Language of Children and Adolescents : The Aquisition of Communicative Competence*. Oxford; New York : Basil Blackwell. 287 p.
- Rozenbergs, J. (1995) *Latviešu valodas stilistika*. Rīga : Zvaigzne ABC. 230 lpp.
- Rozenbergs, J. (2000) Modes vārdi. *Lingvistica Lettica*. 7: 128–133.
- Rozenvalde, I. (sast.) (2004) *Preses lasītāja svešvārdu vārdnīca, 2004*. Rīga : Nordik. 520 lpp.
- Sasse, I. (1998) Spracheinstellungen und -bewertungen von Jugendlichen. In: *Jugend und «ihre» Sprache : Sprachregister, Jugendkulturen und Wertesysteme : Empirische Studien*. Hrsg. P. Schlobinski, N.Ch. Heins. Opladen; Wiesbaden : Westdeutscher Verlag. S. 209–233.
- Schäfers, B. (2001) *Jugendsoziologie*. Opladen : Leske+Budrich. 214 S.
- Scherfer, P. (2003) Jugendsprache in Frankreich. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprache – Jugendliteratur – Jugendkultur : Interdisziplinäre Beiträge zu sprachkulturellen Ausdrucksformen Jugendlicher*. S. 149–168.
- Schlobinski, P., Heins, N.Ch. (1998) Jugendliche und «ihre» Sprache : Ein Projekt von Schülern und Studierenden aus Osnabrück. In: *Jugend und «ihre» Sprache : Sprachregister, Jugendkulturen und Wertesysteme : Empirische Studien*. Hrsg. P. Schlobinski, N.Ch. Heins. Opladen; Wiesbaden : Westdeutscher Verlag. S. 9–23.
- Schlobinski, P., Kohl, G., Ludewigt, I. (1993a) *Jugendsprache : Fiktion oder Wirklichkeit*. Opladen : Westdeutscher Verlag. 241 S.
- Schlobinski, P., Kohl, G., Ludewigt, I. (1993b) Sprachgebrauch und soziale Gruppe : Kommunikation unter Jugendlichen. *Der Deutschunterricht*. 3: 20–29.
- Schlobinski, P., Schmid, K. A. Alles ist eine Frage des Stils. Zur sprachlichen Kommunikation in Jugendcliques und -szenen. *Muttersprache*. 3: 211–225.
- Schwitalla, J. (1988) Die vielen Sprachen der Jugendlichen. In: *Kann man Kommunikation lehren? : Konzepte mündlicher Kommunikation und ihrer Vermittlung*. Hrsg. N. Gutenberg. Frankfurt/M. : Scriptor. S. 167–176.
- Servuta, Ā., Freimane, L. (1998) Die Sprache der Jugendlichen – ein deutsches Phänomen? Grām.: *Zinātniski metodisko rakstu krājums*. Rīga : LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes Svešvalodu mācību metodikas katedra. 129.–137. lpp.
- Sīlis, J. (2005) Lingvistisko kontaktu ietekme uz latviešu valodas leksiku interneta mājaslapās. Grām.: *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi: populārzin. rakstu krāj.* Nr. 1. Atb. red. S. Lagzdiņa. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 47.–55. lpp.
- Sornig, K. (1981) *Lexical Innovation : A Study of Slang, Colloquialisms and Casual Speech*. Amsterdam : John Benjamins. 117 p.

Stengrevica, M. (1984) Mūsdienu jauniešu žargons. Grām.: *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 19. laid. Rīga : Avots. 72.–76. lpp.

Stenström, A. B., Andersen, G. (1999) *Users' Manual to Accompany The Bergen Corpus of London Teenage Language (COLT)*. Bergen : Department of English, University of Bergen. xi, 38 p.

Stenström, A.B., Andersen, G., Hasund, I.K. (2002) *Trends in Teenage Talk : Corpus Compilation, Analysis and Findings*. Amsterdam; Philadelphia : John Benjamins. xi, 229 p. Studies in Corpus Linguistics, 8.

Szabó, D. (1998) Methodological problems of the sociolinguistic study of youth slang: Paris teenagers' argot commun. In: Androutsopoulos, J., Scholz, A. (Hrsg.). *Jugendsprache – langue des jeunes – youth language. Linguistische und soziolinguistische Perspektiven*. S. 49–57.

Šulca, V. (1986) Skolēnu un skolotāju runas vērojumi skolās. Grām.: *Valodas aktualitātes, 1985*. Rīga : Zinātne. 176.–183. lpp.

Teleženko, I. (1992) Studentu valodas aptaujas rezultāti. Grām.: *Valodas aktualitātes, 1991*. Rīga : Zinātne. 98., 99. lpp.

Tidriķe, L. (Freimane, L.) (2001) Jauniešu valodas leksiskās izmaiņas laika gaitā. Aptauja. 2001. gada decembris.

Tidriķe, L. (2003a) Dažas jauniešu valodas raksturīgākās īpašības skolēnu un skolotāju vērtējumā. Grām.: *Vārds un tā pētīšanas aspekti* : rakstu krāj., 7. Liepāja: LiePa. 407.–416. lpp.

Tidriķe, L. (2003b) Jauniešu valodas lietojums skolēnu un skolotāju vērtējumā. Grām.: *Valoda – 2003 : Valoda dažādu kultūru kontekstā*. Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes XIII zin. lasījumi. Daugavpils : Saule. 37–42 lpp.

Tidriķe, L. (2003c) Skolēnu lingvistiskā attieksme: valodas lietojuma situatīvais aspekts. *Linguistica Lettica*, 12. 129.–145. lpp.

Tidriķe, L. (2004a) Jauniešu valodas izpēte Vācijā. Grām.: *Pedagoģija : Izglītības zinātnes un pedagoģija mūsdienu pasaulē*. Rīga: Latvijas Universitāte. 219.–226. lpp. Latvijas Universitātes raksti. 670. sēj.

Tidriķe, L. (2004b) Jauniešu valoda(s) kontrastīvā aspektā. *Linguistica Lettica*. 13: 69–80.

Tidriķe, L. (2004c) *Latviešu un vācu jauniešu valoda : kontrastīvais aspekts* : promocijas darbs filol. dokt. grāda iegūšanai valodniecības zinātņu nozarē. Rīga : Latvijas Universitāte. 195 lpp.

Tidriķe, L. (2005) Spracheinstellungen Jugendlicher in Lettland und Deutschland. In: *Perspektiven der Jugendsprachforschung* : Abstracts. Schweiz : Deutsches Seminar, Universität Zürich. 24 S.

Tidriķe, L. (2005a) Jauniešu valodas pozīcija vācu valodas stratifikācijā. Grām.: *Pedagoģija : Izglītības zinātnes un pedagoģija mūsdienu pasaulē*. Rīga : Latvijas Universitāte. 171.–178. lpp. Latvijas Universitātes raksti, 678. sēj.

Tidriķe, L. (2005b) Krievu valodas loma latviešu jauniešu saziņā. Grām.: *Valodu kontakti un mijiedarbība* : Akadēmiķa Jāņa Endzelīna 132. dzimšanas dienas atceres starpt. konf. materiāli. Rīga : LU Latviešu valodas institūts. 64., 65. lpp.

Tidriķe, L. (2005c) Vārdu krājuma pārmaiņu iemesli jauniešu vecumā. Grām.: *42. Artura Ozola dienas konferences materiāli*. Rīga : Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultātes Baltu valodas katedra. 8., 9. lpp.

Tidriķe, L. (2006) Jugendsprache kontrastiv : Spracheinstellungen Jugendlicher in Deutschland und in Lettland. In: *Perspektiven der Jugendsprachforschung / Trends and Developments in Youth Language Research*. Hrsg. Ch. Dürscheid, J. Spitzmüller. Frankfurt/M. et al. : Lang. S. 335–346. Sprache – Kommunikation – Kultur. Soziolinguistische Beiträge, 3.

Tücke, M. (1999) *Entwicklungspsychologie des Kindes- und Jugendalters für (zukünftige) Lehrer*. Hamburg : Lit. 393 S.

Upmale, A. (1986) Studentu sarunvalodas īpatnības un kļūdas. Grām.: *Valodas aktualitātes, 1985*. Rīga : Zinātne. 146.–148. lpp.

Veisbergs, A. (red.) (1997a) *Latviešu – angļu vārdnīca*. Rīga : EAI, 1997. 756 lpp.

Veisbergs, A. (1997b) Reālā vai vēlamā latviešu valoda – ieskats leksikogrāfijā. Grām.: *Konference «Latviešu valoda – esamība, vide, konteksti»* : materiāli. Rīga. 12.–17. lpp.

Vilemsone, M. (1986) Leksikas īpatnības skolēnu un skolotāju valodā. Grām.: *Valodas aktualitātes, 1985*. Rīga : Zinātne. 139.–145. lpp.

Wachau, S. (1989) «...nicht so verschlüsselt und verschleimt!» Über Einstellungen gegenüber Jugendsprache. In: *Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie*, 41. Hrsg. F. Januschek, P. Schlobinski. S. 69–97.

Watanabe, M. (2003) Deutsche und japanische Jugendsprachen – Überlegungen für eine kontrastive Analyse. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprachen – Spiegel der Zeit*. S. 189–198.

Widdicombe, S., Wooffitt, R. (1995) *The Language of Youth Subcultures : Social Identity in Action*. New York : Harvester Wheatercheaf. 250 p.

- Zhu, J.** (2003) Jugendlicher Sprachgebrauch in kontrastiver Sicht : Deutsch – Chinesisch. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprachen – Spiegel der Zeit*. S. 177–188.
- Zimmermann, K.** (1993) Einige Gemeinsamkeiten und Differenzen der spanischen, französischen und deutschen jugendsprachlichen Varietäten. In: *Studien zum romanisch-deutschen Sprachvergleich*. Hrsg. G. Rovere, G. Wojtak. Tübingen : Max Niemeyer. S. 121–130.
- Zimmermann, K.** (2002a) «Argot, verlan, Jugendsprache und Verwandtes». In: *Handbuch Französisch : Sprache – Literatur – Kultur – Gesellschaft : Für Studium, Lehre, Praxis*. Hrsg. I. Kolboom, Th. Kotschi, E. Reichel. Berlin : Erich Schmidt Verlag. S. 197–204.
- Zimmermann, K.** (2002b) Die sprachliche Kategorisierung der Lebenswelt spanischer und mexikanischer Jugendlicher (ein Vergleich am Beispiel des Drogenwortschatzes). In: *Sprachgeschichte als Varietätengeschichte : Beiträge zur diachronischen Varietätenlinguistik des Spanischen und anderer romanischer Sprachen*. Anlässlich des 60. Geburtstages von Jens Lüdke. Hrsg. A. Wesch. Tübingen : Stauffenburg. S. 243–252.
- Zimmermann, K.** (2003a) Jugendsprache, Generationenidentität und Sprachwandel. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprachen – Spiegel der Zeit*. S. 27–42.
- Zimmermann, K.** (2003b) Kontrastive Analyse der spanischen, französischen, portugiesischen und deutschen Jugendsprache. In: Neuland, E. (Hrsg.) *Jugendsprache – Jugendliteratur – Jugendkultur : Interdisziplinäre Beiträge zu sprachkulturellen Ausdrucksformen Jugendlicher*. S. 169–182.
- Zimmermann, K., Müller-Schlomka, U.** (2000) Die spanische und mexikanische Jugendsprache : Ein Vergleich der Lexik und der Verfahren der Varietätenkonstitution. *Iberoamericana*. 1: 39–72.
- Мокиенко, В.М., Никитина, Т.Г.** (сост.) (2001) *Большой словарь русского жаргона*. Санкт-Петербург : Норинт. 720 с.
- Никитина, Т.Г.** (сост.) (2003) *Толковый словарь молодежного сленга : Слова, непонятные взрослым*. Около 2000 слов. Москва : Астрель, АСТ, 2003. 736 с.

1. PIELIKUMS

Informācija par grāmatas autoru veiktajiem pētījumiem un datu ieguves avotiem (2001—2003)

Aptauja «Jauniešu valodas leksikas izmaiņas laika gaitā» (2001).

Autore: Laura Tidriķe

2001. gada decembrī tika veikta aptauja, kuras mērķis bija noskaidrot pēdējo 15 gadu laikā notikušās izmaiņas jauniešiem raksturīgajā leksikā. Tika aptaujāti Latvijas Universitātes Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes studenti – 40 jaunieši un 40 jaunietes vecumā no 18 līdz 28 gadiem. Lielākā daļa aptaujāto – 97 procenti sieviešu un 77 procenti vīriešu – bija 18 līdz 21 gadu veci.

Anketas pamatā bija V. Ernstsones 80. gadu vidū un 90. gadu sākumā savāktais jauniešu slenga leksikas materiāls (sk. Ernstsone 1993b). No V. Ernstsones piedāvātajām 26 tematiskajām grupām ar 93 apakšgrupām tika izraudzītas 15 apakšgrupas un 83 tajās ietvertie semantiskie pārnesumi, kas bija aktuāli pirms 10–15 gadiem (sk. 2.5. sadaļu «*«Jauniešu valoda mainās tik ātri!»* Jauniešu valodas efemeritāte»). Turklāt katru no anketā ietvertajām tematiskajām apakšgrupām (meitene; vīrietis; draugs; draudzene; ielikt atzīmi, novērtēt zināšanas; mācīties; slinkot; melot; dzert (alkoholu); viesības, uzdzīve; izsaučieni; gulēt; tualete; nauda; labi, veiksmīgi) respondenti varēja papildināt ar leksiku no sava aktīvā vārdu krājuma, kas atspoguļota šajā vārdnīcā.

Aptauja «Jauniešu lingvistiskā kompetence un attieksme pret valodas lietojumu un normu» (2001–2002). Autores: Vineta Ernstsone un Linda Lauze

LU Latviešu valodas institūta Sociolingvistikas daļas pētnieču V. Ernstsones un L. Lauzes veiktās Latvijas jauniešu sociolingvistiskā aptaujas mērķa grupa bija 15–30 gadus veci jaunieši. Dati tika iegūti, anketējot jauniešus Rīgā, Jelgavā un Liepājā.

Grāmatas tekstā analizētas 15–18 gadus veco respondentu atbildes uz šādiem aptaujas jautājumiem:

- Vai, jūsuprāt, ir nepieciešams ievērot valodas normas?
- Vai Jūs lietojat literāro valodu ārpus skolas?
- Vai, jūsuprāt, valodas normas sabiedrībā tiek ievērotas pietiekami?
- Vai Jūs cenšaties ievērot valodas kultūras normas?
- Kura valoda pašlaik visvairāk ietekmē latviešu valodu?
- Vai Jums patīk, ja pieauguši cilvēki ar Jums runā jauniešu valodā (slengā)?
- Vai Jūs traucē stils, kādā raksta un runā vecāko paaudžu cilvēki?
- Vai Jums ir gadījies novērot konfliktus valodas dēļ? Kādus konfliktus valodas dēļ ir gadījies novērot?
- Vai Jūs vēlētos, lai skolotāji ar Jums runā neformāli?
- Vai Jūs lasītu jauniešiem domātos preses izdevumus, ja tajos gandrīz nemaz nebūtu jauniešu valodai raksturīgās (slenga) leksikas?
- Vai Jūs skatītos/klausītos jauniešiem domātos TV/radio raidījumus, ja tajos gandrīz nemaz nebūtu jauniešu valodai raksturīgās (slenga) leksikas?

Aptauja «Par jauniešu valodu» (2002). Autore: Laura Tidriķe

2002. gada aprīlī un maijā veiktās sociolingvistiskās aptaujas «Par jauniešu valodu» mērķis bija noskaidrot Latvijas skolu jaunatnes attieksmi pret savu valodu. Anketa veidota, adaptējot Vācijā izstrādāto t.s. Vupertāles anketu «Par jauniešu valodu» (*Wuppertaler Fragebogen «Zur Jugendsprache»*). Šī anketa iekļauta vienā no jaunākajiem un plašākajiem empīriskajiem pētījumiem par jauniešu valodu Vācijā «*Jugendsprache und Standardsprache: Untersuchungen zum Sprachgebrauch und Sprachbewusstsein von Jugendlichen*» («Jauniešu valoda un standartvaloda: Pētījumi par jauniešu valodas lietojumu un jauniešu valodisko apziņu»), kas 1999.–2002. gadā tika veikts Vupertāles universitātes Ķermānistikas fakultātē prof. Evas Neilandes vadībā. Latvija veiktajā pētījumā lielākā daļa respondentu bija pamatnācijas pārstāvji: 90,7 procenti Latvijā aptaujāto skolēnu bija latvieši, pārējie 9,3 procenti – citu tautību pārstāvji: krievi (5,4%), poļi (2,5%), ukraiņi, lietuvieši, baltkrievi un igauņi (mazāk nekā 1%). Anketēšanas gaitā tika ievērots reģionālais, sociālais, vecuma un dzimuma aspekts.

Reģionālais aspekts. Latvijā tika izraudzīta katra novada lielākā pilsēta (Daugavpils, Liepāja, Jelgava, Valmiera) un galvaspilsēta Rīga.

Dzimuma aspekts. Iegūtie dati tika analizēti, ņemot vērā respondentu dzimumu. Latvijā 51,45 procentus anketu aizpildījušas meitenes, 48,55 procentus – zēni.

Sociālais aspekts. Aptaujas tika veiktas dažāda tipa izglītības iestādēs: Latvijā – vispārējās izglītības iestādēs (ģimnāzijās un vidusskolās) un arodskolās. Tika aptaujāti 7., 9., un 11. klases skolēni.

Vecuma aspekts. Aptaujājot minēto klašu skolēnus, Latvijā tika iegūtas anketas no 12 līdz 20 gadus veciem jauniešiem.

Anketai ir trīs daļas:

1. daļa. *Respondentu sociāldemogrāfiskais profils.* Anketas seglapā ir jautājumi par personas vecumu, dzimumu, reģionālo piederību, dzimto valodu, kā arī par māsām un brāļiem.

2. daļa. *Jautājumi par valodas lietojumu.* Anketā ietverti astoņi izteicieni ar personu apzīmējumiem, vērtējuma frāzēm, kā arī darbību un stāvokļa nosaukumiem. Respondentam jānorāda šo vārdu un izteicienu nozīmi, kā arī jāraksturo to lietojums ar piemēru palīdzību.

3. daļa. *Jautājumi par lingvistisko attieksmi.* Šīs daļas centrā – jauniešu lingvistiskās attieksmes izziņāšana. Ar anketas palīdzību tika noskaidroti jauniešu priekšstati par jauniešu valodas pamatiezīmēm (*Kas raksturīgs jauniešu valodai?*), lietojuma motivāciju (*Kāpēc Tu lieto jauniešu valodu?*) un lietojuma situatīvo kontekstu (*Kādā situācijā Tu lieto jauniešu valodu?*). Turklāt respondentiem bija jāmin jauniešiem raksturīgie vārdi un izteicieni (*Tu zini vārdus (izteicienus), kas ir raksturīgi jauniešiem?*), to pārmaiņu iemesli (*Vai ir vārdi (izteicieni), ko Tu nelieto vai ko Tu vairs nelieto? Kāpēc?*) un, visbeidzot, jānorāda, kad respondenti vēlētos runāt par jauniešu valodu (piemēram, dzimtās valodas nodarbībās).

Pētījums «Jauniešu valoda – kultūras greizais spogulis?» (2003).

Autores: Vineta Ernstsone un Laura Tidriķe

Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstītā pētījuma ietvaros tika aptaujāti Latvijas skolotāji un noskaidrota viņu attieksme pret jauniešu valodu. Laika posmā no 2002. gada oktobra līdz decembrim tika intervēti un aptaujāti 100 dažādu mācību priekšmetu skolotāji visā Latvijā.

Skolotāju anketas izveidē daļēji izmantoti 2002. gadā L. Tidriķes veidotās aptaujas «Par jauniešu valodu» jautājumi. Aptaujā tika noskaidroti (un vēlāk apkopot) respondentu viedokļi par jauniešu valodu, atbildot uz diviem jautājumiem: *Kas raksturīgs jauniešu valodai?* un *Kāpēc jaunieši runā citādāk nekā citas vecuma grupas?* Turklāt skolotājiem tika lūgts nosaukt viņuprāt raksturīgākos vārdus un izteicienus, *kurus visbiežāk lieto skolēni*, kā arī *izteikt savu viedokli par šo vārdu lietojumu*.

Pētījumā salīdzināts V. Ernstsones agrāk (1994.–1999. gadā) apkopotais jauniešu leksikas materiāls ar 2000.–2003. gadā jauniešiem aktuālajiem

un jauniešu valodai raksturīgajiem (gan skolēnu, gan skolotāju vērtējumā) biežāk lietotajiem vārdiem un izteicieniem.

Pētījums «Par jauniešu valodu reklāmās» (2003). Autore: Laura Tidriķe

2003. gada rudenī veiktā pētījuma mērķis bija uzzināt skolēnu domas par jauniešu valodas izmantošanu reklāmās, kas orientētas uz jauniešu auditoriju. Anketēšanā piedalījās 111 Rīgas Valsts 1. ģimnāzijas skolēni vecumā no 12 līdz 17 gadiem (sk. 3.3. sadaļu «*Kruta fiča*» Jauniešu valoda – reklāmas veidotāju ierocis).

2. PIELIKUMS

Vārdnīca «Iz jaunieša mutes»

Valodniecībā sastopams uzskats, ka jaunieši bieži izvēlas tos pašus vārdus un izteicienus, kuri ir aktuāli arī citām vecumgrupām, vienīgi jauni cilvēki tos lieto daudz intensīvāk. Vārdnīcā «Iz jaunieša mutes» apkopota leksika, ko grāmatas autore ir uzskatījušas par jauniešiem specifisku laika periodā no 1994. līdz 2006. gadam un ko paši jaunieši uzskata par sev iezīmīgu. Taču šī nav jauniešu t.s. ekskluzīvā, tātad tikai jauniešu lietotā, leksika. Lai to noteiktu, jāpēta arī citu vecumgrupu (pieaugušo, vecu cilvēku) vārdu krājums un tas jāsalīdzina ar jauniešiem raksturīgo. Līdz šim Latvijā tādi visaptveroši visu paaudžu leksikas lietojuma un to īpatnību pētījumi nav veikti.

Norādes vārdnīcas lietotājiem

Vārdnīcas šķirkļos atrodama informācija, kas var būt ne tikai interesanta ikvienam lasītājam, bet arī noderīga turpmākos jauniešu valodas pētījumos: aizgūto vārdu etimoloģija, vārda vai izteiciena lietojuma piemēri, kā arī iespēju robežās dotas ziņas par šo vārdu lietotāju vecumu, dzimumu. Šķirkļos norādītie gadskaitļi sniedz ziņas, kad attiecīgās leksēmas lietojums ir fiksēts, kā arī satur atsauci uz leksēmas ieguves metodi vai avotu.

Šķirkļa struktūra

1. **Šķirkļa vārds** – taisniem burtiem, treknināti. Vienā šķirklī apvienoti vairāki fonētiskie (pieraksta) varianti, kas atdalīti ar komatu, aiz norādes sal. var tikt dota atsauce arī uz citu šķirkli, piemēram, **cool**, arī **coll**, **cūlīgs**, **coolīgs** sal. **kūlīgs**.

Šķirkļa vārdiem nav dotas norādes par vārdšķiru.

Iespējams šķirklis, kura saturu veido tikai frazeoloģisms, kuru pilnībā apraksta tikai vienā šķirklī. Pie pārējiem frazeoloģismu veidojošiem pilnnozīmes vārdiem tiek dotas attiecīgas atsauces, piemēram, ♦ **filings uz slīpingu**, sk. **filings**.

2. Aizgūtiem šķirkļa vārdiem kvadrātiekvās seko **cilmes skaidrojums**, aiz simbola < dota saīsināta norāde par devējvalodu un vārda stilistisko raksturojumu, lietojuma ierobežojumiem vai īpatnībām devējvalodā – taisniem burtiem; vārda pirmavots – kursīvā, piemēram, [< kr. jaun. sl. *харчевать*], [< kr. vienk. *нефига*], [< angl. *sorry*].

Ja šķirkļa vārdu veido ar priedēkli atvasināts aizgūvums, tad kvadrātiekvās aiz sal. dota norāde uz šķirkli, kurā dots pamatvārda cilmes skaidrojums, – treknināti, piemēram, **atmočīt** [sal. **močīt**]. Ja šķirkli veido aizgūvuma fonētiskais (pieraksta) variants, tad dota atsauce uz šķirkli, kurā dots vārda cilmes skaidrojums, piemēram, **mačīt** [sal. **močīt**].

3. Šķirkļa vārda **nozīmes skaidrojums** – taisniem burtiem. Ja vārdam ir vairākas nozīmes, tās apzīmētas ar kārtas numuru – taisni, treknināti.

4. Šķirkļa vārda **lietojuma piemērs**, ja tāds fiksēts – kursīvā. Tam iekavās seko piemēra **avota norāde**. Ja šķirkļa vārds fiksēts vairākos avotos, tad tie aiz lietojuma piemēra un avota atdalīti ar divām slīpsvītrām //. Ja vārdam nav fiksēts lietojuma piemērs, avota norādes iekavās dotas uzreiz aiz šķirkļa vārda nozīmes skaidrojuma. Avota norādēs iekavās aiz gadskaitļa saīsināti tiek sniegtas pieejamās ziņas par vārda lietotāja nodarbošanos (students vai skolēns), dzimumu un vecumu, piemēram, (LT 2001 STUD M19), (LT 2002 SKOLN Z 18), (VE 2002 Z 18). Ja nav papildu ziņu par informantu, iekavās tiek dota tikai avota norāde un fiksējuma gadskaitļi hronoloģiskā secībā, kas atdalīti ar komatu, piemēram, (VE 1995, 1996, 1997). Avota norādes ar šifru VE un gadskaitli attiecināmas uz vārdlietojuma fiksējumu skolas vecuma jauniešu valodā.

Avotu apzīmējumi

KKF 2002 – Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstītā Vinetas Ernstsones un Lauras Tidriķes pētījuma «Jauniešu valoda – kultūras greizais spogulis?» (2003) materiāli (sk. 1. pielikumu) – jauniešiem raksturīgā leksika, kuru novērojuši Latvijas skolotāji.

LT – Lauras Tidriķes apkopotais jauniešu valodas leksiskais materiāls:

- **LT 2000 STUD** un **2001 STUD** – leksiskais materiāls iegūts darbā ar studentiem – topošajiem vācu valodas skolotājiem, tulkojot no vācu valodas latviešu valodā jauniešiem raksturīgo leksiku.
- **LT 2001 STUD** (šim materiālam dotas norādes par informanta dzimumu un vecumu, piemēram, LT 2001 STUD M 19 vai LT 2001 STUD Z 20). Leksikas materiāls iegūts ar aptaujas «Jauniešu valodas leksikas izmaiņas laika gaitā» palīdzību (sk. 1. pielikumu).
- **LT 2002 SKOLN** (šim materiālam dotas norādes par informanta dzimumu un vecumu, piemēram, LT 2002 SKOLN M 19 vai LT 2002 SKOLN Z 20). Leksiskais materiāls iegūts pētījuma «Par jauniešu valodu» (sk. 1. pielikumu) ietvaros, apkopojot informāciju, kas minēta atbildēs uz anketas jautājumu *Vai Tu zini vārdus (izteicienus), kas ir raksturīgi jauniešiem?*, kā arī analizējot jautājumā *Kādās situācijās Tu lieto jauniešu valodu?* aprakstītās jauniešu valodas lietošanas situācijas. Rezultātā savāktas 1427 (442 dažādas) leksiskās vienības, to nozīmju skaidrojumi un lietojuma piemēri. Vārdnīcā izmantotajos piemēros pamatvilcienos saglabāta jauniešu oriģinālrakstība.
- **LT 2006 STUD** – 2006. gadā Latvijas Universitātes un Banku augstskolas studenti tika lūgti izvērtēt jau apkopoto jauniešu valodas materiālu un aktīvajā vārdu krājumā esošo leksiku papildināt ar lietojuma piemēru.

VE – Vinetas Ernstsones apkopotais jauniešu valodas leksiskais materiāls. Atsevišķos gadījumos līdzās vārda vai izteikuma pierakstīšanas gadam norādīts arī informanta dzimums un vecums. Materiāls iegūts, apkopojot skolas vecuma jauniešiem raksturīgo leksiku, kas fiksēta Latvijas Universitātes Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes un Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolas studentu kontroldarbu, kursadaru un skolu prakses materiālos, kā arī fiksējot skolas vecuma jauniešu sarunās lietoto leksiku (izmantojot novērojuma un operatīvo leksikas un izteikumu pieraksta metodi).

Saīsinājumi

angl. – angļu valoda

ig. – igauņu

interj. – interjekcija

jaun. – jauniešu valoda

kr. – krievu valoda

krimin. – kriminālo aprindu runai (t.s. cietumnieku žargonam) raksturīgs

M – meitene, sieviete

niev. – nievājoši

pol. – poļu valoda

pv. – personvārds

sar. – sarunvaloda

sl. – slengs

vāc. – vācu valoda

vienk. – vienkāršruna

vulg. – vulgārisms

Z – zēns, vīrietis

žarg. – žargons

A

- a [*< kr. a*] Ievada jautājuma teikumus vai atbildes replikas dialogos. *A tu domā es neizdomāju?* (VE 2003 M 18) ♦ **a davai runāsim čista pa latviski** Ironisks aicinājums runāt tikai latviski. (VE 1995) ♦ **a kam tagad viegli?** Ironiska atbilde uz kāda pastāvīgu žēlošanos, sūrošanos. (VE 2002 Z 18)
- abalģeķ** [*< kr. sl. обалдеть*] Lieliski, izcili. (VE 1997)
- abloms** [*< kr. sl. облом*] **1.** Vilšanās. (VE 1995, 1996) **2.** Galīgs nogurums, atslēgšanās. (VE 1999 M 18) **3.** Neveiksme. (VE 1999 M 18) **4.** Kautiņš. (VE 2001 Z 11)
- acs, acis** ♦ **mest acis** Skatīties; iekārot, gribēt; patikt. *Es metu acis uz tiem jaunajiem svārciņiem.* (LT 2006 STUD) Vēlēties iegūt pretējā dzimuma partneri. (LT 2000 STUD) ♦ **acis uz kātiņiem** Saka, ja kāds izrāda lielu izbrīnu, ir ļoti pārsteigts, šokēts. *Veī, šim acis uz kātiņiem!* (VE 1995) ♦ **spļaut acīs** Pateikt visu, ko domā. (VE 2001) ♦ **tev acu nav pierē?** Vai neredzi? (VE 1995); sk. arī **paņemt uz acs; ņemt uz aci**
- ačoks** [*< kr. sl. очко*] Tualete, klozetpods. (VE 1997)
- āda** Apģērbs, apģērba gabals. (VE 1995)
- afigel** [*< kr. jaun. офигеть*] Sajukt prātā, apstulbt. *Tu ko, afigela?* (LT 2002 SKOLN M 16) *Tu pavisam afigel, idiot?* (LT 2002 SKOLN Z 15)
- afigeķ** [*< kr. sl. офигеть*] Lieliski, izcili. (VE 1997)
- afoņa** Stulbs cilvēks. (VE 1997)
- ahoi!** Čau!, sveiks! Lieto kopā ar «bebra kungs» – no zobu pastas reklāmas. *Ahoi, bebra kungs!* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20)
- ahūns** [*< kr. vulg. охуенный*] **1.** Tāds, kurš pelnījis apbrīnu. *Tu nu gan esi ahūnais vecis!* (LT 2002 SKOLN Z 18) **2.** Liels, milzīgs. *Man ir ahūnākais besis.* (LT 2002 SKOLN Z 17)
- aita** Cilvēks ar lēnu domāšanu. (VE 1996)
- aivars** Lieto, apsautot kādu. *Kas tu esi, aivars?* (LT 2002 SKOLN M 17)
- aizbraukt** Lietot narkotikas. (LT 2002 SKOLN Z 18) ♦ **jumts aizbrauca** Sajukt prātā. *Man aizbrauca jumts.* (LT 2006 STUD)
- aiziet** ♦ **aiziet ciet** **1.** Apklust. *Aizej ciet!* (LT 2002 SKOLN Z 15) **2.** Sajukt prātā. *Učēne šodien galīgi ir aizgājusi ciet.* (LT 2002 SKOLN Z 16) ♦ **aiziet uz smiltīm/pie šefa** Iet uz tualeti. (LT 2001 STUD M 19) ♦ **aizej uz stepi dirst** Lamāšanās frāze. (LT 2002 SKOLN Z 19) ♦ **(aiz)ej attīsties!** Pieņemies prātā! Kļūsti gudrāks! (LT 2002 SKOLN M 17)
- aizlaist** Aizbraukt. (VE 1996)

- aizlaisties** Aizbēgt. (VE 1996)
- aizlasīties** Aizbēgt. (VE 1996)
- aizmirsti!** Izsauciens. Lieto, beidzot apspriest kādu tematu, kā arī tad, kad ir pateikts kaut kas muļķīgs vai kad negribas par kaut ko runāt. *Mēs varētu ņemt Jāni līdz uz tusu!* – *Aizmirsti!* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20)
- aizmočīt** [sal. **močīt**] Iet, doties. *Varbūt aizmočām uz veikalu?* (LT 2002 SKOLN Z 18)
Aizmočījam patusēt. (LT 2002 SKOLN Z 17)
- aiznesties kā durtam** Steigā doties prom. (VE 1995)
- aizsist** Aizdot. (VE 1995, 1996)
- aiztīties 1.** Aiziet. (VE 1995, 1996) **2.** Aizbēgt. (VE 1995)
- aizvākties** Aiziet. (VE 1996)
- aizver pāksti!** Aizver muti, apklusti! *Aizver pāksti!* (LT 2002 SKOLN M 16) // (KKF 2002)
- aizvērties** Apklust. *Aizvēries!* (LT 2002 SKOLN M 16) // (KKF 2002)
- akls ♦ aklā vista** Apsauka. (VE 1996)
- āķis lūpā** Dzert alkoholu. (LT 2001 STUD M 21)
- amba** [< kr. krimin. *амба*] Slikts rezultāts. (VE 1996)
- ambālis** [< kr. sl. *амбал*] Muļķis. (2002 SKOLN Z 17)
- āmurgalva** Cilvēks, kurš neko nesaprot. (KKF 2002)
- āmurs** Apsauka. (VE 1996)
- anatomija, sk. mīkstā anatomija**
- ancuks** Apsauka. (VE 1996)
- Andrejs, sk. mans vārds ir Andrejs**
- anglene** Angļu valoda (mācību priekšmets). *Man no anglenes učenes būs kriška, jo nav mājas darba.* (LT 2002 SKOLN M 14) // (VE 1995, 1996, 1997) (KKF 2002)
- antiņ, pūt stabulīti!** Izaicinājums. (VE 1995)
- antons** Neattapīgs zēns. (VE 1996)
- aņiks** Anekdote. (VE 1996)
- aņuks** Anekdote. (VE 1997)
- apdirst** Aprunāt. *Davai iemočī viņiem pa bieti, jo viņš tevi apdirsa.* (LT 2002 SKOLN M 13) // (VE 1997)
- apdorbīties** [< kr. jaun. sl. *обдолбиться*] Kļūt trakam. *Učaks galīgi apdorbījies.* (LT 2006 STUD)
- apenes** Apakšbikses. (VE 1997)
- apiet bedres** Streipuļot. *Re, kā vecais apiet bedres!* (VE 1995)
- apkāst kā mazo ezīti** Piemānīt. (VE 1995)
- apkosties** Piedzerties; lietot alkoholiskos dzērienus. (VE 1996)

- aplauzties** [< kr. jaun. *обломится*] Kļūdīties; neizdarīt pareizi. *Kad mamma aplaužās, es saku, ka viņa rakēra steiki.* (LT 2002 SKOLN M 16)
- apnicis kā mannas putra** Galīgi apnicis. (VE 1995)
- assā!** Izsauciens. *Iemet grozā bumbu! Jānis – Assā! Pēteris – Assā!* (LT 2002 SKOLN Z 14)
- atarvatsa** [< kr. jaun. *оторваться*] Tikt piekautam. *Par šito var atarvatsa.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 13)
- atčohnīties** [< kr. vienk. *очухаться*] Atjēgties. (VE 1995)
- atkalbasons** [< kr. jaun. *отколбасить*] Kautiņš. *Tusā bija baigais atkalbasons.* (LT 2002 SKOLN M 13)
- atkosties** Atriebties. (VE 1996)
- atmočīt** [sal. **močīt**] Piekaut. *Tevi tūlīt atmočīšu, ka uzreiz morgā brauksi.* (LT 2002 SKOLN Z 14)
- atpizgīt** [< kr. vulg. *омниздумь*] Piekaut. *Ejam atpizgīt tos krieveļus, kas tur stāv.* (LT 2002 SKOLN Z 18) *Ejam to džeku atpizgīt.* (LT 2002 SKOLN Z 16)
- atrausies pa bieti, sk. biete**
- atrubīties** [< kr. žarg. *отрубиться*] 1. Piedzerties. (LT 2002 SKOLN Z 15) 2. Tikt piekautam līdz bezsamaņai. (LT 2002 SKOLN M 17) 3. Aizmigt (reibuma vai pārpūles dēļ). *Pēc tusiņa kā tiku mājās uzreiz atrubījos.* (LT 2006 STUD) // (VE 1996) 4. Zaudēt samaņu. (VE 1995) 5. Piekust. (VE 1996)
- atrubons** [< kr. jaun. *отруб*] 1. Dziļa alkohola reibuma stāvoklis. *Tas jau ir galīgā atrubonā.* (LT 2002 SKOLN M 17) 2. Pēkšņs miegs. (VE 1996) 3. Liels nogurums, nespēks. (VE 1995)
- atstiept pēdas** Nomirt. (VE 1995)
- atstiepties** Nomirt. (VE 1995)
- atšūt** Noraidīt. *Kad kāds puisītis koļī mani, es viņu atšuju.* (LT 2002 SKOLN M 15)
- atšūties** Lūgt kādu iet prom, neuzbāzties. *Atšujies no manis.* (LT 2002 SKOLN M 14)
- attīstīties** ♦ (aiz)ej attīsties!, sk. aiziet
- aube** sk. neķer aubē!
- augstā klase** sk. klase
- auss, ausis** ♦ **bāzt/spraust batonus ausīs**, sk. batons ♦ **uz ausīm kritis** Kurls. (VE 1996); sk. arī **likt ausī** ♦ **neguli uz ausīm!** ♦ **kārt makaronus uz ausīm**
- autiņš** 1. Autobuss. (VE 1995, 1996, 1997) 2. Automašīna. (VE 1994)
- autsiders** *Tas, kurš ir ārpus mūsu bara, mūsu grupai nepiederīgais.* (KKF 2002)
- auzas** ♦ **iebraukt auzās** Rikoties pilnīgi nepareizi; kļūdīties. *Čalīts iebrāuca auzās.* (LT 2002 SKOLN Z 19) ♦ **nebrauc auzās!** 1. Nerunā muļķības! (VE 1995) 2. Neapmelo! (VE 1996)
- āzis** Muļķis. (VE 1996)

B

- bāba** [< kr. sar. *баба*] 1. Meitene (lieto meitenes, lai apzīmētu sava dzimuma pārstāvi). *Kaut kāda bāba man uz kājas uzkāpa.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 17) (VE 1997) 2. Puisis, kurš grib izrādīties, pievērst sev uzmanību. (LT 2002 SKOLN M 17) 3. Par meiteni nicinoši. (VE 1995)
- babaņiks** [< kr. vienk. *бабник*] Vīrietis, kuram ir (bijis) daudz draudzeņu, un tās ātri mainās. *Tas džeks ir riktīgs babaņiks.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 20)
- bābiete** Meitene (šādā vārdā zēni rupji sauc meitenes). *Tas jau bābiešu pasākums.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 18)
- babki** [< kr. *бабки*] Nauda. *Tev ir babki?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 20)
- bāc!** 1. Izsauciens *Bāc, es saplēsu vāzi.* (LT 2002 SKOLN M 14) // (LT 2001 STUD Z 19, M 21) 2. Pēkšņi. (VE 1996)
- bacilis**, sk. **saķert bacili**
- badele** Ēstgriba, izsalkums. (LT 2002 SKOLN M 16)
- bai bai!**, arī **bai - bai!** [< angl. sar. *bye-bye*] Atvadu frāze; «uz redzēšanos!». (VE 1995, 1996)
- baibiņa** Ļoti naīva meitene. (VE 1996)
- baigais** Izteikts, lielā mērā. *Bet šūle baigā svalka.* (VE 1995) *Tēlo baigo komiņu.* (VE 1995) *Vakar vecis bija baigā ķēmā.* (VE 1995); sk. arī ♦ **būt baigai cemmei uz kādu**, sk. **cemme** ♦ **baigais bliežamais**, sk. **bliežamais** ♦ **baigās čolkas**, sk. **čolkas** ♦ **baigais besis**, sk. **besis** ♦ **baigais ērglis**, sk. **ērglis**
- baigi** 1. Ļoti; lieto jebkuras īpašības vai apstākļa paspilgtināšanai. Saka par kaut ko, kas ir pārākajā pakāpē. *Baigi foršais zēns.* (LT 2002 SKOLN M 13) *Jaunais skolotājs ir baigi krutais.* (LT 2002 SKOLN Z 18) *Man tas baigi apnika.* (LT 2002 SKOLN M 17) *Baigi labais tusons.* (LT 2002 SKOLN M 15) *Baigi slikti.* (VE 1996) *Baigi skaists.* (VE 1996) *Baigi jauki!* (VE 1996) 2. Bieži lieto kā pastiprinājuma apstākli pie vārdiem *foršs, feins*. ♦ **baigi feinais**, sk. **feins** ♦ **baigi foršs**, sk. **foršs**
- baigs** 1. Ļoti jauks, teicams, izcils. *Baigais tusiņš.* (LT 2002 SKOLN Z 15) 2. Norāda, ka nosauktā lieta ir sasniegusi savu augstāko pakāpi. *Baigās ziepes.* (LT 2002 SKOLN Z 12)
- baikeris** [< angl. sar. *biker*] Motociklists. (VE 1997)
- baiks** [< angl. sar. *bike*, saīsinājums no *bicycle*] Motocikls. (VE 1997)
- baksi** [< kr. *баксы*] Nauda. (LT 2001 STUD Z 22) *Jāuzprasa veciem baksi, lai var iet tusēt.* (LT 2006 STUD)
- balsot** Stopot – paceļot roku, aicināt autovadītāju apturēt automašīnu. (VE 1995)
- baļļuks** Balle. *Rīt laižam uz baļļuku.* (VE 1995) // (VE 1996, 1997)
- baņģuga** [< kr. sl. *бандюга*] Noziedznieks, bandīts. (VE 1995)

bārbija Meitene. *Šad tad gan bārbijas paziņo, ka neiešot uz stundu, lai nesasvīstu.*

(LT 2006 M 18) // (LT 2001 STUD Z 26)

barčiks [*<* kr. sar. *барчук*] Bārs. (VE 1997)

bardaks [*<* kr. sar. *бардак*] Nekārtība. (VE 1996)

barot krabi/krabīti/vēzīti Smēķēt. *Ejam pabarot krabīti?* (LT 2006 STUD) // (VE 2001)

basenes Sandales, vaļējas vasaras kurpes, siksnīņkurpes. (VE 1995)

basis Basketbols. *Ejam uzraut kādu basi.* (LT 2002 SKOLN M 17)

basītis basketbols *Tēti, man priekolīgi gāja basītī.* (LT 2002 SKOLN M 13) // (VE 1994)

bastot [*<* kr. *бастовать*] Kavēt (ko), aiziet no stundas, neapmeklēt (mācības, darbu) bez pamatota iemesla. *Šodien nobastosim patizlo stundu.* (LT 2002 SKOLN Z 15)
Es neesmu iemācījies, bastojam! (LT 2002 SKOLN Z 16) // (VE 1995, 1996)

baška [*<* kr. sar. *башка*] Galva. (VE 1995)

bašmaki [*<* kr. *бауммаки*] Zābaki. (VE 1995)

baterflajs [*<* angl. *butterfly*] Taurenis. (VE 1995)

batons [*<* kr. *батон*] ♦ **gruzīt batonus** Piekasīties. *Tu uz ko batonus gruzī?!* (LT 2002 SKOLN Z 16) ♦ **bāzt/sabāzt/spraust batonus ausīs** Melot. melst. (LT 2001 STUD M 19, Z 20) (VE 1995, 1996) ♦ **bāzt batonus** Piemānīt. (VE 1995)

bazarēt, arī bazarāt [*<* kr. jaun. *базаритъ*] Runāt, pļāpāt. *Bazarējam ar druškām un koļījam džekus.* (LT 2002 SKOLN M 16) // (VE 1996) (KKF 2002)

bazars [*<* kr. jaun. sl. *базар*] Saruna. (VE 1997) ♦ **dzīt bazaru**, sk. **dzīt**

bāzt ♦ **bāzt/sabāzt/spraust batonus ausīs**, sk. **batons** ♦ **bāzt galvā**, sk. **galva**
♦ **bāzt batonus**, sk. **batons**.

bazūnēt Skaļi runāt. (VE 1995)

bēba [*<* angl. sl. *babe*] Draudzene. (VE 1995)

bedres, sk. **apiet bedres**

beibe [*<* angl. sl. *babe*] 1. Meitene (skaista). *Zēni parasti uz skaistām meitenēm saka: «O, kas tā par beibi!»* (LT 2002 SKOLN M 17) // (LT 2001 STUD M 19, M 21) (KKF 2002) ♦ **foršā/krutā beibe** Iekārojama meitene. (LT 2000) 2. Draudzene. (VE 1996)

bekas, bekot ♦ **ej bekās!, ej bekot!**, sk. **ej**

bembelēt Dzert alkoholu. (LT 2001 STUD M 19)

bembis «BMW» markas automašīna. (VE 1997)

bembītis «BMW» markas automašīna. (VE 1994 Z 18)

benža Benzīns. (VE 1995)

besīgs [sk. **besīt**] Nogurdinošs, apnicīgs. (LT 2002 SKOLN M 16) *Šis darbs ir riktīgi besīgs.* (LT 2006 STUD)

besis [sk. **besīt**] 1. Nogurums, bezspēks. *Man ir abūnākais besis.* (LT 2002 SKOLN Z 14) // (VE 1995) 2. Slikts garastāvoklis. *Man šodien baigais besis.* (LT 2002 SKOLN

M 15) **3.** Apnikums. *Man šodien ir totālais besis.* (LT 2002 SKOLN M 16) *Man ir besis.* (VE 1996, 1997) *Vārdu «besis» bieži lietoju tāpat kā citi jaunieši, lai izteiktu to, ka viss apnicis, nogurumu, apātiju, pasivītāti – tas ir tāds jēdziens, kas visus šos faktorus apvieno.* (VE 1997) **4.** Bezizeja. (VE 1994) ♦ **baigais besis** Nomākts garastāvoklis. (KKF 2002) ♦ **slikt besī** Garlaikoties. (VE 2001)

besīt (ārā/laukā) [< kr. *бесить*] Kaitināt, krist uz nerviem; tracināt, nervozēt; būt neapmierinātam. *Tā učene mani jau sāk besīt.* (LT 2002 SKOLN Z 17) *Nu man viss besī!* (LT 2002 SKOLN M 15) *Ko besī mani ārā?!* (LT 2002 SKOLN M 16) *Besī ārā šitā iela, visādi āži brauc.* (LT 2002 SKOLN Z 18) *Besī ārā tā skola, tik cool laiks ārā, bet jāmācās.* (LT 2002 SKOLN M 17) *Man besī ārā šī kleita!* (LT 2002 SKOLN M 14) // (VE 1996, 1997) (KKF 2002)

besīties [< kr. sar. *беситься*] **1.** Slinkot. (LT 2001 STUD Z 18) **2.** Dusmoties, piktoties, ārdīties. *Es besos ārā.* (LT 2006 STUD) // (VE 1999)

betonēt Melot. *Ko tu te tagad betonē?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20)

bezfilma Dziļš alkohola reibuma stāvoklis. *Tu esi alkohola reibumā tā, ka neko neatceries, tad ir bezfilma.* (LT 2002 SKOLN M 17)

bezvējš Stundas daļa, kurā vairs neatprasa mācību vielu. (VE 1996)

bibis Vīrieša dzimumloceklis. Lamuvārds; apsauka. *Tu esi pilnīgākais suņa bibis.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 14)

biblene Bibliotēka. (VE 1994, 1996, 1997)

bīdīt Kārtot. *Var arī bīdīt naudas lietas.* (LT 2002 SKOLN Z 18) *Jābīda šitais pasākums līdz galam.* (LT 2006 STUD)

bīdīties Iet. (VE 1995, 1996)

biedrītis Draugs. *Es ar savu biedrīti iešu uz kino.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19)

biete **1.** Apsauka, nicinājuma izpausme; lamuvārds zēnu starpā (VE 1996) **2.** Muļķis. (VE 1995) **3.** Nosarcis cilvēks. (VE 1996) **4.** Kautrīga meitene. (VE 1996) **5.** Galva, seja. *Davai iemočt viņiem pa bieti, jo viņš tevi apdirsa.* (LT 2002 SKOLN M 13) **7.** Meitene. *Čau, vecās bietes!* (LT 2002 SKOLN M 15) ♦ **atrausies pa bieti** Dabūsi trūkties. (KKF 2002) ♦ **ieskriet bietē** Nosarkt. *Baigi ieskrēja bietē.* (VE 1995) ♦ **pieliet bieti** Piedzerties. (VE 2001)

bietēt **1.** Nodarboties ar seksu. *Bietē mani!* (LT 2002 SKOLN M 15) **2.** Skaidrot, saprast. *Vai tu bietē par ko ir runa? Vai tu saproti, ko es tev bietēju?* (LT 2006 STUD)

biezais Tāds, kam ir nauda; turīgs cilvēks. (KKF 2002)

biezi Bagāti. (VE 1997)

biezpiens galvā Saka par nespēju domāt; ja kādu uzskata par dumju, stulbu. (VE 1995)

biezs Bagāts, turīgs. (VE 1994 Z 18) (VE 1997)

biki - biki Mazliet, nedaudz. (LT 2002 SKOLN M 17) *Piebrauc biki - biki tuvāk.* (LT 2006 STUD)

bikses, sk. piečurāt bikses (kurpi)

- bišķi**, arī **bišku** [< vāc. *bisschen*] Nedaudz, mazliet. (VE 1995, 1996)
- bīdzings** Neizprotams garastāvoklis, dīvaina uzvedība. (VE 1997)
- bizot** Skriet. (VE 1996)
- blatņiks** Izdevīga pazīšanās. (VE 1997)
- blats** Izdevīga pazīšanās. (VE 1996)
- blefot** Melot. *Beidz blefot.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 20)
- bleģ - a - med** [sal. **blāģ**] Valodas spēle ar mājienu uz rupjību; interjekcijas nozīmē lieto kā situācijas raksturotāju. (VE 1995)
- bleķis** 1. Nauda. *Iedod bleķi.* (LT 2002 SKOLN M 14) 2. Meli, nieki. (VE 1997)
- bleķot** Melot. (VE 1995)
- blenzt** Skatīties. *Neblenz uz mani.* (VE 1996)
- bliezt** 1. Teikt, pateikt. *Nu bliez vaļā savu spožo ideju.* (LT 2006 STUD) 2. Doties. *Bliežam ielās!* (LT 2006 STUD)
- bliežamais** ♦ **baigais bliežamais** Sporta automašīna. (VE 1999 Z 17)
- blisināties** Skatīties. (VE 1994)
- blusa** Apsauka. (VE 1996)
- blāģ**, arī **beļeg**, **blad**, **bl...**, **bladj**, **bladz**, **ble**, **blē**, **bleģ**, **bljads** [< kr. vulg. < kr. krimin. niev. *блядь*] Interjekcija. Lieto, lai izteiktu (galvenokārt) negatīvas emocijas (kaut kas nesanāk, aiz dūsmām, aizvainojuma vai sāpēm). Bieži tiek lietots kā iespraudums, parazītvārds (aiz katra teikuma, vārda), vārds bez nozīmes (daudzī, īpaši zēni, lieto katra teikuma beigās). *Blad tu celka nedavelka!* (LT 2002 SKOLN M 13) *Bladj tāda aita tā učene.* (LT 2006 STUD) *Bljads, man nekas nesanāk, kas tas ir.* (LT 2002 SKOLN M 16) *Dažreiz no dūsmām izlaužas bladz.* (LT 2002 SKOLN Z 14) *Bļe šodien viss krīt no rokām ārā.* (LT 2006 STUD) *Bļēģ, tu esi stulbs.* (LT 2002 SKOLN M 17) *Ja dabū sliktu atzīmi bieži izsprūk «bļēģ».* (LT 2002 SKOLN M 17) *Bļēģ, saplīsa kurpe.* (LT 2002 SKOLN M 17) // (LT 2001 STUD Z 18) (LT 2006 STUD) **bl..** aprauts, līdz galam neizrunāts izsauciens, ko lieto, lai paustu nepatīkamu pārsteigumu. (VE 1995, 1996)
- blāviens** Izsauciens, izsaka negatīvas vai pozitīvas emocijas. Izsauciens, kas negatīvi vērtē situāciju vai apzīmē (nepatīkamu) pārsteigumu, nereti – prieku; lamuvārda **bleģ** aizstājējs. *Blāviens, tāds autiņš!* (LT 2002 SKOLN M 14) *Blāviens, man tas nesanāk!* (LT 2002 SKOLN M 14) // (VE 1996) (KKF 2002)
- blīn!**, arī **blīīn!**, **blīns!**, **blīni!**, **blīņ!** [< kr. žarg. *блин*] 1. Izsauciens. Lieto, lai izteiktu pozitīvas vai negatīvas emocijas, piemēram, sarūgtinājumu, paustu nepatīkamu pārsteigumu. Sasodīts! Kāda neraža! *Bļin!* (LT 2002 SKOLN M 14) *Bļin kāpēc ārā tik auksts?* (LT 2006 STUD) *Bļins, ka neiet man šodien.* (LT 2006 STUD) *Es: «Tev bioloģijā 4». Mārtiņš: «Bļīīn!* (LT 2002 SKOLN Z 13) *Nu, blīni!* (LT 2002 SKOLN M 13) // (LT 2001 STUD Z 19) (VE 1995, 1997) (KKF 2002) 2. Pankūkas. (KKF 2002)
- blīnčik!**, **blīnčiki** [< kr. sl. *блинчики*] Lamāšanās izsauciens, kas aizstāj lamuvārdu «bleģ». *Bļinčik, atkal nesekmīga atzīme.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 19)

bļoda! Izsauciens, aizstāj vārdu **bļēg**. *Es šo teicienu lietoju bļ.. vietā.* (LT 2002 SKOLN Z 16) // (LT 2001 STUD Z 19)

bobis, sk. **čakarēt bobi**

bočka [< kr. *бочка*] Resna meitene. (VE 1995)

bolīties Skatīties. (VE 1995)

bomis Muļķis. (VE 1995)

bomzis [< kr. *бомж*] Apģērbts vecmodīgi, ne tā kā pārējie. (KKF 2002)

bomžot Slinkot. (LT 2001 STUD Z 19)

borēt [< vāc. *bohren*] **1.** Mācīties. *Šodien borēju visu priekš eksāmena.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 18) **2.** Mēģināt iestāstīt. *Beidz man borēt šito sviestu, es tāpat neticu.* (LT 2006 STUD)

- **borzijs** [< kr. sl. *борзоў*] Bezkaunīgs, nekaunīgs. (VE 1995)

borzīt [< kr. jaun. niev. *борзеть*] ♦ **borzīt virsū** Aizvainot (ar vārdiem). *Ei vecais iesim pamočīt uz ielas, jo vakar man borzīja virsū.* (LT 2002 SKOLN Z 17) *Tu man neborzī virsū, ja negribi, lai es tev samočīju pa bieti.* (LT 2002 SKOLN Z 17)

bosiks [< kr. *босяк*] Kauslis, huligāns. (VE 1996)

boss Tualete. (LT 2001 STUD M 19) ♦ **piezvanīt bosam** Aiziet uz tualeti. (VE 2001)

botas (Sporta) kurpes. (VE 1997)

brā Brālis. (LT 2002 SKOLN M 17)

bračka **1.** Brālis. *Bračka, tu šodien kruti izskaties.* (LT 2002 SKOLN Z 17) // (VE 1997) **2.** Labs draugs. *Bračka, pakļau, ko tu domā par šito dūdu?* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 19)

bračuks Brālis. (VE 1996)

braukt augumā/virsū [< kr. jaun. *наезжать*] Bez iemesla, nepamatoti izteikt pretenzijas; apvainot. *Ko tu man brauc virsū?* (LT 2002 SKOLN Z 19) *Piemēram, ja kāds brauc man augumā.* (LT 2002 SKOLN Z 18) *Nu cik var braukt augumā, sāk jau apnikt.* (LT 2006 STUD)

breksis Zēns. (VE 1997)

bremze **1.** Saka par cilvēku ar lēnu domāšanu, ar neizturamu uzvedību. *Tu tak esi nenormālākā bremze, jau trīs reizes es tev šito skaidroju!* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 15) **2.** Tāds, kurš nesaprot (KKF 2002) **3.** Tāds, kurš visu dara sevišķi lēni vai arī nedara neko, nav aktīvs. (VE 1997)

britva [< kr. sl. *бритъ*] Neveiksme, ķeza, neizdošanās, izgāšanās. (VE 1999)

broģīt [< kr. *бродить*] Klaiņot. (VE 1995)

bučo mākoņus Ej projām! Ej bekot! (LT 2002 SKOLN M 15)

bučulīts Smuks čalītis. (VE 1997)

bulkas, sk. **tusēt** ♦ **tusēt bulkas**

bullis Vīrietis nicinošā nozīmē. (VE 1996)

bumbas ♦ **viss ir bumbās!** Viss ir labi. *Ar mani viss ir bumbās, mazliet sāpēja kakls, bet nu ir ok.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 19)

bumbot Slinkot. *Es bumboju visu cauru dienu.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)

burbulis sk. **laist burbuļus**

burtene Burtnīca. (VE 1994, 1995) (KKF 2002)

burties Mācīties. *Ko tu tur buries pa tiem papīriem?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 19)

busiņš Autobuss. (VE 1995, 1997)

būt ♦ **būt baigai cemmei uz kādu** sk. **cemme** ♦ **būt kritušam uz ko** Mīlēt kaut ko, patikt kaut kam; par ēdienu – ļoti garšot. *Es esmu kritusi uz čipšiem.* (VE 1996) ♦ **būt kā dullam pēc kāda** sk. **dulls** ♦ **būt pālī** sk. **pālis** ♦ **būt stilā** sk. **stils**

butele [die Buttel; kr. *бутылка*] Pudele. (VE 1997)

butka [буџка] Tualete. *Aizlaižam līdz butkai starpbrīdī?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 21)

by [bye-bye] Atvadu frāze; «uz redzēšanos». *Atsveicinoties es bieži lietoju By!* (LT 2002 SKOLN M 14)

C

cacka (Sapucējusies, uzcirtusies) meitene. *Klubs šovakar pilns ar cackām.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)

cālis Divnieks (atzīme skolā). (VE 1995)

ceijers Pulkstenis. (VE 1997)

ceineris [der Zehner] Desmitnieks. (VE 1995)

celka [целка] 1. Lamuvārds. *Blad tu celka nedavelka, skanā govīs tu laikam sen nēsi bietē ķērusi.* (LT 2002 SKOLN M 13) 2. Jaunavības plēve. *Ej dirst, tev celka pārplēsta!* (LT 2002 SKOLN Z 16) 3. Meitene. *Ejam ar celkām dejot.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)

cemme ♦ **būt baigai cemmei uz kādu** Būt ļoti dusmīgam uz kādu. *Man uz viņu baigā cemme.* (VE 1995)

cepties Uzmundrinājuma izsauciens. *Kad kaut ko dara! Tad otrs parasti sauc: «Cepties!»* (LT 2002 SKOLN M 17)

cibas Cigaretes. (VE 1997)

ciet, sk. **aiziet ciet**

cieti Labi. (VE 1997)

ciets rieksts Laba galva. (VE 1997)

cīga Cigarete. (VE 1997)

- cikladors** Apsauka. *Cilvēks, kurš skrien pakaļ, prasa naudu un citu.* (LT 2002 SKOLN M 15)
- cirst** Braukt. (VE 1995)
- cirvis** 1. Muļķis, nejēga. (VE 1996) 2. Cilvēks, kurš kaut ko izdarījis nepareizi. (KKF 2002)
- cloze** [*< angl. clothes*] Apģērbs. (KKF 2002)
- coberis** Divnieks (atzīme skolā). (VE 1994, 1995)
- comon**, arī **comonn!** [*< angl. come on!*] 1. Izsauciens. *Kad uzvaru saucu «Comon!»* (LT 2002 SKOLN Z 13) 2. Uzaicinājums (lai panāktu piekrišanu vai arī lai pāatrinātu došanos kaut kur). *Nu comonn – ejam uz konci šovakar!!* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20)
- cool**, arī **coll**, **cūlīgs**, **coolīgs** sal. **kūlīgs** [*< angl. sl. cool!*] 1. Jauks, lielisks. *Tas bija cool džeks.* (LT 2002 SKOLN M 15) *Nu tad karoči ritā ejam uz tusonu, paķer līdz savu coolo klasesbiedru.* (LT 2002 SKOLN M 17) Šodien būs tā cūlīgā filma. (LT 2002 SKOLN M 13) Es stāstu draugiem priekolīgus atgadījumus no coolīgiem tusoniem. (LT 2002 SKOLN M 15) 2. Jauki, lieliski. *Cool šodien iesim ārdīties pie Kristas, viņas omīte aizbrauca!* (LT 2002 SKOLN M 15) *Tas ir cool!* (LT 2002 SKOLN Z 17) // (LT 2001 STUD M 21) (KKF 2002) 3. Ļoti labs. (KKF 2002) *Šitā učene gan man ielika coolīgu atzīmi.* (LT 2002 SKOLN Z 15) // (KKF 2002) 4. Vēsais. (KKF 2002) 5. Vienreizēji, vēsi. (KKF 2002)
- cūcene** Negaidīta veiksmē. (VE 1995)
- cūcība** Slikti. (KKF 2002)
- cūka** 1. Apsauka. (VE 1996) 2. Stulba meitene. (KKF 2002) 3. Nelabs, jauns, netīrs cilvēks. (VE 1996); sk arī **klibā cūka**
- cvaņķis** [*< vāc. zwei*] Divnieks (atzīme skolā). (VE 1994)

Ķ

- čabatas** Čības. (VE 1994 M 18)
- čābiski** Slikti. (VE 1995)
- čābulītis** Mīļš cilvēks. (VE 1997)
- čāilds** [*< angl. child*] Bērns. (VE 1995)
- čaiņiks**¹ [*< kr. jaun. sl. чайник*] 1. Galva (VE 1995), sk. **dabūsi pa čaiņiku!** 2. Apsauka (VE 1996) 3. Nejēga; muļķis. (VE 1997)
- čaiņiks**² [*< kr. чайник*] Tējkanna (VE 1997)
- čajoks** [*< kr. чаек*] Tēja. (VE 1997)
- čakarēt** Mānīt, maldināt, vazāt aiz deguna. *Beidz čakarēt mani!* (LT 2002 SKOLN M 16)
- ◆ **čakarēt smadzenes** Censties kaut ko iestāstīt. *Nečakarē man smadzenes!*

(LT 2002 SKOLN M 17) ♦ **čakarēt bobī** Kavēties. *Ko tu tik ilgi čakarē bobī!* (LT 2002 SKOLN M 16)

čakarēties Tūļaties, vilcināties. *Ko čakarējies?* (LT 2002 SKOLN Z 17) // (VE 1994)

čakars Neveiksme; piņķerīgs darbs. (VE 1995)

čālis, arī **čālītis** [angl. pv. *Charles?*] **1.** Zēns, vīrietis. (LT 2002 SKOLN M 18) *Re kur foršs čālis iet!* (LT 2006 STUD) // (VE 1994, 1995, 1997) (LT 2001 STUD M 18) (LT 2002 SKOLN M 18) **2.** Zēns, ar kuru ir draudzīgas attiecības. (VE 1996) (KKF 2002) **3.** Draugs. *Priekš saviem čāļiem [=savu draugu labā].* (VE 1995) **4.** Uzruna. (VE 1995)

čamma Tūļa. (VE 1994, 1996)

časiki [< kr. *часики*] Pulkstenis. (VE 1996)

čass [< kr. *часы*] Pulkstenis. (VE 1997)

čatot Tērzēt. Pļāpāt (sarakstīties), izmantojot interneta tīklu. (KKF 2002)

čats Tērzētava. Pļāpāšana tīklā. (KKF 2002)

čau! [< it. *ciao*] Sveiks! *Jauniešu valodā ir čau, pēc tam kā tusejat, močijam šovakar.* (LT 2002 SKOLN M 16) // (VE 1995) ♦ **čau rasma!** Ekspresīvs izteiciens, lai paustu emocijas pret kādu notikumu; runas situāciju. (KKF 2002)

čaukstošais Nauda. (VE 1995)

čāzers [< kr. *часы*] Pulkstenis. (VE 1994, 1997)

čēindžs [< angl. *change*] **1.** Nauda. (VE 1996) **2.** Maiņa. (VE 1995)

čereps [< kr. *чепен*] Galva. (VE 1995)

čība **1.** Apsauka. (VE 1995, 1996) **2.** Nejēga, muļķis. (VE 1996) **3.** Meitene. (VE 1997) **4.** Nevīzīga, neglīta, neveikla meitene; čamma. (VE 1996)

čībojam prom! Ejam prom! (KKF 2002)

čiekuri Nauda. (LT 2001 STUD M 19)

čiepa Jauna meitene. (VE 1997)

čikāties Pēc kārtas skaitīties. Lozēt uz pirkstiem. (KKF 2002)

čikināt Slinkot. *Nečikinā, bet strādā kārtīgi!* (LT 2002 SKOLN Z 16)

čikiņā, arī **čiki** Labi, veiksmīgi. (LT 2001 STUD M 20) *Šodien viss ir čikiņā.* (LT 2006 STUD)

čiksa, arī **čika**, **čikse**, **čiksīte**, **čiksta** [< kr. jaun. *чукса*] **1.** Meitene. *Iemočijām pāris kochtēlīšus un tad jau arī sanāca vakara čiksas.* (LT 2002 SKOLN M 18) *Vakar gan mēs priekolīgas čiksas sakoļijām.* (LT 2002 SKOLN Z 16) // (LT 2001 STUD M 20, Z 26) *Aigar, beidz virināt, jāiet koļīt čikus.* (LT 2002 SKOLN Z 14) // (KKF 2002) *Re kur aizgāja reāla čikse.* (LT 2002 SKOLN Z 14) // (LT 2001 STUD Z 19) (KKF 2002) *Hej, čiksīt labi izskaties!* (LT 2002 SKOLN Z 15) *Tava čiksīte rullē?* (LT 2002 SKOLN Z 16) *Grupās biedru meitenes par čikstēm saukā.* (LT 2002 SKOLN M 18) **2.** Uzposta, dāmīga meitene. (KKF 2002)

čildrens [< angl. *children*] Bērns. *Aizver vīdovs, čildrenus nopūtīs.* (LT 2002 SKOLN M 14)

čirka Maza meitene, kura grib izskatīties vecāka. (VE 1996)

čista [*< kr. jaun. *чисто**] Tieši tā! Lieto, piekřrtot kaut kam vai par kaut ko pārliecinot. Vārds, ko lieto, lai paspilgtinātu ekspresiju, apgalvojumu vai raksturotu, apzīmētu darbības intensitāti ar nozīmi «noteikti», «droši». *Čista, ka es tev saku, tam džekam ir baigais vāģis.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 15) *Nē, priekols. Čista.* (VE 2006 Z 18) (VE 1994, 1995) ♦ **a davai runāsim čista pa latviski** Ironisks aicinājums runāt tikai latviski. (VE 1995)

čiu riu, arī **čiu-riu-riu!** Sasveicināšanās frāze, (LT 2002 SKOLN M 16) Lieto vārda «čau» vietā. *Čiu riu, vecie!* (LT 2006 STUD) *Ciu-riu-riu! Kā iet?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19)

čoini, arī **čoinīgi** Labi, veiksmīgi. *Šodien veikalā redzēju baigi čoinos svārkus.* (LT 2006 STUD) *Tas ir baigi čoinīgi, ka tu varēji atnākt uz manām svinībām.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 18)

čoins Lielisks. (KKF 2002)

čolka ♦ **baigās čolkas** «Spicās» meitenes. (VE 1997)

čomaks [*sal. čoms*] 1. Puisis. *Manam čomakam ir jauns kompis.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19) (LT 2002 SKOLN M 14) 2. Zēns, ar kuru ir draudzīgas attiecības. (VE 1996)

čomene [*sal. čoms*] Draudzene, meitene. *Manai čomenei senči aizlaida uz Itāliju.* (LT 2006 STUD) // (VE 1997) (LT 2001 STUD M 19)

čomīgs [*< angl. sl. *chummy**] Draudzīgs.

čomiski [*< sal. čomīgs*] Draudzīgi. (VE 1997)

čoms [*< angl. sl. *chum**] Puisis, draugs, vīrietis. *Es tusēju ar čomiem* (LT 2002 SKOLN M 14) // (VE 1994, 1996, 1997) (LT 2001 STUD M 19, Z 20) (KKF 2002)

čorts! [*< kr. *чорт**] Lamāšanās izsauciens. (LT 2001 STUD M 19) *Čorts – atkal nolauzu papēdi kurpei!* (LT 2006 STUD) (VE 1997)

čosīt Skatīties, blenzt. *Ko tu vari čosīt, tev neapnīk?* (LT 2002 SKOLN M 16)

čotka [*< kr. jaun. sl. *чотко**] 1. Ļoti labi, lieliski, veiksmīgi. (LT 2001 STUD Z 21) // (VE 1997) 2. Tiešām. Lieto, piekřrtot vai pārliecinot kādu. *Es redzēju tādus auskarus veikalā, čotka.* (LT 2006 STUD)

čubriks [*< kr. jaun. sl.*] Muļķis. (VE 1995) Apsauka. (VE 1995 Z 18)

čubziks Apsauka. *Mēs uz jocīgiem zēniem sakam čubziks.* (LT 2002 SKOLN M 13)

čujs [*< kr. *чужество**] Sajūta, nojauta. *Man te tāds čujs, ka...* (LT 2002 SKOLN Z 13)

čukča [*< kr. sl. *чухча**] Apsauka. (VE 1996)

čupoties Pulcēties, burzmēties. (VE 1997)

čus, arī **čūs** [*< vāc. sar. *tschūs**] Atvadu frāze; «uz redzēšanas!». (VE 1996)

čuvaks [*< kr. krimin. jaun. *чубак**] Uzrunājot kādu zēnu. *Tas ir kruto čuvak.* (LT 2002 SKOLN Z 16)

D

dabene Dabas mācība (mācību priekšmets). (VE 1994)

dabūt Vēlēties iegūt pretējā dzimuma partneri; nodarboties ar seksu. *Sen neesmu dabūjis.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001) ♦ **dabūsi pa čaiņiku** Draudi piekaut, sodīt. *Pagaidi, neskrien. Panāc šurp. Dabūsi pa galvu/čaiņiku.* (VE 1997 Z 11) ♦ **dabūsi pa mizu!** Draudi piekaut, sodīt. (VE 1995) ♦ **dabūsi pa tauri!** Draudi piekaut, sodīt. (VE 1995)

dacīte Ļoti naiva meitene. (VE 1996)

dansings [< angl. *dancing*] Dejas. *Vai uz dansingu nāksi?* (VE 1995)

darbene Darbmācība. (VE 1994)

Daugava, sk. **stāsti maniem Daugaviņa!**

daunis Apsauka. *Kad runājam par stulbu cilvēku.* (LT 2002 SKOLN M 14) // (VE 1995)

davai [< kr. *давай*] 1. Ievada rosinājuma teikumu. Aicinājums uzsākt kaut ko darīt; pamudinājums ko ātri veikt. *Davai, aizejam uz kino šovakar.* (LT 2002 SKOLN M 17) *Davai piekoļījam učeni, lai nevajadzētu rakstīt kontroldarbu.* (LT 2002 SKOLN M 17) *Davai, močtjam uz ēdnīcu.* (LT 2002 SKOLN Z 13) // (VE 1994, 1995, 1996, 1997) (KKF 2002) 2. Jā, labi, piekritu (VE 1997) ♦ **a davai runāsim čista pa latviski** Ironisks aicinājums runāt tikai latviski. (VE 1995)

davolņā, davoļņijs [< kr. *довольный*] Apmierināta, apmierināts. (VE 1995)

debīlīķis Muļķis. (VE 1995)

dēlis 1. Dēls. (LT 2002 SKOLN M 17) 2. Apsauka. (VE 1996)

desa Saposts (bagāti ģērbts) puisis. (KKF 2002) ♦ **smērēt desu maizes**, sk. **smērēt desot** Skriet. (VE 1995)

dets rite [< angl. *that's right*] Pareizi! *Dets rite, mēs rīt iesim uz diseni.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 13)

dezītis Dezodorants. (VE 1997)

dienene Dienasgrāmata. (VE 1994, 1995) (KKF 2002)

dibināt ♦ **ej dibināt!**, sk. **ej**

dikšķis Direktors. (VE 1995)

diktators Direktors. (VE 1995)

dilles ♦ **ej dillēs!**, sk. **ej**; sk. arī **šālē dillēs!**

dimba ♦ **nu ir galīgā dimbā** Beigas; nepatikšanas. (VE 1997)

dinčene Skolēna dienasgrāmata. (VE 1994)

dinkene Dienasgrāmata. (VE 1994)

dinķene Dienasgrāmata. (VE 1995, 1997)

dinners [< angl. *dinner*] Pusdienas. (VE 1995)

- dirčiks** Direktors. (VE 1995)
- direne** Direktore. (VE 1994, 1995, 1996)
- diriķis** Direktors. (VE 1995, 1997)
- dirkšķis** Direktors. *Dirkšķis šodien sliktā garīgajā.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 14)
- dirķene** Direktore. (VE 1994)
- dirpiķis** Direktors. (VE 1997)
- dirsa** Dibens. (KKF 2002) ♦ **diršā mati** Izsauciens, kad kaut kas ir nogājis greizi, nav izdevies. *Diršā mati ir ar šito eksāmenu.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 17); sk. arī **pie dirsas!**
- dirsināt** Kaitināt (ar vārdiem). *Dirsinam viņus!* (LT 2002 SKOLN M 17)
- dirst 1.** Melot. *Beidz dirst!* (LT 2002 SKOLN M 19) // (VE 1997) **2.** Lieto kā parazītvārdu, īpaši zēni (lieto katra teikuma sākumā vai beigās). (VE 2005 Z 18) ♦ **ej dirst!**, sk. **ej** ♦ **aizej uz stepi dirst!**, sk. **aiziet**
- dirsts** Stulbs. *Tūlīt sāksies dirstā stunda.* (LT 2002 SKOLN Z 13)
- disene**, arī **disenīte**, **disiņš**, **dišuks** Diskotēka. *Piektdien es iešu uz diseni, domāju, ka tur būs kruto.* (LT 2002 SKOLN Z 16) *Man baigi patīk šī diseniēte.* (LT 2002 SKOLN M 13) *Ejam šovakar uz disiņu!* (LT 2006 STUD) *Ejam močīt uz dišuku!* (LT 2002 SKOLN M 15) *Moška, aizejam uz diseni.* (VE 1995) // (VE 1994, 1996, 1997) (KKF 2002)
- diskačs** Diskotēka. (VE 1996)
- diskot** Dejoj. (VE 1995)
- dizuks** Diskotēka. (VE 1997)
- dočenkas!** [*< kr. доченька*] Uzruna – meitenes! (VE 1995)
- dočka** Iekārojama meitene. (LT 2000)
- dodiņš** Apsauka. *Kad kādu uzskata par muļķi.* (LT 2002 SKOLN Z 19)
- doičene** [*< vāc. das Deutsch*] Vācu valoda. (VE 1995)
- dompes** [*< kr. дом*] Mājas. (VE 1997)
- doska** ♦ **močīt dosku**, sk. **močīt**
- dostal** [*< kr. jaun. достамъ*] Apnicis. *Tu man jau dostal ar savu blēšanu.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 16)
- dot** ♦ **dot pa koko** Piekaut. *Nodeva pa koko.* (VE 1995) ♦ **dot pa lampām** Dzert alkoholu. *Ejam uz klubu dot pa lampām.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 21) ♦ **dot struškas** Bārt. (VE 1996)
- drakons** Pārāk stingrs skolotājs. (VE 1995)
- drātēties** Nodarboties ar seksu. (LT 2002 SKOLN M 14)
- draugi** Policisti. (VE 1996)
- drāzties**, arī **drāsties** Nodarboties ar seksu. *Džeķiem patīk daudz drāzties.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 18)

- drinkot** [< angl. *to drink*] Dzert alkoholu. *Šovakar drinkosim līdz zemei.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 19) (LT 2002 SKOLN M 16)
- drinks** [< angl. *drink*] Dzēriens. *Derētu kāds drinks.* (VE 1995)
- drope** Alkohola dzeršana; pasākums ar alkohola lietošanu. *Šovakar pie mana čomaka baigā drope solās.* (LT 2006 STUD) // (VE 1995, 1996) (LT 2002 SKOLN M 16)
- druška** [< kr. sar. *нодпрыжка*] Draudzene. *Kad bazarējam ar druškām un koļijam džekus.* (LT 2002 SKOLN M 16) // (LT 2001 STUD M 20, Z 19)
- dūda** Meitene, draudzene. *Šī ir mana dūda.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20)
- dulls, dullais** ♦ **būt kā dullam pēc kāda** 1. Interesēt, ļoti patikt, aizrauties. *Esmu dulls pēc šitās lellītes.* (LT 2006 STUD) 2. Vēlēties iegūt pretējā dzimuma partneri. (LT 2001) ♦ **sadot pa dullo** Piekaut. *Vajag sadot pa dullo.* (VE 1995); sk. arī **ņemt uz dullo**
- dumiks** Muļķis. (KKF 2002)
- dura** [< kr. sar. *дыра*] Stulbene, muļķe. *Šī uca ir galīgā dura.* (LT 2002 SKOLN M 16) // (VE 1995) (KKF 2002)
- duraks** [< kr. sar. *дырак*] Apsauka; muļķis. *Pasaki latviski kādu nelabu vārdu! Stulbenis, maitasgabals. Duraks! Tu esi duraks. Konkurss «Duraks».* (VE 1997, Z 7) // (VE 1995, 1996, 1997)
- duzs** Apsauka. *Ja cilvēks ir tukša vieta, viņu vienkārši izmanto.* (LT 2002 SKOLN M 18)
- dūži** Policisti. (VE 1996)
- dvoika** [< kr. *двойка*] Divnieks (atzīme skolā). (VE 1995)
- dzelzs lēdija** (KKF 2002)
- dzēsene** Dzēšgumija. (VE 1994, 1997)
- dziedene** Dziedāšana, mūzika (mācību priekšmets). (VE 1995, 1996)
- dzimene** Dzimšanas diena. *Mutere mani palaidīs uz Lienes dzimenes tusonu. Kruta, ne?* (LT 2002 SKOLN M 17) // (VE 1994, 1997)
- dzīt** 1. Iet. *Dzenam uz tusu.* (LT 2002 SKOLN Z 16) 2. Melot. *Ko tu man te dzen?* (LT 2002 SKOLN M 19) ♦ **dzīt bazaru** Runāties. (LT 2002 SKOLN M 19) ♦ **dzīt haļavu/sliņķi** Slinkot. *Es vakar visu dienu dzinu sliņķi.* (LT 2006 STUD) *Kad esmu mājās, tad dzenu tikai haļavu.* (LT 2006 STUD) *Dzīt haļavu brīžiem ir rīkēti forši.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19, M 21) ♦ **dzīt sviestu** 1. Slinkot. (LT 2001 STUD M 19) 2. Runāt muļķības, muldēt. *Ko tu te dzen sviestu?* (LT 2006 STUD) ♦ **dzīt zosis** Melot. (VE 1997)
- dzīvības sula** Alkohols. *Aizejam pēc dzīvības sulas.* (LT 2002 SKOLN Z 14)
- džaga** Meitene. (LT 2001 STUD Z 21)
- džanga** Meitene. (LT 2001 STUD M 19)
- džāre** Meitene. *Ej džāres, beidziet locīt savas bedrītes!* (LT 2002 SKOLN Z 19) // (LT 2000 STUD)

- džekene** [sal. **džeks**] Meitene. *Mana māsa ir baigā džekene.* (LT 2006 STUD) // (LT 2000 STUD) (KKF 2002)
- džekiņš** [sal. **džeks**] Puisis, zēns, vīrietis. *Es esmu kūlīgs džekiņš, man gribās vālēties ar čīksām.* (LT 2002 SKOLN Z 20) // (LT 2001 STUD M 19)
- džeks** [< angl. *Jack*] 1. Draugs. (LT 2001 STUD M 18) 2. Zēns, puisis. *Ejam koļīt džekus.* (LT 2002 SKOLN M 16) // (VE 1995, 1996, 1997) (KKF 2002) 3. Moderns zēns. (VE 1996) ♦ **kruts/krutais/nevājšais džeks** Puisis, vīrietis, kuram citi vēlas līdzināties; par citiem pārāks, izcils, īpašs; tāds, kas izceļas. (LT 2001 STUD) (VE 1999 Z 9)
- džiburene** Meitene, draudzene. *Šovakar randiņš ar krutu džibureni.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)
- džiburs** Draugs, puisis, vīrietis. *Mans draugs ir reālais džiburs.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)
- džobs** [< angl. *job*] Darbs. (VE 1995, 1996)
- džubaks** Puisis, vīrietis. *Es ar džubakiem vakar ietusēju.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19)
- džubars** Zēns, vīrietis, draugs. *Baigais džubars* (LT 2002 SKOLN M 17) // (LT 2001 STUD Z 21)
- džubriks** Puisis, vīrietis. *Džubriki fisenes stundā spēlēja futeni.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20)
- džude** Meitene. *Džudēm jau tikai krutie patīk.* (LT 2006 STUD) // (LT 2000 STUD) (KKF 2002)
- džudīte** Meitene. (VE 1995)
- džulīte** Meitene. *Klau, džulīt, satiksies ar mani?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 18)
- džumpāties** Peldēties. (VE 1995, 1997)
- džumpīt** 1. Nākt. *Džumpī šurp!* (LT 2002 SKOLN M 17) 2. Peldēt. *Ejam džumpīt!* (LT 2002 SKOLN M 19)
- džungurs** Nauda. *Vasarā nopelnīju reālu džunguru.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19, Z 21)
- džuse**, arī **džusīte**, **džusene** Meitene. *Mam, es maukšu uz tussu, kas notiks pie vienas džuses.* (LT 2002 SKOLN Z 18) *Mēs džusenes šausim uz veikaliem.* (LT 2006 STUD) *Vakar bija baigi krutais tusiņš kopā ar džusītēm.* (LT 2002 SKOLN Z 19) // (LT 2000, 2001 STUD M 19, Z 21) (VE 1997) (KKF 2002)
- džuze** Meitene, sieviete, dāmīte. (VE 1997)

E

ēdene Ēdnīca. (VE 1994)

ej (sk. arī **iet**) ♦ **ej bekās** Lūgt kādu iet prom. Lieto, lai pateiktu, ka kāds ir lieks. *Ej bekās!* (LT 2002 SKOLN M 16) ♦ **ej bekot!** Noraidījums ar nozīmi netraucē; liec

mani mierā! (VE 1996) ♦ **ej dibināt!** Ej prom! *Negrību ar tevi tikties, ej dibināt!* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20) ♦ **ej dillēs!** Noraidījums ar nozīmi netraucē; liec mani mierā! *Ej taču tu dillēs!* (VE 1995) ♦ **ej dirst!** Liec mani mierā; ej prom! *Ej dirst, dabūsi pa muti lops.* (LT 2002 SKOLN Z 13) *Tu kādam apnīc, viņš tev pasaka ej dirst.* (LT 2002 SKOLN Z 13) ♦ **ej tak pa gaisu!** Noraidījums ar nozīmi netraucē; liec mani mierā! (VE 1995) ♦ **ej galīgi!** 1. Labi, veiksmīgi. (LT 2001 STUD M 19) 2. Izsaka izbrīnu. *Ej galīgi – toč viņš viņu pameta?* (LT 2006 STUD) 3. Noraidījums ar nozīmi «netraucē»; liec mani mierā! *Ej tu galīgi. Būs zila roka.* (LT 2006 Z 18) // (VE 1996) ♦ **ej izrauties!** Lamāšanās frāze. (LT 2002 SKOLN Z 14) ♦ **ej no(st)!** 1. Izsauciens. Lieto, lai izteiktu pozitīvas emocijas. *Ei tu no labais kā viņš tā māc.* (LT 2002 SKOLN Z 17) 2. Labi, veiksmīgi (LT 2001 STUD M 19) 3. Izsauciens, ja noticis kaut kas slikts, neticams, apbrīnojams. *Ej nost – kāpēc tu tā izdarīji?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 30) ♦ **ej tu..** Noraidījums ar nozīmi «netraucē»; liec mani mierā! (KKF 2002) ♦ **ej tu pist!** Pazūdi! Atšujies! *Ej tu pist sīkais.* (LT 2002 SKOLN Z 13); sk. arī (aiz)ej attīsties! ♦ **aizej uz stepi dirst**

eksesaizs [< angl. *exercise*] Vingrinājums. (VE 1995)

eksis Eksāmens. (VE 1995)

embrijs Apsauka *Piever muti tu embrij.* (LT 2002 SKOLN Z 16)

emma Prostitūta. (VE 1997)

ērglis ♦ **baigais ērglis** 1. Pūsis, vīrietis, kuram citi vēlas līdzināties. (LT 2000 STUD)

2. Kretīns, izlēcējs. *Mūsu klases vecākais ir baigais ērglis.* (LT 2006 STUD)

ēstuve Ēdnīca. (VE 1995)

eu! Klau! Izsaukmes vārds uzmanības pievēršanai, ievada dialoga repliku. *Eu, davai satiekamies, tur un tikos.* (LT 2002 SKOLN M 16) // (VE 1995, 1997)

ezītis, sk. **apkāst kā mazo ezīti**

F

fāčs [sal. *fāteris*] Tēvs. (VE 1995)

faino Lieliski, jauki, izcili. *Tas bija faino.* (LT 2002 SKOLN M 17)

fak! [sal. *fuck*] Izsaka negatīvas emocijas. *Mani nošauj Counter – Straiķā. Es: «fak, fak, fak»* (LT 2002 SKOLN Z 13) // (LT 2001 STUD Z 18)

fakjū [< angl. vulg. *fuck you*] Ej prom! (LT 2002 SKOLN Z 13)

fans [< angl. *fan*] Cienītājs, pielūdzcējs, piekritējs, atbalstītājs. (VE 1995, 1996)

faņķiki [< kr. sar. *фантик*] Konfekšu ietinamie papīri. (VE 1996)

fasāde Seja. (VE 1995)

fāteris, arī **fāters** [< vāc. *der Vater*] 1. Tēvs. *Nostrelīju fāterim atkal piķi.* (LT 2006 STUD) *Tā kā tas fāters «Orbit» reklāmā meitenei iedeva košļeni.* (VE 1997) // (VE 1995, 1996, 1997) (LT 2002 SKOLN Z 12) (KKF 2002) 2. Pūsis, vīrietis. (LT 2001 STUD Z 19)

- feilors** [< angl. *failure*] Kļūda. (VE 1995)
- feini** Labi. (VE 1995, 1996) (KKF 2002)
- feins** [< vāc. *fein*] Labs, lielisks. (VE 1995) ♦ **baigi feinais** Ļoti labs, ļoti jauks, lielisks. *Baigi feinais ķincis*. (VE 1995)
- feiss** [< angl. *face*] Seja. (VE 1995, 1996)
- feļļāks** Divritenis. (VE 1996)
- fenderēt** Zagt. (VE 1995)
- feniņš** [< vāc. *Pfennig*] Nauda. (VE 1997)
- feņa** [< kr. krimin. *феня*] Nauda. (VE 1996)
- festiņš** [sal. **fests**] 1. Alkohola dzeršana (LT 2001 STUD Z 18). 2. Svētki, viesības, uzdzīve. (LT 2001 STUD M 19, Z 18) *Halovīnu festiņā ir riktīgi jautri*. (LT 2006 STUD)
- fests** [< vāc. *das Fest*] 1. Alkohola dzeršana. (LT 2001 STUD Z 18, Z 21) 2. Svētki, sviņības. *Rīt paredzēts fests skolā*. (LT 2006 STUD) *Halovīnu festiņā ir riktīgi jautri*. (LT 2006 STUD)
- fida** 1. Meitene. (LT 2000, 2001 STUD M 19) *Re kur baigi feinā fida iet*. (LT 2006 STUD) 2. Pārlietu moderna, parasti vīzdegunīga, vieglprātīga meitene. (VE 1996) (KKF 2002)
- fifa** [< angl. *fifi*] Meitene. *Šī ir baigā fifa*. (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)
- fifigi** [< vāc. *pfiffig*] Labi, stilīgi. (VE 1997)
- fifty-fifty** [< angl. *fifty-fifty*] Puse uz pusi. *Nu fifty-fifty, ka viņi tur būs!* (LT 2002 SKOLN M 16)
- fiksi** Ātri. *Un tagad fiksi, fiksi mūkam*. (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 15)
- filene** Filma. *Vakarā bija jāskatās kūlīga filene*. (LT 2002 SKOLN Z 17)
- filings** [< angl. *feeling*] Garastāvoklis. *Man šodien ir sliktis filings*. (LT 2002 SKOLN M 17)
- ♦ **filings uz slīpingu** [sal. **slīpings**] Vēlēšanās iet gulēt. (VE 1995)
- filtrēt** Saprast. *Ar skolotājam tā var runāt, jo viņas nīfiga no jauniešu slenga nefiltrē un tā mēs viņas aprunājam, bet viņas nesaprot...!* (LT 2002 SKOLN M 15)
- fiļimons** Filma. (VE 1996)
- fimbers** [< vāc. *der Fünfer*] Picnieks (atzīme skolā). (VE 1996)
- fiņgāls** [< kr. sl. *фингал*] Zilums zem acs. (VE 1995)
- fisene** Fizikultūra (mācību priekšmets). *Šodien fisene šulē nenotiek*. (LT 2002 SKOLN) // (VE 1997)
- fišiņš** [< angl. *fish*; < vāc. *der Fisch*] Zivs. (VE 1995)
- fiška** [< kr. *фишка*] 1. Doma, ideja. *Tam vecim ir savas fiškas*. (LT 2002 SKOLN Z 18)
- ♦ **rubīt/ierubīt fišku** [< kr. jaun. *рубить фишкы*] Saprast, izprast; uztvert domu. *Kas tu nerubī fišku?* (LT 2002 SKOLN M 17) *Nu ko ierubīji fišku?* (LT 2002 SKOLN M 17) // (VE 1995, 1997) (KKF 2002) ♦ **nerubīt fišku** Nesaprast, neko nejēgt, būt stulbam. (KKF 2002) ♦ **fišku nerubī** Nepielec; nesaprot. *Pāti vispār fišku nerubī*. (VE 1995) // (KKF 2002) ♦ **tāda fiška** Tāda lieta. (KKF 2002)

- fizene** 1. Sports vai fiziskā audzināšana, fizikultūra (mācību priekšmets). (VE 1995, 1996) (KKF 2002) 2. Fizika (mācību priekšmets). (VE 1995)
- fīzīs** Fizikas skolotājs. (VE 1997)
- flamme** 1. Korpulenta, mazkustīga meitene. (VE 1996) 2. Apsauka. (VE 1996)
- flauvers** [*< angl. flower*] Zieds. (VE 1995)
- flegma** Apsauka. *Dažreiz kādu skolotāju aiz muguras nosaucu par flegmu.* (LT 2002 SKOLN M 14)
- fleitēt** Melot. *Tu jau fleitē man te pilnas ausis.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19)
- flomīši** Flomāsteri. (VE 1996)
- fočene** Fotogrāfija. (VE 1997) (KKF 2002)
- fočīks** Fotoaparāts. (VE 1995)
- follā** [*< vāc. voll*] Piedzēries; reibumā. (VE 1995)
- fonts** Patika, prieks, gribēšana. (VE 1995 Z 18)
- forši** [sal. **foršs**] Labi, lieliski, ļoti jauki.. *Čau, tu forši izskaties.* (LT 2002 SKOLN M 13) // (LT 2000, 2001) (VE 1996, 1997) (KKF 2002)
- foršs** [*< vāc. forsch*] Labs, lielisks, jauks. *Nu, šodien skolā foršs tusiņš.* (LT 2002 SKOLN M 15) // (VE 1995, 1996) ♦ **baigi foršs** Ļoti labs, ļoti jauks, lielisks. (VE 1995, 1997); sk. arī **beibe** ♦ **foršā/krutā beibe**
- fraiers** [*< kr. jaun. sl. φραερ*] Zēns, kas izceļas ar stilīgumu vai ko citu. (VE 1997)
- frajers** [sal. **fraiers**] Puišis, draugs, čoms. (VE 1997)
- fraka**, sk. **ņemt fraku**
- fricis** Apsauka. *Reku nāk viens riktīgs fricis.* (LT 2002 SKOLN Z 13)
- fričene** Frizūra. (VE 1997)
- friks** [*< angl. sl. freak*] Zēns, puišis. *Tu esi baigais friks.* (LT 2002 SKOLN M 17)
- frukts** [*< kr. фрукт; vāc. die Frucht, das Frūchtchen: ein sauberes Frūchtchen*] 1. Interessants cilvēks. (VE 1996) 2. Nievājoši par cilvēku. (VE 1997)
- fuck** [*< angl. vulg. fuck*] Lamāšanās izsauciens. *Fuck, man nav naudas.* (LT 2002 SKOLN Z 19) *Fuck, es atkal nokavēju autobusu!* (LT 2002 SKOLN M 16) // (LT 2001 STUD Z 20) ♦ **fuck off** [*< angl. vulg. fuck off*] Ej prom! Lasies! *Fuck off – ar tevi dejot es neiešu.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 14)
- fuckīng** [*< angl. vulg. fuckīng*] Lamāšanās izsauciens. *Fuckīng būšana viņa ar mani dejot nenāks.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 16)
- fufelis** [*< kr. jaun. sl. фyфел*] 1. Nekas. (VE 1997) 2. Meli, nieki. (VE 1997) ♦ **laist fufeli**, sk. **laist**
- fuflo** [*< kr. krimin. фyфлo*] Meli, nieki. (VE 1997)
- fui** Man nepatik. (KKF 2002)
- futene** Futbols. *Iesim skatīties futeni.* (LT 2002 SKOLN M 17) // (VE 1996)
- fūzīs** Futbols. *Ejam uzraut kādu fūzi.* (LT 2002 SKOLN M 17)

G

- g. a. Garā atpalcis. (KKF 2002)
- galbals ♦ **tev galbals nokritis?** Grūti to izdarīt? *Kas – tev gabals nokritis?* (VE 1995)
- galva ♦ **bāzt galvā** Mācīties. (LT 2001 STUD M 19) *Man šī viela jāiebāz galvā.* (LT 2006 STUD) ♦ **viņa nebija tērēta, bet galvu tomēr bija saspiedusi** Lieto ar nozīmi muļķe. (VE 1995)
- gaļaks [*< kr. jaun. голяк*] 1. Slikts, neinteresants. *Šis pasākums ir galīgs gaļaks, vienīgi te var sēdēt un gruzīties.* (LT 2002 SKOLN M 15) 2. Apsauka. Mīkstais, sēne, atkritējs. *Šitais tak ir galīgs gaļaks, viņš neko nespēj.* (LT 2006 STUD)
- gardene Garderobe. (VE 1996)
- garie Vecāko klašu skolēni. (VE 1995)
- garīgais Garastāvoklis. *Senčiem ir labs garīgais.* (LT 2002 SKOLN Z 17) // (VE 1994 Z 14) ♦ **man ir garīgais** Būt ieinteresētam kaut ko darīt. Es vēlos... (LT 2000 STUD) *Man šodien ir garīgais uz mazu ietusēšanu* (LT 2006 STUD) ♦ **garīgais zem nulles** Slikts garastāvoklis. (VE 1995)
- gastroļi [*< kr. застолу*] Viesības. *Nu, kā gastroļi?* (VE 1995)
- gāzēt (Ātri) braukt. *Mēs šodien gāzējām ar mašīnām.* (LT 2002 SKOLN Z 19)
- gāzt Ātri braukt, doties. *Gāžam tusēt.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001)
- geješons Apsauka. *Viņš uzvedās tā kā geješons.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 14)
- gejs Apsauka (bieži lieto, lai apsaukātu zēnus, kas ir tuvi draugi). *Tu esi totālākais gejs, ja nevari pārlēkt pāri šitam grāvim.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 15)
- girļa [*< angl. girl*] Meitene. (VE 1995, 1997)
- glazki [*< kr. глазки*] acis ♦ **stroīķ glazki**, sk. **stroīt, stroīķ**
- gliemezis Apsauka. (VE 1996)
- globis Stulbenis. (VE 1995)
- gludeklis Apsauka. (VE 1996)
- gnīda Apsauka. (VE 1996)
- gonkas [*< kr. гонки*] Sacensības. (VE 1995)
- goņīt, arī **gaņīt** [*< kr. krimin. žarg. гонять*] 1. (Ātri) braukt. *Davai, gaņījam uz spēli.* (LT 2002 SKOLN Z 13) (LT 2002 SKOLN M 17) 2. Dabūt, sameklēt. *Davai, sagoņi pengū.* (LT 2006 STUD) 3. Runāt. *Beidz goņīt sviestu.* (LT 2006 STUD)
- gosti [*< kr. гости*] Ciemiņi. (VE 1995)
- goujosim [*< angl. to go*] Iesim. (KKF 2002)
- govs Apsauka. (VE 1996); sk. arī **tusnīgā gov**s
- govsvēders Skolas soma. (VE 1995)
- grābeklis Roka. (VE 1995)

graķene Grāmata. (VE 1996)

grampene Grāmatnīca. (VE 1995)

grauzt Pratināt, izprašāt. (VE 1995) ♦ **grauzt nagus** Nožēlot. *Vot tā! Grauz tagad nagus!* (VE 1995)

griča Grāmata. (VE 1995)

grudaks [*< kr. грудъ*] ♦ **paņemt uz grudaku** Dzert alkoholu. *Paņem uz grudaku.* (LT 2002 SKOLN Z 16)

gruzīt [*< kr. jaun. грузить*] Melot. *Beidz gruzīt!* (LT 2002 SKOLN M 17) ♦ **gruzīt batonus**, sk. **batons**

gruzīties [*< kr. jaun. грузиться*] Būt sliktā garastāvoklī. *Inga, beidz gruzīties.* (LT 2002 SKOLN M 17) *Ja jau esi atnācis uz tusakū, tad negruzies.* (LT 2002 SKOLN M 17)

gulbis Divnieks (atzīme skolā). (VE 1995)

gurķis ♦ **laist gurķi** Slinkot. (LT 2001 STUD Z 18, M 18) **rullēt gurķi** 1. Slinkot *Man šodien gribas rullēt gurķi.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 18, M 18) 2. Garlaikoties. *Visu latenes stundu rullējām gurķi.* (LT 2006 STUD) // (VE 2001)

G

ģefka Meitene. *Ei, ģefka, paņāc šurp!* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)

ģeģene Ģeogrāfija (mācību priekšmets) (VE 1995)

ģelas [*< kr. дело*] Darbi; darišanas. (VE 1995, 1996)

ģenga, ģengas [*< kr. деньги*] Nauda. (VE 1995, 1997)

ģērbene Garderobe. (VE 1996)

ģiča Ģitāra. *Manam brālim ir ģiča.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 20)

ģinalks Nauda. *Vai nevari aizdot ģinalku?* (LT 2002 SKOLN M 14)

H

hajot Staigāt. (VE 1995)

hallo! 1. Labdien! (VE 1996) 2. Sveiki! (VE 1995)

haltūrēt Pavirši strādāt. (VE 1995)

haļava [*< kr. jaun. халыва*] Veiksme, uz labu laimi. *Kontriķis bija tīrākā haļava, bet es dabūju 8.* (LT 2002 SKOLN M 15) ♦ **uz haļavu** Uz labu laimi. (VE 1995) ♦ **dzīt haļavu**, sk. **dzīt**

hana [*< kr. sl. хана*] Beigas, nepatīšanas. (VE 1998 V8)

harčīt [*< kr. jaun. sl. харчевать*] Spļaut. (KKF 2002)

- hata** [< kr. vienk. *xama*] Mājas. *Janka, parausi līdz hatai?* (LT 2002 SKOLN Z 19)
- hau du ju dū** [< angl. *how do you do?*] Sasveicināšanās, pieklājības frāze ar nozīmi «kā tev klājas?» (VE 1995, 1996)
- hauseparty** [< angl. *house-party*] Viesības, ballīte. *Baigi labais Hauseparty.* (LT 2002 SKOLN M 15)
- hauze 1.** Tualete. (LT 2001 STUD Z 21) **2.** Mājas. *Jālaiž uz hauzi.* (LT 2006 STUD)
- hei** [< angl. *hi*] Sveiks, sveika! (VE 1996)
- heideks** [< angl. *headache*] Galvassāpes. (VE 1997)
- hello!** [sal. **hallo!**] Sasveicināšanās frāze. (KKF 2002)
- hļupiks** [< kr. vienk. *хлюпик*] Gļēvulīgs, vājš vīrietis. (VE 1997)
- holidejs** [< angl. *holiday*] Brīvdiena. *Viņam šodien holidejs.* (VE 1995)
- homarbitens** [< angl. *home* + vāc. *Arbeit*] Mājasdarbs. *Vot homarbeitenā uzdeva.* (LT 2002 SKOLN M 14)
- hrapīt** [< kr. *хрпанеть*] Krākt. (VE 1995)
- huīņa** [< kr. vulg. *хуйня*] Riebīgs, neizdevies. (VE 1997)
- humpala** [saisinājums no humānā palīdzība] **1.** Humānā palīdzība. **2.** Lietotas preces (parasti apģērbi un apavi). **3.** Lietotu preču veikals. **4.** Nonēsāts apģērbs. (KKF 2002)
- humpalnieks** [sal. **humpala**] **1.** Tāds, kas saņem humāno palīdzību. **2.** Tāds, kas iepērkas lietotu preču veikalā. **3.** Tāds, kas nēsā lietotu apģērbu vai apavus. **4.** Lietotu preču veikals. (KKF 2002)
-
- īblis** Apsauka; muļķis, idiots. *Mēs ar draudzenēm sakām viena uz otru, ja kādai gadījies izdarīt ko neveiklu.* (LT 2002 SKOLN M 13)
- idiņš** Muļķis. (VE 1996) Neveikls, neprasmīgs kaut kādā ziņā. (VE 1997) (KKF 2002)
- iebembelēt** Dzert alkoholu. (LT 2001 STUD Z 21)
- iebraukt auzās**, sk. **auzas**
- iečekot** Apskatīties. *Jāaizbrien līdz klubam šovakar, jāiečeko, kas tur notiek.* (LT 2006 STUD)
- iedritvai** Lamāšanās izsauciens. *Iedritvai apklusīsi vienreiz vai nē?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 21)
- iekačāt** [sal. **kačāt**] **1.** Iedzert. (LT 2002 SKOLN M 15) **2.** Uzmundrinājuma izsauciens. *Kad negribas mācīties, vai nenāk nekas galvā baigi labais, tad kliedz iekačā.* (LT 2002 SKOLN Z 17)
- iekost 1.** Ēst. *Ejam iekost!* (LT 2002 SKOLN M 16) **2.** Dzert alkoholu. *Ejam iekost uz bāru.* (LT 2002 SKOLN Z 19)

- ielavīties** Iemilēties. (VE 1996)
- ielikt kloķi** Ieriebt, sagādāt nepatikšanas, kaitēt. (VE 1997)
- ielīst kastē** Nomirt. (VE 1995)
- iemērkt galu** Nodarboties ar seksu. (LT 2002 SKOLN Z 20)
- iemest** Dzert alkoholu. (VE 1997)
- iemocīt** [sal. **močīt**] 1. Iesit. *Davai iemoči viņiem pa bieti jo viņš tevi apdirsa.* (LT 2002 SKOLN M 13) 2. Dzert alkoholu. *Iemočijām pāris koktēlīšus.* (LT 2002 SKOLN M 18) // (LT 2001 STUD M 19) 3. Ielikt atzīmi, novērtēt zināšanas. (LT 2001 STUD M 19, Z 18)
- iepidžināt** 1. Iedzert. *Vakar iepidžinājām biki alu.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20) 2. Kaut kur iekļūt (iekrīst, iebraukt). *Es ar ričku iepidžināju tādā peļķē.* (LT 2006 STUD)
- iepiļīt** 1. Dzert alkoholu. *Mēs gandrīz katru vakaru iepiļijām kādu šmigu.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21) 2. Kaut kur iekļūt (iekrīst, iebraukt). *Es iepiļiju baigā sastrēgumā.* (LT 2006 STUD)
- ieplaut ribās** Dzert alkoholu. *Ejam ieplaut ribās.* (LT 2002 SKOLN Z 17)
- ieraut nāsīs** Paņemt, nozagt. (VE 1997)
- ierubīt fišku, sk. fiška**
- ierubīties** [sal. **rubīt fišku**] Saprast, izprast; uztvert domu. *Nu ko ierubīji fišku?* (LT 2002 SKOLN M 17) // (KKF 2002)
- ieskriet bietē, sk. biete**
- iesmigot** Dzert alkoholu. *Man ir šmiga, iesmigosim?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 19) (KKF 2002)
- iet** (sk. arī **ej**) ♦ **kaut kas iet vaļā** Kaut kas notiek, sākas, attīstās. *Iet vaļā disene.* (LT 2006 STUD) (LT 2001 STUD) ♦ **iet meitās** Tusēt, doties meklēt draudzenes. *Mēs ar džekiem bieži ejam meitās.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 16) ♦ **iet piezvanīt** Iet uz tualeti. *Mans iet piezvanīt.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21) ♦ **iet uz poda** Lamāšanās izsauciens. *Lai tā ūcene iet uz poda.* (LT 2002 SKOLN M 16) ♦ **iet uz smiltiņām** Iet uz tualeti. *Es aiziešu uz smiltiņām.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19)
- ievērtēt** (Izmēģināt un) dot savu vērtējumu. *Paņem ievērtē šo lietu.* (LT 2002 SKOLN M 15) *Ievērtē manas jaunās bikses!* (LT 2006 STUD)
- iezubrīt** [sal. **zubrīt**] Mācīties. *Es esmu iezubrījusi atbildes uz visiem eksāmena jautājumiem.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 18)
- iluminatori** Acis. (VE 1995)
- inčīgi** Jauki, lieliski, interesanti. *Klases ekskursijā apmeklētajās vietās bija riktīgi inčīgi.* (LT 2006 STUD) // (LT 2000 STUD) (LT 2002 SKOLN M 14)
- infantilis** Muļķis. (VE 1995)
- it iz nais** [**<** angl. *it is nice*] Ir jauki. (VE 1996)
- ītings** [**<** angl. *eating*] ♦ **ītinga laiks** Ēšanas laiks. (KKF 2002)

- izbesīt** [sal. **besīt**] Apnikt, nokaitināt, tracināt. *Mani ir izbesījusi šī dziesma.* (LT 2002 SKOLN M 17) *Tu jau sen man izbesījis!* (LT 2002 SKOLN M 15) *Man izbesi tā latviešu valodas skolotāja.* (LT 2002 SKOLN Z 15)
- izbesīties** [sal. **besīties**] Dusmoties. (KKF 2002)
- izdrāzt** 1. Izdarīt kaut ko riebīgu, atriebties. *Izdrāz to ērgli, lai vairāk nezīmējas.* (LT 2006 STUD) *Es tev tūlīt vadzi acī izdrāzīšu.* (LT 2002 SKOLN Z 15) 2. Ielikt sliktu atzīmi. (LT 2001 STUD Z 19)
- izdrāzts** Izjokots (riebīgā nozīmē). *Tas ir izdrāzts visos caurumos.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 19)
- izgāzties** Ciest neveiksmi. (VE 1996)
- izkāst** Dabūt naudu. (VE 1996)
- izkūkot**, sk. **prātu izkūkot**
- izrambāt** Nodarboties ar seksu. *Es tevi šodien izrambāšu.* (LT 2002 SKOLN M 15)
- izrubīties** Aizmigt. *Ap pus 2 naktī es izrubījos.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 20, Z 20)
- izručit** [< kr. *выручить*] Palīdzēt. (VE 1995)
- izspļaut** Pateikt. *Kad stāstu vecākiem ko darīju nedēļas nogalē bieži izspļāju laukā kādu no šiem izteicieniem.* (LT 2002 SKOLN M 15) *Nu gan izspļāvi!* (VE 1995)
- izšaut kuli** Nodarboties ar seksu. *Gribas izšaut kuli.* (LT 2002 SKOLN Z 20)
- izšņorēt** Ielikt atzīmi, novērtēt zināšanas. (LT 2001 STUD Z 21)
- iztusēties** [sal. **tusēties**] Pavadīt laiku, izklaidēties. *Mēs kruta iztusējāmies.* (LT 2002 SKOLN Z 18)

J

- jākelētājs** Apsauka. (Apzīmē zēnus, kas bieži maina meitenes). *Šis džeks ir tāds jākelētājs!* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 17)
- jampampiņš** Muļķis. (VE 1996)
- jāņonkulis** [konstrukcija: «vārds» + onkulis] Puisis, vīrietis. (LT 2001 STUD Z 21)
- jāņot** Svinēt. (VE 1995)
- jē!** [sal. **jes**] Labi, veiksmīgi. (LT 2001 STUD Z 21)
- jebal!** [< kr. vulg. *ебал*] Lamāšanās izsauciens. Lieto, ja kāds ir nokaitinājies vai sadusmojis. Apzīmē apnikumu un cita veida nepatiku. *Jebal man tava kavēšanās!* (LT 2006 STUD) // (VE 1994 Z 18) (LT 2001 STUD Z 21)
- jefiņš** 1. Neveikls, neprasmīgs kaut kādā ziņā. (KKF 2002) 2. Vienpusīgs jauniets. (KKF 2002) 3. Apsauka. *Tu esi jefiņš, ejam močīties.* (LT 2002 SKOLN Z 13)
- jēpis**, arī **jēpiņš** Ābols. (VE 1995, 1997)

- jes** [< angl. *yes*] **1.** Jā. (KKF 2002) **2.** Labi. (KKF 2002)
- jesā!** [sal. **jes**] Jā. (VE 1996 Z 12)
- jo** **1.** Lieto piekřitot. **2.** Sasveicināšanās frāze. (LT 2002 SKOLN Z 18)
- jo majo!** [< kr. vienk. *ě moě*] Izsauciens. Izsaka pārsteigumu. *Jo majo – cik ir pulkstens jau!!* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19)
- jobans** [< kr. vulg. *ěбанный*] Slikts, pretīgs, neinteresants. *Besī man šitās jobanās anekdotes.* (LT 2002 SKOLN Z 15)
- johaidī** Izsauciens. *Johaidī – man ir apnicis.* (LT 2002 SKOLN M 13) // (LT 2001 STUD M 19, Z 21)
- jolki žeļonie** [< kr. *ěлки зеленые*] Izsauciens. Lieto, ja kaut kas neizdodas. *Jolki žeļonie. Kas tas par skolotāju?* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 17)
- jomanēze** Majonēze. (VE 1997)
- jop** Izsauciens, var izteikt sašutumu, izbrīnu. *Jop kas tas par sviestu??* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 16)
- jopcig-āzīt!**, arī **jopcik-copcik!**, **joptik-moptik!** Izsauciens. *Jopcig-āzīt, ko tādu nebiju gaidījis!!* (LT 2006 STUD) *Jopcik-copcik nu cik var cepties?* (LT 2006 STUD) *Joptik-moptik man tikai 5 eksāmenā??* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)
- jopstudei** Ekspresīvs izsauciens rupja krievu cilmes izteiciena aizstāšanai. (VE 1997)
- jūbels** [< vāc. *Jubel*] Alkohola dzeršana. (LT 2001 STUD Z 21)
- jumts aizbrauca**, sk. **aizbraukt**
- justies kā izšņauktam** Būt sliktā garastāvoklī. *Es jūtos kā izšņaukts.* (LT 2002 SKOLN Z 17)

K

kā mazu suni!, sk. **suns**

kačāt [< kr. sar. *качать*] **1.** Uzmundrināšanas frāze. *Davaj kačā, tev ir jāiemet (basketbola spēlē).* (LT 2002 SKOLN M 14) **2.** Doties. *Kačājam šodien uz tusu.* (LT 2002 SKOLN Z 15) **3.** Darīt. (KKF 2002) ♦ **kačāt pravās** [< kr. *качать права*] Uzstādīt noteikumus. (LT 2006 STUD) ♦ (**kāds**) **kačā** Kāds ir tā vērts, lai viņam līdzinātos. *Ozols (ne)kačā!* (LT 2002 SKOLN M 17) Ir labs, ir pārāks. (KKF 2002) *Polareti kačā!* (TV reklāma; reperis Ozols reklamē sulas saldējumu.)

kačigārs [< kr. *коцегар*] ♦ **kačigārs iekrita pečkā** Skolotājs saslimis. (VE 1995)

kačoks [< kr. jaun. sl. *качок*] Kultūrists, smagatlēts. (VE 1997)

kā-darbs Kontroldarbs. (VE 1996)

kadrs Puisis, vīrietis. *Tas kadrs, kas stāv tajā zāles galā izskatās interesants.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20, M 19)

kafene Kafējnīca. (VE 1994 M 18)

- kafija** Nepatīkama saruna skolā – pie skolotāja, direktora. *Biji uz kafiju?* (VE 1995) ♦
kafija bez cukura un putukrējuma Nepatīkšanas. (VE 1996)
- kafūzis** Kafejnīca. *Aizlaižam uz kafūzi, tur jauni forši saldējumi.* (LT 2002 SKOLN M 14) // (VE 1996, 1997)
- kaifigi** [*< kr. jaun. каїфово*] Labi, jauki, lieliski. *Disenē gāja kaifīgi, jo tur bija daudz zēnu.* (LT 2002 SKOLN M 14) // (LT 2000 STUD)
- kaifot** Izjust baudu, labsajūtu, tīksmināties. (KKF 2002)
- kaifs** [*< kr. jaun. каїф*] **1.** Interesants, lielisks, tāds, kas dod labsajūtu. *Tas pasākums bija riktīgs kaifs!* (LT 2002 SKOLN Z 13) **2.** Narkotikas. (LT 2002 SKOLN Z 19) **3.** Labsajūta, kaut kas lielisks. *Akvaparkā šlūkt pa trubām ir riktīgs kaifs.* (LT 2006 STUD) // (VE 1994 M 18) (VE 1997) (KKF 2002)
- kājas**; sk. arī **nemaisies pa kājām** ♦ **ņemt kājas pār pleciem** ♦ **smadzenes ar kājām**
- kalbasīt** [*< kr. jaun. колбасить*] Uzlūgt dejot. *Diskotēkās dejot ejot saka, ejam kalbasīt.* (LT 2002 SKOLN Z 19)
- kalčuks** Kalkulators. (VE 2001)
- kalnu kaza**, sk. **kaza**
- kam tagad viegli?** Nu un kas? Lieto, ja kāds sūdzas par savām problēmām, kuras šķiet muļķīgas, ja stāsta par savu grūto dzīvi. *Kam tagad viegli – domā tu vienīgais esi nesekmīgs?* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 17) (VE 2002 Z 18)
- kāmis** Apsauka. (VE 1996)
- kankars** Bezpajumtnieks. (VE 2001)
- kantēt** [*< vāc. kanten*] Flirtēt, vēlēties iegūt pretējā dzimuma partneri. *Kā viņa kantē to džeku!* (LT 2006 STUD) // (LT 2000 STUD)
- kapeikas** Nauda. *Cik kapeikas tev senči šorīt iedeva?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)
- kāposts** [*< kr. sl. kanycma*] Nauda. (VE 1996, 1997)
- karātavas** Krūšturis. (VE 2001)
- karoče**, arī **karoč**, **karoči**, **koroče** [*< kr. кароче*] Īsāk sakot, vārdu sakot, nu tad, tad. *Karoče, motīvs tāds!* (VE 1995) *Karoč, klausies čalīt.* (LT 2002 SKOLN M 17) *Nu tad karoči rītā ejam uz tusonu, paķer līdz savu coolo klasesbiedru.* (LT 2002 SKOLN M 17) *Karoči es neko nezīnu.* (LT 2002 SKOLN M 17) *Koroče man šodien ir brīvs.* (LT 2006 STUD) *Eu, koroče darīsim tā.* (VE 1997 Z 13)
- kārt makaronus uz ausīm** Mānīties, melot. (VE 1995, 1997)
- kartupelis** Deguns. (VE 2001)
- kas tavu mēli rausta?** Kāpēc tu ko saki? Vai tev kāds ko prasa? (VE 1995)
- kasešnieks** Kasešu magnetofons. (VE 1996)
- kasīties** Strīdēties. (VE 2001)
- kaste** Televizors. *Kas šovakar labs pa kasti?* (VE 1995) *Ieslēdz kasti!* (VE 1995) ♦ **ielist kastē** Nomirt. (VE 1995)

- kašāt Dabūt. *Kašā pengu!* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 13)
- kašmars [*<* kr. *кошмар*] Briesmas. (VE 1996)
- katafalks Automašīna. (VE 1997)
- kāts Kāja. *Novāc savus kātus!* (LT 2002 SKOLN M 16)
- kātiņi ♦ acis uz kātiņiem, sk. **acs, acis**
- kaukt Dziedāt. (VE 2001)
- kauķis Kalkulators. (VE 1994, 2001)
- kaza 1. Apsauka. *Stulbā kaza!* (LT 2002 SKOLN M 16) *Pilnīgākā kaza tā tava draudzene.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 26) 2. Meitene. *Tu jau zini, ja zēni ir auni, tad meitenes – kazas.* (VE 2003 Z 18) // (VE 1995) ♦ **kalnu kaza** 1. Nemierīgs, kustīgs cilvēks, kurš nevar nostāvēt uz vietas (VE 1997) 2. Apsauka. (VE 1996)
- kekers Apsauka. *Baigais kekers.* (LT 2002 SKOLN M 17)
- kēkss, arī **kex** Puisis, vīrietis. *Šītais kēkss ir labais.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20)
- kentaurs Puisis, vīrietis. *Hmm, kas pa kentauru!* (LT 2002 SKOLN M 17)
- kents [*<* kr. jaun. *кент*] Puisis, draugs, čoms. (VE 1997)
- kepikons [sal. **kepons**] Cepure. (KKF 2002)
- kepons [*<* kr. *кепка*] Cepure. (VE 2001)
- kēsars [*<* angl. *case*] Soma. (VE 1997)
- kičīgi [*<* vāc. *kitschig*] Labi, lieliski, neparasti, interesanti. *Kičīgi zābaki tev!* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 18) (KKF 2002)
- kincis 1. Kinoteātris. (VE 1996) 2. Kinofilma. (VE 1996)
- kinders [*<* vāc. *das Kind*] 1. Mazs bērns. (VE 2000 Z 18) // (VE 2001) 2. Firmas «*Kinder Surprise*» vai citas firmas ražota šokolādes ola ar rotālietu vidū. (VE 1996)
- kinītis, arī **kinīts** Kinofilmas izrāde. (VE 1995 Z 18) (VE 1997)
- kižļene Košļājamā gumija. (VE 1997)
- klačiņa, sk. **sist klačiņu**
- klape [*<* vāc. *Klappe*] Mute. (LT 2000)
- klapēt [*<* vāc. *klappen*] Sist. (VE 2001)
- klase [*<* vāc. *Klasse!*] ♦ **augstā klase** Jauki. (LT 2000)
- klasiņš Klases vakars. (VE 1997)
- klasno [*<* kr. žarg. *класно*] Teicami, lieliski. *Tu klasno izskaties.* (LT 2002 SKOLN M 17)
- klusies un pako! Iegaumē labi, ielāgo, ņem vērā! (VE 1995)
- klibā cūka Apsauka. (VE 1996)
- kloks [*<* angl. *clock*] Pulkstenis. (VE 1995)
- kloķis, sk. **ielikt kloķi ♦ kloķi** Piedzēries. (VE 1995)
- klotilde Lauciniecka meitene, kas nepievērš uzmanību savam izskatam. (VE 1996)

- kloze** [< angl. *clothes*] Apģērbs. *Palūri, kāda tai šodien kloze!* (VE 1995, 1996, 1997) (VE 1994 M 18)
- kļička** [< kr. *кличка*] Iesauka. (VE 1997)
- kļova**, arī **kļovo** [< kr. jaun. *κλέβα*] Labi, jauki, stilīgi. *Kļova, es ar gribētu tik lielu kabatas naudu.* (LT 2006 STUD) // (LT 2000 STUD) (KKF 2002) *Kļovo, kā tev tas izdevās?* (LT 2002 SKOLN M 17)
- kļovais** [sal. **kļova**] Puisis, vīrietis, kuram citi vēlas līdzināties. (LT 2000 STUD)
- kļučene** [< kr. *κλυчи*] Atslēga. *Tev kļučene ir?* (VE 1995)
- knauķi** Jaunāko klašu skolēni. (VE 1995)
- knēvelis** Mazs bērns. (VE 2001)
- knislis** Mazs bērns. (VE 2001)
- kočāli** Lieliski, labi. (VE 1995)
- kodiens** 1. Alkohola dzeršana. *Rīt būs baigais kodiens.* (LT 2002 SKOLN M 17) // (LT 2001 STUD Z 20) 2. Svinības. (VE 2001)
- kokča** Kokteilis. *Nopirksi man arī vienu kokču?* (LT 2006 STUD)
- koko**, sk. **dot pa koko**
- koktēlītis** (Alkoholisks) kokteilis. *Iemočījām pāris koktēlītus un tad jau arī sanāca vakara čikšas.* (LT 2002 SKOLN M 18)
- kolbasit** [< kr. jaun. *колбасить*] Slika pašsajūta. *Mani kolbasit!* (LT 2002 SKOLN M 17)
- koļīt** [< kr. jaun. *колоть (коли!)*] 1. Censties pievērst kāda uzmanību, flirtēt, iepazīties ar pretējā dzimuma partneri. *Kad bazarējam ar druškām un koļījam džekus.* (LT 2002 SKOLN M 16) *Ejam koļīt beibes.* (LT 2002 SKOLN) // (VE 1995)
- koļīties** [< kr. sl. *колотья*] Injicēt narkotikas. (VE 1997)
- komene** Komendante. (VE 1997)
- komiņš** Homoseksuālis. *Tēlo baigo komiņu.* (VE 1995)
- kompadre** Draugs. (LT 2001 STUD Z 21)
- kompeteišens** [< angl. *competence*] Zināšanas kādā jomā, kompetence. (VE 1995)
- kompis** Dators. (VE 1997, 2001) (KKF 2002)
- končas** Konfektes. (VE 1997)
- kontriķis** Kontroldarbs. *Šodien kontriķis jāraksta?* (LT 2002 SKOLN M 15)
- kora** [sal. **korišs**] Draugs, draudzene. *Mans kora nepīpē.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 18)
- korišs** [< kr. jaun. sl. *кореш*] 1. Pazīstams zēns, puisis. (VE 2001) 2. Draugs. (LT 2001 STUD Z 19) *Es ar savu korišu tusēju vecrīgā.* (LT 2006 STUD)
- korķēt** Vemt. *Man ir slikti! – Aizej izkorķē!* (LT 2002 SKOLN M 16) // (VE 1997)
- korķis rauj** Vēmiens nāk; nelabi. (VE 1997)
- kors** [sal. **korišs**] Vīrietis, draugs. *Manam koram ir tā datorspēle ko tu gribi.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)

- kost** Dzert alkoholu. *Gribi šovakar iet kost?* (LT 2006 STUD) // (VE 1995 Z 18) (VE 1996, 1997) (LT 2001 STUD M 18, Z 18)
- košene** Košļājamā gumija. (VE 1996)
- košļāt** Ēst. (VE 2001)
- kožaņiks** [*<* kr. *кожаный*] Ādas jaka. (VE 1997)
- krajs** [*<* kr. *край*] Rajons, kvartāls. *Ejam tusēt Upiša ielas kraja.* (LT 2002 SKOLN M 17)
- krāmēt** Sist. (VE 2001)
- kratīties** Braukt. (VE 2001)
- kreizi**, arī **kreizī** [*<* angl. *crazy*] **1.** Dumjš, stulbs. (VE 1995) **2.** Muļķīgi, dumji; traki; negatīvi vērtējama situācija. (VE 1995, 1996) **2.** Traks (VE 1994 M 18) **3.** Dīvains. (VE 1997)
- kreizīgs**, arī **krēzīgs** [sal. **kreizi**] Traks, jucis, muļķīgs, stulbs. (VE 1997)
- ketīns** **1.** Apsauka. *Tu gan esi ketīns.* (LT 2002 SKOLN Z 20) // (VE 1995) **2.** Muļķis (VE 1995)
- krievene** Krievu valoda (mācību priekšmets). (VE 1996)
- krievs** Apsauka. (VE 1996)
- krillene** Krievu valoda (mācību priekšmets). (VE 1995)
- krist** ♦ **uz ausīm kritis**, sk. **auss**, **ausis** ♦ **būt kritušam uz ko**, sk. **būt kriška** [*<* kr. vienk. *крышка*] Beigas, cauri, gals. *Man no anglenes učenēs būs kriška, jo nav mājas darba.* (LT 2002 SKOLN M 14)
- krogs** Dzertuve. (VE 2001)
- kroplis** Apsauka. Idiots, stulbenis, lohs. (LT 2002 SKOLN Z 14) *Tu esi pilnīgs kroplis.* (LT 2006 STUD)
- kroplītis** Mazs bērns. (VE 2001)
- kroška** [*<* kr. sar. *крошка*] Siciņa meitene. (VE 1996)
- kruķis** Policists. (VE 1996, 1997, 2001)
- kruķīt** [*<* kr. *крытуть*] Pārveidot, padarīt ātrāku (motociklu). (LT 2000 STUD) ♦ **kruķīt mozgas** [*<* kr. *думь мозги*] Dot pamācības, mēģināt kaut ko iestāstīt. *Davai tinies un nekrūķī man mozgas.* (LT 2002 SKOLN M 18)
- krunkainais** Tēvs. (VE 2001)
- krupis** Apsauka. (VE 1996)
- krutā** [*<* kr. jaun. *крытая*] Simpātiska meitene. (VE 2001) Iekārojama meitene ♦ **foršā/krutā beibe**, sk. **beibe**
- krutais** [*<* kr. jaun. *крытой*] **1.** Saka par cilvēku, kurš kaut kādā ziņā ir pārāks par citiem. *Paskaties kāds krutais iet.* (LT 2002 SKOLN Z 15) // (KKF 2002) **2.** Asais, lieliskais, foršais. (VE 1997 Z 18) (VE 1997) **3.** Dižs. (KKF 2002) ♦ **krutais vecītis** Par citiem pārāks. (KKF 2002) ♦ **krutais džeks**, sk. **džeks**
- krutka** [*<* kr. *крытка*] Viltojums. (VE 1996)

- kruto**, arī **kruti**, **kruta** [< kr. jaun. *кpymo*] **1.** Lieliski, jauki; labi, lieliski. *Tas bija kruto.* (LT 2002 SKOLN M 17) *Tu šodien baigi kruta izskaties.* (LT 2002 SKOLN M 16) *Kruti mums rīt nav jāiet uz skolu.* (LT 2002 SKOLN M 12) // (VE 1995 Z 18) (VE 1997) (LT 2001 STUD) (LT 2001 STUD Z 18, Z 20) (LT 2000 STUD) (KKF 2002) **2.** Lieliski, veikli, asi, pārāk par citiem. (VE 1996)
- kruts** [< kr. jaun. sl. *кpymoй*] **1.** Lielisks. *Re kāda man cepure kruta.* (VE 1997 M 16) *Es tikko dabūju baigi kruto atzīmi.* (LT 2002 SKOLN M 17) **2.** Īpaši labs, izcils, lielisks; kas tāds, kā nav citiem; tāds, kas izceļas apkārtējo vidū. (KKF 2002) *A: Es gribu sa-
taisīties kā krutais džeks. B: Kā tas ir? A: [..] Mati gaisā. [..] Es gribu tikai krutāks
izskatīties, kad ciemiņi atbrauks. Tas ir, nedaudz krutāks kā parasti.* (VE 1999 Z 9)
Baigi kruta mašina. (LT 2002 SKOLN M 16)
- kuce** Apsauka. *Tu gan esi kuce.* (LT 2002 SKOLN Z 20) // (LT 2001 STUD Z 20)
- kuilis** Stulbenis, idiots; kretinisks džeks; uzkačāties puisis, vīrietis. *Tāds kuilis, neko
labu no viņa nesagaidīt.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 19)
- kūlais** [sal. **kūlīgs**] **1.** Puisis, vīrietis, kuram citi vēlas līdzināties. (LT 2000 STUD)
2. Lielisks, stilīgs. *Kūlais kreklis tev šodien!* (LT 2006 STUD) // (VE 1996)
- kūlīgi**, arī **kūl** [sal. **kūlīgs**] Ļoti jauki; lieliski. *Skolā šodien bija baigi kūlīgi...* (LT 2002
SKOLN M 13) // (VE 1995, 1997) (KKF 2002)
- kūlīgs** [< angl. sar. *cool*] Jauks, lielisks. *Re, kur kūlīgs džeks!* (LT 2002 SKOLN M 17)
- kupāties** [< kr. *кynатъся*] Peldēties. (VE 1997)
- kūpināt** Domāt. (VE 1997)
- kurināt** Smēķēt. (VE 2001)
- kurīt** [< kr. *кyритъ*] Smēķēt. *Ejam uzkurīt.* (LT 2002 SKOLN Z 16) // (VE 2001)
- kurmī** Bezbiļetnieks. (VE 2001)
- kurpe**, sk. **piečurāt bikses (kurpi)**
- kurtka** [< kr. *кyртка*] Vējjaka, jaka. *Es aizmirsu savu kurtku.* (VE 1995, 1996, 2001)
(KKF 2002)
- kvasīt** [< kr. jaun. sl. *кваситъ*] Dzert. (KKF 2002)

K

- ķēmā** Reibumā. *Vakar vecis bija baigā ķēmā.* (VE 1995)
- ķeska** Lupata. (VE 1997)
- ķeša** [< pol. *kieszef*] Kabata. (VE 1997) ♦ **muld kā pa ķešu**, sk. **muldēt**
- ķibicka** Kiosks. (VE 1995)
- ķilēt maskas** Melot. (VE 2001)
- ķincis** Kinofilma, kinoteātris. *Davai, tēti aizejam uz ķinčiem.* (LT 2002 SKOLN M 15)
- ķinīts** Kinoteātris. (VE 1995 Z 18)

ķīpa, arī **ķip** [< kr. *muna*] 1. Vārds bez nozīmes. Parazītvārds. *Ko tu šodien darīsi? Brauksi ķip burkānus ravēt?* (LT 2002 SKOLN M 13) 2. Apmēram, it kā. (LT 2002 SKOLN Z 17) *Ķīpa es sāku dziedāt, bet dēļ kakla sāpēm tā arī nevarēju padziedāt.* (LT 2006 STUD) *..ķīpa būtu..* (VE 2006 Z 18) // (LT 2002 SKOLN Z 17) (KKF 2002); sal. **tīpa**

ķirbis Galva. (VE 2001)

ķirbuls Apsauka. (VE 1996)

ķirsī Iereibis. (KKF 2002)

ķobis Galva. (VE 2001)

ķolka [< kr. sl. *мѣлка*] Meitene. (VE 1997)

ķurjaga [< kr. žarg. *тюряга*] Cietums. (VE 2001)

ķurķis [< kr. *тюрма*] Cietums. (VE 2001)

L

labais 1. Jauks, lielisks. *Labais auto.* (LT 2002 SKOLN Z 17) *Labais pārtiņš bija pie tevis.* (LT 2006 STUD) 2. Izsauciens, apzīmē pozitīvas emocijas. *Labais ne, cik Jānis daudz zivis noķēris!* (LT 2002 SKOLN M 14) // (LT 2001 STUD M 19, Z 19) 3. Puisis, vīrietis, kuram citi vēlas līdzināties. (LT 2000 STUD) ♦ **tas ī' labais** Vēlēties kaut ko iegūt. (LT 2001 STUD)

laineris Autobuss. (VE 1997)

laist Doties, iet. *Rīt laižam uz tusiņu.* (VE 1995) *Laižam uz kafūzi ēst.* (LT 2006 STUD) // (VE 1995, 2001) (LT 2002 SKOLN Z 19) ♦ **laist fufeli/gurķi/luni/muļķi** Slinkot, neko prātīgu nedarīt; tēlot muļķi. *Tajā priekšmetā var reāli laist fufeli.* (LT 2006 STUD) *Sikā māsa to vien dara, kā laiž luni.* (LT 2006 STUD) *Es pie tāfeles laidu muļķi.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 18, M 19, Z 18) ♦ **laist vaļā** Sākt kaut ko darīt (piem., spēlēt mūzikas instrumentu). (LT 2000 STUD) ♦ **laist burbuļus** Melot, tukši runāt. *Beidz laist burbuļus, runā par tēmu!* (LT 2006 STUD) (LT 2001 STUD M 19) ♦ **laist zosi** Slinkot. (LT 2001 STUD Z 26) ♦ **laist trasē** Dzert alkoholu (LT 2001 STUD Z 20) ♦ **laist/nolaist lažu** [< kr. *знатъ лажу*] 1. Spēlēt (sportā) bez centības. *Nolaidu lažu!* (LT 2002 SKOLN Z 18) // (VE 1996) 2. Slaisties, slinkot. (VE 1996)

laist vāgu Bēgt. (VE 1996)

laisties lapās Bēgt. *Laidieties lapās!* (VE 1997 Z 8)

lamāties Audzināt; lasīt morāli. (VE 2001)

lampa ♦ **mest/sist pa lampu** Dzert alkoholu. *Metīsim pa lampu šovakar?* (LT 2006 STUD) // (VE 1996) (LT 2001 STUD M 21); sk. arī **dot pa lampām**

lasis Lats. (VE 1997)

lasīt/nolasīt morāli/lekciju Audzināt; bārt, rāt. (VE 2001)

- latene** Latviešu valoda (mācību priekšmets). *Velkam uz lateni.* (LT 2002 SKOLN M 17) // (VE 1994, 1995, 1996, 1997) (KKF 2002)
- latvaloda** Latviešu valoda (mācību priekšmets). (VE 1996)
- lauķis** Apsauka, saka par cilvēkiem no laukiem, arī par neaktīviem, kautrīgiem cilvēkiem, atkritējiem. *Klase pilna ar lauķiem.* (LT 2006 STUD) // (VE 1995) (LT 2002 SKOLN M 16)
- lauzties** Skopoties. (VE 2001)
- laža** [< kr. krimin. jaun. лажа] Neveiksme, neizdošanās. *Kas par lažu?* (LT 2002 SKOLN M 17); sk. arī **laist/nolaist lažu**
- lekcija**, sk. **lasīt/nolasīt morāli/lekciju**
- lekties** Strīdēties. *Guna, es nelecās ar tevi. Varbūt tu lecies!* (VE 1995 M 13) // (VE 2001)
- lelle** Saposusies, sapucējusies, sakrāsojusies meitene. *Klubs pilns ar lellēm.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 26)
- lenkt** Vēlēties iegūt pretējā dzimuma partneri, meklēt draugu, draudzeni. *Esmu sākusī lenkt vienu foršu džekiņu.* (LT 2006 STUD) // (LT 2000 STUD)
- liet** Melot.) *Ko tu man te tagad lej?* (LT 2001 STUD M 21, Z 21) (LT 2006 STUD) ♦ **liet ūdeni** Melot. (VE 1996, 2001)
- likt ausī** Melot. (LT 2001 STUD Z 20)
- likties slīpingā** Doties gulēt. *Esmu tā nogurusi, ka likšos slīpingā.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20)
- limpene** Limonāde. (VE 1995, 1996)
- linčiks**, arī **liņčiks** Lineāls. (VE 1995, 1996, 1997)
- lisabons** [konstrukcija: < kr. лысый + vietvārds Lisabona] Plikpauris. (VE 1997)
- liss pauris** *Bez matiem.* (VE 2006 Z 16)
- līst** Glaimot. (VE 1996) ♦ **līst migā** Doties gulēt. *Es laikam līdīšu migā.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)
- litene** Literatūra (mācību priekšmets). (VE 1995, 1996) (KKF 2002)
- litkabs** Literatūras kabinets (skolā). (VE 1996)
- little** [< angl. little] Mazliet. *Visur tā runāju, bet mājās «little» mazāk.* (LT 2002 SKOLN M 15)
- līzīte** Laucinieciska meitene, kas nepievērš uzmanību savam izskatam. (VE 1996)
- loderēt** [< vāc. lodern] Slinkot. *Visu dienu noloderējām, tā arī neko prātīgu neizdarījām.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19)
- lohs**, arī **loha** [< kr. jaun. сл. лох] Apsauka (muļķis; neapķērigs cilvēks). *Tas lohs, tak galīgi nekož.* (LT 2002 SKOLN M 17) // (VE 1997) (KKF 2002)
- lomkas** [< kr. ломки] Apzīmē stāvokli, kad izgaist alkohola reibums (galvassāpes, slikta pašsajūta). (LT 2002 SKOLN Z 17)
- lommis** Apsauka. *Par skolotājiem: «Baigais lommis!»* (LT 2002 SKOLN M 16)

lošis, lose [< kr. jaun. *лось*] 1. Apsauka, lamuvārds. *Tu lošis tāds!* (LT 2002 SKOLN M 16) // (LT 2001 STUD Z 26) 2. Neapķērīgs cilvēks; muļķis, stulbenis, neļēga (VE 1995, 1997) // (KKF 2002) 3. Aprobežots cilvēks. (KKF 2002) 4. Neglīts puisis. (VE 1997) 5. Zaudētājs. (KKF 2002) 6. Gļēvulis. (VE 2001)

love, arī lovīte [< angl. *love*] Mīlestība. (VE 1995, 1996)

lovīties [< kr. jaun. *ловить*] Meklēt draugu, draudzeni. *Ejam lovīties.* (LT 2002 SKOLN M 18) *Disenē būs īstais laiks lovīties.* (LT 2006 STUD)

lunis 1. Muļķis, neļēga. (VE 1995, 1996) (KKF 2002) 2. Neglīts puisis. (VE 1997) 3. Apsauka. (LT 2002 SKOLN Z 14), sk. **laist luni**

lupata Drēbes. *Šīta lupata nav stilā, ņem kādu citu.* (LT 2002 SKOLN M 15)

lūpene Lūpu krāsa. (VE 1994, 1995, 1997)

lupināt [sal. **lupīt**] Skatīties, bolīties. *Kad meitene pastās uz kādu zēnu kas to redz viņš pasaka Ko tu lupini?* (LT 2002 SKOLN M 13)

lupīt [< kr. vienk. *лупить глаза*] Skatīties. (KKF 2002)

lūrēt Skatīties. *Lūram telluku?* (LT 2006 STUD) // (VE 1994, 1996) (LT 2000, 2001)

luste ♦ **ir luste** Ir interese, vēlme. (LT 2001) *Man ir luste šito mācīties.* (LT 2006 STUD)

lūzeris [< angl. *looser*] Zaudētājs; neveiksminieks. (KKF 2002)

lūžņu kaudze Dators. (VE 2001)

L

ļečīt [< kr. jaun. *лечить*] 1. Daudz runāt, stāstīt muļķības. *Ko tu man te ļečī?* (LT 2002 SKOLN M 17) 2. Melot. (VE 2001) 3. Lasīt morāli. (VE 2001) ♦ **ļečīt mozgu** Dot pamācības, mēģināt kaut ko iestāstīt. *Ko tu man ļečī mozgu?* (LT 2002 SKOLN Z 16)

ļifčiks [< kr. *лифчик*] Krūšturis. (VE 2001)

ļifons [<kr. jaun. *лифон*] Krūšturis. (VE 2001)

ļuļķēt Smēķēt, pīpēt. (VE 1997, 2001)

ļuļķis Cietums. (VE 2001)

ļutause Ausaine. (VE 2001)

M

mācenis Mācību pārzinis, mācību daļas vadītājs (skolā). (VE 1997)

mačīt [sal. **močīt**] 1. Ātri iet; skriet. (VE 1997) 2. Sist. (VE 2001)

mačka Nevīžīga meitene. (VE 1997)

maf(l)ons [kr. jaun. sl. *мафон*] Magnetofons. (VE 2002 Z 12)

- magene** Automašīna. (VE 1997)
- maģis**, arī **maģītis** Magnetofons. (VE 1994, 1995, 1996, 1997) (VE 2003 Z 13)
- mahačs** [< kr. jaun. *махач*] Kautiņš. (VE 1995) (KKF 2002)
- māja**, sk. **moku māja**; **pasūtīt piecas mājas tālāk**; **pasūtīt trīs mājas tālāk**; **prātiņ, nāc mājās!**
- makarācija** Apsauka. (VE 1996)
- makarons 1.** Tievš, garš zēns. (VE 1995) **2.** Apsauka. (VE 1996); sk. arī **kārt makaronus uz ausīm**
- makaronaņņiks** [< kr. sl. *макаронник*] Itālietis. (VE 1995)
- malka** Sērkokociņi. (VE 1997)
- māma** Māte. *Māmi, es eju uz tusiņu!* (LT 2002 SKOLN M 14)
- mamma** ♦ **mamma mia!** Pārsteiguma izsauciens. Ak, šausmas! *Mamma mia, kas tad tas!!* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19) (LT 2002 SKOLN M 14)
- manī** [< angl. *money*] Nauda. (VE 2001); sk. arī **money**
- mans vārds ir Andrejs** Lieto ar nozīmi – es vis nedomāju, ka runāju aplamības. (VE 1995)
- marmelāde** Apsauka. (VE 1996)
- marozka** [< kr. *мороженое*] Saldējums. (VE 1995)
- masa** Augums. (VE 2001); sk. arī **noraut masā**
- matene** Matemātika (mācību priekšmets). (LT 2002 SKOLN M 17) (VE 1994, 1995, 1996, 1997) (KKF 2002)
- mauka** Apsauka, lamuvārds. *Viens zēns nāk mums meiteņu bariņam garām un saka vienai meitenei: «Čau mauka!»* (LT 2002 SKOLN M 16) // (VE 1996) (VE 1999 Z 8) (LT 2001 STUD M 20) **maukas!** Izsauciens. (LT 2001 STUD Z 21)
- maukt** Ātri doties, iet, braukt. *Maucam uz mājām.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 16) (LT 2000, 2001) (VE 2001)
- meiča** Meitene; jauniete. *Klases meičas ir tīri sakarīgas.* (LT 2006 STUD) // (VE 1996, 1997, 2001) (LT 2000 STUD; 2001 STUD M 19)
- meita**, sk **iet meitās**
- mēmais** Pulkstenis. (VE 1997)
- mēmisks** ♦ **pa mēmisko** Labi, veiksmīgi. (LT 2001 STUD M 21)
- memme** Korpulenta, mazkustīga meitene. (VE 1996)
- memmesdēliņš** Luteklis. (VE 1996)
- memmesmeitiņa** Lutekle. (VE 1996)
- memmis** Gļēvulis. (VE 2001)
- ments** [< kr. jaun. *мент*] Policists. (VE 1996, 1997, 2001) *Skolā tagad tantiņas vietā ments stāv.* (VE 2001 Z 11)
- mērkaķis** Apsauka. (VE 1996)

mesidžs [ang. *message*] Ziņa. (KKF 2002); sk. arī **sūtīt mesidžu**

mēsls Vispārīgs apzīmējums kaut kā necīga, nevajadzīga u. tml. nosaukšanai. *Kā to mēsli* [skaitli uz kalkulatora ekrāna] *var izdzēst?* (VE 1997 Z 8)

mest 1. Ātri braukt. (LT 2001 STUD) 2. Dzert. *Šovakar gribēsi kaut ko mest?* (LT 2006 STUD) ♦ **metam somā** Aiziet no stundām. (KKF 2002) ♦ **mest acis**, sk. **acs**, **acis** ♦ **mest/sist pa lampu**, sk. **lampa**

mīces Mājas. (VE 1994)

mīcīt Doties, iet. *Mīcam uz tusiņu.* (LT 2002 SKOLN M 15)

mīga, sk. **list migā**

mīkas [< kr. *домик*] Mājas. (VE 1994)

mikspikšļi Juceklis. *Riktīgi mikspikšļi.* (VE 1995)

mīkstā anatomija Apsauka. *Tu esi mīkstā anatomija!* (LT 2002 SKOLN M 15)

mīkstais Gļēvulis, bailīgs cilvēks. (VE 2001) (KKF 2002); sk. arī **uzlikt mīksto**

mīķis Mikrofons. (VE 1997)

mīlicis Policists. (VE 2001)

mīncītis Tā zēni uzrunā savas draudzenes. (VE 1997)

mindža [< kr. jaun. sl. *минжевать*] Gļēvulis. (VE 2001)

miņuks Minisvārki (VE 1997)

misene 1. Skaistumkonkursa dalībniece. (VE 1995) 2. Atkritumu tvertne. (VE 1995, 1997)

miskaste [< vāc. *der Mist*] Atkritumu tvertne. (VE 1995)

mīza ♦ **dabūsi pa mizu!**, sk. **dabūt**

močīt [< kr. krim. jaun. *мочить*] 1. Doties, iet. *Ai, dāvaj, močījam uz jūru.* (LT 2002 SKOLN M 17) 2. Lauzt. *Beidz vienreiz močīt manu pilteni.* (LT 2002 SKOLN Z 14) 3. Darīt. *Ko mēs te močījam ko?* (LT 2002 SKOLN Z 16) 4. Likst. *Bračka tu šodien keruti izskaties un nemoči to želeju tik daudz matos.* (LT 2002 SKOLN Z 17) 5. Tikt pozitīvi novērtētam. *Janka moči.* (LT 2002 SKOLN Z 13) 6. Sist. *Ejam močīt kādu džeku.* (LT 2002 SKOLN Z 13) ♦ **močīt augumā** Aizvainot ar vārdiem. *Es saku tā, kas ir ko močīt augumā pa muti gribi.* (LT 2002 SKOLN Z 14) ♦ **močīt dosku** Ej prom! *Citreiz ar māti kad sastrīdos tad jau esmu pateicis močīt dosku.* (LT 2002 SKOLN Z 20)

močīties [< kr. jaun. *мочиться*] 1. Darīt. *Ko tu tur močījies.* (LT 2002 SKOLN Z 13) 2. Kauties. *Tu esi jefņš, ejam močīties.* (LT 2002 SKOLN Z 13)

močnais [< kr. *моцный*] Lielisks, pārāks. *Močnais džeks.* (LT 2002 SKOLN M 16)

močuks Motocikls. (VE 1996)

moins [< vāc. *moin*] ♦ **(nu) moins!** Izsauciens (apzīmē pozitīvas un negatīvas emocijas). *Tu ieraugi veikalā lielu atlaidi un iesaucies: «Nu moins!»* (LT 2002 SKOLN M 17) // (LT 2001 STUD Z 20)

mokas ♦ **moku māja** Skola. (VE 2001) ♦ **moku ūķis** Skola. (VE 2001)

- money**, arī **manī**, **many**, **maņi-maņi**, **moni** [money] Nauda. *Aizdod man biki many.* (LT 2006 STUD) *Normālai dzīvei vajadzīgs maņi-maņi.* (LT 2006 STUD) *Man gandrīz vairs nav nekāda money.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21) (VE 1996)
- monstrs** Tēvs. (VE 2001)
- montana!** [монта] Izsauciens, kas pauž pārsteigumu, pozitīvu vērtējumu. *Montana! Baigi vālē!* (VE 1995)
- mopis** Mopēds. (VE 1995)
- mopsis** Mobilais telefons. *Pie kādas sugas pieder tavš mopsis?* (LT 2002 SKOLN M 17)
- morāle**, sk. **lasīt/nolasīt morāli/lekciju**
- mosīts** «Moskvič» markas automašīna (VE 1994)
- moška** [может быть] Varbūt, iespējams. *Moška aizejam pie tevis šovakar?* (LT 2006 STUD) *Moška aizejam uz diseni.* (VE 1995) // (VE 1996) (LT 2002 SKOLN Z 13)
- motāts** Tomāts. (VE 1997)
- motors**, sk. **noķert motoru**
- mozga**, **mozgas**, sk. **ļečīt mozgu**
- muča** [sal. *mutere*] Māte. (VE 1996)
- mudaks** [мудак] Muļķis. (KKF 2002)
- mūlāps** Apsauka. (VE 1996)
- muldēšana** Runāšana. *Tā učene man jau ir apriebusies ar savu bezgalīgo muldēšanu.* (LT 2002 SKOLN M 17)
- muldēt** 1. Izrunāties, runāt. *Visbiežāk šādus vārdus lietoju muldot ar pusotru gadu vecāko brāli.* (LT 2002 SKOLN Z 16) *Beidz muldēt un atdod manas drēbes.* (VE 1997 Z 7) 2. Lasīt morāli. (VE 2001) 3. Melot. (LT 2001 STUD M 20) 4. Daudz runāt, stāstīt muļķības. *Viņš jau tikai to vien dara, kā nepārtraukti kaut ko muld.* (LT 2006 STUD) ♦ **muld kā pa ķešu** Saka, ja kāds runā nesakarīgi. (VE 1995)
- mūlis** 1. Ģimīš, seja. *Kā man riebjas šitais mūlis.* (LT 2006 STUD) // (VE 2001) 2. Pūsis, vīrietis. (LT 2001 STUD Z 18) ♦ **pielikt/piemest mūli** Piedzerties. (LT 2002 SKOLN Z 16) (LT 2001 STUD Z 19) *Šovakar prasās pielikt mūli.* (LT 2006 STUD) *Viens čubars vakar disenē bija riktīgi piemētis mūli.* (LT 2006 STUD)
- multene** Multiplikācijas filma. *Es pirmo reizi iegāju tai ēkā, kurā taisa multeni.* (VE 1997 skolniece TV raidījumā)
- muļļa** Neveiklis. (VE 1996)
- mūris** Baznīca. (VE 2001)
- murmulis** Apsauka. *Murmuļi tādi!* (VE 1996)
- musarņiks** [мусорник] Atkritumu tvertne. (VE 1995)
- musars** [мусор] Policists. (VE 1997, 2001)
- mutere**, arī **muterīte** [die Mutter] Māte. *Man varbūt mutere mājās un tad es viņai vairs nevarēšu dirst, ka biju Rīgā.* (VE 1997 M 16) *Vai tev mutere šodien mājās?*

(VE 1996) *Baigā, mutere, nedod naudu tusiņam.* (LT 2002 SKOLN M 18) *Muterīte to nesaprot.* (LT 2002 SKOLN M 16) // (VE 1995 Z 18) (VE 1994, 1995) (KKF 2002)

mūzene Mūzika. *Vai tu klausījies to priekolīgo mūzeni?* (LT 2002 SKOLN M 13)

muzlits Mūzikas literatūra. (VE 1996)

muzons [*<* kr. sl. музон] Mūzika. *Vai tu iesi uz tusiņu tur būs foršs muzons.* (LT 2002 SKOLN Z 13) // (VE 1995) (KKF 2002)

И

načovka [*<* kr. ночёвка] Naktsmītne; vieta, kur pavada nakti. (VE 1997)

nafig [*<* kr. sl. нафига, на фига] Priekš kam (kā), kāpēc. *Nafig mums kaut kas jādara.* (LT 2002 SKOLN M 18) // (VE 1997) (KKF 2002)

nahalka [*<* kr. нахалка] Nekauna. *Nahalka tāda!* (VE 1995)

nahaļava [*<* kr. jaun. на халёву] Uz labu laimi. *Nahaļava kaut ko darām.* (LT 2002 SKOLN M 17)

nahuj [*<* kr. vulg. на хуй] Lamāšanās izsauciens. *Nahuj tu tik vēlū nāc mājās.* ♦ **iģi/pašol (ti) nahuj** Lamāšanās izsauciens. *Es eju pa ielu, paprasu cik pulkstens un viņš man atbild: Iģi ti nahuj.* (LT 2002 SKOLN M 14)

naiste [*<* ig. naiste] Meitene. (VE 1997)

namjoks, arī **namoks** [*<* kr. намёк] Mājiens. (VE 1995, 1996)

nariki Apsauka (jaunāku klašu skolēni). *Sīkie nariki.* (LT 2002 SKOLN Z 16)

naudasmaiss Bagātnieks. (VE 1996) ♦ **naudas maiss** Tēvs. (VE 2001)

naušņiki [*<* kr. наушники] Austiņas. (VE 1995)

nebrauc auzās!, sk. **auzas**

negruzī! [*<* kr. jaun. sl. ерузитъ] Neaprunā! (KKF 2002)

neguli uz ausīm! Dzirdi! Klausies! (VE 1995)

neķer aubē! Nepārdzīvo! (VE 1995)

nemaisies pa kājām! Netraucē! (VE 1995)

nerubīt [sal. rubīt] Nestrādāt. (VE 1995) ♦ **nerubīt (fišku)**, sk. **fiška** ♦ **fišku nerubī**, sk. **fiška**

nervēt Uztraukties. *Es nervēju reāli pirms katra ārsta apmeklējuma.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 16)

nes [*<* kr. vienk. несёт] Nelabi ož, smird. (VE 2001)

nespīd [*<* kr. sl. не светит] Nav izredžu, nav iespējams, nereāli. (VE 1996)

nesties Ātri doties, braukt. *Es nesos uz nākamo stundu, nav laika.* (LT 2006 STUD) // (LT 2000)

- nevāji**, arī **nevājš** 1. Pamatīgi. *Nevāji piedzērāmieš vakardien.* (LT 2006 STUD) 2. Jauks, pārāks. *Nevājšais džeks.* (LT 2001 STUD M 18)
- nikas** Mājas. (VE 1997)
- nikolajs** Saka, lai pateiktu, ka kaut kas ir pilnīgi vienaldzīgs. (LT 2002 SKOLN Z 16) ♦
uzlikt nikolaju Aizliegt. *Mamma uzlika man nikolaju.* (LT 2006 STUD)
- niks** [*< angl. nickname*] Iesauka. (KKF 2002)
- nīkt** Garlaikoties. (VE 2001)
- nīkuļot** Slinkot. *Nu kas ir, ko nīkuļo??* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19)
- nobietēt** Sabojāt. *Šodien baigi kerutā diena kaut kā negribās viņu ar tizlajiem mājas darbiem nobietēt.* (LT 2002 SKOLN M 13)
- nobumbulēt laiku** Slinkot. (LT 2001 STUD M 21)
- nodirst** Nobārt, izlamāt. *Kad māsa ir apriebusies, nodiršu viņu.* (LT 2002 SKOLN M 13)
- nodot strušku** Izbārt; lasīt morāli, sarāt, audzināt. (VE 1996, 2001)
- nodrāzts** Nolietots, apnicis. *Šis izteiciens jau ir nodrāzts.* (LT 2002 SKOLN Z 15)
- nodžumpīt** [sal. **džumpīt**] Nopeldēties. *Braucam nodžumpīt uz ezeru.* (LT 2002 SKOLN Z 17)
- nogāzt podu** Izjokot kādu vai izdarīt ko neparastu un jocīgu. (VE 1995)
- nogrūsties** Nodarboties ar seksu. *Mēs nogrūdāmieš vienu reizi.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 20)
- nojāts** Nolietots. *Man šitas telefons galīgi nojāts.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 17)
- nojūgties** Sajukt prātā. (VE 1995)
- nokāst** Izspiest naudu (VE 2002)
- nokoļīt** [sal. **koļīt**] Iepazīties ar pretējā dzimuma pārstāvi. *Nokoļīju džeku starp citu baigi keruta.* (LT 2002 SKOLN M 18)
- nokopēt** Norakstīt. (VE 1994)
- noķert** ♦ **noķert motoru** Apturēt taksometru vai nobalsot mašīnu. (VE 1996) ♦
noķert zarazu Saslimt. (VE 2001)
- nolaist uz paku, sk. paka**
- nolamāt** Sarāt. (VE 2001)
- nolikt** Pateikt visu ko domā. (VE 2001) ♦ **nolikt kedas** Nomirt. (KKF 2002) ♦ **nolikt pie vietas** Noniecināt. (VE 2001) ♦ **nolikt uz paku, sk. paka**
- nolikties** Saslimt. (VE 2001)
- nolūzt** Saslimt. (VE 2001)
- nomest snaudu** Gulēt. *Jāiet nomest snaudu pirms vakara tusa.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 21)
- nomocīt** Izlasīt (grāmatu). (VE 2001)
- noplaukt** Paveikties. (VE 1995 Z 18)

- noplēst piķi** Izspiest naudu. (VE 2001)
- noraustīties** Nobīties. (VE 2001)
- noraut masā** 1. Gulēt. (LT 2001 STUD Z 20) 2. Dabūt pa seju, tikt piekautam. *Ja tas džeks turpinās braukt virsū, tad reāli noraus masā.* (LT 2006 STUD)
- norauj ūdeni!** Apklusti! Pietiek runāt niekus! (VE 1995)
- norauties** 1. Būt pieķertam neatļautā rīcībā; iekulties nepatīkšanās; saņemt sodu. *Gan tu norausies!* (VE 1997) 2. Saņemt bārienu, nopelumu. *Nu norāvies?* (LT 2002 SKOLN Z 13)
- noriet** Sarāt. (VE 2001)
- normāli** 1. Lieto, lai apzīmētu kaut ko stulbu. *Un viņš mani pasūtīja. Normāli, vai ne?* (LT 2002 SKOLN M 17) 2. Ne labi, ne slikti; apmierinoši. *Normāli ietusējām, ne?* (LT 2006 STUD)
- normāls** Jēdzīgs. (VE 2001)
- normaļna** [*< kr. нормально*] Normāli. (VE 1995)
- nosēnot** Nobīties. (VE 2001)
- noslaukt (naudu)** Izspiest naudu. (VE 2001)
- nospert** Nozagt, saņemt bez atļaujas. (VE 1994, 1995)
- nospiest** 1. Norakstīt no kāda, piemēram, mājas darbu. (VE 1995) (KKF 2002) 2. Kompostrēt. *Nospiediet taloniņu!* (VE 1995)
- nostučīt** [*< kr. sl. смучать*] Nosūdzēt, nodot. (VE 1995) (KKF 2002)
- nošpikot** Norakstīt no kāda, piemēram, mājas darbu. (VE 1995)
- notestēt** Izmēģināt. *Iedo notestēt savu mobilfoni.* (LT 2006 STUD)
- notis** Cigaretetes. *Man jāiegādājas notis.* (VE 1996)
- notrusīties** [*< kr. трусить*] Nobīties. (VE 2001)
- novākt** Noņemt. (VE 1995)
- nožauties** Nokrist. *Man paslīdēja kāja, un es nožāvos.* (VE 1996) // (VE 1995)
- nulle** ♦ **pielikt nulli** Nomirt. *Neuztraucies tam es šodien bārā nepielikšu nulli.* (LT 2002 SKOLN Z 16) ♦ **garīgais zem nulles** Slikts garastāvoklis. (VE 1995)
- nu tik sāksies!** 1. Notikt, norisināties. (LT 2001) 2. Tūlīt būs! *Nu tik sāksies lamāšanās.* (LT 2001 STUD Z 19)

I

- ņammīgs** Garšīgs. *Мамми, tu izcepi baigi ñammīgu keksu* (LT 2002 SKOLN M 13)
- ņečaina** [*< kr. нечаянно*] Nejauši, netīšām. (VE 2001)
- ņemt** ♦ **ņemt uz krūti** Dzert alkoholu. *Pirms disenes jāpaņem uz krūts.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 21, M 20) ♦ **ņemt skaidu** 1. Ātri braukt, doties prom.

- (LT 2000 STUD) **2.** Izmēģināt braucamrīku. *Iedosi noņemt skaidu ar savu jauno tačku?* (LT 2006 STUD) // (LT 2000 STUD) ♦ **ņemt fraku** Bēgt. (VE 1996) ♦ **ņemt vagu** Bēgt, mukt, aizlaisties. *Veči, ņemat vagu!* (VE 1995) ♦ **(pa)ņemt kājas pār pleciem** 1. Bēgt. (VE 1996) 2. Aizskriet. (VE 2001) ♦ **ņemt pēdu** Bēgt, mukt, aizlaisties (VE 1995) ♦ **ņemt uz aci** Paklupt, nokrist. (VE 1995) ♦ **ņemt uz dullo** Izzobot, izjokot; izmulļot, nerrot, izāzēt. *Šis viņu ņēma uz dullo?* (VE 1995)
- ņemties** Darīt. *Ko tu ņemies?* (LT 2002 SKOLN M 16)
- ņerga** Gļēvulis. (VE 2001)
- ņeščastnaja** [*< kr. несчастная*] Mulķe, nelaimīgā mulķe. (VE 1995)
- ņifiga** [*< kr. vienk. нефига*] 1. Nekas, neko. *Ar skolotājām tā var runāt, jo viņas ņifiga no jauniešu slenga nefiltrē un tā mēs viņas aprunājam, bet viņas nesaprot...!* (LT 2002 SKOLN M 15) 2. Nekā nebija! (VE 1997)
- ņuņņa** Gļēvulis. (VE 2001)
- ņuņņāt** Raudāt. (VE 2001)

O

- ofiņš** Oficiers, virsnieks. (VE 1995)
- of-of** ♦ **uz of-of** Labi, veiksmīgi. (LT 2001 STUD M 21)
- okei**, arī **okay**, **O.K.** [*< angl. okay*] Labi! Viss kārtībā! Jā, labi, piekrītu. *Okay, es paņemšu tavu somiņu.* (LT 2006 STUD) // (VE 1995, 1996, 1997) (KKF 2002) (LT 2002 SKOLN Z 14)
- oķis** Vecaistēvs. (VE 1995)
- ola** Apsauka. (VE 1996)
- olreit** [*< angl. alright*] 1. Viss kārtībā. (VE 1996) 2. Būs labi. (KKF 2002)
- omacene** [*< vāc. die Oma*] Vecāmāte. *Bet man būs jāpalīdz omacenei.* (LT 2002 SKOLN M 13)
- orangutāns** Apsauka. *Kas ir tu orangutān?* (LT 2002 SKOLN Z 18)
- oriņi** Auskari. (VE 1997)
- ou, nou!** [*< angl. oh, no!*] Ak, nē! Izsauciens, kas pauž nepatīkamu pārsteigumu. *Viņš nemaz nav izmeklētājs, bet pārgērbies pirāts. Ou, nou!* (VE 1997 Z 8)

P

- pablenzt** Paskatīties. (VE 2001)
- pačka** [*< kr. пачка*] Paka. (VE 1995)
- pačolēt** Paskatīties. *Es aiziešu pačolēt, vai viņš tur vēl sēž.* (LT 2002 SKOLN M 15) // (VE 1995, 2001)

- pačolīgi** Lieliski. (VE 1997)
- padiņš** [< kr. *подъезд*] (VE 1995)
- padirst** Pazaudēt. (VE 1996 M 16)
- padod maisiņu!** Saka, ieraugot neglītu cilvēku (zēnu, meiteni). (VE 1997)
- padruška** [sal. **druška**] Draudzene. *Manai padruškai ir riktīgi stilīga istaba.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19)
- pagaist** Pazust; aizmirst. *Nē, viss ir pagaisis.* (VE 1995)
- pagriezt** Piezvanīt. (VE 2001)
- paģītis** Pagarinātās dienas grupa. *Davaj ejam tusēt paģītī.* (LT 2002 SKOLN M 13)
- paiču!** Pagaidi! (VE 1997)
- paika** [< kr. *наёк*] Ēdiens. (VE 1995, 1997)
- paipala** Apsauka (naivs, neatjautīgs cilvēks). (VE 1996)
- pajoliņš** Apsauka (stulbenis, idiots, muļķis). *Mums klasē ir 2 pajoliņi.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 14)
- paka** ♦ **nolaist/nolikt uz paku** Gulēt. (LT 2001 STUD M 21); sk. arī **pie pakas pakot**, sk. **klausies un pako!**
- pāksts** Mute; sk. arī **aizver pāksti!**
- pāķe**, arī **pāķene** Apsauka. (VE 1996)
- paķeksēt** Paskatīties. (VE 2001)
- pāķi** Lauki. (VE 1995)
- pāķis** 1. Lauciniecisks, nemoderns zēns. (VE 1996) 2. Laucinieks. (VE 1995) 3. Muļķis. (VE 1996)
- pālis** muļķis (VE 1995, 1997) ♦ **būt pālī** Būt piedzērušam. (VE 1997)
- palūrēt** Paskatīties. *Palūri, kāda tai šodien kloze!* (VE 1995) // (VE 1996, 2001)
- palķiņņiks** [<kr. sl. *полтинник*] 50 latu / santīmu. (VE 1997)
- pamočīt** [sal. **močīt**] Kauties. *Ei vecais iesim pamočīt uz ielas, jo vakar man borzīja virsū.* (LT 2002 SKOLN Z 17)
- pampaks** 1. Muļķis. (VE 1996) 2. Apsauka. (VE 1995)
- pampt** Gulēt. (VE 1995, 2001)
- pancūciņa** Pankūka. (VE 1994 Z 12)
- panesties** Notikt, norisināties. *Panesās sarunas par džekiem.* (LT 2006 STUD) // (LT STUD 2000)
- panki nemirst, pankus nobrauc!** Sasveicināšanās panku vidū. (LT 2002 SKOLN Z 18)
- paņemt** Dzert alkoholu. *Paņemam pa vienam aliņam?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 18) ♦ **paņemt uz acs** Nokrist. (VE 1996) ♦ **paņemt uz grudaku**, sk. **grudaks** ♦ **paņemt pēdu**, sk. **pēda**

- paraut** Aizvest. *Janka parausi līdz batai.* (LT 2002 SKOLN Z 19) ♦ **paraut miegu** Gulēt. *Man pēc disenes parāva baigo miegu.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21) ♦ **paraut šoku** Izbrīnīties. (VE 2001) ♦ **paraut šmotkas** Dusmoties. *Beidz šmotkas paraut!* [= nedusmojies!] (VE 1995)
- pārgudrele** Skolotāja. (VE 2001)
- parīt** Paēst. (VE 1996)
- pārmīzt jēgu** Nobīties. (VE 2001)
- pārtija**, arī **pārtijs** [< angl. *party*] Viesības, svinības; saiets. *Pie kā rīkosim šito pārtiju?* (LT 2006 STUD) // (VE 1997, 2001) (LT 2001 STUD M 19) (KKF 2002)
- pasīt** Skatīties, blenzt. *Kad meitene pastās uz kādu zēnu kas to redz viņš pasaka Ko pasī?* (LT 2002 SKOLN M 13)
- pastūzis** Pastiprinātājs. (VE 1995)
- pasūtīt** Aizraidīt, sūtīt prom. *Tā parasti jaunieši pasūta viens otru.* (LT 2002 SKOLN M 16) ♦ **pasūtīt piecas mājas tālāk** Aizraidīt kādu. (VE 2001) ♦ **pasūtīt trīs mājas tālāk** Tikt vaļā no kāda. (LT 2002 SKOLN M 16) *Man tas džeks nepatika, tāpēc pasūtīju viņu trīs mājas tālāk.* (LT 2006 STUD)
- pašļi!** [< kr. *пошли!*] Ejam! (VE 1996)
- patizls** Nepatīkams. *Šodien nobastosim patizlo stundu.* (LT 2002 SKOLN Z 15)
- patokot** [< angl. *to talk*] Parunāties. (VE 2001)
- patusēt** [sal. **tusēt**] Izklaidēties. *Aizmočījam patusēt.* (LT 2002 SKOLN Z 17) ♦ **patusēt pīrāgus** Izklaidēties. *Varētu kaut kur patusēt «pīrāgus» šodien.* (LT 2002 SKOLN Z 17)
- pauris** Galva. (VE 2001)
- pavarotņiks** [< kr. *новором*] Pagrieziena rādītājs. (VE 1995)
- pāvs** Lielīgs cilvēks; apsauka. (VE 1996)
- pčolka** [< kr. *чёлка*] 1. Matu griezumam veids – īsāki mati pieres daļā; ponijs, cekuls. (VE 1996, 1997) 2. Meitene, kura apkārusies ar bezgaumīgām plastmasām un lupatām. (VE 1997)
- pēc lāčiem ož** Saka, ja kāds guļ. *Te jau pēc lāčiem ož.* (VE 1995)
- pēda**, **pēdas**; sk. **atstiept pēdas** ♦ **(pa)ņemt pēdu** Bēgt, mukt, aizlaisties. (VE 1995)
- pedene** Pedagoģiskā skola. (VE 1997)
- pediņš** [< kr. *недуч*] 1. Apsauka. *Ļoša, tu esi pediņš.* (LT 2002 SKOLN M 14) 2. Homoseksuālis. (VE 1995)
- peisaki** Mati (VE 1996)
- peldēt** Doties. *Peldam tuvāk skatuvei.* (LT 2006 STUD) ♦ **peldi prom!** Ej prom! *Peldi prom zaļā koka.* (LT 2002 SKOLN Z 15)
- penga**, arī **pengs** Nauda. *No senčiem pengū izkāsi?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 18) (VE 2001)

peņņa Nauda. *Cik tev peņņa?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 19)

perekurs [< kr. *неперекр*] Pārtraukums, pīppauze. (VE 1995)

perfekts Ideāls, lielisks, fantastisks. *Vienkārši perfekts tusiņš.* (LT 2006 STUD) // (LT 2000)

pērties 1. Nedarīt to, ko vajag, bet kaut ko citu. (LT 2002 SKOLN M 15) 2. Pārdzīvot. *Beidz pērties, gan jau būs labi.* (LT 2006 STUD)

pešis Nauda. (VE 2001)

pie dīrsas! Man ir vienalga. (LT 2002 SKOLN M 14)

pie Jāņa Tualete. (LT 2002 STUD M 19)

pie pakas Vienalga. (VE 1995)

pie lielā lāča Tualete. (LT 2001 STUD M 19)

piebeigt Izlasīt (grāmatu). (VE 2001)

piebraukt 1. Izdabāt. (VE 2001) 2. Koķētēt. (VE 2001)

piečurāt bikses (kurpi) Nobīties. (VE 2001)

pieDIRST Piemānīt. (VE 1997)

pieDURT Patikt. *Man piedur meitenes skaistas.* (LT 2002 SKOLN Z 16)

pieDURTIES 1. Nonākt atkarībā. *Pie šitās spēles var piedurties.* (LT 2002 SKOLN Z 18)
2. Atgriezties *Mums pie tā būs jāpiedurās.* (LT 2002 SKOLN Z 18)

piegriezt Piezvanīt. (VE 2001) ♦ **piegriezt skābekli** Samazināt, ierobežot rīcības brīvību, pilnvaras, iespējas, varu, līdzekļus. *Vecais šim piegriezis skābekli.* (VE 1995)

piegriezties Apnikt. *Man jau ir piegriezies iet uz dežošanu.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 16)

piekapāties Piedzerties. (VE 2001)

piekāst 1. Apmuļķot. (VE 2001) 2. Piemānīt, neturēt solījumu. *Tu mani baigi piekāsi!* (LT 2006 STUD)

piekoļīt [sal. **koļīt**] Pierunāt, apvārdot. *Ejam piekoļīt učeni, lai ieliek normālu atzīmi.* (LT 2002 SKOLN Z 16)

piekosties Piedzerties. (VE 1997, 2001)

pieliet bieti, sk. **biete**

pielieties Piedzerties. (VE 2001)

pielikt ♦ **pielikt/piemest mūli**, sk. **mūlis**

pielikties Paēst. (VE 1997)

piemest ♦ **pielikt/piemest mūli**, sk. **mūlis**

piepeidžerēt Piezvanīt. (VE 2001)

piepiļīties [sal. **piļīt**] Piedzerties. (VE 1997)

piepizgīt [< kr. vulg. *пиздить*] Piekaut. *Vakar vienu piepizgīja, jo viņš lamājās uz meitenēm.* (LT 2002 SKOLN M 13)

piere ♦ **tev acu nav pierē**, sk. **acs, acis**

piesieties 1. Uzbāzīgi apgrūtināt: *jautāt, tuvoties, piebiedroties. Ko tu man piesienies?* (VE 1995) 2. Lasīt morāli. (VE 2001)

piesist pie vada Piezvanīt. (VE 2001)

pieskriet Atnākt. (VE 2001)

pist ♦ **ej pist**, sk. **ej**

piešķirt 1. Ielikt atzīmi. (LT 2001 STUD Z 20) 2. Iedot. *Piešķir man kādu piķi tusiņam.* (LT 2006 STUD)

pietempties Piedzerties. (VE 2001)

pieturi muti! Apklusti! (VE 2001)

pietusnīties Pieēsties. (VE 1996)

piever žaunas Apklusti! (VE 2001)

pieveries! Aiztaisi muti! Apklusti! (VE 2001) (KKF 2002)

pievēries širmītis, sk. **širmis**

piezvanīt bosam Aiziet uz tualeti. (VE 2001)

pīi Lieto rupja vārda vietā. *Tu esi pīi!* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 13)

pikačo ieklačo! Uzmundrinājuma izsauciens. (LT 2002 SKOLN Z 17)

piķis Trijnieks (atzīme skolā) (VE 1995)

piķis Nauda. *Kad gribu iet uz tisonu prasu senčiem piķi.* (LT 2002 SKOLN M 16) // (LT 2001 STUD M 19) (VE 1997, 2001); sk. arī **noplēst piķi**

piķot Maksāt, samaksāt. (VE 1995)

pildene Pildspalva. (VE 1997)

pildorados Tabletes. (VE 1997)

pīle Apsauka; neattapīgs un lēns cilvēks. (VE 1996) ♦ **pūst/sapūst pīles/pīlītes** Melot. (LT 2001 STUD M 20, M 21)

pīlins kā tapa Spēcīgā alkohola reibumā. (VE 1997)

piltene Pildspalva. *Beidz vienreiz močīt manu piltēni.* (LT 2002 SKOLN M 17) // (VE 1995, 1996, 1997)

pincinārēt Iet, doties. *Pincinārējam uz skolu!* (LT 2002 SKOLN M 17)

pinkšķēt Raudāt. (VE 2001)

piņņāt Raudāt. (VE 2001)

pīpe Cigarete. (VE 2001)

pīpētava Balkons. (VE 2001)

pīrāgi Apavi. (VE 1997); sk. arī **patusēt pīrāgus**

pīrmrindnieks Čakls skolnieks. (VE 1996)

pīrmziemnieks Jauniņais. (VE 2001)

pīrstūzis Tualete. (LT 2001 STUD Z 18)

pisties 1. Nodarboties ar seksu. (LT 2002 SKOLN M 18) 2. Darboties, ņemties. *Beidz pisties ap tām skritulenēm, tikpat neko salabot nevarēs.* (LT 2006 STUD) ♦ **ej tu pist!**, sk. **ej**

piška Piezīme. (VE 1995)

pivčiks [*< kr. пивчик*] Alus. (VE 1995)

pizģec, arī **pizdec**, **pizdet**, **pizdū** [*< kr. vulg. пиздец*] Izsauciens pozitīvu un negatīvu emociju apzīmēšanai. *Es to lietoju, kad man ir kaut kāda liela sajūsma, dusmas.* (LT 2002 SKOLN M 14) *Pizģec, kas pa lobu.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19)

pizjec! [*< kr. vulg. пиздец*] Iespraudums sarunā emocionālas attieksmes izteikšanai. (VE 1995)

pižiks [*< kr. пыжик*] Ausaine. (VE 1995, 2001)

pjanka [*< kr. пьянка*] Viesības ar alkohola dzeršanu. *Mana družka rīko pjanku, nāksi līdz?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)

plašķis [*< kr. плащ*] Vējjaka. (VE 2001)

pleez [*< angl. please*] Lūdzu! *Skolotāj pleez neatstāj mūs pēc stundām jo šodien ir cool diena.* (LT 2002 SKOLN M 13)

pleijeris [*< angl. player*] Pārnēsājams atskaņotājs. (VE 1995)

plinkšķināt Spēlēt (klavieres). (VE 1996)

plostot Dzert. (VE 1995)

plukata Bezpajumtnieks. (VE 2001)

plāsakas [sal. **plāskas**] Dejas. (VE 1997)

plāskas [*< kr. пляски*] Dejas. (VE 1996)

plāskot [sal. **plāskas**] Dejot. (VE 1996)

plaut Dzert alkoholu. *Plausim šovakar aliņus?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 22)

plāviens Viesības ar alkohola lietošanu. *Vakar bija riktīgais plāviens – tā atlaidām, kā sen nebija atlaists.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 18)

plūra Putra. (VE 1994)

plurkšķēt Nepārtraukti runāt. (VE 1997)

pods ♦ **smadzeņu pods** Galva. (VE 2001); sk. arī **iet uz poda**

pofig, arī **pofiga**, **pofigs** [*< kr. jaun. пофиг*] (Viss) vienalga. *Man viss ir pofig.* (LT 2002 SKOLN Z 16) *Ja tev ir pofiga tad man arī ir pofiga par to.* (LT 2002 SKOLN M 12) // (KKF 2002)

pogainais Policists. (VE 1997, 2001)

pogainie Policija. (VE 1996)

pohas [*< kr. похмелье*] Paģiras. *Viņš uz pohām gribēja pohļebku.* (VE 1995 M 14)

pohļebka Uzskoda. *Kas tas ir pohļebka? – Kaut kas ēdams pie šņabja ko uzēst.* (VE 1995 M 14)

- pohuj** [*< kr. vulg. noxyŭ*] Vienalga. «*Ko tev mamma teiks par to?*» «*A man pohuj ko viņa teiks*» (LT 2002 SKOLN M 16) // (VE 1995)
- pohujeno** Ļoti izteikti, lielā mērā. (VE 1996)
- pokemons** Sīkais, mazgadīgais. *Uz to pasākumu neiesim, tur būs miljoni ar pokemoniem.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 17)
- policis** Policists. (VE 1997, 2001)
- polšs** Pudele alkohola. (VE 1995, 1997)
- poņa** [*< kr. понять*] **1.** Saprāšana. (VE 1995) **2.** Nojausma. (VE 2001)
- poveris** Vienalga. (VE 1995)
- prātiņ, nāc mājās!** Saka, ja kāds ir izdarījis (pateicis) ko muļķīgu, aplamu, nesaprātīgu. (VE 1995)
- prātu izkūkot ♦ tu galīgi esi prātu izkūkojis?** Tu neapjēdz, ko dari? (VE 1995)
- pričene** [*< kr. прическа*] Frizūra, matu sakārtojums. (VE 1994, 1996, 1997) (KKF 2002)
- priduraks** [*< kr. придурок*] Apsauka (stulbenis, idiots, muļķis). (LT 2002 SKOLN Z 17)
Tas bija riktīgs priduraks, kas brauca ar to bembī. (LT 2006 STUD)
- prikids** [*< kr. jaun. прикид, прикидон*] Modīgs apģērbs. (KKF 2002)
- prikiņ** [*< kr. jaun. прикинуть*] Iedomājies! *Prikiņ, viņa tusē ar to superīgo džeku!* (LT 2002 SKOLN M 16)
- prikolīgi, arī prikulīgi** [*< kr. jaun. прикольно*] Lieliski, jauki *Prikolīgi, šodien ejam uz tusiņu.* (LT 2002 SKOLN M 15) *Baigi prikulīgi izskatās.* (VE 1997)
- prikolīgs** [*< kr. jaun. прикольный*] **1.** Lieliski, jauki. *Mammu, tu redzēji, baigi prikolīgā kleita!* (LT 2002 SKOLN M 17) *Vakar gan mēs prikolīgas čiksas sakolījām.* (LT 2002 SKOLN Z 16) // (KKF 2002) **2.** Interesants. *Es stāstu draugiem prikolīgus atgadījumus no coolīgiem tusoniem.* (LT 2002 SKOLN M 17)
- prikoliņš** [sal. **prikols**] Interesants atgadījums; joks. *Reālais prikoliņš tika rādīts pa teļļu.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 17)
- prikolīties** [sal. **prikols**] Izteikt (kritiskas) piezīmes; piekassities. *Kad gribu iet uz tusonu prasu senčiem piķi un tad viņi sāk prikolīties.* (LT 2002 SKOLN M 16) *Mēs prikolāmies uz učikiem.* (LT 2002 SKOLN M 16)
- prikols, arī prikuls** [*< kr. jaun. прикол*] **1.** (Lielākoties neparasts, interesants, smieklīgs) atgadījums, situācija. *Šodien skolā bija tāds prikols..* (LT 2002 SKOLN M 15) // (VE 1997) (KKF 2002) **2.** Joks, izdarība. *Hei taisam foršus prikolus.* (LT 2002 SKOLN Z 16) *Tev nu gan ir prikoli!* (LT 2002 SKOLN M 17) *Prikuls mamm redzēju kā plūmīte uzziēdējusi!* (LT 2002 SKOLN M 14) // (VE 1997) (KKF 2002) **3.** Kaut kas nozīmīgs. (KKF 2002) ♦ **prikola pēc** Tāpat vien. *Prikola pēc, iedod segu.* (LT 2002 SKOLN M 15)
- prikoļna** [*< kr. jaun. прикольно*] Lielisks, jauks. *Eu, šitā jaciņa ir prikoļna!* (LT 2002 SKOLN M 15) // (KKF 2002)
- princese** Meitene. *Princesīt, gribi ar mani satikties?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 26)

- pritons** [< kr. *притон*] Dzertuve. (VE 2001)
- prokoļņi** [sal. **prikoļīgs**] Jauks, labs. (KKF 2002)
- psihs** Bezbiļetnieks. (VE 2001)
- pufons** Vējaka. (VE 2001)
- puisietis** Puisis, vīrietis. *Šītam puisietim stilīgi mati.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)
- pumpa** Galva. (VE 2001)
- puņķis** ♦ **puņķis uz drāts** Saka par tādu, kurš nepārtraukti kustas, didās. (KKF 2002)
♦ **puņķu bremzes** Ūsas. (VE 1995, 1996)
- pupu mizas** 1. Nieki! (VE 1995) 2. Krūšturis. (VE 2001)
- pupi** Sievietes krūtis. (VE 2001) ♦ **pupu veste** Krūšturis. (VE 2001); sk. arī **pupu mizas**
- purns** 1. Seja. *Gribi pa purnu?* (LT 2002 SKOLN Z 14) // (VE 1996) 2. Cilvēks. *Tur būs prikoļīgi un arī labie purni tur būs.* (LT 2002 SKOLN Z 17) 3. Apsauka. (VE 1996)
4. Deguns. (VE 2001)
- pūst** Melot. (LT 2001 STUD Z 21) ♦ **pūst/sapūst pīles/pīlītes** Melot. (LT 2001 STUD M 20, M 21); sk. arī **antiņ, pūt stabulīti!**
- putra** Alkohols. (VE 1997)

R

- rādža** Radioaparāts. (VE 1997)
- rādžiņš** Radioaparāts (VE 1996, 1997)
- randiņš** Norunāta satikšanās. (VE 1995)
- raskladuška** [< kr. sar. *раскладушка*] Saliekamā gulta. (VE 1995)
- rauda** Meitene. (VE 1997)
- raustīt** Skart. *Ja tevi tas rausta rullē prom.* (LT 2002 SKOLN M 18)
- raut** ♦ **raut vaļā** Sākt kaut ko darīt. (LT 2001) *Nu rauj vaļā savu spīdošo ideju!* (LT 2006 STUD) ♦ **raut dzīvē** Iet pārgājienā. (VE 2001) ♦ **rauties kā turkam** Daudz (arī cītīgi) strādāt. *Rāvāmieš kā turki, skolotāj!* (VE 1995)
- rē** Nauda (rubļi). (VE 1994)
- reāli** 1. Ļoti. *Koncerts bija reāli labais!* (LT 2006 STUD) 2. Pilnīgi. *Tā učene ir reāli stulba.* (LT 2002 SKOLN Z 14) 3. Lielisks, vienreizējs. *Es dzirdēju, ka piektdien būs reāla pirts.* (LT 2002 SKOLN M 17) *Viņš ir reāls čalis.* (LT 2002 SKOLN Z 17) 4. Labi, veiksmīgi. (LT 2001 STUD M 21, Z 20) ♦ **reāli rullēt** Kaut ko darīt īpaši labi. (KKF 2002)
- reāls** Ļoti labs, noderīgs. (KKF 2002)
- rēciens** Smiekli. (VE 1995, 1996)
- rekets** Naudas izspiešana. (VE 2001)

- rēkt** (Skaļi) smieties. (VE 1995) *Teātra direktors mums «piesējās» par smiešanos. Mēs jau nerēcām visu laiku.* («Lauku Avīzes» pielikums skolēniem un studentiem «Mēs», 1997, 10: 1; raksts «Pērles – cūkām? Skolēni ālējas Nacionālajā teātrī» – intervija ar skolēniem, kuri ālējas Nacionālajā teātrī; intervējamā skolēna tiešā runa)
- relaksēties** [sal. **relax**] Atpūsties. *Ja ir labs tusiņš, tad es ar draugiem varu relaksēties.* (LT 2002 SKOLN Z 16)
- relax** [< angl. *to relax*] Atpūties! Nomierinies! *Relax, drīz jau būs brīvlaiks.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 17)
- releks!** [< angl. *to relax*] Atslābsti! (VE 1997)
- reperis** Repa mūzikas un stila piekritējs. *Ienāk krutais reperis..* (LT 2002 SKOLN Z 13)
- represēt** Nosēdināt pirmajā solā. (VE 1995)
- restes** Cietums. (VE 2001)
- ričāks** Divritenis. (VE 1994)
- rieksts**, sk. **ciets rieksts**
- rijams** Ēdamais. *Man šodien ir baigi sūdīgi uztaisi man kaut ko rijamu.* (LT 2002 SKOLN M 15)
- riktīgi** [< vāc. *richtig*] Pamatīgi, kārtīgi. (VE 1995) ♦ **riktīgi labā** Simpātiska meitene. (VE 2001)
- ripas** Narkotikas. (KKF 2002)
- rīt** Ēst. (VE 2001)
- rubaļņiks** [< kr. jaun. sl. *рубильник*] Seja. (VE 2001)
- rubīt** 1. Strādāt. (VE 1995) (KKF 2002) 2. [< kr. žarg. *рубить*] Saprast (ko). *Es pasaku, ka viņš ir stulbs: «Tu galīgi nerubī!»* (LT 2002 SKOLN M 16) ♦ **rubīt/nerubīt/ierubīt fišku**, sk. **fiška**
- rūkītis** ♦ **runāties ar rūķīšiem**, sk. **runāties**
- rullē** [< angl. sl. *to rule*] 1. Saka par mūsdienīgu, stilīgu cilvēku. (KKF 2002) 2. **rullē!** Uz priekšu! (KKF 2002) 3. Saka par kaut ko ļoti labu, lielisku. *Mūzika rullē!* (LT 2002 SKOLN M 15) *Monta rullē* (LT 2002 SKOLN M 17) *Mēs visi rullējam.* (LT 2002 SKOLN M 17) 4. Saprast, būt modernam. *Tu vispār neko nerullē.* (LT 2002 SKOLN M 16)
- rullēt** 1. Doties, iet. *Ej, dāvai rullējam uz picēriju un norijam picu.* (LT 2002 SKOLN Z 13) 2. Strādāt. (KKF 2002) ♦ **rullēt gurķi**, sk. **gurķis**
- ruļez** Saka par kaut ko lielisku, stilīgu. *Tavas jaunās šmotkas ruļez.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 19)
- rumpis** Augums. (VE 2001)
- runāt** Koķetēt. (VE 2001) ♦ **runā kā skolas ēdnīcā ēdis!** Saka, ja kāds runā aplamības, muļķības (VE 1995) ♦ **runāties ar rūķīšiem** Iet uz tualeti. (LT 2001 STUD M 19) *Es iešu runāties ar rūķīšiem.* (LT 2006 STUD)
- runcis** Virietis. (LT 2001 STUD M 20)
- rupucis** Apsauka. (VE 1996)

S

sabāzt batonus ausīs, sk. batons

sabīdīt Sarunāt. *Es eju ar šo čeksu kaut ko sabīdīt.* (LT 2002 SKOLN Z 18)

sacenes Sacensības. (VE 1996)

sačīks [< kr. сочинение] Domraksts. (VE 1997)

sačkot [< kr. vienk. сачковать] Bēgt no stundām; neattaisnoti kavēt stundas. (VE 1996)

sadirst Samelot, iestāstīt. *Sadīrsu učenei, ka biju slims.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20)

sadot pa dullo, sk. dulls

saēdies drīgenes Saka par tādu, kurš uzvedas kā dumjš. *Drīgenes esi saēdies, vai?* (VE 1995)

saiet tūtē 1. Sajukt prātā. (VE 1995) 2. Neiznākt, neizdoties. (VE 1995)

sajūta Nojauta. (VE 2001)

sakarīgs Lielisks, jauks. *Tu esi sakarīga!* (LT 2002 SKOLN Z 14) // (VE 2001)

sakārnis Gļēvulis. (VE 2001)

sakoļīt [sal. koļīt] Dabūt. *Forša meitene laikam būs jāsakoļī priekš vakara.* (LT 2002 SKOLN Z 16)

sakot Smirdēt, izraisīt riebumu. (KKF 2002)

saķert bacili Saslimt. (VE 2001)

saķīlēt Pārveidot, salabot, padarīt ātrāku. *Saķīlēju savu ričku pavasāra sezonai.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001)

salaga [< kr. салага] 1. Nodevējs, nelietis; apsauka. (VE 1996) 2. Gļēvulis. (VE 2001)

salamāt Sarāt. (VE 2001)

salcis Saldējums. (VE 1994)

salčuks Saldējums. (VE 1994)

saļečīt 1. Apmuļķot. (VE 2001) 2. Sarāt. (VE 2001)

samočīt [sal. močīt] Iesist. *Tu man neborzī virsū, ja negribi, lai es tev samočīju pa bieti.* (LT 2002 SKOLN Z 17)

sanči Santīmi. (VE 1995 Z 18)

saņi, arī saņiki Nauda (santīmi). *Tramvajam vajag 20 saņus.* (LT 2006 STUD) // (VE 1997)
Cik tev saņiki ir? (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19, Z 20)

sapūst pīles, sk. pūst

saspiest galvu ♦ viņa nebija tērēta, bet galvu tomēr bija saspiedusi Lieto ar nozīmi «muļķe». (VE 1995)

satjūningot [angl. to tune] Pārveidot, uzlabot, padarīt ātrāku. *Es savu vāģi drīz būšu satjūningojis līdz pēdējam.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD)

sausīņš Garlaicīgs cilvēks. (VE 1996)

- sēdi mierā!** Apklusti! (VE 2001)
- sējas darbi** Dzimumakts. (VE 1997)
- seksīga vecene** Simpātiska meitene. (VE 2001)
- sēmenes** [sal. **semočkas**] Saulespuķu sēklas. (VE 1994)
- semočkas** [< kr. *семечки*] Saulespuķu sēklas. (VE 1994)
- sencene** Māte. (VE 1996)
- sencis** Tēvs. (VE 1995 Z 18; 1997, 2001)
- senči** Vecāki. *Viņu senčiem bija baigie uzvalki.* (VE 1997 Z 7) (VE 1994, 1995, 1997, 2001) (KKF 2002)
- sēne** 1. Pasīvs cilvēks. (LT 2002 SKOLN M 16) 2. Tāds, kurš nepiekrīt kaut ko darīt, atsakās, autsaiders, atkritējs. *Tu sēne esi vai, ja nevari šito iedzert?* (LT 2006 STUD) 3. Gļēvulis. (VE 2001)
- sērija** ♦ **no sērijas** Par tēmu. *Man mamma atkal bāra no sērijas par to, ka nebiju nomazgājusi traukus.* (LT 2002 SKOLN M 17)
- sēriņi** Sērkokčiņi. (VE 1995, 1997)
- shit!**, arī **shitt!** [< angl. vulg. *shit*] Lamāšanās izsauciens. *Shit, nevarēji pateikt ātrāk, ka nekur šovakar neiesim?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 19) (LT 2002 SKOLN M 16)
- sī** [< angl. *sister*] Māsa. (LT 2002 SKOLN M 16)
- sīcis** Mazs bērns. (VE 2001)
- siekaloties** Gribēt kaut ko, vēlēties, iekārot. *Es jau sen siekalojos par šitām biksēm.* (LT 2006 STUD) // (LT 2000 STUD)
- sierene** Krievu valoda (arī mācību priekšmets). (VE 1994)
- sieri** Krievi. (VE 1996)
- sieriņi** Nemazgātas zeķes. (VE 1995)
- siers** 1. Apsauka. (VE 1996) 2. Krievi. (VE 1996)
- sieva** Draudzene. *Manai sievai šovakar dejojāna.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20)
- sigriķi** [< kr. *сигареты*] Cigaretetes. (VE 1995)
- sikā** Mazā. (KKF 2002)
- sīkais** 1. Bērns (dēls vai meita). (VE 1995 Z 18) 2. Mazs bērns. (VE 1997, 2001) 3. Jaunāko klašu skolēns. (VE 1995)
- sīkaļa** Maziņš. (KKF 2002)
- siļķe** Kaklasaite. (VE 1995, 1997)
- sīnis**, arī **sinis** [< kr. vienk. *синька*] Dzērājs. (VE 1996)
- siņaks** [< kr. *синяк*] Zilums. (VE 1995, 1996)
- sist** ♦ **sist kanti** Vēlēties iegūt pretējā dzimuma partneri. *Tas nepazīstamais džekiņš man sit kanti.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001) (VE 2001) ♦ **sist klačiņu** Parunāties. (VE 2001) ♦ **sist/mest pa lampu**, sk. **lampa**

- sisters** [< angl. *sister*] Māsa. (VE 1995, 1996)
- skaida**, arī **skaidas** ♦ **zāģu skaidas izpurini!** Nerunā mulķības, padomā! (VE 1995); sk. arī **ņemt skaidu**
- skalot smadzenes 1.** Melot. (LT 2001 STUD M 20) **2.** Lasīt morāli; censties kaut ko ieskaidrot, borēt, pārliecināt par ko citu. (VE 2001) (LT 2001 STUD M 20) *Mutere man šorīt skaloja smadzenes, ka nevajag vilkt dūmu.* (LT 2006 STUD) // (VE 2001)
- skanīgais** Nauda. (VE 1995)
- skanošais** Nauda. *Iedod skanošo.* (LT 2002 SKOLN Z 16) // (LT 2001 STUD M 19, Z 18) (VE 2001)
- skeītot**, arī **skeičot** [< angl. *to skate*] Braukt ar skritu|dēli. *Hei rekur viens skeičo.* (LT 2002 SKOLN Z 13) *Kad skeītojam tad lietojam šos vārdus.* (LT 2002 SKOLN Z 16)
- skritulenes** Skritu|slidas (LT 2006 STUD)
- skrituļot** Braukt ar skritu|slidām. (LT 2002 SKOLN M 17) *Man ir jaunas skritulenes, laidīšu šovakar skrituļot.* (LT 2006 STUD)
- skuķene** Meitene. (LT 2001 STUD M 22) *Šītā skuķene man besī ārā.* (LT 2006 STUD) // (VE 1995, 1996)
- skuķis** Meitene. (VE 1996, 2001)
- skuns** Pretīgs. (KKF 2002)
- slabaks** [< kr. vienk. *слабак*] Vājš cilvēks, vārgulis. *Baigais slabaks.* (VE 1995)
- slapināties** Raudāt. (VE 2001)
- slieka** Apsauka. (VE 1996)
- slīkt besī**, sk. **besis**
- slīpēt stūrus** Slinkot. *Uz skolu viņš vairs neiet! Slīpē tik stūrus.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 18)
- slīpings** ♦ **likties slīpingā** [< angl. *to sleep*] Doties gulēt. (LT 2001 STUD Z 20) ♦ **filings uz slīpingu**, sk. **filings**
- smadzenes** ♦ **smadzenes ar kājām** Gudrs cilvēks. (VE 2001) ♦ **smadzeņpods**, **smadzeņu pods** Galva. (VE 1996, 2001); sk. arī **skalot smadzenes**
- smadzeņojošs** Jēdzīgs. (VE 2001)
- smadzeņot** Domāt. (VE 1995)
- smaks** Smaka. (VE 1996)
- smekīgs** Garšīgs. *Šodien vakariņas ir smekīgas.* (LT 2002 SKOLN M 15)
- smēķis** Cigarete. (VE 2001)
- smelt** Dzert alkoholu. *Mēs ar draugiem vakar tā smēlām, ka vēl šodien galva sāp!* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 19)
- smērēt** Melot. (LT 2001 STUD M 20) ♦ **smērēt iekšas** Ēst. (VE 2001) ♦ **smērēt lētās smēres** Melot (VE 2001) ♦ **smērēt desu maizes** Iet pārgājienā. (VE 2001)

- smiltiņas** Tualete. (LT 2001 STUDM 21, Z 19) ♦ **iet uz smiltiņām** Iet uz tualeti. *Es aiziešu uz smiltiņām.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19)
- smuļļīt** [< kr. sar. *смолють*] Smēķēt. (VE 2001)
- snīpis** Deguns. (VE 2001)
- snuķis** Deguns. (VE 2001)
- sočna** [< kr. *сочный*] Lielisks, labs, vienreizējs. (VE 1996)
- soma** ♦ **metam somā**, sk. **mest**
- sorry** [< angl. *sorry*] Atvainojiet! Piedod(iet)! *Sorry, es nepiedalos.* (LT 2002 SKOLN M 15)
- sortirs** [< kr. *сортир*] Tualete. *Man vajag uz sortiru.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21) *Vakar izdzēru daudz alu, šorīt velk tik uz sortirs.* (LT 2006 STUD)
- sotaks** [< kr. sar. *сотка*] **1.** 100 latu (VE 1996) **2.** Simts. (VE 1997)
- spicais** [< vāc. *spitze*] **1.** Moderns. (KKF 2002) **2.** Puisis, vīrietis, kuram citi vēlas līdzināties. (LT 2000 STUD) *Šis ir klases spicākais džeks.* (LT 2006 STUD)
- spička** [< kr. *спичка*] **1.** Sērkokciņš. (VE 1995). **2.** Nieks. (VE 1995)
- spieģelis** Spogulis. (VE 1995)
- spieķis** Cigarete. (VE 2001)
- spied ārā!** Stāsti! Klāj vaļā! *Spied ārā, dari to.* (LT 2002 SKOLN Z 15) *Ko tu uzzināji? nu, spied taču ārā!* (LT STUD 2006)
- splaut acīs**, sk. **acs, acis**
- spolēt** Braukt. (VE 1994)
- spraust** ♦ **spraust batonus (ausīs)**, sk. **batons** ♦ **spraust dakšas** Melot, mānīt. (VE 1995)
- sprediķot** Lasīt morāli. (VE 2001)
- stabus gāzt** Smēķēt. (VE 2001)
- stafs** [< angl. *stuff*] **1.** Lieta. *Šītais geims ir baigi inčīgais stafs.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 17) **2.** Narkotikas. (LT 2002 SKOLN M 19) **3.** [< angl. *hot stuff*] Pārsteidzoša parādība. (KKF 2002)
- starā** Veiksmīgs, ar sevi apmierināts. (KKF 2002)
- stāsti maniem Daugaviņā!** Melot. (LT 2001 STUD M 19)
- stāstīt pasaciņas/pasakas** Melot. (LT 2001 STUD M 20, 19) *Atkal stāsti pasaciņas?* (LT 2006 STUD)
- stāvēt** ♦ **man stāv!** Man patīk, es vēlos. *Man stāv uz šī pasākuma apmeklēšanu.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 15)
- stienis** Smaga izgāšanās citu priekšā. (KKF 2002)
- stilīgais** Puisis, vīrietis, kuram citi vēlas līdzināties. (LT 2000 STUD)
- stilīgs** Skaists, moderns, labs. *Tev stilīgas bikses!* (LT 2006 STUD) *Kaut kādas stilīgas drēbes nopirku.* (LT 2002 SKOLN Z 16)

- stils** ♦ **būt stilā** Būt modē. *Šitā lupata nav stilā.* (LT 2002 SKOLN M 15)
- stīpa** Stipendija. *Stīpa vēl nav ieskaitīta?* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 17)
- stirna** Meitene. (VE 1997)
- stopot** Apturēt automašīnu, balsot. (VE 1996)
- strelka** [*< kr. jaun. стрелка*] Tikšanās, satikšanās, randiņš. *Man šovakar strelka ar baigo zaķi!* (LT 2006 STUD) // (KKF 2002)
- striļīt** [*< kr. стрельнуть*] Prasīt. *Ejam striļīt cigaretes.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 16)
- stroika** [*< kr. стройка*] Jaunbūve (VE 1994) (VE 1996 Z 6)
- stroīt, stroiķ** [*< kr. строить*] Tēlot, izlikties. (VE 1996) ♦ **stroiķ glazki** [*< kr. строить глазки*] Koķetēt. (VE 2001)
- struškas** [*< kr. sar. стружка*] Bāriens, rājiens, sods. (VE 1996) ♦ **dot struškas** Bārt. (VE 1996)
- stučas** Stundas. (VE 1997)
- stuče, stučene** Stunda. (VE 1994, 1995)
- stukačs** [*< kr. sl. стукач*] Nodevējs, ziņu pienesējs. (VE 1995)
- stulbums** Slikti. (KKF 2002)
- sūcējtarps** Gļēvulis. (VE 2001)
- suck** [*< angl. to suck*] ♦ **suck me!** Lieto kā atteikuma frāzi, ja kaut kam nepiekrīt un piekrīst netaisās. *Suck me, neiešu uz to tusu..* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 16)
- sūdiģi** Slikti. *Man šodien ir baigi sūdiģi.* (LT 2002 SKOLN M 16) // (KKF 2002)
- sūdiģs** Slikts, nekvalitatīvs. *Sūdiģa jaka, tik plāna ziemā.* (VE 1994 Z 13)
- sūdi niktum!** Lamāšanās izsauciens. (LT 2001 STUD Z 20)
- suka** [*< kr. sl. цука*] Apsauka. *Viņa ir riktīga suka, ja dejoja ar manu džeku.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 14)
- sūkāt** [sal. **suck**] **1.** Būt nikulim, nebūt foršam. *Tu sūkā.* (LT 2002 SKOLN Z 16) **2.** Pielīst. *Vai tu sūkāji pie skolotāja, ka viņš tev ielika labu atzīmi.* (LT 2002 SKOLN Z 16)
- sūkt zālīti** Smēķēt. (VE 2001)
- sūkties** Skūpstīties. *Mana draudzene stāstīja ar ko viņa sūcās.* (LT 2002 SKOLN M 14)
- sumpe** [sal. **sumpka**] Soma. (VE 1997)
- sumpele** [sal. **sumpka**] Soma. (VE 1994, 1997)
- sumpene** [sal. **sumpka**] Soma. (VE 1995)
- sumpka** [*< kr. сумка*] Soma. (VE 1995)
- suns** ♦ **kā mazu suni!** Pavisam vienkārši. Kā nieku. Kaut ko viegli izdarīt. *Mēs viņu kā mazu suni apčakarēsim.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 16)
- supēē** [sal. **super**] Labi, jauki, lieliski. *Tas ir riktīgi supēē, ka tava mamma mums atļāva tusēt pie tevis.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 26)

- super** [< angl. *super*; vāc. *super*] Labi, ļoti labi, jauki, vienreizēji, lieliski. *Super, šodien nenotiek ģeometrija!* (LT 2002 SKOLN M 14) // (VE 1995, 1996, 1997) (LT 2001 STUD) (KKF 2002)
- superīgi** [sal. **super**] Jauki, lieliski, labi. *Tu būsi tusiņā? Superīgi!* (LT 2002 SKOLN M 15) // (LT 2001 STUD M 19)
- superīgs** [sal. **super**] Jauks, lielisks, ļoti labs. *Superīgs notikums.* (LT 2002 SKOLN Z 12) *Es vakar iepazinos ar superīgāko čubaru!* (LT 2006 STUD) *Skaidrs, superīga man doma.* (VE 1997 Z 7) // (KKF 2002)
- supper** [sal. **supper**] Lieliski. (VE 1997)
- sūsās** Skūpstās. (LT 2002 SKOLN M 18)
- susla** Apsauka. (VE 1996)
- suta** Rājiens. (VE 1996)
- sūtīt mesidžu** Sūtīt izziņu, nodot ziņu. (KKF 2002)
- svežoks** [< kr. jaun. sl. *свєжок*] Jauniņais. (VE 2001)
- sviestains** Stulbs. *Galīgi sviestains muzons.* (LT 2002 SKOLN Z 14)
- sviests 1.** Stulbums. *Šis tusons ir galīgais sviests.* (LT 2002 SKOLN M 17) *Šī diena ir baigais «sviests»!* (LT 2002 SKOLN M 17) **2.** Nekārtība. *Istaba ir kā sviests.* (LT 2002 SKOLN M 17) ♦ **dzīt sviestu**, sk. **dzīt** ♦ **saiet sviestā** Sajukt prātā. *Mūsu učene ir sagājusi pilnīgā sviestā.* (LT 2002 SKOLN Z 14)
- svilst** ♦ **kādam baigi svilst** Vēlēties. (LT 2001)

Š

- šaize!**, arī **šaise!** [< vāc. vulg. *scheiße*] Lamāšanās izsauciens. *Tāda šaize – zobs sāka sāpēt!* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20)
- šālē dillēs!** Aizraidījums. (VE 1995) (VE 2006 Z 18)
- šampis** Šampanietis. (VE 1997)
- šance** [sal. **šancēt**] Darbs. (VE 1995, 1996, 1997)
- šancēt** [< vāc. sar. *schanzen*] (VE 1995)
- šansēt** [sal. **šancēt**] Strādāt. (VE 1997)
- šapka** [< kr. *шанка*] Cepure; ausaine. (VE 2001)
- šat ap!** [< angl. sar. *shut up!*] Apklusti! (VE 2001)
- šaukt** Iet, doties. (LT 2002 SKOLN M 17)
- šausmene** Šausmu filma. (VE 1994)
- šaut vaļā 1.** Sākt kaut ko darīt. (LT 2000 STUD) **2.** Teikt, pateikt. *Šauj vaļā, kas tev padomā!* (LT 2006 STUD)
- ščots** [< kr. *cuēm*] Rezultāts sporta spēlēs. *Kāds ščots?* (VE 1995)

šed! [sal. **šit**] Lamāšanās izsauciens. *Šed – ko tas te atkal atvilciens?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)

šefs, sk. aiziet pie šefa

šestaks [< kr. jaun. sl. *шестерка*] Pakalpiņš. (VE 1996)

šiberis ♦ **kādam ir aizkritis šiberis** Kāds vairs neko nesaprot, runā muļķības. *Učenei šiberis aizkritis.* (LT 2002 SKOLN M 17)

šikse Meitene. (KKF 2002)

širmis [< vāc. *der Schirm*] Lietussargs. (VE 1997) ♦ **pievēries širmītis** Prāta aptumsums. (VE 1997)

šiška [< kr. vienk. *шумка*] Direktors. (VE 2001)

šit, arī šet [< angl. vulg. *shit*] Lamāšanās izsauciens. *Ej, tu, šit!* (LT 2002 SKOLN Z 13) // (KKF 2002)

škrobe 1. Neveiksme. *Baigā škrobe!* (LT 2002 SKOLN M 15) 2. Dusmas, aizvainojums, vilšanās. (VE 1995, 1996)

šķirba Starpība, atšķirība. *Kāda šķirba?* (LT 2002 SKOLN M 17) *Kāda viņai šķirba, vai mēs tirām vai ne.* (VE 1997 M 17)

šlepēt [< vāc. *schleppen*] Iet (pie kāda). (LT 2001 STUD)

šmaukt Mānīt. (VE 1996)

šmelis [< kr. jaun. sl. *шмели*] Nauda. (VE 1997)

šmīga [< kr. sl. *шмыга*] 1. Alkohols. *Tev ir šmīga?»* (LT 2002 SKOLN M 17) // (VE 1997) 2. Dzērums, reibums. (VE 1994)

šmīgot [< kr. sl. *шмыгать*] Dzert alkoholu. *Pirms disenes šmīgosim?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 19)

šmīgule [sal. **šmīga**] Alkohola reibums. *Cerams, ka visi nebūs kārtējo reizi šmīgulē.* (LT 2002 SKOLN M 17)

šmotkas [< kr. sl. *шмотки*] Apģērbs, tā daļas; drēbes. (VE 1994, 1997); sk. arī **paraut šmotkas**

šmuce [< vāc. *der Schmutz*] Nepatīkšanas. (VE 1995) ♦ **taisīt šmuci** Gulēt. (VE 2001)

šmucīgs [< vāc. *schmützig*] Netīrīgs. (VE 1996)

šmucspainis Atrkritumu spainis. (VE 1995, 1996)

šmulis Netīrīgs cilvēks. (VE 1997)

šnobelis Deguns. (VE 2001)

šņākt Gulēt. (VE 2001)

šņikas Šķēres. (VE 1997)

šņorēt Dzert alkoholu. (LT 2001 STUD M 20)

šoppingot [< angl. *shopping*] Iet iepirkties. (VE 2001)

špagot Iet. (KKF 2002)

špicbuks Veikls, asprātīgs cilvēks. (VE 1997)

- špičkas [*< kr. спичка*] Sērkociņi. (VE 1997)
- štaukāt [*< vāc. stauchen*] Sist. (VE 2001)
- štīfeļi [*< vāc. der Stiefel*] Apavi. (VE 1997)
- štoks [*< vāc. Stock*] Vienninieks (atzīme skolā). (VE 1996) ♦ **viss ir štokos!** Viss ir kārtībā! *Viss štokos, pārtiņš rīt pie manis!* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 17)
- štopars Aizķeršanās. (KKF 2002)
- štrafnojs [*< kr. штрафной*] Sods. *Viņam štrafnojs!* (VE 1995)
- štrāse [*< vāc. die Straße*] Iela. (VE 1995)
- štruntīgs Slikts, nekvalitatīvs. (VE 1995)
- štukot Domāt. *Labi, jāštuko.* (VE 1997 Z 7) // (VE 1995)
- šuce Skola. (VE 2001) (KKF 2002)
- šūes [*< vāc. die Schube*] Kurpes. (VE 1997)
- šugers [*< angl. sugar*] Cukurs. (VE 1995)
- šule [sal. šūle] Skola. (VE 2001)
- šūle [*< vāc. die Schule*] Skola. *Uz šūli iesi?* (VE 1996) *Šodien fīsene šūlē nenotiek.* (LT 2002 SKOLN M 17) // (VE 1994, 1995, 1997)
- šutka [*< kr. шумка*] Joks. (VE 1995, 1997)
- švirla [*< kr. шурло*] **1.** Alkohols. (LT 2002 SKOLN M 17) **2.** Prostitūta. *Uz Čaka ielas stāv švirlas.* (LT 2006 STUD) **3.** Neglīta meitene. *Tā tur no Pulķveža bija tāda švirla!* (LT 2006 STUD)

I

- TA Trolejbuss un autobuss. (VE 1995)
- tačka [*< kr. мачка*] **1.** Automašīna. (VE 1994, 1997) **2.** Ķerra. (VE 1995, 1997)
- tāds Epitets vai piebilde pie kāda apzīmējuma vai uzrunas, apsaukas *Muļķis tāds!* (VE 1996) *Tāds kā bez acīm.* (VE 1996) *Tu jau ar prātu nedraudzējies, zoss tāda!* (VE 1996)
- taisīt ♦ **taisīt gobelēnus** Vemt. (VE 1997) ♦ **taisīt tirgu** Pļāpāt stundu laikā. (VE 1995)
- taksis Taksometrs. (VE 1996)
- tamborēt **1.** Slinkot. (LT 2001 STUD M 21) **2.** Runāt muļķības. *Nu cik var tamborēt?* (LT 2006 STUD) ♦ **tamborēt laiku** **1.** Slinkot. (LT 2001 STUD M 21) **2.** Pavadīt laiku. *Tagad viena brīva stunda – kaut kā tas laiks būs jānotamborē.* (LT 2006 STUD)
- tante Meitene, sieviete, draudzene. *Šī ir mana tante.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 18)
- tapkas [*< kr. манки*] Čības (VE 1995)
- tarba Soma. (VE 1994)
- taša [*< vāc. die Tasche*] Soma, tikliņš, maisiņš. (VE 1995, 1996, 1997)
- taurēt Dziedāt. (VE 2001)

- tauta** Klasesbiedri. (VE 1996)
- teļiķis** Televizors. (VE 1996)
- telīts** Televizors. (VE 1994)
- tellis** Televizors. (VE 1997)
- teļļuks, arī teļuks** Televizors. (LT 2002 SKOLN M 17) (VE 1994, 1996, 1997)
- tempt** Dzert (alkoholu). *Tā slāpst, tev nav kaut kas ko tempt?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 20)
- tere** [*< ig. tere!*] Sveiki. (VE 1997)
- tērēta** ♦ **viņa nebija tērēta, bet galvu tomēr bija saspiedusi** Lieto ar nozīmi «mulķe». (VE 1995)
- terorizēt** Izspiest naudu. (VE 2001)
- tēst** Bārt. (VE 1996)
- testies** (Ātri) doties, iet. *Uz kurienu tu tā testies?* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 16) (LT 2000 STUD)
- tiblaks** Ābols. (VE 1997)
- tillaps** Ābols. (VE 2001)
- tinies!** Ej prom! (KKF 2002)
- tipa** [*< kr. muna*] **1.** It kā. Tāds kā. Apmēram kā, līdzīgi. *Man ir tāds krekliņš tipa topiņš.* (LT 2002 SKOLN M 12) // (VE 1995, 1997) **2.** Vārds bez nozīmes, aizpilda pauzi. *Nu, tipa es gāju tur un tur, tipa pretī nāk.* (LT 2002 SKOLN M 17); sal. **ķīpa**
- tipiņš** Puisis, vīrietis. *Tas nu gan bija smieklīgs tipiņš.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20)
- tirināties** **1.** Slinkot. (LT 2001 STUD Z 21) **2.** Nezināt kur likties, būt satrauktam, nevarēt nostāvēt mierā. *Beidz tirināties un apsēdies.* (LT 2006 STUD)
- tīt makšķeres** **1.** Aizbēgt. (VE 1996) **2.** Iet prom. *Tinam makšķeres!* (VE 1995) (LT 2002 SKOLN M 17)
- tīties** Iet projām. *Tagad fiksi tinamies.* (VE 1997 Z 8) // (VE 1995) ♦ **tīties miglā** Bēgt, mukt, iet prom. *Tinamies miglā!* (VE 1995)
- tizlā vālodze** Apsauka. (VE 1996)
- tjīpa** [*< kr. muna*] Kā; tā kā; līdzīgi kā. (KKF 2002); sal. **ķīpa, tipa**
- toč** [sal. **točna**] Tiešām, patiesi, pareizi. *Toč, laba doma.* (VE 1995)
- toča** Tualete. *Viņa aizgāja uz toču.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 20, Z 19)
- točka** [*< kr. точка*] Vieta, kur (nelegāli) pārdod alkoholu. *Iesim uz točku degvīnu paņemsim!* (LT 2002 SKOLN M 15)
- točna, točno** [*< kr. точно*] Patiesi, patiešām, tiešām; pareizi, piekrītu. *Točna darām tā.* (VE 1995) *Tas jau nu točna esot baigi borzījais džeks.* (VE 1995) // (VE 1994) (KKF 2002)
- token** [sal. **točna**] Tiešām. *Ei, token, ja mēs pavilktu aizkaru..* (VE 1996 Z 6)

- tomāši** Sievietes krūtis (VE 2001)
- tomāts** Apsauka. (VE 1996)
- Tonītis** Naktsklubs «Tonuss». *Veči, šodien varētu aiziet uz Tonīti.* (LT 2002 SKOLN Z 17)
- trambulis** Trijnieks (atzīme skolā). (VE 1994)
- tramvajā dzimis 1.** Saka, ja kāds aizmirst aiz sevis aizmirst durvis. (LT 2002 SKOLN M 15) **2.** Atpalīcis, stulbs. *Tas jau tramvajā dzimis.* (LT 2006 STUD)
- trase** ♦ **laist trasē** Dzert alkoholu. (LT 2001 STUD Z 20)
- trauzenes** [*< angl. trousers*] Apakšbikses. (VE 1995)
- trenūzis** Treniņš. (VE 1994)
- triekt** Dzert alkoholu. *Šodien jātriec!* (LT 2002 SKOLN M 15)
- trinkelēt** [*< vāc. trinken*] Dzert alkoholu. *Šovakar trinkelēsim?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)
- trinkšķināt** Dzert alkoholu. (LT 2001 STUD M 19)
- troika** [*< kr. тройка*] Trijnieks (atzīme skolā). (VE 1994)
- trolejbusā dzimis**, sal. **tramvajā dzimis** (LT 2002 SKOLN M 15)
- trolis** Trolejbuss. (VE 1997)
- trolļuks** Trolejbuss. (VE 1994)
- truba** [*< kr. труба*] Caurule. (VE 1997)
- trulis** Trijnieks (atzīme skolā). (VE 1994, 1995)
- truls** Riebīgs. (VE 1997)
- trulums** Saka, kad nekā nevar izdomāt. (KKF 2002)
- trumpa** Cigarete. (VE 2001)
- trumulis 1.** Tējkanna. (VE 1997) **2.** Trijnieks (atzīme skolā). (VE 1994)
- trusenes**, arī **trūsenes** [*< kr. трусы*] Apakšbikses. *Man ar tādas pašas trūsenes kādreiz bija.* (VE 1996 Z 6)
- trusis** [*< kr. трусы*] **1.** Apsauka (VE 1996) **2.** Gļēvulis. (VE 2001) ♦ **truša fileja** Apsauka. (VE 1996)
- tu krustmātei vēl neesi noēdis matus no galvas?** Saka, kad kāds ilgi ciemojas. Iespējamā atbilde: *Nē, viņa vakar mazgāja. Vēl jau bija samērā daudz.* (VE 1995)
- tubene** Tualete. (VE 1994)
- tubzene** Tualete. *Tubzene piebāzta, nav vietas kur iet.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20)
- tubziks** Tualete. *Tu jau tubzikā biji?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 21)
- tufta** [*< kr. jaun. sl. myfma*] Meli, nieki. (VE 1997)
- tukšpauris** Tāds, kurš neko nesaprot (KKF 2002)
- tuļķis** Tualete. (LT 2001 STUD Z 21)
- tupaks** [*< kr. sl. mynax*] Muļķis. (VE 1995)

tupeles Kurpes. *Kādas tupeles lai pārē?* (VE 1994, 1997)

tupiks [*< kr. мунук*] Bezizejas situācija. *Tupiks ir tad, kad [šaha spēlē] karalis iet uz stūri.* (VE 2000 Z 10)

tūplis Apsauka. *Pilnīgs tūplis.* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN Z 18)

turks Apsauka. (VE 1996)

tusaks [sal. **tusiņš**] Viesības, ballūks, saviesīgs pasākums. *Ja jau esi atnācis uz tusaku, tad negrauzies.* (LT 2002 SKOLN M 17)

tusene [sal. **tusiņš**] Viesības, ballūks, saviesīgs pasākums. *Vai dzirdējāt, ka drīz mums būs tusene skolā, vai atnāksiet?* (LT 2002 SKOLN M 17) // (KKF 2002)

tusēt [*< kr. jaun. mycovams*] 1. Izklaidēties. *Mamm, es vakarā iešu tusēt ar savējiem.* (LT 2002 SKOLN M 18) *Ejam pie meža tusēt. Būs cool.* (LT 2002 SKOLN Z 14) 2. Būt (kopā ar kādu), pavadīt laiku kopā. *Es šos vārdus lietoju, kad tusēju kopā ar draugiem.* (LT 2002 SKOLN Z 17) // (KKF 2002) 3. Iet, doties. *Tusējam citur!* (LT 2002 SKOLN Z 17) 4. Sanākt kopā, runāties. (KKF 2002) ♦ **tusēt bulkas** [*< kr. jaun. mycovamъ бълку*] Izklaidēties. *Nu kā visi tusē bulkas?* (LT 2002 SKOLN M 17) ♦ **tusēt vējus** Iet pārgājienā. (VE 2001)

tusēties [*< kr. jaun. mycovamъся*] 1. Izklaidēties. *Ejam šodien tusēties!* (LT 2002 SKOLN M 17) 2. Būt (kopā ar kādu). *Kad tusējos ar draugiem.* (LT 2002 SKOLN Z 16) 3. Iet, doties. *Tusējamiem prom no šejienes.* (LT 2002 SKOLN Z 17) 4. Pavadīt laiku. *Atkal jāiet tusēties tai stulbā stundā.* (LT 2002 SKOLN Z 18) 5. Pavadīt laiku jautrā kompānijā. (VE 1997)

tusiņš, arī **tussiņš** [*< kr. jaun. mycovka*] 1. (Saviesīgs) pasākums, ballīte. Jauniešu saiets. Saiešana, ballīte (10–15 personām). *Piektdien pie manis tusiņš, ierašanās obligāta!* (LT 2002 SKOLN M 13) // (VE 1995, 1996, 1997, 2001) (LT 2001 STUD M 19) (KKF 2002) 2. Diskotēka. *Kad eju uz dīseni saku: «Māmu, es eju uz tusiņu!»* (LT 2002 SKOLN M 14) // (KKF 2002) 3. Klases vakars. *Mums te būs riktīgs tusiņš (klases vakars).* (LT 2002 SKOLN Z 13)

tusis [sal. **tusiņš**] Viesības, ballūks, saviesīgs pasākums. *Uztaisīsim šodien tusi!* (LT 2002 SKOLN M 17)

tusnīgā govs Saka par resnām meitenēm. (KKF 2002)

tusons, arī **tusonis** [sal. **tusiņš**] Viesības, ballūks, saviesīgs pasākums. *Šovakar tusonis notiks pie manis.* (LT 2006 STUD) *Šodien laidīšu uz tusonu.* (LT 2002 SKOLN M 17) // (LT 2001 STUD Z 20)

tusot, **tusoties** [sal. **tusēt**] Izklaidēties, pavadīt laiku sabiedrībā. *Man nenormāli patīk tusot.* (LT 2006 STUD) // (KKF 2002)

tuss [*< kr. jaun. myc*] Viesības, ballūks, saviesīgs pasākums, svinības. *Tad, kad ar brālīti runāju par tusiem, nevar iztikt bez jauniešu valodas.* (LT 2002 SKOLN M 16) // (LT 2001 STUD Z 26, 21) (VE 2001)

tuzenis Tualete. *Man vajag uz tuzeni.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 18)

tuzis Tualete. *Tuzi starpbrīdī būs baigais tuss.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 18)

U

- uča** [sal. **učene**] Skolotāja. *Man šī uča galīgi besī ārā.* (LT 2002 SKOLN M 15)
- učāgs** [sal. **učīks**] Skolotājs. (VE 1996)
- učene** [< kr. *учительница*] Skolotāja. *Ejam, citādi učene bļaus!* (LT 2002 SKOLN M 14)
Es varu teikt to pašu ko mūsu učene. Raimonds Pauls ir baigi foršs vecis. (1998 TV raidījumā zēns) // (VE 1994, 1995, 1996, 1997) (KKF 2002)
- uči** Skolotāji. (KKF 2002)
- učīks**, arī **učāks**, **učuks** [< kr. *учитель*] Skolotājs. *Priekolamies uz učīkiem!* (LT 2002 SKOLN M 16) *Učāks pilnīgi apdorbījies, grib, lai paliku pēc stundām..* (LT 2006 STUD)
Skolā tā runājām retāk, jo učuki aizrāda. (LT 2002 SKOLN M 16) // (VE 1997) (KKF 2002)
- učīties** [< kr. *учиться*] Mācīties. *Es eju učīties.* (VE 1995)
- ūdens** ♦ **liet ūdeni** Melot. (VE 1996, 2001) ♦ **siltie ūdeņi** Tualete. (LT 2001 STUD Z 21)
- ūķis** Krogs. (VE 2001) ♦ **moku ūķis** Skola. (VE 2001)
- umņīks** [< kr. sar. *умник*] Gudrs cilvēks, gudrinieks. (VE 2001)
- unis** Universālveikals. (VE 1996)
- urla** [< kr. sl. *урла*] 1. Neattīstīts jaunietis. *Urlas – tie, kam striņas uz biksēm un liss pauris.* (VE 2006 Z 16) // (KKF 2002) 2. Apsauka (parasti saka par krievu tautības cilvēkiem, kas ģērbusies treniņbiksēs). *Skatos pa logu iet garām krievs ar treniņbiksēm. Es saku: «Re, kur urlas iet!»* (LT 2002 SKOLN M 15) *Re kur urlas savākušies.* (LT 2006 STUD) 3. Meitene. (LT 2001 STUD Z 20)
- ūrlaups** [< vāc. *der Urlaub*] Brīvdienas. (VE 1996)
- urlemēk(n)s** Mazattīstīts jaunietis. (KKF 2002)
- uts** Apsauka. (VE 1996) ♦ **utu venteris** Draiskulis. (VE 1996)
- uz ausīm kritis**, sk. **auss**, **ausis**
- uzbraukt** 1. Aizvainot. (KKF 2002) 2. Draudēt. (VE 2001)
- uzcept** Ātri uzrakstīt. (VE 1996)
- uzčīnīt** [< kr. *чинить*] Pārveidot, salabot, padarīt ātrāku. *Ejam uzčīnīt!* (LT 2002 SKOLN Z 17) *Tas uzčīnījis baigi savu mašīnu.* (LT 2006 STUD)
- uzd** Uzdevums. (VE 1996)
- uzdrillēt** Uzrakstīt. (VE 1994)
- uzfrišināt** [< vāc. *auffrischen*] Pārveidot, atjaunot, padarīt ātrāku. (LT 2000) ♦ **uzfrišināt dūšu** Dzert alkoholu. *Uzfrišināsim dūšu un iesim iepazīties.* (LT 2006 STUD)
- uzgriezt** Piezvanīt. (VE 2001)
- uzģīks** Uzdevums. (VE 1996)
- uzkārties** Pārtraukt programmas izpildi. (KKF 2002)
- uzkolot** [< angl. *to call (up), to give a call*] Piezvanīt. (VE 2001)

- uzķīlēt** 1. Pārveidot, padarīt ātrāku. (LT 2001 STUD) 2. Pagatavot. *Es uzķīlēju baigo kokču.* (LT 2006 STUD)
- uzlikt** ♦ **uzlikt mīksto** 1. Ignorēt. *Viņi mums uzlika mīksto un tā arī uz tusu neatnāca.* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 20) 2. Aizmukt. *Es uzliku mīksto matemai stundai.* (LT 2006 STUD) 3. Nicināt kādu; noniecināt. *Es tev uzlieku mīksto.* (VE 1995, 2001) 4. Slinkot. (LT 2001 STUD M 20) ♦ **uzlikt nikolaju**, sk. **nikolajs**
- uzmālēties** Lietot kosmētiku. (VE 1994)
- uzmest** Pievilt, neturēt solījumu un nostādīt citu sliktā, neizdevīgā (finansiālā) situācijā. *Žēl, ka es nepaņēmu no tavas māsas naudu, tad es arī būtu vismaz kādu uzmetis.* (LT 2006 STUD) ♦ **uzmest acis/uzmest ērgļa aci** Paskatīties. (VE 2001)
- uzprišināt** [*< vāc. auffrischen*] Uzpučēties, sakopties, atjaunot, sakārtot, pielabot. *Uzprišini savu fričeni un laižam dejot.* (LT 2006 STUD)
- uzrausim!** Uzpīpēsim! (VE 1997)
- uzsist** ♦ **uzsist bazaru** Parunāties. (VE 2001) ♦ **uzsist pa rubaļņikiem** Atklāt. (VE 2001)
- uztrumpāt** Uzsmēķēt. (VE 2001)
- uzvilkt** Uzsmēķēt. (VE 2001) ♦ **uzvilkt dūmu** Smēķēt. *Ejam uzvilkt dūmu.* (LT 2002 SKOLN Z 17)
- uzzvanīt** Piezvanīt. *Uzzvani man!* (VE 1995)

U

- vācene** Vācu valoda (mācību priekšmets). *Mammu, es šodien vācenē dabūju septiņnieku!* (LT 2002 SKOLN M 17) // (VE 1995, 1996, 1997)
- vācies!** Ej prom! (KKF 2002)
- vafele** Gļēvulis. (VE 2001)
- vaga** ♦ **laist vagu** Bēgt. (VE 1996); sk. arī **ņemt vagu**
- vāģis** Automašīna. *Speciāli izvilku no metāllūžņiem vāģus, vecas grabažas.* (VE 1996 Z 6)
- vajag** Saka, ja ir nepieciešamība iet uz tualeti. (VE 2001)
- vāks** ♦ **nu ir vāks** Izsauciens, kas raksturo situāciju kā visai kritisku. (VE 1995)
- vālēt** Braukt. *Montana! Baigi vālē!* (VE 1995)
- vālēties** Nodarboties ar seksu. *Es esmu kūlīgs džekiņš, man gribās vālēties ar čiksām.* (LT 2002 SKOLN Z 20)
- vālodze**, sk. **tizlā vālodze**
- vandī** Smird. (VE 2001)
- vaņī** [*< kr. вонять*] Smird. (VE 2001)
- vaņkas** Krievi. (VE 1996)

- vaņo** Smird. (VE 2001)
- vārdene** Vārda diena. (VE 1997)
- vecā** 1. Māte. *Atkal jau vecā ķērc.* (LT 2002 SKOLN M 16) 2. Meitene, draudzene. (LT 2001 STUD M 20) *Čau, vecā!* (LT 2006 STUD)
- vecā mīkla** Apsauka. (VE 1996)
- vecāis** 1. Labi pazīstams zēns. (VE 1996) 2. Uzruna. (VE 2002) 3. Tēvs. (VE 1996, 2001) 4. Puisis, vīrietis, draugs. *Čau, vecāis!* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 18) (LT 2002 SKOLN M 16)
- vecene** 1. Veca sieviete (VE 1997, 2001) 2. Sieva, draudzene. (VE 1995 Z 18) 3. Meitene. *Vecenes šovakar tusē vienas.* (LT 2006 STUD) // (VE 1997, 2001) (LT 2000 STUD) (LT 2002 SKOLN M 18)
- vecfāķis** Vectēvs. (VE 1996)
- vecfūķis** Vecaistēvs. (VE 1995 Z 18)
- vecis** 1. Puisis, zēns, vīrietis. *Es varu teikt to pašu ko mūsu učene. Raimonds Pauls ir baigi foršs vecis.* (1998 TV raidījumā zēns) *Šitas vecis rullē!* (LT 2002 SKOLN M 13) *Šitais gan ir kruts vecis.* (LT 2006 STUD) // (VE 1994 Z 18; 1997; 2001) (LT 2001 STUD Z 18) 2. Uzrunājot savu dzimumu. *Veči, šodien varētu aiziet uz..* (LT 2002 SKOLN Z 17) ♦ **vecis zilajā** Policists. (VE 2001)
- vecīši!** Uzruna draugiem, paziņām. (VE 1996)
- vecīt** Uzruna. *Ei, vecīt iedod man vienu cigaretē ja ne tu zini kas būs. Saprati?* (LT 2002 SKOLN M 15)
- veči** 1. Vecāki. (VE 1996) (KKF 2002) 2. Zēni. (KKF 2002) 3. Uzruna draugiem, paziņām. *Veči, ņemam vāgu!* (VE 1995) *Nu, veči, sēdaties iekšā, nu vajadzētu it kā iet.* (VE 1996 Z 6)
- večuks** Vienaudzis. (KKF 2002)
- veģma** [*< kr. ведьма*] Riebīga vecene. (VE 1997)
- vei!** Skat! Lūk! Re! *Vei, šim acis uz kātiņiem!* (VE 1995)
- veicis** Veikals. *Aizej uz veici.* (LT 2002 SKOLN Z 19) // (VE 1994, 1996, 1997)
- vējēne** Vējjaka. (VE 2001)
- veķers** Pulkstenis. (VE 1997)
- vellis**, arī **velītis** Velosipēds. (VE 1996)
- vells** ♦ **va/vo vells!** Izsaka negatīvas emocijas. (LT 2001 STUD Z 26, 28) *Va vells, ka neiēt – atkal učene mani pieķēra.* (LT 2006 STUD)
- venteris**, sk. **utu venteris**
- vermelēt** Runāt (parasti kaut ko nesaprotamu). *Kad izej ārā draugu pulkā un nu sāk vermelēt nezīn ko.* (LT 2002 SKOLN Z 16)
- vērsis** Puisis, vīrietis. (LT 2001 STUD Z 19) *Tāds vērsis, uzvilcis jaunas botas un nu zīmējas.* (LT 2006 STUD)
- videne** Vidusskola. (VE 1994, 1996)

viegli, sk. kam tagad viegli?; a kam tagad viegli?

viģiki Videoflmas. (VE 1996)

viģiks Video. (VE 1994)

vilkt Doties, iet. *Velkam uz lateni.* (LT 2002 SKOLN M 17) ♦ **vilkt gumiju 1.** slinkot (LT 2001 STUD M 18) **2.** Vilcināties, kavēties. *Beidz vilkt gumiju, tā mēs vēl nokavēsim stundu.* (LT 2006 STUD)

vilkties Braukt; iet. *Ko tas autobuss tik lēni velkas?* (VE 1995)

vindovs [*< angl. window*] Logs. *Aizver vindovs!* (LT 2002 SKOLN M 14)

viņa nebija tērēta, bet galvu tomēr bija saspiedusi, sk. tērēta

vista Apsauka; neattapīgs cilvēks. (VE 1996) ♦ **aklā vista** Apsauka. (VE 1996)

vo [*sal. vot*] Skat, lūk, re. *Vo, kur viņam ūsas.* (VE 1996)

volis Volejbols. *Ejam uzraut kādu voli!* (LT 2002 SKOLN M 17)

vot! [*< kr. bom*] Lūk! Nu re! (VE 1996)

vot, tā! Nu, lūk! Lūk, tā! *Vot tā! Grauz tagad nagus!* (VE 1995)

vou! [*< angl. sl. wow*] Izbrīna sauciens, lieto «o!» vietā. *Vou, kāds skaists kaķītis!!* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD M 20)

W

wass up! [*< angl. what's up?*] Kas notiek, kas jauns? *Wass up, čubari?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 20)

wow! [*sal. vou*] Izsaka izbrīnu. *Kāds kaut ko parāda. – Es: «Wow!!!»* (LT 2002 SKOLN Z 13)

Y

yes [*< angl. yes*] Prieka izsauciens, piekrišana kaut kam. *Jā! Yes, man eksāmenā 9!!* (LT 2006 STUD) // (LT 2002 SKOLN M 14)

yo! Sasveicināšanās, lieto «čau» vietā. *Yo, veči, kas notiek?* (LT 2006 STUD) // (LT 2001 STUD Z 18)

Z

zābaks Apsauka. (VE 1996)

zābiši Zābaciņi. (VE 1997)

zaebis [*sal. zajebis*] Izsauciens, izsaka pozitīvas emocijas. (LT 2002 SKOLN M 13)

- zaģina** [kr. < жадина] Skopulis. (VE 1996)
- zāģu skaidas izpurini!**, sk. **skaidas**
- zaīga** Laucinieciska, naiva meitene. (VE 1997)
- zajebal**, arī **Z.B.** [< kr. vulg. *заеба*] Lamāšanās izsauciens. *Zajebal pa TV neko nerāda.* (LT 2002 SKOLN Z 14)
- zajebis** [< kr. vulg. *заебись*] **1.** Labi. (VE 1997) **2.** Izcils. *Zajebis skola, derētu iestāties.* (LT 2002 SKOLN Z 17)
- zaķis**, arī **zaķītis** Meitene, draudzene. (LT 2001 STUD M 21) // (LT 2000, 2001 STUD Z 19) (VE 2001) (KKF 2002) **2.** Bezbiļetnieks. (VE 2001)
- zaķpastala** Gļēvulis. (VE 1996)
- zālite** Narkotikas. (KKF 2002)
- zaļais** Jauniņais. (VE 2001)
- zaļie** Dolāri. *Cik maksā automātiskais? – Simts zaļo.* (VE 1994)
- zamočīt** [sal. **močīt**] Piekaut. *Pašļi «zamočīsim» kādu.* (LT 2002 SKOLN M 15)
- zapte** Ievārijums. (VE 1995, 1997)
- zaraza** [< kr. *зараза*], sk. **noķert zarazu**
- zārks** Automašīnu markas «Žigūļi» 9. modelis. (VE 1996)
- zaurētāja** Meitene, kas uzcītīgi mācās. (KKF 2002)
- zdača** [< kr. *дача*] Naudas atlikums. (VE 1995)
- zeks** [< kr. sl. *зэк*] Bravūrīgs, nepieklājīgs zēns. (VE 1996)
- zenķis** Zēns. (VE 1994, 1997)
- zīdainis** Mazs bērns. (VE 2001)
- ziepēt zandales** Ej prom, liec mani mierā! *Dažreiz pret māsu: ziepē zandeles* (LT 2002 SKOLN Z 19)
- zilais** Policists. (VE 2001)
- zildegunis** Dzērājs. (VE 1994)
- zīlis** Jauniņais. (VE 2001)
- zīmēties** Izrādīties. *Meitenes uz skolu nāk tikai lai zīmētos.* (VE 1994 Z 14)
- značit** [< kr. *значит*] Tātad. (VE 1996)
- zolīdi** Labi. (VE 1994)
- zonds** [< kr. *зонд*] Lietussargs. (VE 1997)
- zoss** **1.** Neattapīgs cilvēks. *Tu jau ar prātu nedraudzējies, zoss tāda!* **2.** Apsauka. *Nu bet taču skaties, kur ej, zoss vai!* (VE 1996) ♦ **laist zosi**, sk. **laist** ♦ **dzīt zosis**, sk. **dzīt**
- zubčiks** Zobārsts. (VE 1994)
- zubene** Zobārste. (VE 1994)
- zubrila** **1.** Cilvēks, kas nepārtraukti mācās. (VE 1997) (KKF 2002) **2.** Gudrs cilvēks. (VE 2001)

4.03

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0307039172

2007-4
202

Kā runā mūsdienu jaunieši? Kāpēc jaunieši runā citādi? Kas raksturīgs jauniešu valodai? Vai jauniešu valoda ātri mainās? Kur un kādā nolūkā jaunieši lieto atšķirīgu runas stilu? Ko par jauniešu valodu domā skolēni un skolotāji? Kā jaunieši vērtē valodas normu? Kā jauniešu valodu izmanto reklāmu veidotāji un plašsaziņas līdzekļi, un ko par to domā jaunieši? Kā pētīt jauniešu valodu?

Ieskaties šajā grāmatā!

Vineta Ernstsone:

«Jauniešu valodu pētī kopš 1989. gada. Esmu LU Latviešu valodas institūta pētniece. Zinātniskās intereses saistītas ar sociolingvistikā – gan ar latviešu sarunvalodas un slenga izpēti, gan arī valodas politiku Latvijā.»

Laura Tidriķe:

«Ar jauniešu valodas izpēti nodarbojos kopš 1997. gada. Esmu docente Latvijas Universitātes Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātē, mācu vācu valodu topošajiem vācu valodas skolotājiem.»

ISBN 9984-802-41-8

9 789984 802411